

Informace o regionech, městech a obcích

Hradec Králové, 30. červen 2007

Kód publikace: 13-5229-07

Č. j.: 221/2007 - 7112

VÝVOJ LIDSKÝCH ZDROJŮ V KRÁLOVÉHRADECKÉM KRAJI V LETECH 2000 AŽ 2005

Zpracoval:

Vedoucí oddělení:

Informační služby:

Kontaktní zaměstnanec:

ČSÚ, oddělení regionálních analýz a informačních služeb Hradec Králové

Ing. Věra Varmužová

tel.: 495 762 322, e-mail: infoservishk@czso.cz

Taťana Brunnerová, tel.: 495 762 314, e-mail: tana.brunnerova@czso.cz

Zajímají Vás nejnovější údaje o inflaci, HDP, obyvatelstvu, průměrných mzdách a mnohé další? Najdete je na stránkách ČSÚ na Internetu: **www.czso.cz**

Údaje o Královéhradeckém kraji naleznete také na Internetu: **www.hradeckralove.czso.cz**

ISBN 978-80-250-1463-9

© Český statistický úřad, Hradec Králové, 2007

OBSAH

1. Úvod	7
1.1. Cíle analýzy	7
1.2. Vývoj lidských zdrojů v České republice v letech 2000 až 2005	8
1.3. Vývoj lidských zdrojů v Královéhradeckém kraji v letech 2000 až 2005	13
2. Kvalita lidských zdrojů	15
2.1. Struktura obyvatel	15
Sídelní struktura	15
Věková struktura	15
Vzdělanostní struktura	17
Zdravotní stav obyvatelstva	21
Migrace	25
Cizinci	27
Projekce vývoje počtu obyvatel do roku 2025	28
2.2. Vzdělávání	29
Střední a vysoké školství	29
Celoživotní vzdělávání	33
Využívání informačních technologií	35
3. Využití lidských zdrojů	38
3.1. Ekonomický potenciál	38
Makroekonomické ukazatele	38
Odvětvová struktura ekonomiky	39
Podnikatelské prostředí	40
Výzkum a vývoj	42
Dopravní dostupnost	43
Bytová výstavba	44
3.2. Zaměstnanost	46
Zaměstnanost podle výběrového šetření pracovních sil	46
Mzdy	51
Zaměstnanost cizinců	54
Dojíždka do zaměstnání	54
3.3. Nezaměstnanost	57
Uchazeči o zaměstnání a míra nezaměstnanosti	57
Volná pracovní místa	62
4. Mezikrajské srovnání	63
Hodnocení postavení jednotlivých krajů podle výsledků za rok 2005	65
Hodnocení vývoje v letech 2000 až 2005	70
Postavení Královéhradeckého kraje mezi ostatními kraji	71
Tabulková část - územní srovnání	
Vybrané ukazatele podle krajů	68

Seznam grafů

Graf 1	Podíl veřejných výdajů na vzdělávání na HDP v České republice	10
Graf 2	Věková struktura obyvatel Královéhradeckého kraje v letech 2000 a 2005.....	16
Graf 3	Pohyb obyvatel v Královéhradeckém kraji v letech 2001 – 2005	17
Graf 4	Vzdělání obyvatel Královéhradeckého kraje podle věkových skupin (SLDB 2001).....	18
Graf 5	Počty absolventů v Královéhradeckém kraji – denní studium	30
Graf 6	Výuka cizích jazyků v Královéhradeckém kraji v roce 2005.....	30
Graf 7	Studenti vysokých škol v Královéhradeckém kraji k 31. 10. 2005 podle místa bydliště.....	32
Graf 8	Vybavenost domácností osobním počítačem a internetem.....	36
Graf 9	Struktura hrubé přidané hodnoty podle OKEČ v roce 2000 a 2005	39
Graf 10	Bytová výstavba v Královéhradeckém kraji v letech 2000 až 2005	46
Graf 11	Zaměstnaní v NH v Královéhradeckém kraji podle věkových skupin (VŠPS).....	48
Graf 12	Struktura zaměstnanosti podle hlavních sektorů (VŠPS).....	50
Graf 13	Průměrná hrubá měsíční mzda (fyzické osoby)	53
Graf 14	Mezikrajské saldo dojížděky za prací podle odvětví, věku a pohlaví (SLDB 2001)	55
Graf 15	Nezaměstnaní podle věku v roce 2005 (VŠPS)	58
Graf 16	Počet uchazečů o zaměstnání na jedno volné pracovní místo k 31. 12.	62

Seznam kartogramů

K 1	Věkové složení obyvatel Královéhradeckého kraje v roce 2005.....	80
K 2	Vzdělanostní struktura obyvatelstva v krajích ČR v roce 2005 (VŠPS)	80
K 3	Pracovní neschopnost a výdaje na dávky nemocenského pojištění v krajích ČR v roce 2005	81
K 4	Pracovní neschopnost a registrovaná nezaměstnanost v krajích ČR v roce 2005.....	81
K 5	Změna podílu obyvatel v obcích Královéhradeckého kraje v období od 1. 3. 2001 do 31. 12. 2005	82
K 6	Saldo migrace v krajích ČR v období od 1. 1. 2003 do 31. 12. 2005.....	82
K 7	Podíl cizinců na celkovém počtu obyvatel a jejich složení podle postavení v zaměstnání v krajích ČR v roce 2005	83
K 8	Index ekonomického zatížení v krajích ČR v roce 2005 a předpokládaná změna počtu obyvatel ve vybraných věkových skupinách do roku 2025.....	83
K 9	Rozsah a typ studia na středních školách v krajích ČR ve školním roce 2005/2006.....	84
K 10	Změna počtu studentů VŠ v krajích ČR v období školních let 2001/2002 a 2005/2006	84
K 11	Studenti VŠ v krajích ČR ve školním roce 2005/2006.....	85
K 12	Výzkum a vývoj v krajích ČR v roce 2005	85
K 13	Růst produktivity práce a srovnání s úrovní ČR v roce 2005.....	86
K 14	Vývoj průměrné mzdy v krajích ČR v období 2000 až 2005.....	86
K 15	Dokončené byty v obcích Královéhradeckého kraje v letech 2001 až 2005	87
K 16	Míra nezaměstnanosti a struktura zaměstnaných v krajích ČR v roce 2005.....	87
K 17	Vývoj míry nezaměstnanosti v krajích ČR v období 2000 až 2005.....	88
K 18	Pracovní místa a struktura vyjížděky za prací v okresech ČR (SLDB 2001)	88
K 19	Míra nezaměstnanosti a průměrná délka evidence uchazečů o zaměstnání v okresech ČR k 31. 12. 2005	89
K 20	Změna míry registrované nezaměstnanosti v okresech ČR v období 2000 až 2005.....	89
K 21	Počet uchazečů o zaměstnání na 1 volné pracovní místo v okresech ČR k 31. 12. 2005.....	90
K 22	Účastníci rekvalifikace v okresech ČR v roce 2005	90

Reprodukce výňatků z této publikace lze pořizovat pokud je uveden jejich zdroj s výjimkou reprodukce pro komerční účely. Citace mohou být zveřejněny jen s uvedením zdroje „Vývoj lidských zdrojů v Královéhradeckém kraji v letech 2000 - 2005“ a původu statistických dat v ní otištěných.

Ležatá čárka (-) v tabulce na místě čísla značí, že se jev nevyskytoval.

Tečka (.) na místě čísla značí, že údaj není k dispozici nebo je nespolehlivý.

Ležatý křížek (x) značí, že zápis není možný z logických důvodů.

Nula (0) se v tabulce používá pro označení číselných údajů menších než polovina zvolené měřicí jednotky.

Zkratka „i.d.“ v tabulce nahrazuje individuální údaj, který nelze zveřejnit.

Výpočty v tabulkách jsou prováděny z nezaokrouhlených údajů (včetně součtů).

Publikované údaje jsou definitivní..

1. Úvod

1.1. Cíle analýzy

Nezastupitelnou úlohu v ekonomickém a společenském rozvoji mají lidské zdroje. Zvyšování jejich kvality je prostředkem dosažení stanovených dlouhodobých cílů, které byly společně ve všech zemích Evropské unie přijaty pro vytvoření nejkonkurenceschopnější a nejdynamičtější znalostně založené ekonomiky. Tyto cíle byly přijaty v roce 2000 v Lisabonu Evropskou radou pro časový horizont deseti let, k jejich naplnění byly vytyčeny oblasti, v nichž je třeba dosáhnout nejvýraznějších posunů. Jedná se o vytvoření široce přístupné informační společnosti, o vytvoření evropského prostoru pro výzkum a inovace, o vytvoření podmínek pro podnikání zejména pro malé a střední podniky, o ekonomickou reformu spojenou s dokončováním vnitřního trhu, o vytvoření integrovaných finančních trhů, zlepšení koordinace makroekonomických politik, o aktivní politiku zaměstnanosti, modernizaci sociálního modelu a o udržitelný rozvoj zajišťující dlouhodobou kvalitu života. Všech devět obecně formulovaných dlouhodobých cílů se dotýká lidských zdrojů, publikace chce proto přispět k zachycení jejich stavu v regionálním pohledu.

Cílem publikace je charakterizovat stav a vývoj lidského potenciálu Královéhradeckého kraje v období let 2000 až 2005, analýza by měla napomoci odpovědět na hlavní otázku: **“Čím je charakterizován vývoj lidských zdrojů ve sledovaném období v kraji a jak se odlišuje od vývoje v jiných krajích České republiky?”**. Analyzovat lidské zdroje v kraji si vyžaduje postihnout vývoj demografické, sociální a ekonomické situace kraje, což publikace s určitou mírou zjednodušení přináší. V obecnosti je obsah veden dvěma základními směry, prvním je oblast kvality lidských zdrojů, druhým pak je jejich využití.

V části věnované kvalitě lidských zdrojů jsou postupně v daném časovém období posuzovány opět dvě určující složky:

- struktura obyvatel - v rámci ní sídelní struktura, věková skladba, vzdělanostní skladba obyvatelstva jako základ kvality lidských zdrojů, zdravotní stav obyvatelstva, stěhování i ve spojitosti s cizinci, projekce počtu obyvatel s perspektivou 20 let
- vzdělávání – obsahem je střední a vysoké školství jako počáteční vzdělávání, celoživotní vzdělávání jako další vzdělávání, využívání informačních technologií jako prostředek dotváření i dalšího zvyšování kvality lidských zdrojů

Část věnovaná využití lidských zdrojů je dělena do tří základních oblastí:

- ekonomický potenciál – obsahem je makroekonomika, investice, odvětvová struktura ekonomiky a podnikatelské prostředí jako měřítka ekonomické výkonnosti regionu, výzkum a vývoj jako předpoklad dalšího růstu stejně jako dopravní dostupnost, součástí je i bytová výstavba jako prostředek stabilizace lidských zdrojů
- zaměstnanost – tato část je reprezentována výsledky výběrového šetření pracovních sil, doplněná je o průměrné mzdy, zaměstnanost cizinců a dojížděku za prací
- nezaměstnanost – struktura uchazečů o zaměstnání podle údajů Ministerstva práce a sociálních věcí, z části také podle výsledků výběrového šetření, součástí jsou i informace o volných pracovních místech

Věcný obsah je doplněn o úvodní část, jehož obsahem je komplexní pohled na vývoj lidských zdrojů v České republice v daném období včetně stručného mezinárodního srovnání, dále shrnutí tendencí vývoje v Královéhradeckém kraji. Samostatnou kapitolou je mezikrajské srovnání.

Při hodnocení byla použita popisná analýza s využitím hodnocení časové řady vývoje ukazatelů (index, průměrná roční změna, střední hodnota), hodnocení intenzity jevu (vztažením hodnot na střední stav obyvatel). Národním prostředkem hodnocení prostorového a časového jsou také tabulková srovnání v textu i v příloze, grafy a kartogramy.

V kapitole mezikrajského srovnání je hodnocení pojato ve třech základních směrech – vzdělávání, zaměstnanost a nezaměstnanost, a to metodou syntetických ukazatelů. Za každou oblast byly vybrány navzájem nezávislé ukazatele, byl zredukován jejich počet a bodovým systémem byla stanovena jejich významnost – váha. Z dat byly spočítány jejich normované hodnoty a byl stanoven odstup jednotlivých krajů od nich. Z vah a odstupů byl vypočten daný syntetický ukazatel a stanoveno pořadí krajů. V konečné fázi byl vytvořen souhrnný ukazatel a hodnoceno celkové postavení kraje. Podrobný postup použitý při mezikrajském srovnání je součástí kapitoly 4.

1.2. Vývoj lidských zdrojů v České republice v letech 2000 až 2005

Lidské zdroje jsou jedním ze základních faktorů rozvoje. Jejich kvalita ovlivňuje i životní úroveň v dané zemi. Růst životní úrovně je podmíněn ekonomickým rozvojem a ten v podmínkách globalizace do značné míry závisí na vytváření předpokladů pro dlouhodobý růst konkurenční schopnosti firem. Ta se odvíjí od rychlosti, s jakou dokáží firmy realokovat kapitál tam, kde přinese vyšší výnosy. Tento proces je tím plynulejší, čím pružněji reaguje lidský kapitál na změny v ekonomice. Obvyklou charakteristikou tohoto procesu je míra nezaměstnanosti a zaměstnanosti, která odráží schopnost lidského kapitálu adaptovat se na změny na pracovním trhu. Tuto schopnost ovlivňují nejen charakteristiky jednotlivců na trhu práce, ale i politika státu, a to prostřednictvím zákonů regulujících podmínky zaměstnávání lidí (překážky v přijímání a propouštění zaměstnanců, konstrukce minimální mzdy) a podmínky sociální ochrany (sociální dávky, zejména dávky v nezaměstnanosti).

Rozhodujícím parametrem kvality lidských zdrojů z hlediska jejich postavení na trhu práce jsou charakteristiky vzdělanosti. Patří sem celá oblast vzdělávání, a to od základního, středního a vysokého školství až po celoživotní vzdělávání. Je nepopiratelným faktem, že pracovní síla s vyšším vzděláním je, ve srovnání s méně vzdělanou, přizpůsobivější a v důsledku toho snáze mění zaměstnání, její případná nezaměstnanost tak trvá kratší dobu. To dokládá i struktura nezaměstnaných, ve které nejvyšší podíl zaujímají lidé se základním vzděláním.

Kvalita lidských zdrojů

Obyvatelstvo

Většina ukazatelů populačního vývoje České republiky je na úrovni průměru EU. Výjimkou je porodnost, která vykazuje velmi nízké hodnoty, a to nejen v rámci EU. I když je vývoj úmrtnosti velmi příznivý, mezinárodní srovnání dokládají, že zejména v případě naděje dožití je tento ukazatel v České republice stále ještě nižší než v EU.

Ukazatele demografického vývoje svědčí o tom, že tendence k přirozenému úbytku, která se prosazuje prakticky od počátku 90. let, pokračovala i v období 2000 až 2005, i když dynamika tohoto pohybu se snížila. Pokles počtu obyvatelstva přetrvával v prvních třech letech tohoto období a poté byly, díky imigraci a v menší míře i díky pomalu se zvyšujícímu počtu narozených dětí, dosahovány kladné hodnoty. Nejvyšší přírůstek obyvatelstva byl vykázán na konci analyzovaného období, tedy v roce 2005.

Tab. 1.2.1 Vývoj obyvatelstva*)

	Živě narození	Zemřelí	Přírůstek obyvatel		
			přirozený	stěhováním	celkový
2000	8,8	10,6	-1,8	0,6	-1,1
2001	8,9	10,5	-1,7	-0,8	-2,5
2002	9,1	10,6	-1,5	1,2	-0,3
2003	9,2	10,9	-1,7	2,5	0,8
2004	9,6	10,5	-0,9	1,8	0,9
2005	10,0	10,5	-0,6	3,5	3,0

*) na 1 000 obyvatel středního stavu

Úhrnná plodnost vykazuje v České republice ve srovnání s průměrem EU-25 velmi nízké hodnoty. Hodnotou tohoto ukazatele ve výši 1,23 v roce 2004 se Česká republika řadí spolu se Slovinskem a Polskem na poslední místa v rámci členských zemí. Průměr zemí EU-25 činil 1,5. Ukazatel úhrnné plodnosti vykázal v období 2000 až 2004 mírný vzestup, a to o 0,09 p.b. Ke zvýšení došlo i v roce 2005, a to na 1,28 dětí, zejména v důsledku vstupu početně silných ročníků let sedmdesátých do věku maximální plodnosti. Průměrný věk matek se postupně zvyšuje, a to na 28,6 v roce 2005, tj. o 4 roky za posledních 15 let. Pokles plodnosti vykazují především mladé ženy, u starších se naopak zvyšuje, toto zvýšení však není dostatečné na kompenzaci poklesu u mladších žen.

V České republice se v roce 2004 narodilo téměř 31 % dětí mimo manželství, zatímco v roce 2000 to bylo pouze necelých 22 %. Přes tento relativně rychlý růst byl podíl těchto dětí mírně pod průměrem EU-25, který činil 31,6 %. V roce 2005 se podíl dětí narozených mimo manželství v ČR dále zvýšil, a to na 31,7 %. U prvních dětí v pořadí se v tomto roce mimo manželství narodilo již 40 %. Z dostupných údajů však není patrné, kolik dětí narozených neprovdaným matkám žije v neúplných rodinách a kolik v nesezdaných soužitích.

Očekávaná délka života při narození se v České republice v období 2000 až 2004 zvýšila o 1 p.b. a je stále nižší než průměr zemí EU-15 i EU-25. Nejvyšší hodnoty vykazuje dlouhodobě Švédsko (78,4 let, rok 2004),

či Španělsko (77,2 let v témže roce) a Řecko (76,7 let). Na opačném konci pak stojí dvě ze tří pobaltských zemí, a to Lotyšsko a Litva (65,5, resp. 66,4 let). V roce 2005 se očekávaná délka života dále prodloužila, a to u žen na 79,1 let a u mužů na 72,9 let, přičemž se rozdíly mezi muži a ženami postupně snižují (od roku 2000 o 0,5 let).

Vzdělanost

Znalosti a flexibilita představují konkurenční výhodu nejen pro jednotlivce, nýbrž i pro celou společnost. Přizpůsobování lidí měnícím se požadavkům pracovního trhu se stává nezbytným předpokladem pro uplatnění se na něm. Je tedy v zájmu společnosti, aby pro rozšiřování znalostí a získávání vyššího vzdělání vytvářela co nejlepší podmínky.

Význam vzdělávání podtrhuje i Lisabonská strategie, která usiluje o to, aby se EU stala nejvíce konkurenčně schopným regionem a ekonomikou založenou na vzdělání. Pro dosažení tohoto cíle je podle této strategie nutné, aby do roku 2010 dosáhly členské státy úrovně, ve které má alespoň středoškolské vzdělání 85 % dvaadvacetiletých a 80 % obyvatelstva ve věku 25 až 64 let.

Česká republika tyto cíle dosahuje již nyní. V roce 2005 mělo alespoň středoškolské vzdělání téměř 90 % populace a Česká republika podle tohoto ukazatele obsadila 1. místo v rámci EU-25. První místo zaujímá Česká republika i z hlediska podílu středoškolsky vzdělané populace na věkové skupině 25 až 64 let. V zásadě velmi příznivé hodnocení České republiky získané porovnáním podílu středoškolsky vzdělaných na populaci vyvolává otázku, zda tento typ vzdělání vyhovuje a především bude vyhovovat měnícím se nárokům na pracovním trhu.

Odlíšnou pozici však má, pokud jde o samotné terciární vzdělání. V roce 2005 byly jen dvě země v rámci EU-25, které vykázaly nižší podíl obyvatelstva s terciárním vzdělání v dané věkové skupině obyvatelstva, a to Malta a Itálie (viz dále). Postupné zvyšování vysokoškolsky vzdělaných tak zůstává i nadále důležitou výzvou pro lepší uplatnění na trhu práce.

Počet studujících v rámci terciárního vzdělávání v České republice, stejně jako počet vysokých a vyšších odborných škol, roste nepřetržitě již řadu let. V současné době poskytuje terciární vzdělávání 24 veřejných, 36 soukromých vysokých škol a 175 vyšších odborných škol. Tabulka 1.2.2 ukazuje vývoj v této oblasti od roku 2000 do roku 2005.

Tab. 1.2.2 Terciární vzdělávání

	Školní rok					Index 2005/2000
	2000/2001	2001/2002	2002/2003	2003/2004	2004/2005	
Počet studentů celkem	231 293	243 100	262 138	289 958	310 010	134,0
v tom:						
veřejné vysoké školy	199 840	210 213	224 437	243 558	259 025	129,6
vysoké školy MO, MV a MS ¹⁾	2 810	2 708	2 226	2 433	2 106	74,9
soukromé vysoké školy	2 038	3 499	7 891	13 286	19 120	938,2
vyšší odborné školy	26 605	26 680	27 584	30 681	29 759	111,9
Počet škol celkem	199	209	217	225	224	112,6
v tom:						
veřejné vysoké školy	24	24	24	24	24	100,0
vysoké školy MO, MV a MS ¹⁾	4	4	4	4	2	50,0
soukromé vysoké školy	8	17	27	28	36	450,0
vyšší odborné školy	163	164	162	169	162	99,4
Počet studentů/žáků na pedagoga						
veřejné vysoké školy	15,6	15,4	15,8	17,1	17,7	113,4
vyšší odborné školy	9,9	9,7	9,0	9,5	8,9	90,0

¹⁾ MO - Ministerstvo obrany, MV - ministerstvo vnitra, MS - Ministerstvo spravedlnosti

Počet účastníků terciárního vzdělávání se v období 2000 až 2004 zvýšil o více než třetinu, podíl studentů soukromých vysokých škol se zvýšil z necelého procenta na počátku analyzovaného období na více než 6 % ve školním roce 2004/2005. Celkový počet institucí nabízejících terciární vzdělávání se za čtyři roky zvýšil o téměř 13 %.

S rychlým růstem počtu vysokoškolských studentů nadržel krok růstu počtu pedagogů. Na jednoho z nich v terciárním vzdělávání připadalo v roce 2000 necelých 16 studentů, zatímco v roce 2005 to bylo již téměř 18.

Lepší situace v tomto ohledu byla v odborném školství, ve kterém nejenom připadalo na jednoho učitele méně žáků, ale jejich počet se v daném období postupně dále snižoval.

Vcelku pozitivní obrázek v oblasti vzdělávání se jeví ve světle mezinárodního srovnání poněkud méně příznivě. Mezinárodní srovnání umožňuje posoudit, jaké relativní postavení Česká republika v té či oné oblasti zaujímá a zároveň poukázat na to, zda míra změn v určitém časovém úseku byla s ostatními zeměmi srovnatelná či nikoli. Tabulka 1.2.3 dokládá, že výše uvedený růst počtu studentů v terciárním vzdělávání je stále ještě nedostatečný na to, aby se Česká republika dostala alespoň na průměr zemí EU. Navíc uvedené údaje ukazují, že téměř ve všech zemích EU rostl podíl vysokoškolsky vzdělaných na populaci rychleji než v České republice. I v roce 2004 byla Česká republika jednou ze tří zemí, které v rámci EU-25 vykázaly nejnižší zastoupení vysokoškolsky vzdělané populace v rámci obyvatelstva.

Tab. 1.2.3 Podíl vysokoškolsky vzdělaných obyvatel na populaci ve věku 25-64 let*)

Zdroj: Eurostat, New Cronos

(%)

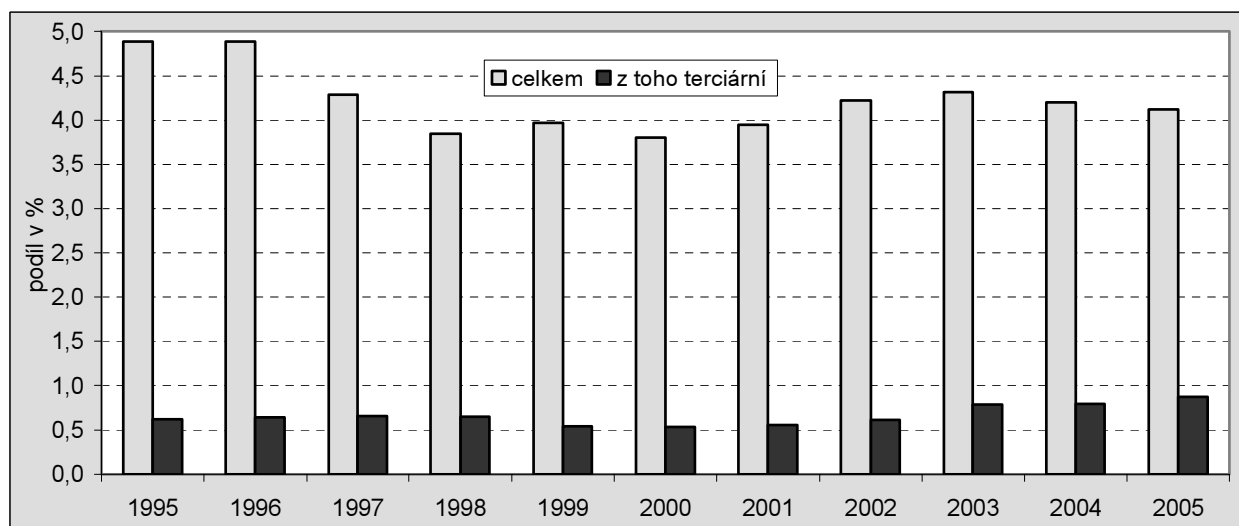
	2000	2001	2002	2003	2004	Rozdíl 2004 - 2000
Finsko	32,6	32,5	32,4	32,8	34,0	1,4
Dánsko	25,8	28,1	29,0	31,8	32,4	6,6
Belgie	27,2	27,8	27,9	28,2	29,8	2,6
Portugalsko	9,0	9,3	9,5	10,5	12,6	3,6
Česká republika	11,5	11,6	11,8	11,9	12,3	0,8
Itálie	9,6	10,0	10,4	10,8	11,4	1,8
Malta	5,4	9,6	8,6	9,0	10,9	5,5
EU-25	20,0	20,1	20,4	21,1	21,9	1,9
EU-15	21,2	21,5	21,8	22,5	23,1	1,9

*) kromě ČR jsou uvedeny tři země s nejlepšími a tři země s nejhoršími výsledky v roce 2004

Jakou prioritou je vzdělávání v té či oné zemi svým způsobem ukazuje mj. vývoj výdajů na vzdělávání. Statisticky se v České republice vykazují pouze výdaje veřejné, nikoli i soukromé. Jak ukazuje graf 1, v období 2000 až 2005 se výše veřejných výdajů na vzdělání v relaci k HDP zvýšila z 3,8 % na 4,1 %, stále však nedosahuje hodnot z poloviny 90. let. Tento podíl se navíc v posledních třech letech snižoval. V rámci celkových výdajů rostly o něco rychleji výdaje na terciární vzdělávání prakticky v celém období. V důsledku toho se zvýšil objem veřejných prostředků na jednoho studujícího, a to z necelých 50 tisíc Kč v roce 2000 na téměř 71 tisíc Kč v roce 2004.

Graf 1 Podíl veřejných výdajů na vzdělávání na HDP v České republice

Zdroj: MF, veřejné rozpočty, ČSÚ

Jak si vedla Česká republika, pokud jde o výdaje na vzdělávání, ve srovnání s vybranými zeměmi EU, ukazuje tabulka 1.2.4. Jsou zde uvedeny jak výdaje státního rozpočtu, rozpočtu krajů a obcí, tak i soukromé výdaje na vzdělání v přepočtu na žáka, resp. studenta základního, středního a vysokoškolského studia ve vybraných zemích.

Tab. 1.2.4 Výdaje na studujícího ve vybraných zemích EU*)

Zdroj: Eurostat Yearbook k 13. 9. 2006

	2000	2001	2002	2003	Index 2003/2000
Rakousko	7 144,3	7 095,0	7 632,0	7 480,6	104,7
Dánsko	7 108,0	7 527,2	7 344,5	7 251,0	102,0
Švédsko	6 184,9	6 199,6	6 802,1	6 916,4	111,8
Česká republika	2 573,8	2 755,2	2 982,4	3 278,5	127,4
Slovensko	1 680,9	1 807,5	2 012,9	2 304,7	137,1
Lotyšsko	1 817,6	2 015,7	2 243,0	2 234,0	122,9
Litva	1 715,6	1 900,8	2 015,8	2 128,7	124,1
EU-25	4 760,8	5 150,5	5 374,9	5 518,1	115,9
EU-15	5 308,0	5 637,5	5 856,2	6 002,0	113,1

*) celkové výdaje na veřejné a soukromé vzdělávací instituce na jednoho žáka/studenta v PPS;
kromě ČR jsou uvedeny tři země s nejlepšími a tři s nejhoršími výsledky v roce 2003

Celkové výdaje (z veřejných rozpočtů i ze soukromých zdrojů) na studujícího v České republice v roce 2003 jen o málo přesáhly 50 % průměru EU-15. Vzhledem k tomu, že přírůstek za období 2000 až 2003 byl v ČR vyšší než vykázal průměr EU-25, situace se postupně zlepšovala. Nicméně ČR skončila v roce 2003 na pátém místě od konce pomyslného žebříčku a výdaje na žáka v některých zemích s podprůměrnými hodnotami rostly rychleji než v ČR. V roce 2002 byly o něco více než třetinové ve srovnání s Dánskem či Švédskem, které značně převyšují průměrné hodnoty dosažené v EU. Dánsko navíc vykázalo v období 2000 až 2002 vyšší přírůstek (2,1 p.b.) než Česká republika (1,5 p.b.). Nejvyšší přírůstek patří Polsku (2,5 p.b.), které ovšem má nižší výchozí základnu.

Je známo, že země EU v průměru vydávají na studujícího podstatně méně než např. v USA. Pokušování České republiky za převážnou částí zemí EU nevytváří příhodné podmínky pro žádoucí zvyšování flexibility lidských zdrojů, ani pro rozvoj inovací, které představují důležitou podmínku pro růst konkurenční schopnosti výrobců a i pro růst životní úrovně obyvatel.

Využití lidských zdrojů

Podle údajů Eurostatu byla celková zaměstnanost v České republice v roce 2005 vyšší než činil průměr za EU-25, nižší v případě EU-15 a činila 64,8 %. Při posuzování průměrné míry zaměstnanosti za období 2000 až 2005 však Česká republika vykazuje hodnoty lehce nad průměrem obou skupin zemí. Nejvyšší průměrnou zaměstnanost v daném období dosáhlo Dánsko (75,9 %), Holandsko (73,6 %) a Švédsko (73,0 %), což vyplývá především z relativně vysoké zaměstnanosti obyvatel starších věkových skupin a nízké nezaměstnanosti. Na opačném konci žebříčku skončilo Polsko (52,6 %), Malta (54,2 %) či Maďarsko (56,6 %), u kterých existuje i relativně nízká zaměstnanost žen.

Tab. 1.2.5 Celková míra zaměstnanosti*)

Zdroj: Eurostat, Labour Market

(%)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Průměr let 2000 až 2005
Dánsko	76,3	76,2	75,9	75,1	75,7	75,9	75,9
Nizozemsko	72,9	74,1	74,4	73,6	73,1	73,2	73,6
Švédsko	73,0	74,0	73,6	72,9	72,1	72,3	73,0
Česká republika	65,0	65,0	65,4	64,7	64,2	64,8	64,9
Maďarsko	56,3	56,2	56,2	57,0	56,8	56,9	56,6
Malta	54,2	54,3	54,4	54,2	54,0	53,9	54,2
Polsko	55,0	53,4	51,5	51,2	51,7	52,8	52,6
EU-25	62,4	62,8	62,8	62,9	63,3	63,8	63,0
EU-15	63,4	64,0	64,2	64,3	64,7	65,1	64,3

*) jsou uvedeny tři země s nejlepšími a tři s nejhoršími výsledky v roce 2005

Míra zaměstnanosti pracovníků starších věkových skupin (obyvatelé ve věku 55 až 64 let), kteří většinou tvoří rizikovou skupinou z hlediska ohrožení nezaměstnaností, se v České republice příliš neodlišuje od průměru EU. V roce 2005 činila 44,5 % a v průměru za posledních šest let pak 40,6 %, což znamená, že se postupně zvyšuje. Šampiónem v tomto hodnocení je bezesporu Švédsko, které dosáhlo v průměru za šest let 67,8 %, což je méně než v roce 2005 (69,5 %). Vysokou míru zaměstnanosti starších pracovníků

vykazuje i Dánsko a Velká Británie (průměr činil 58,6 %, resp. 55,6 %). Velmi nízkou zaměstnaností starších lidí se naopak vyznačuje Slovensko, Slovinsko a Polsko (27 % a méně).

Práce na částečný pracovní úvazek zvyšuje flexibilitu trhu práce, protože umožňuje rychleji reagovat na neustále se měnící podmínky na tomto trhu. Podíl lidí, kteří v zemích EU v průměru pracují na částečný pracovní úvazek na celkovém počtu zaměstnaných, se v od roku 2000 do roku 2005 zvyšoval, a to z 16,4 % na 18,5 %. V České republice se hodnota tohoto ukazatele v tomto období v zásadě příliš neměnila a výchozí úroveň byla přitom ve srovnání s průměrem EU velmi nízká. Zatímco v členských zemích pracovalo (v průměru za šest let) touto formou 17,1 % lidí, v České republice pouze 5 %. V roce 2000 tvořili lidé s částečným pracovním úvazkem 5,4 % pracovníků, o šest let později však již pouze 4,8 %. Nejvíce lidí s částečným pracovním úvazkem lze nalézt v Holandsku (v průměru za posledních šest let to bylo 44 %), dále ve Velké Británii (25,7 %) a ve Švédsku (22,8%). Naopak nejnižší hodnotu vykazuje Slovensko (2,3 %), Řecko (4,4 %) a Česká republika (4,8 %).

O tom, proč je důležité vytvářet příznivé podmínky pro zaměstnávání starších lidí a pro práci na částečný pracovní úvazek, svědčí skutečnost, že v rámci členských zemí patří ty, které vykazují vysoký podíl zaměstnanosti starších věkových ročníků a vyšší podíl práce na zkrácený pracovní úvazek, do skupiny zemí, ve kterých dlouhodobě převažuje spíše nižší míra nezaměstnanosti.

Fenomén nezaměstnanosti je v České republice patrný zhruba od druhé poloviny 90. let, kdy tento ukazatel překročil hranici 5 %. Problémem je zejména dlouhodobá nezaměstnanost, která snižuje kvalitu lidských zdrojů, zatímco existence krátkodobé nezaměstnanosti je obvykle spojována s flexibilitou požadavků po pracovní síle na trhu a s měnící se strukturou ekonomiky.

Česká republika se ukazatelem celkové nezaměstnanosti v období 2000 až 2005 ve výši 8,0 % řadí k průměru členských zemí, resp. vykazuje hodnotu nižší než EU-25, avšak vyšší než EU-15. Nejnižší nezaměstnanost (v průměru za dané období) dosáhlo Rakousko (4,3 %), Irsko (4,4 %) a Velká Británie (5,0 %). Spodní místa při hodnocení nezaměstnanosti patří Polsku (18,4 %), Slovensku (18,2 %) a dále s velkým odstupem Řecku (10,4 %). Rozdíl mezi průměrnou hodnotou nezaměstnanosti mezi státy s nejlepšími a nejhoršími výsledky stále činí 14 p. b.

Tab. 1.2.6 Celková nezaměstnanost*)

Zdroj: Eurostat, Labour Market

(%)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Průměr let 2000 až 2005
Irsko	4,3	4,0	4,5	4,7	4,5	4,3	4,4
Velká Británie	5,4	5,0	5,1	4,9	4,7	4,7	5,0
Rakousko	3,6	3,6	4,2	4,3	4,8	5,2	4,3
Česká republika	8,7	8,0	7,3	7,8	8,3	7,9	8,0
Řecko	11,3	10,8	10,3	9,7	10,5	9,8	10,4
Slovensko	18,8	19,3	18,7	17,6	18,2	16,3	18,2
Polsko	16,1	18,2	19,9	19,6	19,0	17,7	18,4
EU-25	8,6	8,4	8,8	9,0	9,1	8,7	8,8
EU-15	7,7	7,3	7,6	8,0	8,1	7,9	7,8

*) jsou uvedeny tři země s nejlepšími a tři s nejhoršími výsledky v roce 2005

V případě míry dlouhodobé nezaměstnanosti (déle než 12 měsíců) byly výsledky České republiky v období 2000 až 2005 vždy horší než činil průměr EU-25 i EU-15. Jsou sice státy, u nichž tento ukazatel osciluje kolem 10 % v průměru za šest posledních let (Slovensko 11,5 % či Polsko 9,8 %). Na druhé straně jsou i země, které vykazují míru dlouhodobé nezaměstnanosti pohybující se kolem 1 % (Dánsko 1,0 %, Švédsko 1,1 % či Velká Británie 1,2 %).

V případě České republiky dosáhl v roce 2005 podíl dlouhodobě nezaměstnaných na celkovém počtu nezaměstnaných 4,2 %, což je o 1 p.b. více než je průměr za posledních šest let. Tento vývoj nasvědčuje tomu, že rekvalifikační a další programy v rámci aktivní politiky zaměstnanosti nejsou v této oblasti příliš účinné. K dalším příčinám patrně patří nejenom výše minimální mzdy a nepříznivá relace průměrné (resp. nejčtenější) mzdy k příspěvku v nezaměstnanosti a k dalším sociálním dávkám, nýbrž i složitá procedura při přijímání a propouštění zaměstnanců, což spolu s celkovým relativně vysokým daňovým zatížením práce vede zaměstnavatele k opatrnosti při přijímání nových zaměstnanců, z nichž dlouhodobě nezaměstnaní představují vyšší riziko při rozhodování o přijetí do zaměstnání.

1.3. Vývoj lidských zdrojů v Královéhradeckém kraji v letech 2000 až 2005

Struktura obyvatelstva jednotlivých regionů z pohledu demografického, vzdělanostního, ale i zdravotního výrazně ovlivňuje kvalitu lidských zdrojů z hlediska jejich postavení na pracovním trhu.

Královéhradecký kraj se v rámci České republiky odlišuje od ostatních krajů především v nepříznivém vývoji **věkových struktur** obyvatelstva: patří mezi kraje s dlouhodobým poklesem podílu dětské složky a na druhé straně nárůstem obyvatelstva v poproduktivním věku. Znamená to, že obyvatelstvo se řadí mezi kraje s nejstarší populací a tento proces demografického stárnutí se odráží i na nepříznivých hodnotách indexů závislosti a indexu ekonomického zatížení.

Úrovní **vzdělání** obyvatelstva kraje, ale i vývojem vzdělanostní struktury ve sledovaném období, se kraj nijak výrazně neodlišuje od celorepublikového průměru. Podobně jako v celé České republice mělo nejvíce mužů střední odborné vzdělání bez maturity a nejvíce žen úplné střední vzdělání s maturitou. Podíly mužů i žen s terciárním vzděláním se pohybovaly pod průměrnou úrovní České republiky, stejně jako podíly mužů a žen se základním vzděláním. Naopak byl v kraji vyšší podíl lidí se středním vzděláním bez maturity. V Královéhradeckém kraji, obdobně jako v celé České republice, byl z dlouhodobého pohledu zaznamenán výrazný vzestup podílů vyšších stupňů vzdělání, trvale se snižuje pouze počet osob se základním vzděláním.

Zdravotní stav populace je ve srovnání s ostatními kraji v podstatě na stejné úrovni. Zlepšováním úmrtnostních poměrů se poměrně výrazně prodloužila naděje na dožití při narození u obou pohlaví, přitom podstatněji u mužů. V průběhu sledovaného období byl sice zaznamenán pokles souhrnného ukazatele pracovní neschopnosti, tj. průměrného procenta pracovní neschopnosti celkem, ale v rámci republiky byl stále podstatně vyšší. Hrubá míra úmrtnosti dosahuje dlouhodobě stejnou hodnotu, ani rozdíly v úmrtnosti v jednotlivých krajích nejsou příliš významné. Dlouhodobě zůstává beze změny i struktura zemřelých podle příčin smrti (na nemoci oběhové soustavy a na novotvary).

K podstatné změně došlo ve vývoji **migrace**: až do záporného salda se snižovaly počty přistěhovalých v rámci vnitřní migrace, naopak výrazný nárůst byl zaznamenán u zahraniční migrace. Výrazný podíl přistěhovalých cizinců byl v produktivním věku. Počet **cizinců** se tak zvýšil za sledované období o více než třetinu, nejčastějším účelem jejich pobytu bylo zaměstnání.

Odborné **vzdělávání** nepřipravuje pouze kvalitní pracovní síly, ale mělo by vybavit absolventy tak, aby se uplatnili v různých zaměstnáních a připravit je i pro další, tzv. celoživotní vzdělávání. **Střední vzdělávání** je nejvíce se měnící oblast školství, již od počátku 90. let vznikla řada nových odborných škol nabízejících studium mnoha různých oborů. Sníženou uplatnitelností osob s nižším vzděláním na trhu práce začaly pociťovat nezáměr o studium učňovské obory. V Královéhradeckém kraji se rozložení žáků různých typů středních škol ve sledovaném období již stabilizovalo, ve srovnání s průměrem České republiky se mírně lišilo: menší podíl studentů navštěvoval gymnázia, naopak podstatně více žáků bylo na středních odborných školách. Podíl žáků navštěvujících střední odborná učiliště se pohyboval mírně pod celostátním průměrem. Výrazný nárůst studentů zaznamenaly obecně **vysoké školy**, stále více se rozšiřuje možnost vzdělávání v distančním nebo kombinovaném studiu. Velký význam je připisován **celoživotnímu vzdělávání**, potřeba aktualizovat a doplňovat své znalosti, kvalifikace a dovednosti v průběhu celého života pro udržení a zlepšení pozice na trhu práce.

Využití lidských zdrojů závisí nejen na objemu a kvalitě lidského potenciálu, ale také na **ekonomickém prostředí**, ve kterém se lidský potenciál (pracovní síla) nachází. Výstižným **makroekonomickým** ukazatelem je hrubý domácí produkt na 1 obyvatele. V roce 2005 v něm Královéhradecký kraj dosáhl hodnoty 89,4 % průměru České republiky a mezi ostatními kraji to byl pátý nejlepší výsledek. V porovnání s výchozím rokem sledovaného období to však byl propad, neboť v roce 2000 činil tento ukazatel 94,6 % republikového průměru a byl druhý nejlepší, hned za Hl. m. Prahou. Na hrubé přidané hodnotě České republiky se kraj podílel přibližně 5 %. Velikosti kraje a jeho současnému ekonomickému potenciálu odpovídal také počet 124 tisíc ekonomických subjektů, které byly registrovány na území kraje k 31. 12. 2005, a které se na **podnikatelském prostředí** republiky podílely 5,2 %. **Výzkumná a vývojová** činnost, pro srovnání vyjádřená přepočtem výdajů na výzkum a vývoj na jednoho obyvatele, v kraji zaostala o 2 000 Kč za republikovým průměrem. Částkou 2 134 Kč se v roce 2005 kraj pohyboval až na 9. místě mezi kraji. **Dopravní dostupnost** v rámci kraje je uspokojivá a odpovídá rozloze a členitosti území. Poněkud méně příznivé bylo silniční spojení s ostatními regiony, protože ve sledovaném období patřil Královéhradecký kraj mezi regiony, kterým neprocházela dálnice. Propad zaznamenala železniční doprava, a to především při porovnání výkonů silniční nákladní dopravy a železniční dopravy. Za sledované období bylo z kraje silniční nákladní dopravou vyvezeno 3,6krát více zboží a 4,6krát více zboží do kraje dovezeno než po železnici. Pro kvalitní vývoj lidských zdrojů je nezbytné také uspokojování potřeb obyvatelstva. K tomu bezesporu patří úroveň bydlení. Jedním z ukazatelů je intenzita **bytové výstavby**. V úhrnu bylo ve sledovaném období dokončeno v kraji 8,5 tisíc bytů, na 1 000 obyvatel tak připadlo 15,5 bytů, což zařadilo kraj na 9. místo.

Využití lidských zdrojů v konečném výsledku nejvýstižněji charakterizuje **úroveň zaměstnanosti a nezaměstnanosti**. V obou těchto ukazatelích si kraj stál dobře. Míra zaměstnanosti v kraji se dlouhodobě drží nad republikovým průměrem, třebaže za sledované období poklesla přibližně o 2 procentní body. Obecná míra nezaměstnanosti dosáhla v roce 2005 hodnoty 4,8 % - druhé nejnižší v rámci České republiky (za Hl. m. Prahou). Míra registrované nezaměstnanosti (zdroj MPSV) podle metodiky platné do 30. 6. 2004 činila v roce 2005 necelých 8 %, o 2 procentní body více než ve výchozím roce 2000, ale o 0,3 procentních bodů méně než v předchozím roce 2004. Míra registrované nezaměstnanosti podle metodiky platné od 1. 7. 2004 dosáhla v roce 2005 výše 7,33 %, spolu s Libereckým krajem pátou nejnižší hodnotu v republice. Průměrná hrubá měsíční **mzda** zaměstnanců se za sledované období zvýšila téměř o 4,5 tisíc Kč při průměrném meziročním nárůstu o 6,5 % a v roce 2005 činila 16 371 Kč. Patřila však mezi kraje k nejnižším (10. místo) a dosáhla pouze 86,1 % z průměrné mzdy republikové. Pracovní trh kraje nabízí pracovní místa nejen obyvatelům kraje, ale poskytuje pracovní příležitosti i zájemcům z ostatních krajů. Tradičně nejvíce **dojíždějících** za prací z ostatních krajů byli zaměstnaní z Pardubického kraje (38,6 % dojíždějících do kraje v roce 2005). Na druhé straně zaměstnaní Královéhradeckého kraje našli uplatnění v ostatních krajích. Do Pardubického kraje vyjíždělo v roce 2005 za prací 41 % a do Prahy 26,5 % z celkového počtu vyjíždějících mimo kraj. V absolutním vyjádření v roce 2005 dojíždělo z ostatních krajů do Královéhradeckého za prací přibližně o 500 osob více než z kraje vyjíždělo. Počet **volných pracovních míst** byl tradičně výrazně menší než počet uchazečů o zaměstnání, ale ve srovnání s některými ostatními kraji byla situace v našem regionu poměrně příznivá. Pouze v roce 2004 byl počet uchazečů o jedno pracovní místo v kraji vyšší než průměr za Českou republiku (10,9, resp. 10,6 osob). V ostatních sledovaných letech byl kraj pod celorepublikovým průměrem (v roce 2005 to bylo 8,1 osob v kraji oproti 9,8 osob v České republice).

2. Kvalita lidských zdrojů

2.1. Struktura obyvatel

Sídelní struktura

Území Královéhradeckého kraje je tvořeno pěti okresy – Hradec Králové, Jičín, Náchod, Rychnov nad Kněžnou a Trutnov. Rozlohou 4 758 km² zaujímá kraj šest procent rozlohy České republiky a řadí se na 9. místo v pořadí krajů. V kraji bylo zřízeno 15 správních obvodů obcí s rozšířenou působností a 35 správních obvodů obcí s pověřeným úřadem. K 31. 12. 2005 obývalo Královéhradecký kraj celkem 548 368 obyvatel (z toho 280 846 žen), tj. 5,3 % z celkového počtu obyvatel České republiky. Nejlidnatějším okresem je okres Hradec Králové s téměř 160 tisíci osobami, populačně nejmenší pak okres Jičín s 77 306 obyvateli. Na území kraje je 448 obcí, z nich 43 má statut města. **Průměrný počet obyvatel jedné obce** Královéhradeckého kraje byl ke konci roku 2005 1 224 osob, což bylo o 417 osob méně než je celorepublikový průměr. Krajský průměr byl výrazně překročen v okrese Trutnov s nejmenším počtem sídel a druhém nejlidnatějším okrese v rámci kraje, na jednu obec připadlo průměrně 1 600 osob. Dále pak v nejlidnatějším okrese Hradec Králové a v okrese Náchod (1 579, resp. 1 440 osob). Podstatně méně obyvatel připadalo na jednu obec v okrese Jičín s nejmenším počtem obyvatel a největší hustotou sídel (pouhých 696 osob), v druhém nejmenším okrese podle počtu obyvatel, v Rychnově nad Kněžnou, to bylo 955 osob.

Průměrná výměra jedné obce v Královéhradeckém kraji činila 10,6 km², v České republice to bylo o 2 km² více. Výrazné rozdíly můžeme sledovat v meziokresním srovnání. Největší průměrná výměra jedné obce byla obdobně v okrese Trutnov s největší rozlohou a nejmenším počtem obcí (1 147 km², 15,3 km²/obec) a v druhém nejrozlehlejších okrese Rychnově nad Kněžnou (998 km², 12,0 km²/obec). Naopak nejmenší průměrnou výměru měly rozlohou malé okresy s největší hustotou sídel, okres Jičín (887 km², 8,0 km²/obec) a okres Hradec Králové (876 km², 8,7 km²/obec).

Hustota obyvatel dosáhla v Královéhradeckém kraji 115,3 osob na 1 km², tj. o 14,7 osob méně než v průměru České republiky. Oba tyto průměry byly výrazně překročeny v okrese Hradec Králové se 182,1 obyvateli na 1 km², okres Náchod se 131,7 osobami na 1 km² se pohybuje mírně nad republikovým průměrem. V průměru pouhých 79,4 osob žilo na 1 km² v okrese Rychnov nad Kněžnou.

Tab. 2.1.1 Základní ukazatele sídelní struktury k 31. 12. 2005

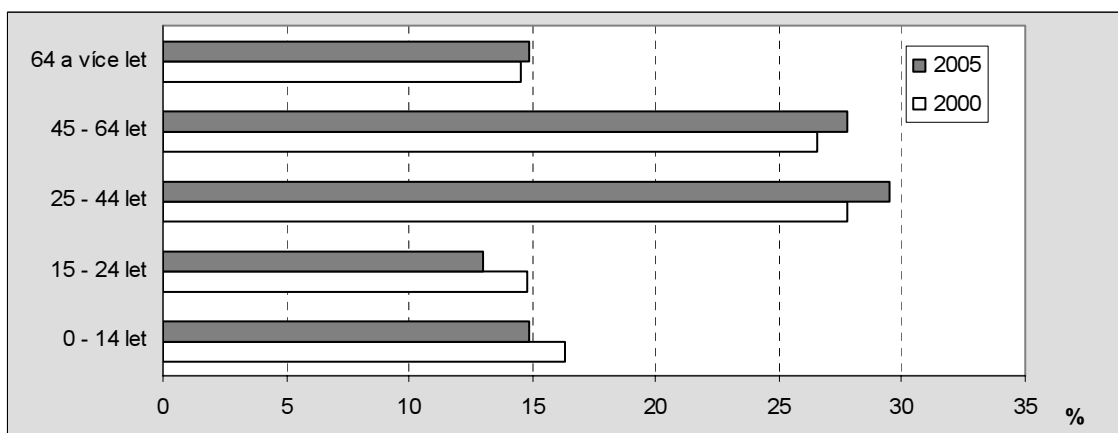
	Průměrný počet obyvatel		Průměrná výměra (km ²)		Hustota obyvatel na 1 km ²	Podíl osob žijících v	
	obce	části obce	obce	části obce		obcích do 200 obyvatel (%)	městech s 20 000 a více obyvateli (%)
Česká republika	1 641	680	12,6	5,2	130,0	1,9	44,2
Královéhradecký kraj	1 224	512	10,6	4,4	115,3	3,0	26,8

Výrazné rozdíly jsou mezi jednotlivými okresy ve **velikosti sídel**. Hlavním centrem kraje je statutární město Hradec Králové s 94 431 obyvateli, druhým největším městem s 31 195 obyvateli je město Trutnov. Nejméně urbanizován je okres Jičín, kde žije i nejvíce obyvatel v malých obcích. Podíl městského obyvatelstva dosáhl v Královéhradeckém kraji k 31. 12. 2005 celkem 67,8 % tj. mírně pod průměrem České republiky (70,1 %). V okrese Hradec Králové žijí necelé dvě třetiny obyvatel na území krajského města. Na Jičínsku obývá výrazně více osob nejmenší obce do 199 obyvatel (7,6 % při krajském průměru 3,0 %), celkem v obcích do 500 obyvatel to je více než pětina obyvatelstva okresu. V okresech Náchod a Rychnov nad Kněžnou bydlelo nejvíce obyvatel v obcích s počtem obyvatel od 5 000 to 9 999 osob (25,4 %, resp. 24,6 %). Na Trutnovsku obývala město Trutnov více než čtvrtina obyvatel okresu, stejný podíl tvořilo obyvatelstvo žijící v obcích s počtem obyvatel od 10 000 do 19 999 osob.

Věková struktura

Demografické chování společnosti (porodnost, úmrtnost, migrace) ovlivňuje věkovou strukturu obyvatelstva a tím i následně potenciální pracovní sílu; nepravidelnosti ve vývoji věkové struktury se tak do značné míry odrážejí i na trhu práce.

Graf 2 Věková struktura obyvatel Královéhradeckého kraje v letech 2000 a 2005

Od poloviny 90. let minulého století **počet obyvatel** Královéhradeckého kraje stále klesal, minima dosáhl v roce 2004, v roce 2005 pak došlo k mírnému nárůstu. K 31. 12. 2005 žilo na území kraje 548 368 obyvatel, v pořadí krajů podle počtu obyvatel to je deváté místo. Meziroční přirozený přírůstek vykazoval v kraji po celé sledované období zápornou hodnotu (počet zemřelých převyšoval počet narozených), přitom největší úbytek byl zaznamenán v roce 2003 (-921 osob), v roce 2005 pak byl nejnižší (-303 osob). Naproti tomu migrační úbytky (největší v roce 2001, -712 osob) se v roce 2004 změnil v migrační přírůstek. Přírůstek stěhováním dosáhl v roce 2005 1 375 osob, tj. téměř 5krát více než v roce 2004 a téměř 30krát více než v roce 2003. Celkový meziroční nárůst počtu obyvatel v roce 2005 (1 072 osob) tak byl způsoben pouze migračním přírůstkem, a to podstatným nárůstem počtu osob přistěhovaných ze zahraničí. Zatímco ve sledovaném období dosahovalo saldo vnitřního stěhování stále záporné hodnoty, saldo zahraničního stěhování bylo, s výjimkou roku 2001, pouze kladné a meziročně se stále zvyšovalo. V roce 2005 se do Královéhradeckého kraje přistěhovalo ze zahraničí 1,6 tis. osob (z toho nejvíce do okresu Trutnov a Hradec Králové, shodně čtvrtina z celkového počtu). Je předpoklad, že počet obyvatel nejen Královéhradeckého kraje, ale i celé České republiky, se tak bude zvyšovat především vlivem přistěhovaných cizinců.

Tab. 2.1.2 Obyvatelstvo podle věkových skupin

	Celkem			Muži			Ženy		
	2000 ¹⁾	2005	rozdíl 2005 - 2000 v bodech	2000 ¹⁾	2005	rozdíl 2005 - 2000 v bodech	2000 ¹⁾	2005	rozdíl 2005 - 2000 v bodech
Počet obyvatel	550 780	548 368 ²⁾	-0,4	267 971	267 522 ²⁾	-0,2	282 809	280 846 ²⁾	-0,7
v tom ve věku (%):									
0 - 5 let	5,5	5,5	0,0	5,8	5,9	0,1	5,1	5,2	0,1
6 - 14 let	10,9	9,3	-1,6	11,5	9,9	-1,6	10,3	8,8	-1,5
15 - 18 let	5,2	5,0	-0,2	5,4	5,3	-0,1	4,9	4,8	-0,1
19 - 24 let	9,6	8,0	-1,6	10,1	8,4	-1,7	9,1	7,6	-1,5
25 - 34 let	15,0	16,5	1,5	15,8	17,3	1,5	14,2	15,6	1,4
35 - 44 let	12,8	13,0	0,2	13,3	13,5	0,2	12,3	12,5	0,2
45 - 54 let	15,8	14,1	-1,7	15,9	14,3	-1,6	15,6	13,8	-1,8
55 - 64 let	10,8	13,7	2,9	10,4	13,4	3,0	11,1	14,1	3,0
65 a více let	14,5	14,9	0,4	11,7	12,1	0,4	17,3	17,6	0,3

¹⁾ rok 2000 bez zpětného promítnutí výsledků SLDB 2001

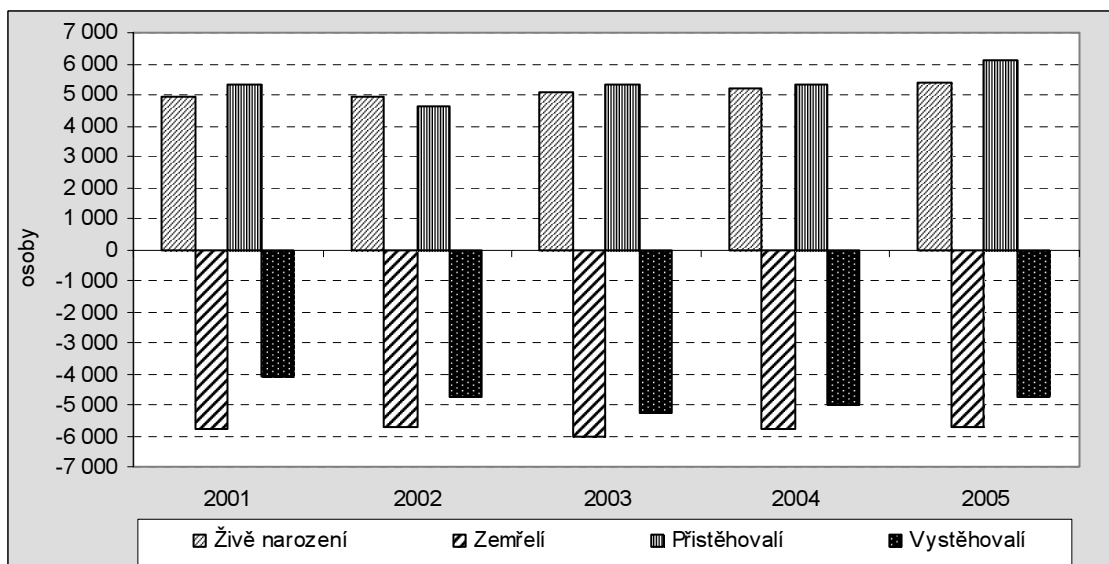
²⁾ změna v %

Pokud porovnáme vývoj počtu obyvatel ve třech **základních věkových skupinách**, můžeme konstatovat, že v průběhu sledovaného období pokračoval (i když v pomalejším tempu) trend z předchozích let, tj. dále se prohlubovalo stárnutí obyvatelstva Královéhradeckého kraje. Ubýl počet dětí ve věku 0-14 let o 8,7 tis. osob (z 16,4 % v roce 2000 na 14,8 % v roce 2005), obyvatelstvo v produktivním věku, tj. ve věku 15-64 let, přibýlo o 4,8 tis. osob (z 69,2 % na 70,3 %) a počet obyvatel ve věku 65 a více let, v poproduktivním věku, se zvýšil o 1,5 tis. (z 14,5 % na 14,9 %). Královéhradecký kraj patří v rámci republiky mezi kraje s velmi nízkým podílem dětské složky a po Hl. městě Praze měl v roce 2005 nejvyšší podíl obyvatel v poproduktivním věku. Spolu s Hl. městem Prahou, krajem Plzeňským a Jihomoravským se Královéhradecký kraj řadí mezi kraje s nejstarší populací.

V důsledku tohoto vývoje se podíly obou ekonomicky neaktivních věkových skupin v populaci téměř vyrovnaly, tzv. **index stáří** se dále zvýšil a byl čtvrtý nejvyšší v rámci České republiky. Na 100 dětí ve věku 0-14 let připadalo v roce 2005 100,3 osob starších 65 let, zatímco v roce 2000 to bylo 88,9 osob. Pro trh práce jsou však důležitější index závislosti starší generace (podíl osob ve věku 65 a více let na 100 osob ve věku 15-64 let) a index ekonomického zatížení. **Index závislosti starší generace** dosáhl v kraji 21,2 % a v podstatě udává, kolik „důchodců“ připadá na 100 osob v produktivním věku, v roce 2005 byl v kraji druhý nejvyšší v rámci republiky. Vlivem nepříznivého věkového složení se kraj řadí na třetí místo (za krajem Vysočina a Pardubickým) s nejvyšším **indexem ekonomického zatížení** (42,3 %), tzn. že na 100 obyvatel v ekonomicky aktivním věku 15-64 let připadá 42,3 závislých osob (ve věku 0-14 a 65 a více let). Při průměru České republiky 40,6 % byl index ekonomického zatížení nejnižší v Hl. městě Praze a v Karlovarském kraji (38,7 %, resp. 39,0 %). S předpokládaným vývojem věkové struktury obyvatelstva, tj. především nárůstem osob v poproduktivním věku, se budou tyto indexy dále zvyšovat.

V podrobnějším členění věkové struktury kraje stagnuje počet dětí ve věku do 5 let, o 1,6 bodu však ubyly děti ve věku 6-14 let (o 9,4 tis. osob). V rámci skupiny obyvatelstva v produktivním věku se za šest let výrazně zvýšil podíl osob ve věku 55-64 let, o 2,9 bodu (o 16,1 tis. osob) a ve věku 25-34 let, o 1,5 procentního bodu (o 7,7 tis. osob). Kromě osob ve věku 35-44 let, jejichž podíl se mírně zvýšil o 0,2 bodu, a 15letých až 18letých, kterých naopak o 0,2 bodu ubylo, podstatně ubyly osoby ve věku 45-54 let a 19-24 let (o 1,7, resp. 1,6 procentních bodů, tj. o 9,7 tis., resp. 9,2 tis. osob). Obdobné změny proběhly u mužů i u žen. Vzhledem k tomu, že počet osob ve věku 0-24 let se v úhrnu za sledované období v Královéhradeckém kraji podstatně snížil (o téměř 19 tis. osob), lze předpokládat, že se bude postupně snižovat počet osob v produktivním věku (tj. ekonomicky aktivních) a dalším přesunem osob ve vyšších věkových kategoriích se zároveň bude zvyšovat počet obyvatel v poproduktivním (důchodovém) věku.

Graf 3 Pohyb obyvatel v Královéhradeckém kraji v letech 2001 – 2005

V jednotlivých okresech kraje byl vývoj věkové struktury v základních skupinách obdobný; k největšímu úbytku dětí došlo ve sledovaném období v okrese Náchod a relativně nejvíce přibýlo obyvatelstvo v produktivním věku na Jičínsku, kde však na rozdíl od ostatních okresů mírně ubylo obyvatelstvo ve věku nad 65 let. V okrese s nejméně příznivou věkovou strukturou, Hradci Králové, byl pak zaznamenán nejnižší přírůstek počtu obyvatel v produktivním věku, ale nejvíce přibýlo osob ve věku nad 65 let.

Vzdělanostní struktura

Vedle věku má nejdůležitější vliv pro využití pracovní síly stupeň a obor vzdělání. Základní údaje o vzdělanostní struktuře obyvatelstva i pracovních sil jsou prezentovány Českým statistickým úřadem jednak čtvrtletně v rámci výstupů ze zpracování Výběrového šetření pracovních sil, jednak z výsledků Sčítání lidu, domů a bytů 2001, ze kterého jsou sice prezentována data podrobnější a za menší územní celky, ale již zcela přesně nevystihují aktuální stav.

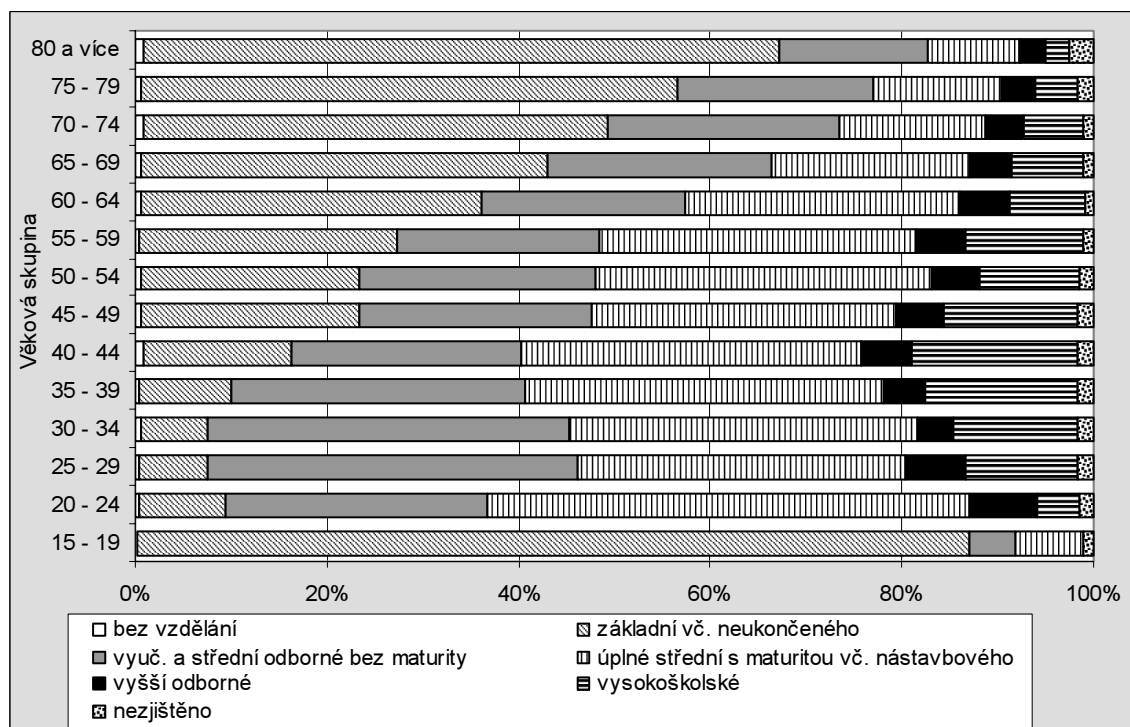
Úroveň vzdělanosti se při sčítání lidu zjišťuje jako nejvyšší dosažený stupeň vzdělání u obyvatelstva staršího 15 let. **Sčítání v roce 2001** ukázalo, že obyvatelstvo Královéhradeckého kraje se vzdělanostní strukturou příliš neodlišuje od úrovně vzdělání obyvatelstva celé České republiky. Podstatnější rozdíly byly v kraji zjištěny ve vzdělanosti mezi muži a ženami, i ty se však na základě výsledků předchozích sčítání pozvolna zmenšují.

Tab. 2.1.3 Obyvatelstvo ve věku 15 a více let podle vzdělání (SLDB 2001)

	Královéhradecký kraj			ČR celkem		
	celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy
Obyvatelstvo celkem	460 986	221 876	239 110	8 575 198	4 133 067	4 442 131
v tom vzdělání (%):						
základní včetně neukončeného	22,5	16,1	28,4	23,0	16,5	29,1
vyučení bez maturity	21,3	26,3	16,7	20,5	25,7	15,7
střední odborné bez maturity	18,4	20,3	16,6	17,4	19,6	15,4
vyučení s maturitou	1,4	1,9	1,0	1,5	2,0	1,0
úplné střední všeobecné s maturitou	4,7	3,6	5,6	5,0	3,7	6,2
úplné střední odborné s maturitou	19,1	18,1	20,0	18,4	17,0	19,7
nástavbové studium	2,3	1,7	2,9	2,2	1,5	2,8
vyšší odborné	1,3	1,2	1,3	1,3	1,2	1,3
vysokoškolské	7,3	8,7	6,0	8,5	10,1	7,0
v tom (%):						
univerzitní	44,3	30,2	63,4	39,7	26,7	57,2
technické	27,6	40,6	10,2	30,1	43,6	11,8
ekonomické	12,3	11,1	13,8	14,5	12,9	16,7
zemědělské a veterinární	7,8	9,9	4,9	6,1	7,5	4,3
umělecké	0,7	0,7	0,8	1,8	1,7	1,9
ostatní	7,3	7,5	7,0	7,7	7,5	8,1
z vysokoškolského bakalářské	0,5	0,5	0,5	6,3	5,4	7,6
vědecká příprava	0,2	0,4	0,1	0,4	0,6	0,2
bez vzdělání	0,4	0,4	0,5	0,4	0,4	0,5
nezjištěno	1,1	1,3	1,0	1,3	1,5	1,2

Největší skupinu z celkového počtu obyvatel ve věku 15 a více let (461 tis. osob) tvořily v Královéhradeckém kraji osoby vyučené spolu s absolventy středních odborných škol bez maturity, téměř 40 %. Maturantů a absolventů vyššího a nástavbového studia byla necelá jedna třetina, vysokoškoláci tvořili 7,5 % populace kraje. Osob se základním nebo neukončeným vzděláním v roce 2001 bylo 22,5 %.

Graf 4 Vzdělání obyvatel Královéhradeckého kraje podle věkových skupin (SLDB 2001)

V porovnání na Českou republiku byly zjištěny mírné rozdíly ve dvou skupinách: o necelé 2 procentní body bylo v kraji více osob vyučených (vč. absolventů středních škol bez maturity), na druhé straně pak bylo o 1,2 bodu méně osob vysokoškolsky vzdělaných. Přestože se úroveň vzdělání stále obecně zvyšuje, rozdílná

tempa růstu u jednotlivých druhů vzdělání mužů a žen se promítají do jejich odlišné struktury. Zatímco základní vzdělání včetně neukončeného mělo pouze 16,1 % mužů, u žen tento podíl byl 28,4 %. Téměř polovina mužů (46,6 %) byli absolventi učilišť a středních škol bez maturity, maturitu jich mělo 26,5 %. U žen každý z těchto stupňů vzdělání zahrnoval přibližně třetinu žen. Vysokoškolský diplom (vč. vědecké přípravy) získalo v kraji 9,1 % mužů, ale pouze 6,1 % žen.

Z územního hlediska překračuje u vyšších stupňů vzdělání nejen krajský, ale i republikový průměr okres Hradec Králové, což je dáno jednak přítomností vysokých škol ve městě Hradec Králové, jednak tím, že krajské město je centrem státních organizací, peněžních ústavů, Fakultní nemocnice a dalších subjektů, které střední a vysokoškolské studium u svých zaměstnanců vyžadují. Nejmenší podíl maturantů a vysokoškoláků byl naopak zjištěn v okrese Trutnov, kde byl na druhé straně největší podíl osob se základním a neukončeným vzděláním. Ve zbývajících okresech byla úroveň vzdělání v podstatě shodná: stejný podíl, zhruba 23 %, tvořily osoby se základním vzděláním a středním s maturitou, necelou pětinu osoby se středním vzděláním bez maturity a 6 % vysokoškoláci.

Tab. 2.1.4 Obyvatelstvo ve věku 15 a více let podle věku a nejvyššího ukončeného vzdělání (SLDB 2001)

	Obyvatelstvo ve věku 15 a více let celkem	z toho ve věkové skupině					
		15 - 24	25 - 34	35 - 44	45 - 54	55 - 64	65 a více
Celkem	460 986	81 219	82 759	70 554	86 756	59 882	79 647
z toho se vzděláním (%):							
základním vč. neukončeného	22,5	41,1	6,0	9,4	15,9	22,4	39,6
učňovským a stř. bez maturity	39,7	22,8	44,6	43,6	46,5	42,0	39,4
středním s maturitou vč. vyššího	28,8	32,7	37,1	32,8	27,5	27,0	15,1
vysokoškolským	7,5	2,1	10,4	12,5	8,6	7,6	4,2

Značné rozdíly byly v úrovni vzdělání obyvatelstva z hlediska věku s tím, že u osob v nejmladší věkové skupině 15-24 let vyjadřovaly podíly uvedené v tabulce zatím jejich nejvyšší ukončené vzdělání v době sčítání. Osob se základním vzděláním bylo tak absolutně i relativně nejvíce sečteno ve věkových kategoriích nad 65 let, se snižujícím věkem se podíl osob se základním vzděláním výrazně snižoval. Naopak u mladších osob (25 až 44 let) je patrný vyšší podíl středoškolsky a vysokoškolsky vzdělaných osob.

Tab. 2.1.5 Obyvatelstvo ve věku 15 a více let podle vzdělání a velikostních skupin obcí (SLDB 2001)

	Obyvatelstvo ve věku 15 a více let celkem	Podíl obyvatel podle dosaženého vzdělání (%)					
		základní a neukončené	učňovské a střední bez maturity	střední s maturitou vč. vyššího	vysoko- školské	nezjištěné	bez vzdělání
Kraj celkem	460 986	22,5	39,7	28,8	7,5	1,1	0,4
v tom obce s počtem obyvatel:							
do 199	13 700	29,3	43,9	21,7	3,6	0,9	0,5
200 - 499	44 660	27,8	45,4	21,9	3,5	1,0	0,4
500 - 999	49 015	26,2	44,0	24,0	4,1	1,0	0,6
1 000 - 4 999	83 068	25,0	42,9	25,4	4,8	1,1	0,7
5 000 - 19 999	142 970	21,3	39,5	30,3	7,6	0,9	0,3
20 000 - 49 999	44 472	21,9	38,0	30,5	8,0	1,3	0,3
50 000 a více	83 101	16,2	31,4	36,1	14,5	1,6	0,2

Diferenciace ve struktuře obyvatelstva podle vzdělání je patrná také z porovnání velikostních skupin obcí v Královéhradeckém kraji. Z výše uvedené tabulky vyplývá, že s rostoucím počtem obyvatel v obcích se zvyšuje podíl obyvatelstva se středním vzděláním s maturitou a podíly vysokoškoláků, v nejmenších obcích do 199 obyvatel a v obcích s 200-499 obyvateli pak převládaly osoby se základním a učňovským vzděláním. Výrazně odlišné vzdělání mělo obyvatelstvo krajského města (více jak 50 000 obyvatel), kde byly zjištěny nejnížší podíly osob se základním a učňovským vzděláním a na druhé straně podstatně více středoškolských s maturitou a vysokoškoláků.

Následující tabulka, která porovnává výsledky vzdělanostní struktury obyvatelstva Královéhradeckého kraje ze sčítání v roce 1991 a 2001, pak jednoznačně dokumentuje výrazný vzestup vyšších stupňů vzdělání, trvale se snižuje pouze počet osob se základním vzděláním.

Tab. 2.1.6 Obyvatelstvo ve věku 15 a více let podle pohlaví a nejvyššího ukončeného vzdělání (SLDB 2001)

		Celkem		Muži		Ženy	
		počet	%	počet	%	počet	%
Obyvatelstvo ve věku 15 a více let	1991	438 019	100,0	208 636	100,0	229 383	100,0
	2001	460 986	100,0	221 876	100,0	239 110	100,0
z toho se vzděláním:							
základním včetně neukončeného	1991	142 149	32,5	50 112	24,0	92 037	40,1
	2001	103 690	22,5	35 817	16,1	67 873	28,4
učňovským a středním bez maturity	1991	162 174	37,0	92 926	44,5	69 248	30,2
	2001	183 030	39,7	103 458	46,6	79 572	33,3
středním s maturitou včetně vyššího	1991	101 075	23,1	46 572	22,3	54 503	23,8
	2001	132 542	28,8	58 828	26,5	73 714	30,8
vysokoškolským	1991	25 616	5,9	16 072	7,7	9 544	4,2
	2001	34 506	7,5	20 086	9,1	14 420	6,0

Pro hodnocení vývoje vzdělání v následujícím období po sčítání 2001 bylo využito výsledků **výběrového šetření pracovních sil** v letech 2001 až 2005. Používaná klasifikace úrovně vzdělání plně odpovídá mezinárodní klasifikaci ISCED.

Výsledky výběrového šetření z roku 2005 podle dosaženého stupně vzdělání obyvatelstva Královéhradeckého kraje potvrdily vzdělanostní skladbu obyvatelstva zjištěnou při sčítání v roce 2001. To znamená, že nejvíce osob mělo střední vzdělání bez maturity (vyučených a absolventů středních odborných škol bez maturity), v roce 2005 to bylo 41,0 % obyvatelstva. Druhou největší skupinu tvořily osoby se střední úrovní vzdělání s maturitou (31,7 %) a celkový podíl osob se základním vzděláním dosáhl 18,6 % (tento poměrně vysoký podíl je do značné míry ovlivněn poproduktivní složkou obyvatelstva, které základní vzdělání dominuje). Počet absolventů vysokých škol (vč. vyšších odborných škol) dosáhl absolutně 40,2 tis. osob, relativně to bylo 8,7 % populace. Ve srovnání s ostatními kraji (s výjimkou Hl. města Prahy, kde je struktura vzdělání obyvatelstva proti průměru České republiky zcela odlišná) byla úroveň vzdělání královéhradeckého obyvatelstva příznivá: v kraji byl zaznamenán v roce 2005 nejnižší podíl osob se základním vzděláním a poměrně vysoký podíl vyučených a osob se středním vzděláním bez maturity (vyšší byl pouze v Libereckém kraji a v kraji Vysočina). Relativně více bylo středoškoláků s maturitou, vyšší podíl jich byl zjištěn pouze v krajích Jihočeském, Plzeňském, Středočeském a Jihomoravském. Průměr mezi kraji tvoří Královéhradecký kraj podílem vysokoškoláků vč. vědecké přípravy (8,6 %). Výrazně vysoký podíl vysokoškoláků byl v Jihomoravském kraji (12,6 %), nejnižší v Ústeckém kraji (5,9 %).

Tab. 2.1.7 Vzdělání populace (VŠPS)

	tis. osob					
	2001	2002	2003	2004	2005	Index 2005/2001
Obyvatelstvo ve věku 15 a více let	461,0	461,7	463,0	463,7	465,2	100,9
v tom podle vzdělání a ISCED 97:						
základní a bez vzdělání	106,7	94,0	91,8	89,9	86,6	81,2
střední bez maturity	176,5	184,9	188,6	190,4	190,8	108,1
střední s maturitou	143,2	146,0	143,9	145,1	147,4	102,9
vysokoškolské	34,5	36,7	38,5	38,3	40,2	116,5
Muži	221,8	222,1	222,8	223,2	224,2	101,1
v tom podle vzdělání a ISCED 97:						
základní a bez vzdělání	37,3	32,8	31,6	31,0	29,3	78,6
střední bez maturity	103,5	105,0	107,2	108,1	110,0	106,3
střední s maturitou	60,6	63,3	61,6	61,2	62,1	102,5
vysokoškolské	20,3	20,8	22,3	22,8	22,7	111,8
Ženy	239,2	239,6	240,2	240,5	241,0	100,8
v tom podle vzdělání a ISCED 97:						
základní a bez vzdělání	69,4	61,2	60,3	58,9	57,3	82,6
střední bez maturity	73,0	79,9	81,4	82,3	80,8	110,7
střední s maturitou	82,6	82,6	82,3	83,8	85,3	103,3
vysokoškolské	14,2	15,9	16,2	15,5	17,6	123,9

V průběhu sledovaného pětiletého období se zastoupení jednotlivých úrovní vzdělání vyvíjela zcela odlišně. Zhruba o pětinu (absolutně o více než 20 tis. osob) se snížil podíl osob se základním vzděláním a bez vzdělání, ovlivněný mimo jiné úbytkem obyvatelstva nejstarších populačních ročníků a také tím, že mladí lidé se snaží v současnosti dosáhnout vyššího stupně vzdělání. Poměrně výrazně se zvýšila četnost středního vzdělání bez maturity (přírůstek 8,1 %, 14,3 tis. osob). Středoškoláků s maturitou přibyla necelá 3 % (4,2 tis. osob) a relativně k nejvyššímu nárůstu došlo ve skupině vysokoškoláků, kde byl zaznamenán nárůst 16,5 % (5,7 tis. osob). Shodné tendence se projevují v mužské i ženské populaci s tím, že ubylo relativně více mužů se základním vzděláním než žen, na druhé straně podstatně vzrostl podíl absolventek vysokých škol. Vysokoškoláků přibyla sice více než desetina, ale vysokoškolaček 23,9 %.

Zdravotní stav obyvatelstva

Na pracovní uplatnění obyvatelstva má podstatný vliv jeho zdravotní stav; dlouhodobé zdravotní problémy zpětně ovlivňují stupeň a charakter pracovní aktivity obyvatel. Základními ukazateli charakterizujícími zdravotní stav populace jsou naděje dožití, pracovní neschopnost pro nemoc, hlášená závažná onemocnění, úmrtnost.

Naděje na dožití, stejně jako většina ukazatelů majících vztah k úmrtnosti, se sleduje v závislosti na věku obyvatel. Nejčastěji se udává střední délka života ve věku 0, tedy při narození, a vzhledem k odlišnosti v úmrtnosti obou pohlaví se zásadně uvádí zvlášť za muže a za ženy. V Královéhradeckém kraji měli chlapci narození v roce 2005 naději na dožití 73,74 let, dívky podstatně delší, 79,94 let. Po Hl. městě Praze dosáhl v kraji tento ukazatel u obou pohlaví nejvyšší hodnoty a je tedy výrazně vyšší než republikový průměr. Zlepšováním úmrtnostních poměrů ve všech věkových kategoriích se naděje na dožití při narození proti roku 2000 v Královéhradeckém kraji významně prodloužila, u mužů podstatně více, o 2,8 let, u žen o 1,3 let. Porovnáme-li však délku naděje dožití podle různých věků (přitom pravděpodobná délka života se s přibývajícím věkem zvyšuje), podstatně více se prodloužuje naděje na dožití u žen. Zatímco u mužů ve věku 50 let se zvýšila o 0,59 roku, u žen 50 letých to bylo o 1,11 roku, výrazně i nad úroveň České republiky.

Tab. 2.1.8 Naděje dožití podle pohlaví a věku

	2001 - 2002		2002 - 2003		2003 - 2004		2004 - 2005	
	Královéhradecký kraj	ČR	Královéhradecký kraj	ČR	Královéhradecký kraj	ČR	Královéhradecký kraj	ČR
Naděje dožití mužů								
ve věku: 0 let	73,09	72,07	73,05	72,03	73,13	72,55	73,74	72,88
15 let	58,46	57,60	58,40	57,53	58,60	58,01	59,19	58,32
30 let	44,18	43,25	44,14	43,17	44,25	43,66	44,71	43,94
40 let	34,66	33,81	34,60	33,75	34,72	34,21	35,21	34,48
50 let	25,67	24,99	25,62	24,88	25,77	25,32	26,26	25,56
Naděje dožití žen								
ve věku: 0 let	78,80	78,54	78,83	78,51	79,18	79,04	79,94	79,10
15 let	64,31	63,99	64,35	63,93	64,69	64,44	65,32	64,48
30 let	49,52	49,26	49,56	49,17	49,92	49,67	50,57	49,72
40 let	39,75	39,53	39,83	39,44	40,21	39,92	40,87	39,97
50 let	30,25	30,13	30,30	30,05	30,73	30,51	31,36	30,56

Pracovní neschopnost můžeme hodnotit ze dvou aspektů. První jako zdravotní, tzn. že souvisí se zdravotním stavem zaměstnanců v návaznosti na pracovní činnost, druhý jako ekonomický, který se vztahuje k důsledku nepřítomnosti dočasně pracovní neschopných v zaměstnání (čerpání fondu nemocenského pojištění, náklady na zdravotní péči apod.). Ve zdravotní oblasti jsou základními sledovanými ukazateli počet případů pracovní neschopnosti a průměrný počet nemocensky pojištěných osob a z nich vyplývající souhrnné ukazatele.

Průměrný počet nemocensky pojištěných osob v Královéhradeckém kraji pokračoval ve sledovaném období ve své klesající tendenci, naproti tomu počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti se meziročně opět podstatně zvýšil. Přestože byl v roce 2004 u tohoto a dalších souvisejících ukazatelů zaznamenán výrazný pokles (poté, co vstoupil v platnost zákon 421/2003 Sb., kterým došlo ke změnám v nemocenském pojištění, především s významnou úpravou ve výpočtu nemocenských dávek), v roce 2005 jejich hodnoty opět vzrostly, zůstaly však na nižší úrovni než v předchozích letech.

Tab. 2.1.9 Pracovní neschopnost pro nemoc a úraz

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Index 2005/2000
Počet nemocensky pojištěných osob	236 496	233 514	230 531	226 860	222 950	220 907	93,4
Průměrný denní stav práce neschopných (v osobách)	15 623	16 368	16 210	15 839	13 451	14 198	90,9
Průměrná doba trvání 1 případu pracovní neschop. (kal. dny)	26,6	27,7	30,1	29,5	33,9	32,5	122,2
v tom:							
pro nemoc	25,8	27,1	29,2	28,6	32,9	31,4	121,7
pro pracovní úrazy	38,7	37,7	41,5	41,9	42,6	43,8	113,2
pro ostatní úrazy	36,2	34,8	41,0	41,7	45,8	46,2	127,6
Průměrné procento pracovní neschopnosti celkem	6,606	7,010	7,032	6,982	6,033	6,427	97,3
v tom:							
pro nemoc	5,997	6,383	6,340	6,296	5,374	5,744	95,8
pro pracovní úrazy	0,271	0,265	0,292	0,280	0,272	0,282	104,1
pro ostatní úrazy	0,338	0,361	0,400	0,405	0,387	0,400	118,3

V průběhu celého sledovaného období byl u dvou základních ukazatelů pracovní neschopnosti zaznamenán pokles. Počet nemocensky pojištěných osob se snížil o 6,6 % (o 15,6 tis. osob), počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti celkem (na 100 pojištěnců) poklesl z 90,94 případů na 72,27 případů, tj. zhruba o pětinu. Souhrnný ukazatel průměrné procento pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz celkem se v důsledku toho v průběhu šesti sledovaných let snížil z 6,606 % na 6,427 %, tj. o 2,7 %, neboli v roce 2005 bylo v pracovní neschopnosti zhruba 6,4 pracovníka ze sta. Celkový pokles byl ovlivněn především snížením průměrného procenta pracovní neschopnosti pro nemoc (o 4,2 %), protože průměrná procenta pracovní neschopnosti pro pracovní úrazy a pro mimopracovní úrazy vzrostla (o 4,1 %, resp. 18,3 %). V rámci České republiky v roce 2005 činil tento ukazatel 6,126 %, přitom nejméně příznivý byl v Moravskoslezském kraji (7,225 %) a výrazně nižší proti republikovému průměru v Hl. městě Praze (4,706 %).

Průměrná doba trvání 1 případu se za sledované období prodloužila o více než jednu pětinu na 32,5 dní v roce 2005, tj. mírně pod průměrem České republiky (nejdelší doba trvání 1 případu činila obdobně v Moravskoslezském kraji 37,3 dne, nejkratší v Hl. městě Praze 29,0 dní). Celkem bylo v Královéhradeckém kraji zameškáno v roce 2005 z důvodu pracovní neschopnosti 5 182,3 tisíc. kalendářních dnů a průměrně tak denně chybělo na pracovištích 14 198 osob. V členění podle odvětví bylo nejvyšší procento pracovní neschopnosti zaznamenáno ve stavebnictví (8,410 %) a nejnižší tradičně ve školství (3,961 %), nejdelší pracovní neschopnost byla v zemědělství s průměrnou délkou trvání 36,8 dní a z celkového průměrného stavu práce neschopných chybělo nejvíce osob, denně téměř 40 % (absolutně 5,6 tis.), ve zpracovatelském průmyslu a dobývání nerostných surovin.

Z hlediska pohlaví jsou podstatně vyšší hodnoty jednotlivých ukazatelů pracovní neschopnosti dlouhodobě zaznamenávány u žen. V průběhu roku 2005 bylo nově hlášeno 77,02 nových případů na 100 nemocensky pojištěných žen, u mužů to bylo 68,18 nově hlášených případů, přitom ženy byly i průměrně déle v pracovní neschopnosti než muži (33,98 kalendářních dnů, resp. 30,98 dnů). Z toho vyplývající průměrné procento pracovní neschopnosti dosáhlo u žen 7,170 %, u mužů 5,786 %.

Dlouhodobě nejčtenější jsou čtyři základní příčiny pracovní neschopnosti, a to nemoci dýchací soustavy (v roce 2005 to bylo v Královéhradeckém kraji téměř 49 % ukončených pracovních neschopností na 100 tis. pojištěnců), nemoci svalové a kosterní soustavy (15,2 %), zhruba desetinu tvořily poranění a otravy a 5,6 % nemoci trávicí soustavy. Na zbývající nemoci tak připadala zhruba pětina ukončených případů pracovní neschopnosti na 100 tis. pojištěnců. Jestliže pomineme těhotenství s průměrnou délkou trvání jednoho případu téměř 110 dní, připadala nejdelší pracovní neschopnost na nemoci s diagnózou novotvary 82 dny (na zhoubné novotvary průměrně 159 dní), na nemoci endokrinní, výživy a přeměny látek 72 dní (na diabetes 82 dny) a na nemoci nervové téměř 70 dní.

Tab. 2.1.10 Hlášená onemocnění podle sledovaných příčin u obyvatel v produktivním věku

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Index 2005/2000
Nemoci z povolání celkem	96	85	83	93	87	73	76,0
Na 100 000 nem. pojištěných	40,60	36,40	36,00	41,00	39,02	33,05	81,4
Zhoubné novotvary							
v tom muži ve věku: 15 - 29 let	13	12	14	15	.	.	x
30 - 49 let	117	111	89	107	.	.	x
50 - 69 let	625	635	755	742	.	.	x
v tom ženy ve věku: 15 - 29 let	26	24	27	21	.	.	x
30 - 49 let	189	172	190	201	.	.	x
50 - 69 let	516	537	633	687	.	.	x
Tuberkulóza celkem							
v tom muži ve věku: 15 - 29 let	1	6	-	1	1	2	200,0
30 - 49 let	17	7	8	5	7	6	35,3
50 - 69 let	17	10	9	13	9	9	52,9
v tom ženy ve věku: 15 - 29 let	3	1	1	3	2	1	33,3
30 - 49 let	5	5	2	3	3	3	60,0
50 - 69 let	7	6	7	6	5	3	42,9

V celé České republice bylo v roce 2005 hlášeno 1 340 **nemocí z povolání**, na tomto počtu se Královéhradecký kraj podílel 5,4 % (nejvíce nemocí z povolání bylo hlášeno v Moravskoslezském a Středočeském kraji, 18,3 %, resp. 13,1 %). V Královéhradeckém kraji se proti výchozímu roku sledovaného období počet nově hlášených nemocí z povolání snížil téměř o čtvrtinu, v průběhu šesti let však byly zaznamenávány v jejich výskytu meziroční výkyvy. Častěji se nemoci z povolání vyskytovaly u žen (zhruba v 60 %), ale v posledním sledovaném roce byl podíl těchto nemocí u obou pohlaví shodný. V roce 2005 připadalo na 100 tis. pojištěných mužů 30,36 mužů s nemocí z povolání, u žen to bylo 36,16 žen. Podle seznamu nemocí z povolání je v kraji dlouhodobě nejvíce onemocnění vyvoláno nepříznivým působením fyzikálních faktorů a nemocí kožních (shodně 30 %), nemocí postihujících dýchací cesty, plíce, pohrudnici a pobřišnici byla necelá čtvrtina.

Data za nově hlášená onemocnění **zhoubnými novotvarami** nejsou za roky 2004 a 2005 podle věkové struktury k dispozici. Počty onemocnění zhoubnými novotvarami mají stále vzestupnou tendenci, v Královéhradeckém kraji jich za období 2000 – 2003 přibyla více než pětina, přitom u mužů byl růst rychlejší. V relativním pohledu je výskyt této nemoci nejvyšší u nejstarších věkových kategorií, téměř 90 % nově zjištěných případů v kraji bylo v roce 2003 diagnostikováno u osob starších 50 let, z toho téměř polovina u osob ve věku 50-69 let. Celkově v kraji ze 100 tis. žen onemocnělo v roce 2003 zhoubnými novotvarami 581 žen, ze 100 tis. mužů bylo těchto případů zjištěno 643 (v roce 2000 to bylo 510 žen a 550 mužů). Z hlediska věku bylo relativně více případů zjištěno u žen v mladších věkových kategoriích, ve věku 54 let nastal obrat a podstatně vyšší hodnoty byly zaznamenávány u mužů (např. na 100 tis. žen ve věku 45-49 let připadalo 416 nových onemocnění, na 100 tis. mužů ve stejném věku 282 onemocnění; u žen ve věku 65-69 let to bylo 1 509 nových případů, ale u mužů ve stejném věku již 2 319). Výskyt tohoto onemocnění se s přibývajícím věkem výrazně zvyšuje u obou pohlaví. Nejčastěji byl v roce 2003 nově hlášen u mužů i u žen zhoubný nádor kůže, který má v posledních letech vysokou dynamiku růstu.

Tuberkulóza patří zejména v rozvojových zemích k nejzávažnějším infekčním onemocněním. Ve vyspělých zemích, kde je vysoká míra proočkovanosti obyvatelstva se týká převážně starších lidí a lidí se sníženou obranyschopností nebo rizikovým chováním, v těchto státech je také ve srovnání s místním obyvatelstvem vyšší procento nemocnosti mezi cizinci. V České republice bylo v roce 2005 zjištěno celkem 967 onemocnění tuberkulózou celkem, z toho v Královéhradeckém kraji to bylo 50 případů, 5,2 %. Ve sledovaném období bylo maximum zjištěných případů tohoto onemocnění v roce 2000, celkem 94, od roku 2001 s 55 případy má mírně klesající tendenci. Tuberkulózou častěji onemocněli muži, u obou pohlaví pak převážně osoby ve vyšším věku (nad 75 let), jejichž podíl se na celkovém počtu pohyboval každoročně v rozmezí od 32 % do 41 %. Poměrně vysoký podíl onemocnění touto chorobou tvořili také muži ve věku 50 - 69 let, každoročně jich bylo okolo 18 %, ženy onemocněly tuberkulózou v této věkové kategorii zhruba v 10 % z celkového počtu onemocnění tuberkulózou.

Zdravotní stav populace je negativně ovlivňován stoupajícím podílem chemikálií v životním prostředí, stresem, nadměrnou konzumací a nedostatkem pohybu a s tím souvisí růst většiny onemocnění (ten však do značné míry souvisí i s prodlužováním průměrného věku mužů i žen a tím i zvýšenou potřebou zdravotní

péče). Na druhé straně se prodlužuje střední délka života, stále větší počet lidí je pod lékařským dohledem a v důsledku zdravotní osvěty se zvyšuje péče jednotlivců o své zdraví.

Tab. 2.1.11 Úmrtnost podle pohlaví a věku

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Zemřelí celkem	5 799	5 805	5 713	6 014	5 747	5 708
Zemřelí na 1 000 obyvatel	10,5	10,5	10,4	11,0	10,5	10,4
Zemřelí muži na 1 000 mužů	11,1	10,7	10,6	11,2	10,6	10,5
ve věku: 15 - 29 let	0,3	0,2	0,3	0,5	0,2	0,1
30 - 39 let	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
40 - 49 let	0,6	0,5	0,5	0,5	0,5	0,4
50 - 59 let	1,3	1,4	1,4	1,6	1,3	1,4
60 - 69 let	2,2	2,1	2,1	2,0	2,1	2,0
70 a více let	6,5	6,3	6,2	6,7	6,2	6,4
Zemřelé ženy na 1 000 žen	10,0	10,4	10,2	10,8	10,4	10,3
ve věku: 15 - 29 let	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
30 - 39 let	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
40 - 49 let	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
50 - 59 let	0,6	0,6	0,6	0,7	0,6	0,6
60 - 69 let	1,0	1,1	1,2	1,1	1,0	1,0
70 a více let	8,0	8,3	8,1	8,6	8,4	8,4

Úmrtnost je spolu s nemocností jedním z hlavních ukazatelů vypovídajícím o zdravotním stavu populace. V zásadě je ovlivňována genetickými faktory (vyšší úmrtnost mužů, ženy mají obecně nižší úmrtnost), ekologickými faktory (klimatické podmínky, životní prostředí) a socioekonomickými faktory (životní úroveň, vzdělání, péče o vlastní zdraví, preventivní opatření apod., ale i úroveň zdravotnictví, dostupnost lékařské péče, ekonomická situace atd.).

V Královéhradeckém kraji zemřelo v roce 2005 celkem 5 708 osob, proti roku 2000 to je pokles o 91 osob, o 1,6 %. Hrubá míra úmrtnosti tak činila 10,4 zemřelých na 1000 obyvatel středního stavu a byla o 0,1 bodů promile nižší než úroveň České republiky. Rozdíl v úrovni úmrtnosti v krajích nejsou příliš významné s výjimkou nejvyšší hrubé míry úmrtnosti ve Středočeském kraji s 11,2 zemřelými na 1000 obyvatel a nejnižší s 9,8, resp. 9,9 v kraji Karlovarském a Libereckém. S věkem se úmrtnost zvyšuje (kromě nejnižší věkové kategorie, tj. vyšší úmrtností spojené s prvním rokem života) s tím, že ve všech věkových kategoriích míra úmrtnosti mužů převyšuje úmrtnost žen, což dokládá výše uvedená tabulka. V roce 2005 zemřelo ve věku 15-29 let celkem 33 mužů (0,1 ‰) a 14 žen (shodně 0,1 ‰) ve věkové kategorii 60-69 let to již bylo 525 mužů (2,0 ‰) a 274 žen (1,0 ‰). V průběhu sledovaného období se specifická úmrtnost mužů postupně snižovala s výjimkou skupiny mužů ve věku 50-59 let, míra úmrtnosti žen se mírně měnila až od věku 60 a více let.

Tab. 2.1.12 Zemřelí podle příčin smrti

	2000		2005		Rozdíl 2005 - 2000 v bodech	
	Královéhra- decký kraj	ČR	Královéhra- decký kraj	ČR	Královéhra- decký kraj	ČR
Zemřelí celkem	5 799	109 001	5 708	107 938	98,4 ¹⁾	99,0
z toho vybrané příčiny (%):						
některé infekční a parazitární nemoci	0,3	0,2	0,6	0,4	0,3	0,1
novotvary	24,8	26,3	24,7	26,2	-0,2	-0,2
nemoci oběhové soustavy	54,4	53,4	52,9	51,1	-1,5	-2,3
nemoci dýchací soustavy	5,8	4,5	6,4	5,6	0,6	1,0
nemoci trávicí soustavy	3,3	3,9	3,6	4,5	0,3	0,6
vnější příčiny nemocnosti a úmrtnosti	6,6	6,5	5,4	5,9	-1,2	-0,6

¹⁾ změna v %

Struktura zemřelých podle příčin smrti zůstává dlouhodobě beze změn, pouze se mírně mění četnost zemřelých v jednotlivých skupinách. V Královéhradeckém kraji zemřela v roce 2005 více než polovina osob (52,9 %) na nemoci oběhové soustavy (z toho nejvíce na cévní nemoci mozku a ostatní formy ischemické choroby srdeční) a téměř čtvrtina všech úmrtí byla způsobena novotvary (z toho nejvíce zhoubnými

novotvary průdušek a plic a tlustého střeva); u obou těchto skupin byl za celé sledované období zaznamenán mírný pokles zemřelých. Spolu se zemřelými na nemoci dýchací soustavy, trávicí soustavy, některé infekční a parazitární nemoci a na vnější příčiny úmrtí zapříčinily tyto diagnózy téměř 94 % všech úmrtí v kraji.

V porovnání s ostatními kraji překročil podíl zemřelých na nemoci oběhové soustavy poměrně výrazně republikový průměr (vyšší podíl byl pouze v krajích Vysočina, Zlínském a Jihomoravském), naopak podíl zemřelých na novotvary byl v Královéhradeckém kraji druhý nejnižší (po Zlínském kraji).

Tab. 2.1.13 Zemřelí v produktivním věku podle hlavních příčin a pohlaví

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Index 2005/2000
Zhoubné novotvary	1433	1 454	1 448	1 491	1 466	1 394	97,3
v tom muži	823	799	784	836	828	773	93,9
z toho ve věku: 15 - 29 let	3	2	7	5	3	2	66,6
30 - 49 let	44	47	36	44	45	31	70,5
50 - 69 let	372	343	355	333	371	343	92,2
v tom ženy	600	655	664	655	638	621	103,5
z toho ve věku: 15 - 29 let	2	0	2	4	2	5	250,0
30 - 49 let	37	40	38	34	38	24	64,9
50 - 69 let	191	235	240	238	198	191	100,0
Nemoci oběhové soustavy	3155	3 211	3 109	3 274	3 098	3 018	95,7
v tom muži	1452	1 437	1 419	1 477	1 371	1 343	92,5
z toho ve věku: 15 - 29 let	4	2	5	5	5	6	150,0
30 - 49 let	52	34	39	36	54	44	84,6
50 - 69 let	373	405	375	404	351	315	84,5
v tom ženy	1703	1 774	1 690	1 797	1 727	1 675	98,4
z toho ve věku: 15 - 29 let	1	-	1	2	2	-	x
30 - 49 let	14	9	13	11	19	12	85,7
50 - 69 let	156	174	173	157	148	143	91,7
Vnější příčiny	380	392	372	391	377	305	80,3
v tom muži	249	263	250	255	240	204	81,9
z toho ve věku: 15 - 29 let	51	50	46	45	39	21	41,2
30 - 49 let	77	70	91	68	69	55	71,5
50 - 69 let	54	62	76	72	66	72	133,3
v tom ženy	131	129	122	136	137	101	77,1
z toho ve věku: 15 - 29 let	13	9	13	7	10	3	23,1
30 - 49 let	14	14	17	16	13	17	121,4
50 - 69 let	17	11	12	22	17	15	88,2

Z výše uvedené tabulky vyplývá, že počty zemřelých podle jednotlivých diagnóz byly z hlediska pohlaví, věku, ale i vývoje rozdílné. U počtu zemřelých na zhoubné novotvary byl sice zaznamenán v porovnání na výchozí rok sledovaného období celkový úbytek o 2,7 %, u žen však byl zaznamenán přírůstek 3,5 %. U obou pohlaví došlo k poklesu úmrtí na nemoci oběhové soustavy, přitom u mužů byl pokles podstatně větší. V produktivním věku je nejhroženější skupinou u obou pohlaví věková kategorie 50-69 let, kdy jich nejvíce umírá jak na zhoubné novotvary, tak i na nemoci oběhové soustavy.

Migrace

Migrace (vnitřní i zahraniční) znamená změnu trvalého bydliště obyvatelstva a má vliv jak na početní stav obyvatelstva, tak i na jeho strukturu: demografickou, sociální a v neposlední řadě i ekonomickou. Z dlouhodobého pohledu (od počátku 90. let minulého století) dosahovalo migrační saldo celkem v Královéhradeckém kraji každoročně kladných hodnot s výjimkou období let 2000 až 2002, kdy byl v kraji zaznamenán úbytek obyvatelstva stěhováním. V roce 2005 dosáhlo migrační saldo svého maxima, 2,5 promile. Především však byl vývoj ve sledovaném období u obou typů migrace odlišný: počty osob přistěhovaných do kraje ze zbytku České republiky (vnitřní migrace) se stále postupně snižovaly až do záporného salda. Naopak u zahraniční migrace došlo k výraznému nárůstu, takže na výsledné vysoké kladné migrační saldo měli vliv přistěhovaní cizinci. Celkem se do Královéhradeckého kraje přistěhovalo za šest sledovaných let 27 822 osob a 26 988 se jich vystěhovalo.

Počet osob **přistěhovaných** do Královéhradeckého kraje (včetně cizinců) se v letech 2000 – 2005 zvyšoval, tempo meziročního nárůstu však zaznamenávalo výrazné výkyvy. V roce 2005 se do kraje přistěhovalo celkem 6 100 osob, z toho bylo 2 455 cizinců (40 %). Měnila se i struktura přistěhovaných podle pohlaví a věku. Zatímco v prvních dvou letech se přistěhovalo do kraje mírně více žen (zhruba o 5 %), od roku 2002

nastal obrat a v roce 2005 se již přistěhovalo o čtvrtinu více mužů. Od poloviny sledovaného období se pak výrazně zvýšil počet přistěhovaných osob ve věku 19 - 44 let (a to především cizinců), v roce 2005 tvořila tato kategorie téměř dvě třetiny všech přistěhovaných.

Naopak počty osob **vystěhovaných** se v letech 2004 a 2005 (po výrazném nárůstu v období let 2000 až 2003) meziročně snižovaly; z celkového počtu 4 725 vystěhovaných v roce 2005 bylo 872 cizinců, tj. necelá pětina. Složení vystěhovaných podle pohlaví se vyvíjelo zhruba opačně než u přistěhovaných. Z hlediska věku se struktura vystěhovaných příliš podstatně neměnila, zejména ve druhé polovině sledovaného období, výjimkou byl rok 2003, kdy se z kraje odstěhoval větší počet osob ve věku 19 – 24 let.

Tab. 2.1.14 Přistěhování podle pohlaví a věku

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Úhrn 2000 - 2005
Přistěhování celkem	3 131	3 353	4 625	5 301	5 312	6 100	27 822
z toho ženy	1 609	1 727	2 224	2 325	2 339	2 687	12 911
z celku ve věku:							
0 - 5 let	272	303	333	278	320	344	1 850
6 - 14 let	317	323	393	436	328	385	2 182
15 - 18 let	120	125	170	198	173	184	970
19 - 24 let	616	682	795	1 099	971	1 061	5 224
25 - 34 let	818	862	1 299	1 472	1 626	1 908	7 985
35 - 44 let	324	389	665	757	783	963	3 881
45 - 54 let	232	280	462	561	589	720	2 844
55 - 64 let	172	165	216	254	269	281	1 357
65 a více let	260	224	292	246	253	254	1 529

Z důvodu zrušení výkazu Obyv 5-12 k 1.1.2005, jsou podrobnější údaje o vnitřním stěhování pouze do roku 2004. Z celkového počtu přistěhovaných do kraje v rámci České republiky v roce 2004 převládaly osoby svobodné, byla jich téměř polovina (jak mužů tak žen). Z hlediska vzdělání převládaly osoby se středním vzděláním bez maturity (27,3 %), necelá čtvrtina přistěhovaných měla středoškolské vzdělání s maturitou, nejméně (11,7 %) bylo vysokoškoláků. Muži byli proti ženám častěji vyučení (bez maturity) a méně jich mělo maturitu, u žen byl podíl těchto dvou skupin stejný. Jako důvod stěhování bylo nejčastěji uvedeno, shodně u mužů i u žen, následování rodinného příslušníka (zhruba čtvrtina) a bytové důvody, opět u obou pohlaví shodně, asi pětina. Jako další čtenější důvod přistěhování (zhruba 6 %) uvedli muži změnu pracoviště a stejný podíl žen sňatek. Je však potřeba uvést, že téměř třetina všech přistěhovaných zaškrtnla na Hlášení „jiný důvod“.

Tab. 2.1.15 Vystěhování podle pohlaví a věku

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Úhrn 2000 - 2005
Vystěhování celkem	3 172	4 065	4 750	5 254	5 022	4 725	26 988
z toho ženy	1 654	1 878	2 243	2 233	2 232	2 315	12 555
z celku ve věku:							
0 - 5 let	287	300	310	307	260	342	1 806
6 - 14 let	310	278	325	288	364	310	1 875
15 - 18 let	132	100	147	118	152	162	811
19 - 24 let	656	857	861	1 057	871	714	5 016
25 - 34 let	962	1 309	1 561	1 772	1 704	1 701	9 009
35 - 44 let	332	529	660	784	731	649	3 685
45 - 54 let	215	364	485	529	531	478	2 602
55 - 64 let	95	121	201	211	204	183	1 015
65 a více let	183	207	200	188	205	186	1 169

Zatímco složení vystěhovaných osob z kraje (do ostatních krajů České republiky) podle rodinného stavu bylo v roce 2004 obdobné jako u přistěhovaných, tzn. téměř polovina osob byla svobodná (opět shodně mužů i žen), z hlediska vzdělání byl zaznamenán zvýšený podíl vysokoškoláků (17 %), na druhé straně se vystěhovalo méně osob se základním vzděláním. Struktura důvodů vystěhování byla také podobná, necelá čtvrtina osob se vystěhovala z bytových důvodů a zhruba pětina uvedla jako důvod následování rodinného příslušníka (podíly byly obdobné u mužů i u žen). Jako další čtenější důvod uvedly ženy sňatek (10 %), o něco méně mužů změnu pracoviště. „Jiný důvod“ uvedlo 27 % všech vystěhovaných.

V roce 2005 se z celkového počtu cizinců (2,5 tis. osob) do Královéhradeckého kraje přistěhovalo nejvíce Ukrajinců (40 %), Slováků byla necelá pětina a Poláků 15 %. Větší podíl tvořili ještě Vietnamci (6,6%). Více než dvě třetiny přistěhovaných cizinců byli muži a z nich téměř polovina svobodných a stejný podíl ženatých. Podle věkové struktury převládaly osoby v produktivním věku (75 %), z toho třetina ve věku 25 – 34 let a

shodně pětina ve věku 19 – 24 let a 35 – 44 let. Z kraje se vystěhovalo 872 cizinců, z toho téměř 70 % mužů a téměř polovina byla podle rodinného stavu svobodných. Zhruba polovinu všech vystěhovalých tvořili Ukrajinci (pravděpodobně návrat po ukončení povoleného pobytu) a necelých 14 % Slováků.

Cizinci

Za cizince se považuje osoba, která nemá české státní občanství. Cizinci jsou evidováni Ředitelstvím služby cizinecké a pohraniční policie Ministerstva vnitra ČR; jsou mezi ně zařazeny osoby s vízem nad 90 dnů, s povolením k dlouhodobému a přechodnému pobytu a s pobytem trvalým.

V průběhu sledovaného období se počet cizinců na území Královéhradeckého kraje zvýšil o více než třetinu, tzn. meziroční nárůst zhruba o 7 %, přitom se přibližně stejným tempem zvyšovaly počty cizinců jak s trvalým tak i dlouhodobým pobytem. Z celkového počtu cizinců v České republice (278,3 tis.) jich v roce 2005 v kraji žilo 4,1 %. S výjimkou Hl. města Prahy s téměř třetinou všech cizinců v České republice, bylo nejvíce cizích státních příslušníků v kraji Středočeském (12,7 %), nejméně ve Zlínském kraji (2,2 %). Cizinci se obecně koncentrují do větších měst, v okrese Hradec Králové s krajským městem jich byla v roce 2005 třetina ze všech cizinců v kraji. Občané sousedních zemí se pak většinou soustřeďují v blízkosti hranic, v Královéhradeckém kraji to byly okresy Náchod a Trutnov s převahou Poláků. Rozložení cizinců podle velikosti sídel v podstatě kopírovalo rozložení obyvatelstva České republiky s tím, že v obcích nad 10 tis. obyvatel bylo cizinců 53 % (obyvatel ČR 41 %), v menších obcích pak byly podíly cizinců proti obyvatelstvu ČR mírně nižší.

Počet dlouhodobě nebo trvale usazených cizinců dosáhl v Královéhradeckém kraji k 31. 12. 2005 celkem 11 294 osob (kromě toho 82 osob s platným azylem), převážně mužů 55,8 %, na celkové populaci kraje se cizinci podíleli 2,1 %. Většina cizinců (58,4 %) měla povolení k dlouhodobému pobytu nad 90 dní. Ženy získaly častěji povolení k trvalému pobytu (55,6 % z celkového počtu cizinek, mužů necelá třetina), naopak převážná část mužů měla pouze povolení k přechodnému nebo dlouhodobému pobytu (60,0 %, žen 38,1 %). Svědčí to o tom, že ženy se do České republiky stěhují ve většině případů z důvodu připojení k manželům, naopak většina mužů se na území kraje zdržuje kvůli zaměstnání. Největší podíl cizinců představovali v Královéhradeckém kraji občané Ukrajiny (33 %), Poláků byla více než pětina (22 %), desetiprocentní hranice dosáhli ještě Slováci a Vietnamci (15 %, resp. 10 %). Zhruba 2 % cizinců pak tvořili Nizozemci, Němci a občané Ruské federace. Z dlouhodobého pohledu se v Královéhradeckém kraji počet cizinců tří nejčetnějších skupin podle státní příslušnosti výrazně zvýšil: téměř se zdvojnásobil počet Ukrajinců, o polovinu se zvýšil počet Vietnamců a Poláků přibyla zhruba desetina. Počet Slováků v kraji vykazuje meziroční výkyvy, a i když jich z dlouhodobého pohledu téměř 15 % ubylo, proti roku 2004 jich bylo v evidenci o 230 více.

Tab. 2.1.16 Cizinci

	2001	2002	2003	2004	2005	Změna v %	
						2005/2001	průměrná roční
Cizinci celkem	8 603	9 386	9 269	9 852	11 294	31,3	7,0
v tom podle druhu pobytu (%):							
trvalý	42,1	39,9	42,3	44,0	41,6 ²⁾	-0,5	x
s vízem nad 90 dní	57,9	60,1	57,7	56,0	58,4 ²⁾	0,5	x
v tom podle pohlaví (%):							
muži	.	.	53,1	54,0	55,8	x	x
ženy	.	.	46,9	46,0	44,2	x	x
z toho podle státní příslušnosti:							
Slovensko	1 966	2 358	1 683	1 443	1 673	-14,9	-4,0
Polsko	2 271	2 214	2 191	2 284	2 539	11,8	2,8
Vietnam	688	803	967	1 055	1 077	56,5	11,9
Ukrajina	2 087	2 322	2 642	3 135	3 777	81,0	16,0
v tom podle věkových skupin (%):							
0 - 14 let	¹⁾ 6,2	¹⁾ 6,8	¹⁾ 6,8	7,2	7,1 ²⁾	0,9	x
15 - 64 let	¹⁾ 90,4	¹⁾ 90,0	¹⁾ 90,0	90,0	90,1 ²⁾	-0,3	x
65 a více let	¹⁾ 3,4	¹⁾ 3,2	¹⁾ 3,2	2,8	2,8 ²⁾	-0,6	x

¹⁾ věkové skupiny cizinců s délkou pobytu nad 1 rok

²⁾ rozdíl v bodech

Nejčastějším účelem pobytu cizinců v roce 2005 bylo zaměstnání (41,4 %), tento důvod uvedli častěji muži, dalším nejčetnějším účelem pobytu bylo sloučení s rodinou (téměř třetina) s dominantnějším zastoupením

u žen. Zhruba desetina, převážně mužů, podnikala na živnostenský list a stejný podíl cizinců získal povolení k trvalému pobytu z důvodu usídlení (shodný podíl mužů a žen).

Věková struktura cizinců se podstatně odlišuje od věkové struktury populace Královéhradeckého kraje, což lze vysvětlit především ekonomickým důvodem přílivu cizinců. Podíl cizinců v produktivním věku (15 - 64 let) se dlouhodobě pohybuje nad 90 %, z toho celkem 30 % tvoří věkové kategorie 25 – 29 let a 30 – 34 let a čtvrtinu osoby ve věku 20 – 24 let a 35 – 39 let. Zatímco velmi nízký podíl osob ve věku 65 a více let se za sledované období ještě snížil, podíl dětí se mírně zvýšil, a to v souvislosti s rostoucí délkou pobytu cizinců.

Největší podíl cizinců v rámci Královéhradeckého kraje byl k 31. 12. 2005 evidován na území okresu Hradec Králové, jedna třetina z jejich celkového počtu v kraji, dále čtvrtina v okrese Trutnov, pětina v okrese Náchod, nejméně jich bylo v okresech Jičín a Rychnov nad Kněžnou (12 %, resp. 10 %). Z celkového počtu nejvíce zastoupených Ukrajinců jich byla polovina hlášena v okrese Hradec Králové, ve zbývajících okresech se jejich podíl pohyboval v rozmezí 13 % až 17 %, s výjimkou Rychnova nad Kněžnou (zhruba 5 % Ukrajinců). Nejvíce Poláků bylo logicky evidováno v okresech sousedících s Polskem, Trutnov 42 %, Náchod téměř třetina, necelá pětina v okrese Rychnov nad Kněžnou. Slováků pak bylo relativně nejvíce v okresech Hradec Králové a Trutnov (čtvrtina v každém z nich), ve zbývajících okresech bylo jejich rozložení v podstatě rovnoměrné. V okrese Hradec Králové bylo soustředěno téměř 40 % všech Vietnamců, převážně v krajském městě.

Více jak 70 % cizinců s dlouhodobými pobyty nad 90 dní usídlených v Královéhradeckém kraji mělo pobyt za účelem zaměstnání, druhé specifikum v porovnání s ostatními kraji je, že na území kraje byl druhý nejvyšší podíl cizinců se státním občanstvím Polska ze všech bydlících občanů Polska v České republice (14,3 %).

Projekce vývoje počtu obyvatel do roku 2020

Cílem projekce je nastínit směr budoucího populačního vývoje a ukázat na změny ve věkovém složení. Východiska projekce vycházejí především z analýzy dlouhodobějších trendů demografického chování populace na sledovaném území, přitom lze předvídat základní směr budoucího populačního vývoje (předpokládanou úroveň plodnosti, očekávanou úmrtnost, věkové složení), ale není možné předvídat jeho náhlé výkyvy. Nejméně předvídatelný je vývoj migrace, takže v níže uvedené tabulce Projekce obyvatelstva Královéhradeckého kraje se k migraci nepřihlíží. Základním vstupním údajem byly počty obyvatel Královéhradeckého kraje podle pohlaví a věku vybilancované k 31. 12. 2002 (práh projekce).

Tab. 2.1.17 Projekce obyvatelstva Královéhradeckého kraje do roku 2020 (práh projekce – rok 2002)

	Skutečnost 2005	Projekce bez migrace			
		2005	2010	2015	2020
Počet obyvatel	548 368	545 355	540 652	543 341	526 208
v tom ve věku (%):					
0 - 4 let	4,6	4,6	4,7	4,5	4,4
5 - 14 let	10,2	10,2	9,2	9,3	9,5
15 - 19 let	6,3	6,3	5,7	4,5	4,8
20 - 24 let	6,7	6,6	6,4	5,7	4,7
25 - 34 let	16,5	16,6	15,0	12,9	12,4
35 - 44 let	13,0	13,0	15,0	16,5	15,2
45 - 54 let	14,1	14,1	12,7	12,7	15,0
55 - 64 let	13,7	13,8	15,0	13,2	12,3
65 a více let	14,9	14,8	16,3	18,9	21,7

Odhadovaný počet obyvatel podle projekce Královéhradeckého kraje pro rok 2005 se od skutečného stavu lišil o pouhých 0,5 %, podíly osob v jednotlivých věkových kategoriích byly v podstatě shodné. Přesnost prognózy však s přibývajícím časovým horizontem bude klesat právě z důvodu možných demografických výkyvů.

V Královéhradeckém kraji by měl pokračovat trend úbytku počtu obyvatel (v roce 2020 by se mělo jednat o ztrátu ve výši zhruba 22,2 tis. osob) a trend dalšího výrazného stárnutí obyvatelstva. Počet obyvatel se bude snižovat především z důvodu stále nízké porodnosti (přestože se předpokládá postupné zvyšování úhrnné plodnosti žen z 1,25 na 1,48 dětí) a spolu se zvyšováním naděje dožití mužů i žen populace výrazně zestárne. Podle projekce se předpokládá, že porodnost klesne ze současných 9,5 ‰ na 8,6 ‰ v roce 2020 a úmrtnost se naopak zvýší z 11,2 ‰ na 12,0 ‰. Naděje na dožití při narození by měla dosáhnout v roce 2020 75,2 let u mužů a 81,0 let u žen.

Z toho vyplývá, že se bude dále snižovat dětská složka obyvatel (z 14,8 % na 13,9 %, absolutně z 81 tis. na 73 tis. dětí) a o 6,0 bodu poklesne počet osob v produktivním věku (ze 70,3 % na 64,3 %, absolutně z 384 tis. na 338 tis. osob). Výrazně se však zvýší podíl obyvatelstva ve věku 65 a více let (z 14,8 % na 21,7 %, absolutně z 81,4 tis. na 114 tis. osob).

osob), tj. nárůst 6,8 procentních bodů a osoby v poproduktivním věku tak budou tvořit více než pětinu obyvatelstva kraje. Tím dosáhnou velice nepříznivé hodnoty index stárí, ale především indexy zatížení produktivní složky obyvatelstva.

2.2. Vzdělávání

Úroveň vzdělání společnosti a kvalita a výkonnost vzdělávacího systému jsou důležitou podmínkou ekonomického růstu každého regionu. Přístup ke vzdělání se výrazně změnil v 90. letech v souvislosti s novým směřováním hospodářského vývoje, otevřely se nové možnosti vzdělávání a vytvořily se nové podmínky na trhu práce. Od atributů pracovní síly, jako je vzdělání nebo kvalifikace, se významně odvíjí zaměstnatelnost populace. Vzdělávací soustava by se však měla přizpůsobovat potřebám trhu práce v jednotlivých regionech s orientací na rozvoj znalostní ekonomiky.

Nároky na kvalifikaci a kompetenci lidských zdrojů, na jejich schopnosti a dovednosti se stále zvyšují, v současné době se celoživotní vzdělávání stává jedním z nejdůležitějších faktorů pro uplatnění na trhu práce; kvalita a koncepce odborného vzdělání možnost pracovního uplatnění významně ovlivňuje (a to i v zemích Evropské unie). To ale neznamená dosažení určitého stupně vzdělání pouze ve školských zařízeních, **formální vzdělávání**. Mimo vzdělávací systém se do celoživotního vzdělávání zahrnuje i tzv. **neformální vzdělávání**, které je zaměřeno na určité skupiny populace a organizují jej různé instituce formou odborných kurzů a dále **informální vzdělávání**, které má charakter sebevzdělávání bez přítomnosti lektora. Celoživotním vzděláváním se tedy rozumí i takové druhy vzdělávání, které doplňují, prohlubují, obnovují nebo rozšiřují vědomosti, dovednosti a kvalifikaci jeho účastníků a jsou poskytovány mimo rámec studijních programů. Tento způsob vzdělávání je otevřený zájemcům různého věku, odborného zaměření a předchozího vzdělání a je široce dostupný.

Celková úroveň dosaženého vzdělání obyvatel nejen Královéhradeckého kraje se zvedá, patrné je to především u mladé generace, která si důležitost vzdělání stále více uvědomuje. V současnosti se spíše jeví jako problém zaměření převážně na společenské a humanitní studium, tj. na obory, které zcela nevyhovují současným požadavkům trhu práce. Obecně se projevuje nedostatek osob s technickým vzděláním, a to na všech úrovních.

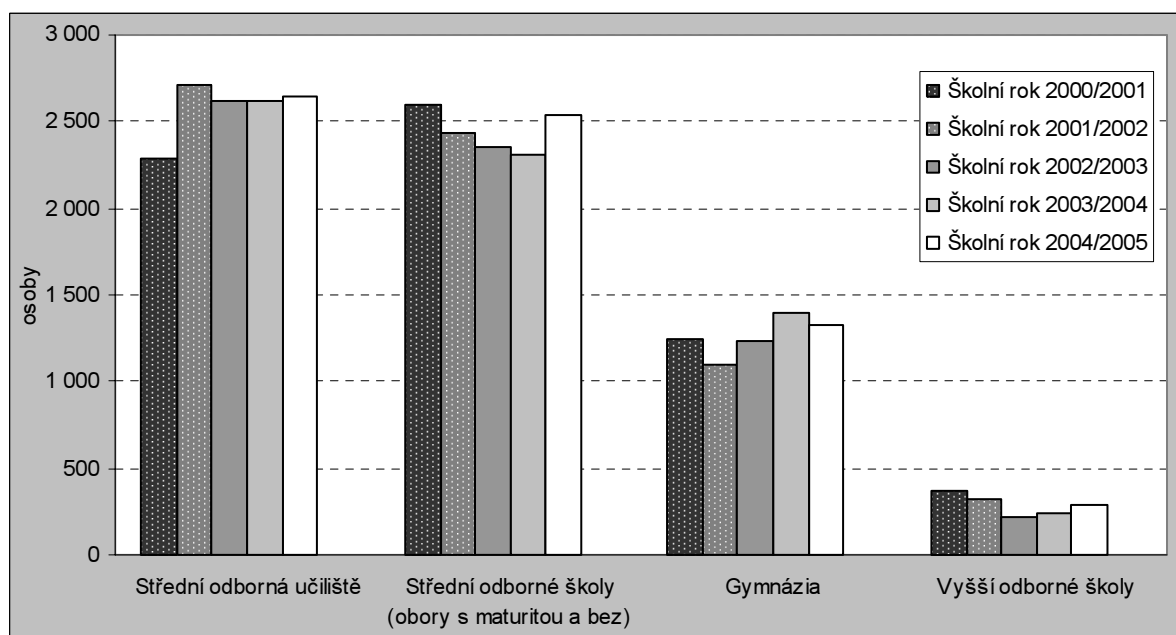
Střední a vysoké školství

Střední školství má poskytnout žákům a studentům úplné a ucelené středoškolské vzdělání takového zaměření, které bude nejvíce odpovídat potřebám absolventa střední školy v následujícím uplatnění v praktickém životě a umístění na trhu práce, a to především pro tzv. nižší manažerské funkce: nejrozličnější odborné činnosti technického, ekonomického, pedagogického, zdravotnického, správního apod. charakteru. Jak však napovídá demografický vývoj, dlouhodobý pokles počtu mladých lidí se změnil v jejich výrazný propad a to bude znamenat, že počet přijímaných žáků do středních škol se bude podstatně snižovat. Výrazně se tak sníží naplněnost středních škol, a to bude pravděpodobně znamenat další úpravy v jejich síti. Úbytkem absolventů středních škol se tak bude zvyšovat i nedostatek kvalifikovaných pracovníků na trhu práce.

V Královéhradeckém kraji tvoří ve struktuře středních škol téměř polovinu střední odborné školy, 37 % střední odborná učiliště (odborná učiliště) a 15 % gymnázia. S výjimkou poměrně vysokého podílu středních odborných škol (3. místo v mezikrajském pořadí) je podíl odborných učilišť, ale zvláště gymnázií proti ostatním krajům mírně nižší. Přitom především gymnázia připravují studenty pro další stupeň vzdělání.

Ve středním školství se počet zařízení v Královéhradeckém kraji za sledované období, s výjimkou vyšších odborných škol, mírně snížil. K výraznějšímu úbytku došlo především u středních odborných škol, ale z dlouhodobého pohledu i středních odborných učilišť (v desetileté časové řadě o 15, resp. o 9 zařízení). Síť vyšších odborných škol se postupně rozvinula až po roce 1989; jsou prvním stupněm terciárního vzdělání a jako pomaturitní nevysokoškolské studium se z různých důvodů těší poměrně velké oblibě. Počet studentů vyšších odborných škol se proti výchozímu roku zvýšil o 13,5 %, za uplynulých deset let více než 2,3krát, v Královéhradeckém kraji však tvoří ve struktuře žáků všech středních škol necelá 4 %. Podstatně přibýlo studentů denního studia, o 8,0 %, ve středních odborných školách (tj. obory ukončené maturitou i bez maturity); na gymnáziích nejsou dlouhodobě zaznamenávány výrazné výkyvy a v učilištích došlo po roce 2001/2002 k úbytku učňů, ale v posledním sledovaném roce byl zaznamenán 5,2 % meziroční nárůst.

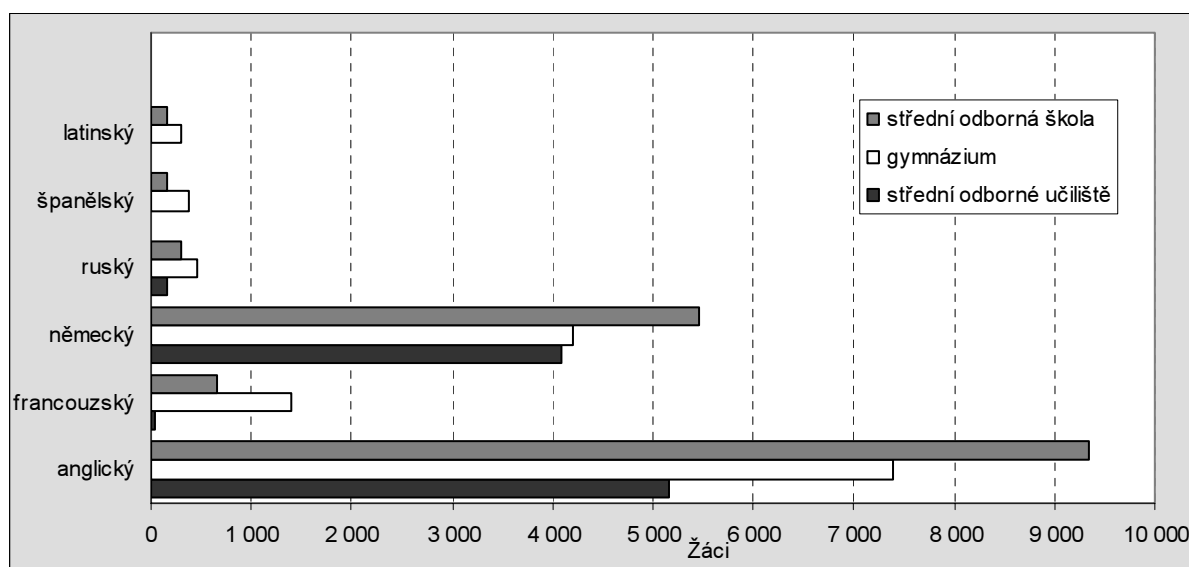
Graf 5 Počty absolventů v Královéhradeckém kraji – denní studium
Zdroj: ÚIV

Celkem studovalo ve školním roce 2005/2006 na středních školách 29,3 tis. žáků denního studia, téměř 40 % na středních odborných školách, necelá třetina ve středních odborných učilištích a čtvrtina byli studenti gymnázií. Na 1000 obyvatel připadlo v kraji 36,8 žáků SOŠ, gymnázií a VOŠ, tj. mírně nad republikovým průměrem, přitom nejvyšší podíl připadal na Hl. město Prahu a nejnižší na Středočeský kraj (49,1 osob, resp. 28,0 osob).

Se začleňováním České republiky do evropských struktur se zvyšují nároky na znalost alespoň jednoho cizího jazyka jak v profesním, tak i v osobním životě. Cizí jazyky se začínají učit již na základních školách, na středních se ve studiu dále pokračuje. Na všech základních školách v Královéhradeckém kraji se angličtinu učilo ve školním roce 2005/2006 již 84 % dětí a němčinu téměř pětina. Celkem bylo v kraji zřízeno 6 základních škol s rozšířenou výukou cizích jazyků, to je však v mezikrajském srovnání spolu s krajem Pardubickým a Karlovarským výrazně nižší počet.

Graf 6 Výuka cizích jazyků v Královéhradeckém kraji v roce 2005
Zdroj: ÚIV

Ve většině středoškolských oborů byly počty hodin výuky cizích jazyků zvýšeny a od roku 2004 je na všech maturitních oborech středních škol povinná maturitní zkouška z cizího jazyka. Největší důraz je logicky kladen na výuku cizích jazyků na gymnáziích. Studenti se učí většinou dva živé cizí jazyky, na SOŠ význam výuky cizích jazyků závisí do značné míry na příslušném studijním oboru. Na středních odborných učilištích v učebních oborech s maturitou je počet vyučovacích hodin mírně omezen vysokým podílem odborné teoretické i praktické výuky. Zatímco ve školním roce 2004/2005 se v Královéhradeckém kraji na gymnáziích učilo 2 cizí jazyky 78,3 % studentů (jeden jazyk 18,6 % a 3 a více jazyků 3,1 %), na středních odborných školách převažoval podíl studentů s jedním jazykem (67,7 %), 2 jazyky se učila necelá třetina a 3 a více jazyky pouze 0,4 % studentů. Žáci středních odborných učilišť se v téměř 95 % učili pouze jeden cizí jazyk.

Mezi nejčastěji vyučované cizí jazyky na všech druhích středních škol patřily anglický a německý jazyk. Z celkového počtu žáků středních škol se jich angličtinu učilo 78 %, němčinu téměř polovina a necelá desetina francouzštinu. Mezi jazykově nejvybavenější se budou řadit absolventi gymnázií, v nich se angličtinu učí téměř 99 % gymnazistů, 56 % němčinu, téměř pětina francouzštinu, okolo 6 % studentů navštěvuje hodiny ruštiny a španělštiny, další 4 % studují latinu. Na podstatně nižší úrovni budou logicky absolventi středních odborných škol a odborných učilišť, když z celkového počtu žáků se jich anglicky učí zhruba 57 % a německy 45 %.

Tab. 2.2.1 Učňovské a střední školství

Pramen: ÚIV

	Školní rok					
	2000/2001	2001/2002	2002/2003	2003/2004	2004/2005	2005/2006
Střední odborná učiliště						
školy	38	38	38	36	35	34
žáci (denní studium)	9 162	9 352	8 977	8 766	8 624	9 076
nově přijatí žáci	3 164	2 949	2 934	2 854	2 821	2 970
absolventi	2 285	2 709	2 624	2 624	2 648	.
Střední odborné školy (obory s maturitou a bez)						
školy	56	54	53	53	51	51
žáci (denní studium)	10 702	10 535	10 679	10 880	11 254	11 560
nově přijatí žáci	2 629	2 830	3 001	2 933	3 033	3 035
absolventi	2 598	2 438	2 354	2 308	2 543	.
Gymnázia						
školy	20	20	18	18	18	18
žáci (denní studium)	7 310	7 293	7 450	7 523	7 530	7 485
nově přijatí žáci (4 leté studium)	693	800	800	792	793	750
nově přijatí žáci (víceleté studium)	599	540	599	590	595	598
absolventi	1 250	1 096	1 239	1 399	1 324	.
Vyšší odborné školy						
školy	10	10	11	11	11	11
žáci (denní studium)	996	976	993	1 179	1 147	1 131
nově přijatí žáci	238	431	497	535	408	446
absolventi	372	322	219	242	292	.

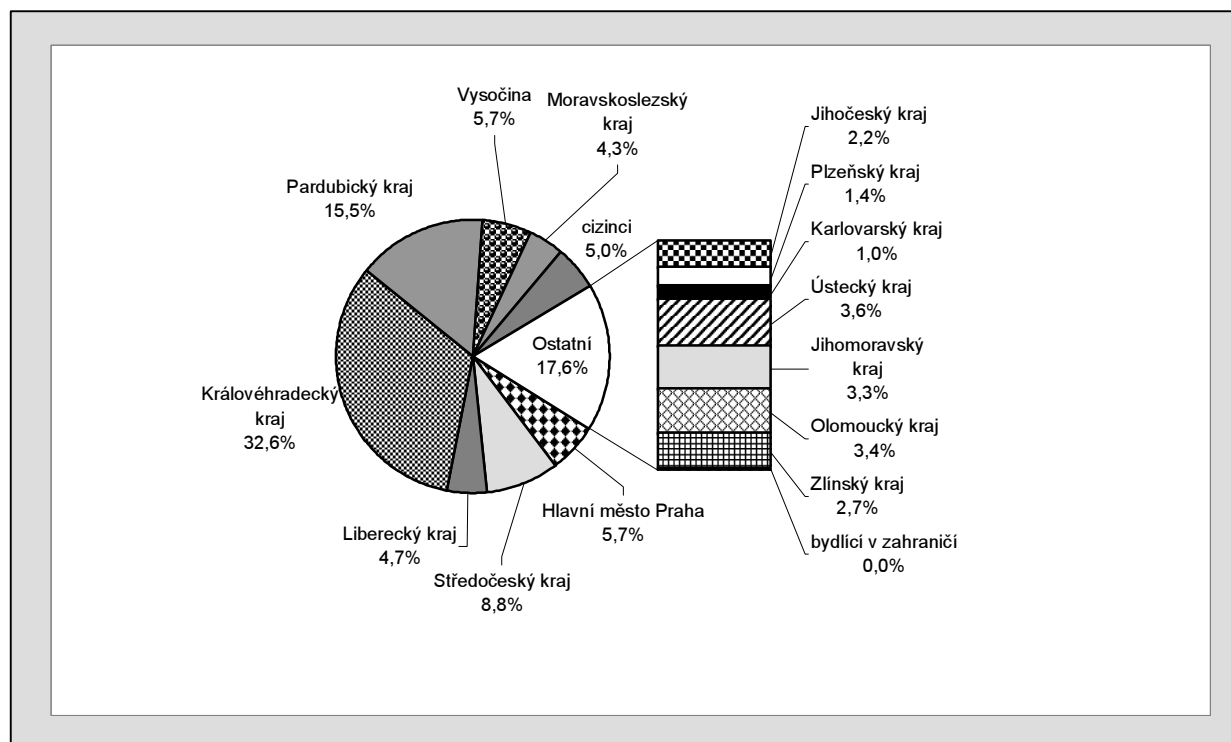
Vysoké školství tvoří nejvyšší stupeň vzdělávací soustavy, cílem vysokoškolského studia je připravit vysoce kvalifikované odborníky pro práci v nejrůznějších oborech. Vysoké školy jsou podle zřizovatele veřejné, státní nebo soukromé. V posledních letech výrazně roste počet i podíl studentů přijímaných do terciárního vzdělávání z populačně slabších ročníků a tím se zvyšuje možnost studia pro téměř všechny zájemce o studium na vysokých školách. Také to znamená úbytek absolventů středních škol vstupujících na pracovní trh, dokončení střední školy přestává být pro stále více absolventů konečným stadiem jejich úrovně vzdělání.

V Královéhradeckém kraji je nejvýznamnějším centrem vzdělávání krajské město Hradec Králové, jediné vysokoškolské centrum v kraji. Na pěti fakultách studovalo podle stavu k 31. 10. 2005 10 tis. studentů, z toho více než dvě třetiny na Univerzitě Hradec Králové (na pedagogické fakultě, fakultě informatiky a managementu a fakultě humanitních studií), na Lékařské fakultě Univerzity Karlovy 17 % a na Farmaceutické fakultě Univerzity Karlovy 15 % ze všech studentů. Mimo tyto fakulty veřejných vysokých škol je v Hradci Králové ještě Fakulta vojenského zdravotnictví Univerzity obrany Brno, státní vysoká škola, za kterou však nejsou k dispozici téměř žádné údaje (ve školním roce 2004/2005 na ní studovalo 196 studentů).

Proti školnímu roku 2000/2001 se počet studentů zvýšil o více než jednu třetinu, přitom v posledních třech letech představoval roční nárůst okolo 10 % v každém roce. Nejvíce studentů, téměř polovina, studovala v magisterském prezenčním programu, téměř dvojnásobný nárůst byl zaznamenán v bakalářských

programech (což souvisí se změnou v systému vzdělávání). Stále více se rozšiřuje další možnost vzdělávání, a to v distančním nebo kombinovaném studiu. K 31. 10. 2005 bylo v kraji k tomuto typu studia zapsáno celkem 2 840 studentů (28,4 % všech studentů), z nich více než polovina na Pedagogické fakultě Univerzity Hradec Králové. Na všech fakultách studovalo celkem 502 cizinců, z toho tři čtvrtiny na Lékařské fakultě Univerzity Karlovy.

Graf 7 Studenti vysokých škol v Královéhradeckém kraji k 31. 10. 2005 podle místa bydliště
Zdroj: ÚIV

Významný je vliv sídla vysoké školy na složení studentů podle trvalého bydliště. To platí jednoznačně u Univerzity Hradec Králové se 40 % studentů bydlících na území kraje a pětinou v sousedním Pardubickém kraji. Naopak rozložení studentů podle bydliště je víceméně rovnoměrné na Farmaceutické fakultě Univerzity Karlovy, a to z toho důvodu, že farmaceutické fakulty jsou pouze dvě v České republice.

Tab. 2.2.2 Studenti vysokých škol v Královéhradeckém kraji

Pramen: ÚIV

stav k 31. 10. 2005

	Studenti ve studiu										
	celkem	prezenčním					distančním a kombinovaném				
		celkem	v typu studijního programu				celkem	v typu studijního programu			
			bakalář- ském	navazujícím magister- ským ¹⁾	magister- ským ²⁾	doktor- ským		bakalář- ském	navazujícím magister- ským ¹⁾	magister- ským ²⁾	doktor- ským
VS celkem	9 998	7 185	1 968	131	4 965	179	2 840	1 962	268	308	308
v tom VŠ:											
Univerzita HK	6 816	4 552	1 804	131	2 640	35	2 290	1 667	268	308	53
UK, Lékařská f.	1 690	1 337	59	-	1 222	56	353	187	-	-	166
UK, Farmaceut. f.	1 492	1 296	105	-	1 103	88	197	108	-	-	89

¹⁾ magisterské studium v délce 1 až 3 roky, které je pokračováním studia bakalářských programů

²⁾ magisterské studijní programy v délce 4 až 6 let

Celoživotní vzdělávání

Neformální vzdělávání je významným nástrojem zvyšování odborné úrovně osob zejména po ukončení etapy formálního vzdělávání. Tento druh vzdělávání je poskytován zpravidla ve specializovaných zařízeních nebo v zařízeních zaměstnavatele; patří sem kurzy cizích jazyků, počítačové kurzy, korespondenční kurzy, rekvalifikační kurzy organizované v rámci aktivní politiky zaměstnanosti apod. Neformálního vzdělávání se účastní převážně absolventi středního a vyššího stupně vzdělání, tj. maturanti a vysokoškoláci, především z důvodů spojených se zaměstnáním.

V Královéhradeckém kraji se na celkovém počtu studujících při zaměstnání podílejí především studenti distančního a kombinovaného studia na vysokých školách, podstatně nižší podíl tvoří studenti středních odborných a vyšších odborných škol. Na gymnáziích studují studenti pouze v denním studiu. Celkem se ve školním roce 2005/2006 při zaměstnání dále vzdělávalo na všech typech škol 3,6 tis. osob, nárůst proti školnímu roku 2002/2003 byl téměř 40 %, nejdynamičtěji rostl na vysokých školách (o 44 %), na středních odborných školách se zvýšil o pětinu.

Ze zjištěných 3,6 tis. osob studujících při zaměstnání bylo v roce 2005/2006 téměř 80 % studentů vysokých škol a zhruba pětina studentů středních odborných škol. Na 1000 osob bydlících v Královéhradeckém kraji ve věku 15 a více let připadalo 7,7 studujících při zaměstnání (tj. téměř 2krát méně než v Hl. městě Praze).

Tab. 2.2.3 Žáci a studenti při zaměstnání podle typu školy

	Školní rok					
	2000/2001	2001/2002	2002/2003	2003/2004	2004/2005	2005/2006
Gymnázia						
počet	20	20	18	18	18	18
žáci celkem	7 310	7 293	7 450	7 523	7 535	7 485
z toho: při zaměstnání						
absolutně	-	-	-	-	5	-
podíl ze žáků celkem	x	x	x	x	0,1	x
Střední odborné školy						
počet	56	54	53	53	51	51
žáci celkem	11 426	11 355	11 482	11 774	12 088	12 247
z toho: při zaměstnání						
absolutně	642	621	578	695	667	687
podíl ze žáků celkem	5,6	5,5	5,0	5,9	5,5	5,6
Vyšší odborné školy						
počet	10	10	11	11	11	11
žáci celkem	1 039	1 025	1 029	1 224	1 181	1 169
z toho: dálkové studium						
absolutně	43	49	36	45	34	38
podíl ze žáků celkem	4,1	4,8	3,5	3,7	2,9	3,3
Veřejné vysoké školy						
počet	1	1	1	1	1	1
žáci celkem	7 028	7 488	7 871	8 694	9 660	9 998
z toho: distanční a kombinované studium						
absolutně	.	.	1 972	2 336	2 668	2 840
podíl ze žáků celkem	.	.	25,1	26,9	27,6	28,4

V rámci výběrového šetření pracovních sil bylo provedeno v roce 2003 jednorázové šetření o účasti respondentů na jakémkoli typu vzdělávání. Protože se jedná o výběrové šetření, jsou regionální výstupy vzhledem k velikosti výběrového vzorku omezené. Pokud jde v tomto případě o vzdělávání označené jako formální, tedy probíhající ve školních zařízeních, jedná se v tomto zjišťování u drtivé většiny odpovídajících o účast na počátečním vzdělávání (tedy na docházku před vstupem do prvního zaměstnání). V rámci šetření byli respondenti dotazováni i na formu studia, tyto výsledky však jsou zpracovány pouze v úrovni České republiky. Z nich vyplynulo, že z celkového počtu účastníků formálního vzdělávání jich 5,4 % absolvuje toto vzdělávání formou dálkového studia, přitom převažují ženy (61 %). Ženy studují při zaměstnání ve vyšším věku než muži, mezi muži převažuje věková kategorie do 30 let (dvě třetiny dálkově studujících mužů) u dálkově studujících žen je toto zastoupení o 10 procentních bodů nižší.

Účast na formálním vzdělávání v Královéhradeckém kraji byla z hlediska pohlaví a věku mírně odlišná od průměru České republiky. Z celkového počtu obyvatel kraje ve věku 15 a více let se formálního vzdělávání účastnilo celkem 10,6 %, tj. mírně pod úroveň České republiky (10,9 %) a třetí nejnižší podíl v mezikrajském srovnání.

Z hlediska pohlaví převažovaly ve struktuře účastníků formálního vzdělávání v kraji ženy (52 %), z hlediska věku pak účastníci ve věkové skupině 15 – 19 let (67,3 %) a 20 – 24 let (26,8 %). Zbývající věkové kategorie nad 25 let celkem tvořily pouhých 5,9 %, v rámci České republiky to bylo 8,6 %, podstatně vyšší zastoupení

této skupiny bylo zjištěno v Praze (13,7 %). Jedná se zde sice většinou o studenty denní formy studia na vyšších stupních vzdělávání, nicméně vliv na zvýšenou hodnotu tohoto podílu mají i studenti distančního a kombinovaného studia.

Ve struktuře podle oboru vzdělávání byl ve srovnání s Českou republikou v kraji vyšší podíl účastníků v sekundárním stupni u technických oborů, tzn. více studentů středních průmyslových škol, podíl studentů gymnázií byl shodný a podíl studentů středních ekonomických škol mírně nižší. Rovněž na terciárním stupni vzdělávání jsou patrné rozdíly ve struktuře podle oboru vzdělávání. V Královéhradeckém kraji byl logicky nejvyšší podíl účastníků v oboru příprava učitelů a pedagogika, následovaly společenské vědy a zdravotnictví, v České republice tvořily společenské vědy nejvyšší podíl, následovaly technika a technická řemesla a příprava učitelů a pedagogika.

Specifickou formou dalšího vzdělávání (poskytované státem) jsou **rekvalifikace**. Účastníky rekvalifikací jsou většinou uchazeči o zaměstnání evidovaní na úřadech práce. Zdrojem dat o účastnících rekvalifikací je Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. V Královéhradeckém kraji je celková situace na pracovním trhu relativně uspokojivá, poslední rok se projevila mírným snížením nezaměstnanosti i nárůstem pracovních míst v nabídce Úřadu práce. Míra nezaměstnanosti je v Královéhradeckém kraji dlouhodobě pod úrovní České republiky, pátá nejnižší mezi jednotlivými kraji.

V průběhu sledovaného období rostl počet uchazečů o zaměstnání, kteří absolvovali některý z rekvalifikačních kurzů. Zatímco v roce 2001 připadalo na 100 uchazečů evidovaných na úřadech práce na konci roku 6,6 uchazečů, kteří v průběhu roku úspěšně ukončili rekvalifikační kurz, v roce 2005 činil tento podíl již 9,6 uchazečů (v rámci České republiky to bylo 6,7 ukončených rekvalifikací). V roce 2005 došlo k mírnému meziročnímu poklesu o 0,4 bodu, a to především z důvodu celkového úbytku uchazečů o zaměstnání celkem.

Z celkového počtu osob, které v roce 2005 úspěšně rekvalifikace ukončily, tvořily větší podíl ženy (58,3 %), zhruba polovinu osoby ve věku 30 – 49 let a zhruba třetinu osoby mladší 30 let. V Královéhradeckém kraji tvořily vyšší podíl osoby se základním a středoškolským vzděláním bez maturity (54,2 %). Absolventi škol a osoby se změněnou pracovní schopností tvořili z celkového počtu úspěšně ukončených rekvalifikací zhruba 8 % (pro každou skupinu). Podíly ukončených rekvalifikací na celkovém počtu uchazečů o zaměstnání z hlediska jednotlivých charakteristik jsou uvedeny v tabulce. Z ní vyplynuly výrazně vyšší podíly vysokoškoláků, kteří se ještě dále snažili vylepšit svoji pozici na pracovním trhu.

Tab. 2.2.4 Účastníci rekvalifikací

zdroj: MPSV

	2001	2002	2003	2004	2005	Index 2005/2001
Uchazeči o zaměstnání celkem	17 433	20 497	22 146	22 526	21 989	126,1
v tom podle pohlaví:						
muži	8 606	10 027	10 829	11 038	10 614	123,3
ženy	8 827	10 470	11 317	11 488	11 375	128,9
z toho podle věku:						
mladší 30 let	7 247	8 524	8 655	8 040	6 908	95,3
50 a více let	2 997	4 012	4 680	5 101	5 735	191,4
z toho podle vzdělání:						
základní a SŠ bez maturity	12 748	15 077	16 436	16 805	16 354	128,3
vysokoškolské	574	549	679	663	682	118,8
Úspěšně ukončené rekvalifikace celkem	1 151	1 655	2 065	2 258	2 108	183,2
Podíl rekvalifikací na celkovém počtu uchazečů podle jednotlivých charakteristik (%)						
v tom podle pohlaví:						
muži	4,4	5,2	6,0	7,1	8,3 ¹⁾	3,9
ženy	8,7	10,9	12,5	12,9	10,8 ¹⁾	2,1
z toho podle věku:						
mladší 30 let	6,2	8,1	10,3	11,5	11,4 ¹⁾	5,2
50 a více let	3,4	3,9	3,4	4,8	4,7 ¹⁾	1,3
z toho podle vzdělání:						
základní a SŠ bez maturity	4,1	5,6	6,2	6,7	7,0 ¹⁾	2,9
vysokoškolské	10,5	14,0	11,2	15,4	12,6 ¹⁾	2,1

¹⁾ rozdíl v bodech

Z celé řady různých typů rekvalifikací se nejčastěji vyskytují 2 typy: specifická a doplňková rekvalifikace. **Specifická rekvalifikace** slouží k tomu, aby uchazeč o zaměstnání získal teoretické a praktické poznatky pro výkon své zcela nové pracovní činnosti. Proto se dále člení na kurzy pro dělníky a na kurzy pro technicko-hospodářské profese (zaměřené na administrativní práce). V roce 2005 tvořily v Královéhradeckém kraji vyšší podíl dělnické profese (60,3 % z celkového počtu specifických rekvalifikací). V některých případech může zaměstnavatel požadovat po uchazeči o zaměstnání doplnění svých znalostí, tj. **doplňková kvalifikace**. Doplňková kvalifikace zaznamenala v roce 2005 v kraji výrazný meziroční nárůst.

Z hlediska délky trvání byly nejčtenější rekvalifikace v délce nad 1 týden do 1 měsíce (58,0 %), necelá čtvrtina trvala od 1 do 3 měsíců a rekvalifikací v délce 1 týdne byla zhruba desetina. Pouhých 0,6 % rekvalifikací bylo delších než jeden rok. Rekvalifikačních kurzů se nejčastěji účastní uchazeči o práci s délkou registrace u Úřadu práce do 3 měsíců (39,4 %), dalších 28,7 % uchazečů bylo s délkou registrace od 3 do 6 měsíců. Z dlouhodobě nezaměstnaných osob nad 1 rok byla pouhá desetina účastníků rekvalifikací. Přitom obecně platí, že účastníci rekvalifikací častěji naleznou práci než uchazeči, kteří svou kvalifikaci nemění.

V Královéhradeckém kraji patří intenzita zapojení nezaměstnaných do rekvalifikačních kurzů vůbec k nejvyšším v republice, navíc se daří na trhu práce uplatňovat absolventy škol (více než 80 % jich nachází do roka nové zaměstnání).

Tab. 2.2.5 Typy rekvalifikací

zdroj: MPSV

	2001	2002	2003	2004	2005	Rozdíl 2005-2001
Účastníci ukončených rekvalifikací celkem	1 151	1 655	2 065	2 258	2 108	⁴⁾ 183,2
z toho podle typu rekvalifikace (%):						
specifická ¹⁾	27,1	27,8	37,7	40,9	41,3	14,2
doplňková ²⁾	36,1	34,1	24,7	24,0	43,4	7,3
z toho podle délky rekvalifikace (%):						
do 1 měsíce	72,8	72,2	63,1	64,5	67,9	-4,9
déle než 3 měsíců	5,7	9,6	14,9	13,8	8,6	2,9
z toho podle délky evidence před rekvalifikací (%):						
do 3 měsíců	38,0	38,9	36,7	34,5	39,4	1,4
déle než 6 měsíců	36,3	36,7	37,0	37,7	31,9	-4,4
Účastníci umístění po rekvalifikaci celkem	1 675	1 125	1 417	1 477	1 458	⁴⁾ 87,1
Podíl umístěných účastníků rekvalifikací na počtu umístěných uchazečů ³⁾	86,3	85,2	86,3	87,4	86,2	-0,1

¹⁾ specifická (cílená) rekvalifikace - získání teoretických a praktických poznatků pro výkon nové pracovní činnosti

²⁾ doplňková rekvalifikace - doplnění znalostí před nástupem do zaměstnání v případě požadavku zaměstnavatele

³⁾ včetně uchazečů vyřazených z evidence na vlastní žádost (předpoklad nalezení místa jiným způsobem)

⁴⁾ změna v %

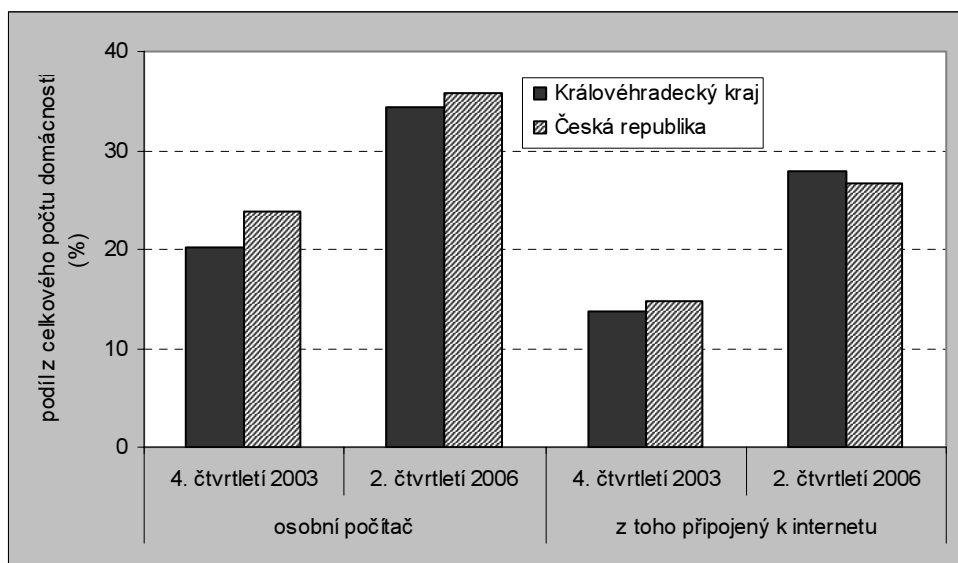
Využívání informačních technologií

Moderní informační a komunikační technologie (mobilní telefony, počítače, internet) jsou v současné době považovány za klíčový faktor ekonomického a sociálního rozvoje. Český statistický úřad uskutečňuje v souvislosti s dynamickým rozvojem stále nových informačních a komunikačních technologií od roku 2002 periodická statistická šetření o využívání informačních technologií v domácnostech a jejich využívání jednotlivci. Šetření vychází z modelového dotazníku Eurostatu určeného pro členské země EU.

Rozdíly v přístupu a schopnosti využívat moderní informační technologie mohou začít vytvářet nový druh sociálního rozdílu ve společnosti a zvyšovat již dost velké rozdíly ve vzdělání, rodinném zázemí, finanční situaci apod. Např. počítač (včetně napojení na internet) je stále nadstandardní výbavou a často závisí na ekonomické síle dané domácnosti. Tzv. počítačová gramotnost dále výrazně zvyšuje schopnosti a dovednosti nezbytné pro uplatnění jednotlivých osob na trhu práce. Na základě zjištěných údajů ze šetření ve 2. čtvrtletí 2006 bylo vybaveno 63,8 % domácností Královéhradeckého kraje (z úhrnu 213,1 tis. domácností) pevnou telefonní linkou. Přestože v rámci České republiky vybavenost pevnou telefonní linkou stále klesá (za sledované období o téměř 10 procentních bodů), v Královéhradeckém kraji došlo proti roku 2003 k nárůstu. Je však třeba vzít v úvahu, že za sledované období se v kraji podstatně snížil počet domácností. Ve vybavenosti domácností pevným telefonem se kraj řadí na druhé místo za Hl. město Prahu (76,0 %) a je vysoko nad republikovým průměrem (53,1 %). Výrazný nárůst byl zaznamenán ve vybavenosti domácností osobním počítačem a připojením na internet o 14,2, resp. 14,0 bodu, což byl rychlejší růst než

v průměru České republiky. Osobní počítač měla v kraji více než třetina všech domácností, to je mírně pod průměrem České republiky, 9. nejvyšší podíl v pořadí mezi ostatními kraji (výrazně více byly počítačem vybaveny domácnosti v Hl. městě Praze 42,4 %, nejnižší podíl, 24,9 %, byl zjištěn v Ústeckém kraji). Z celkového počtu počítačů v domácnostech jich bylo k internetu připojeno v Královéhradeckém kraji 27,8 %, 4. nejvyšší podíl v mezikrajském srovnání, tzn. že byl vyšší než republikový průměr.

Graf 8 Vybavenost domácností osobním počítačem a internetem

Nejběžnější komunikační technologií je mobilní telefon (k dispozici pro soukromé účely), který vlastní absolutně i relativně nejvíce jednotlivců (osob ve věku 16 a více let). V rámci České republiky to bylo ve 2. čtvrtletí 2006 83,1 %, v Královéhradeckém kraji byl tento podíl nižší, 79,0 % osob. Za sledované období (tj. za tři roky) se počet osob vlastnících mobil zvýšil v kraji téměř o pětinu. Zatímco počet osobních počítačů jednotlivců se proti roku 2003 zvýšil 1,5krát, počet připojek na internet se zdvojnásobil.

Z výše uvedeného vyplývá, že i když se rozšířenost počítačů a dalších komunikačních technologií stále zvyšuje, zdaleka nejsou součástí běžné výbavy domácností, resp. jednotlivců. V rámci České republiky nemají osobní počítač zhruba dvě třetiny domácností. Hlavními důvody, pro které domácnosti s počítačem nemají připojení k internetu, jsou ze 41 % „přístup k internetu mají jinde“, ale zhruba třetina má za to, že poplatky za připojení k internetu jsou vysoké. Z jednotlivců nikdy nepoužilo počítač 44 % osob ve věku 16 a více let.

Znalost práce s moderními informačními a komunikačními technologiemi je v současnosti nezbytná, výrazně zvyšuje schopnosti uchazečů o zaměstnání, naopak její neznalost je často hlavní příčinou nezaměstnanosti především starších ročníků a obecně lidí s nižším vzděláním. S cílem umožnit široké veřejnosti naučit se základům práce s počítačem a internetem zahájilo Ministerstvo informatiky v roce 2003 tzv. Národní program počítačové gramotnosti. V rámci České republiky byl o tyto počítačové kurzy veliký zájem, zatímco v roce 2004 se jich zúčastnilo zhruba 12 tis. osob, v roce 2005 to bylo již 77 tis. osob (přitom jeden účastník se může proškolit s dotací Ml ČR jedenkrát, ale může absolvovat celkem 4 kurzy). O všechny typy jednotlivých kurzů (Základy práce s počítačem, Texty v počítači a Internet a email) byl zhruba stejný zájem, každý z nich absolvovalo 30 % účastníků kurzů, výjimku tvořil kurz portál veřejné správy (pouze 8 % účastníků). Kurzů se účastnily především ženy (dvě třetiny všech účastníků), absolventi pak byli převážně ve věkové kategorii 51 – 60 let (24 %), 41 – 50 let (22 %) a 31 – 40 let (21 %). Zatímco v roce 2004 se těchto kurzů v Královéhradeckém kraji zúčastnilo 685 osob (5,8 % z celé České republiky), v roce 2005 to bylo již 8 661 osob, tj. třetí nejvyšší počet a podíl (11,2 %) z jednotlivých krajů (nejvyšší zájem byl v Moravskoslezském kraji a v Hl. městě Praze (22,7 %, resp. 21,7 %).

Vysoce kvalifikované lidské zdroje sehrávají klíčovou roli při vývoji nových technologií a vytvářejí základ spojení technologického pokroku s ekonomickým růstem a rozvojem společnosti. **Počítačová odborníci (ICT experti)** v oblasti výpočetní techniky se dělí (podle definice Eurostatu) na dvě hlavní skupiny, vědci a odborníci a techničtí pracovníci. Vědečtí pracovníci se v podstatě podílí na samotném vývoji nových technologií a souvisejících konceptů, zatímco techničtí pracovníci spíše na provozu a podpoře těchto systémů. Zdrojem dat pro ICT experty je Výběrové šetření pracovní sil, které provádí ČSÚ.

Tab. 2.2.6 Využívání informačních a komunikačních technologií v domácnostech a mezi jednotlivci

	Královéhradecký kraj				Česká republika			
	2003	2004	2006	index 2006/2003	2003	2004	2006	index 2006/2003
Domácnosti celkem (tis.)	218,0	213,8	213,1	97,8	4 064,0	4 109,9	4 201,2	103,4
z nich vybavené (%):								
pevnou telefonní linkou	61,0	61,7	63,8 ¹⁾	2,8	62,9	61,9	53,1 ¹⁾	-9,8
osobním počítačem	20,2	30,6	34,4 ¹⁾	14,2	23,8	29,5	35,7 ¹⁾	11,9
z toho připojeným k internetu	13,8	21,9	27,8 ¹⁾	14,0	14,8	19,4	26,7 ¹⁾	11,9
Obyvatelstvo ve věku 15 a více let (tis.)	464,0	464,5 ²⁾	460,6	99,3	8 658,5	8 687,1 ²⁾	8 635,6	99,7
z nich mající k dispozici pro soukromé účely (%):								
mobilní telefon	59,3	68,4	79,0 ¹⁾	19,7	66,0	73,8	83,1 ¹⁾	17,1
osobní počítač doma	26,8	37,3	42,1 ¹⁾	15,3	32,6	35,9	43,0 ¹⁾	10,4
internet doma	18,2	26,8	35,7 ¹⁾	17,5	20,8	23,8	32,6 ¹⁾	11,8

^{*)} období šetření: 4. čtvrtletí sledovaného roku, rok 2006 - 2. čtvrtletí 2006

¹⁾ rozdíl 2006 - 2003 v procentních bodech

²⁾ obyvatelstvo ve věku 16 a více let

Největší koncentrace počítačových odborníků v oblasti výpočetní techniky byla v roce 2005 zjištěna v Hl. městě Praze (téměř 21 tis. pracovníků), dále v krajích Jihomoravském (11,3 tis.), Středočeském a Moravskoslezském (9,5 tis., resp. 6,7 tis.) a to především z důvodu nově vznikajících vývojových a technologických center v těchto regionech, naopak nejméně jich bylo v Karlovarském kraji (0,8 tis.)

V Královéhradeckém kraji pracovalo v roce 2005 3,7 tis. odborníků v oblasti výpočetní techniky celkem, z toho bylo mírně více vědeckých pracovníků. Počet ICT expertů celkem se v kraji postupně zvyšoval až do roku 2004, v roce 2005 došlo k jejich mírnému poklesu, v jejich struktuře však výrazně stoupal podíl technických pracovníků (o 13,6 bodů) na úkor vědců a odborníků. Podíl ICT expertů na všech zaměstnaných se v Královéhradeckém kraji ve sledovaném období zdvojnásobil, z 0,75 % v roce 2000 na 1,45 % v roce 2005. Výrazné rozdíly, které byly mezi počty mužů a žen – počítačovými odborníky – již na počátku sledovaného období se na konci ještě prohloubily, v roce 2005 pracovalo v této oblasti 94,6 %, absolutně 3,5 tis. mužů, ale pouze 5,4 % žen, tj. 200 žen. Zajímavou bilanci ukazuje také bližší pohled na vzdělání ICT expertů: zhruba 54 % jich má vysokoškolské vzdělání, z nich ale pouze desetina má kvalifikaci v oboru informatiky a výpočetní techniky.

Aby Česká republika byla srovnatelná s ostatními vyspělými státy ve vývoji nových technologií, je nutné aby vzdělávací systém reagoval na potřeby trhu práce v oblasti výchovy ICT expertů (nejen vědců, ale i ostatních kvalifikovaných pracovníků sil), tzn. lepší komunikaci a hlubší provázanost vysokých škol s podniky. Český statistický úřad sleduje na jedné straně počítačové odborníky, tj. kvalifikované lidské zdroje v informační společnosti, na druhé straně potenciál, který bude v této oblasti na pracovním trhu k dispozici, tj. studenty a absolventy oborů informatika a výpočetní technika. V rámci České republiky se sice počet studentů a absolventů informatiky a výpočetní techniky za sledované období zvýšil, podíl studentů, ale i absolventů informatiky a výpočetní techniky na studentech vysokých škol celkem a absolventech celkem se mírně snížil. Výsledky projektu „Vliv globálních ICT trendů na změny požadavků trhu na ICT specialisty“, který uskutečnily Česká společnost pro systémovou integraci, Sdružení pro informační společnost a Česká asociace manažerů úseků informačních technologií naznačují, že pro udržení stávajícího počtu pracovníků v informatice by muselo každoročně vystudovat 4 200 absolventů obor výpočetní techniky. V roce 2005 jich však v tomto oboru absolvovalo necelých 2 000.

Tab. 2.2.7 Počítačovní odborníci (VŠPS)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Index 2005/2000
Odborníci v oblasti výpočetní techniky (ICT experti) celkem (tis.osob)	2,0	2,8	2,7	2,9	4,0	3,7	185,0
v tom (%):							
vědci a odborníci	65,0	75,0	63,0	65,5	55,0	51,4 ¹⁾	-13,6
techničtí pracovníci	35,0	25,0	37,0	34,5	45,0	48,6 ¹⁾	13,6
z celku (%):							
muži	80,0	78,6	85,2	82,8	87,5	94,6 ¹⁾	14,6
ženy	20,0	21,4	14,8	17,2	12,5	5,4 ¹⁾	-14,6

3. Využití lidských zdrojů

3.1. Ekonomický potenciál

Znalost ekonomického potenciálu kraje je základní podmínkou pro jeho další rozvoj a s tím související rozvoj životní úrovně obyvatel regionu. Vyjádřit ekonomický potenciál regionu je však velmi složité a ani tato publikace se s tímto úkolem v plné šíři nevyrovná. Na základě analýzy stanovených ukazatelů, jako jsou makroekonomika, investice, odvětvová struktura a další, se o to chceme alespoň pokusit.

Královéhradecký kraj patří rozlohou i počtem obyvatel mezi menší kraje a vzhledem k odvětvové struktuře národního hospodářství nepatří ani mezi „bohaté“ kraje. Jeho hlavní devizou jsou přírodní a kulturní památky a s tím související čilý cestovní ruch.

Makroekonomické ukazatele

Hrubý domácí produkt vytvořený v kraji v roce 2005 ve výši 127,3 mld. Kč v tržních cenách byl oproti roku 2000 o více než čtvrtinu vyšší, podíl kraje na HDP České republiky se však za posledních šest sledovaných let snížil o 0,3 procentních bodů a v roce 2005 činil 4,8 %. Průměrné roční tempo růstu hrubého domácího produktu bylo 4,8 %, nejvyšší meziroční nárůst byl mezi roky 2005 a 2004, a sice 6,4 %.

Tab. 3.1.1 Regionální makroekonomické ukazatele

	Měřicí jednotka	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Změna v %	
								2005/2000	průměrná roční
Hrubý domácí produkt (HDP) v tržních cenách	mil. Kč	100 731	106 098	109 247	112 861	119 651	127 347	26,4	4,8
Tvorba hrubého fixního kapitálu (THFK)	mil. Kč	30 363	24 353	34 659	24 768	31 015	25 719	-15,3	-3,3
Disponibilní důchod domácností (DDD)	mil. Kč	62 777	65 865	68 243	68 877	71 087	74 453	18,6	3,5
Podíl kraje na HDP České republiky (ČR = 100)	%	5,1	5,0	4,9	4,8	4,8	4,8	-0,3	x
Vývoj HDP (stálé ceny roku 1995, min. rok = 100)		105,3	100,1	100,7	102,3	103,3	106,7	x	x
HDP na 1 obyvatele v PPS ²⁾ (EU 25 = 100) ³⁾		61,4	61,0	61,5	61,2	63,1	65,8	¹⁾ 4,5	x
HDP na 1 obyvatele	Kč	201 667	212 580	219 043	226 640	243 726	259 348	28,6	5,2
THFK na 1 obyvatele	Kč	55 076	44 234	63 165	45 221	56 701	46 946	-14,8	-3,1
DDD na 1 obyvatele	Kč	113 871	119 633	124 372	125 752	129 959	135 900	19,3	3,6
HDP na 1 obyvatele (ČR = 100)		94,6	92,4	90,7	89,7	89,5	89,4	¹⁾ -5,2	x
THFK na 1 obyvatele (ČR = 100)		92,4	68,6	95,1	67,1	79,4	64,8	¹⁾ -27,6	x
DDD na 1 obyvatele (ČR = 100)		100,4	99,9	99,3	96,0	96,0	96,1	¹⁾ -4,3	x

¹⁾ rozdíl 2005 - 2000 v bodech

²⁾ PPS - jednotka pro měření kupní síly

³⁾ EU 25 - průměr za 25 členských zemí EU

Hrubý domácí produkt na 1 obyvatele v roce 2005 dosáhl 89,4 % republikového průměru a obsadil páté místo za Hlavním městem Prahou a kraji Plzeňským, Středočeským a Jihomoravským. V roce 2000 však zaujímal s 94,6 % druhé místo za Prahou. Při přepočtu hrubého domácího produktu na stálé ceny roku 1995 byl v roce 2005 zaznamenán nejvyšší meziroční nárůst, a to 6,7 %, zatímco nejnižší v roce 2001 činil pouze 0,1 %. Jeden obyvatele Královéhradeckého kraje vyprodukuje průměrně dvě třetiny průměrné produkce občana Evropské unie (EU 25 = 100), měřeno jednotkou PPS (jednotka pro měření kupní síly).

Objemem disponibilního důchodu domácností (DDD), který v roce 2005 dosáhl v kraji hodnoty 74,5 mld. Kč se kraj zařadil na 10. místo a na celkovém objemu České republiky se podílel 51 %. Disponibilní důchod domácností na 1 obyvatele vzrostl za posledních pět let téměř o pětinu, přičemž průměrný meziroční nárůst činil 3,6 %. Zatímco v roce 2000 byl důchod domácností na 1 obyvatele v kraji vyšší než celorepublikový průměr, v následujících letech klesal a v roce 2005 činil 96,1 % průměru České republiky.

Důležitým zdrojem ekonomického růstu jsou investice, jejichž vyjádřením na makroekonomické úrovni je ukazatel tvorby hrubého fixního kapitálu (THFK). V roce 2005 dosáhl objem 25,7 mld. Kč, byl o 15,3 % nižší než v roce 2000, průměrné roční tempo poklesu činilo 3,3 %. Přibližně stejný pokles v relativním vyjádření zaznamenal tento ukazatel přepočítaný na 1 obyvatele (14,8 %). Největší propad nastal u THFK na 1 obyvatele v porovnání s průměrem České republiky (ČR = 100). V roce 2000 kraj dosahoval 92,4 % tohoto průměru, v roce 2005 pouhých 64,8 % (-27,6 procentních bodů). V mezikrajském porovnání byl Královéhradecký kraj v tvorbě hrubého fixního kapitálu na 1 obyvatele na předposledním místě. Nižší hodnotu vykazoval pouze kraj Olomoucký.

Odvětvová struktura ekonomiky

O odvětvové struktuře ekonomiky vypovídá podíl jednotlivých odvětví na tvorbě hrubé přidané hodnoty kraje.

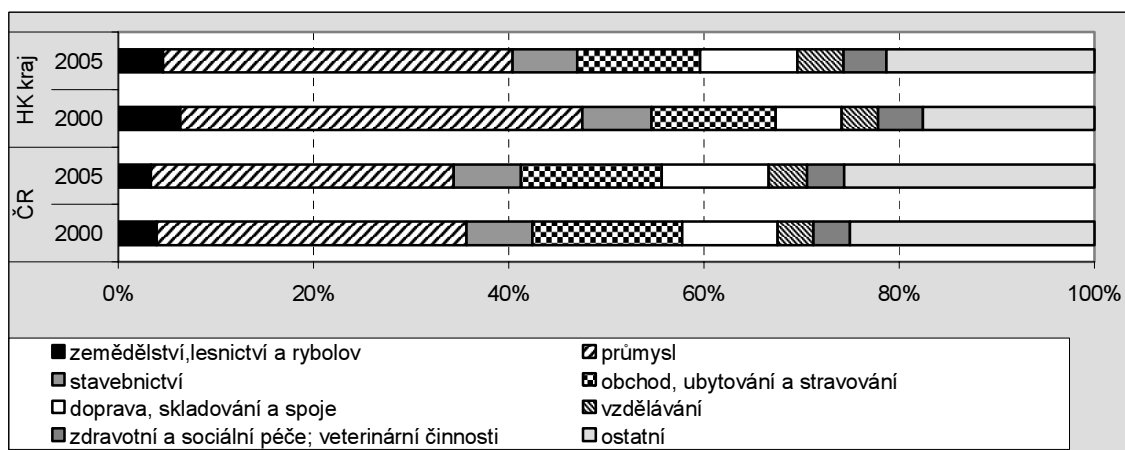
Tab. 3.1.2 Hrubá přidaná hodnota podle odvětví

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Rozdíl 2005 -2000 v bodech
Hrubá přidaná hodnota celkem (mil. Kč)	100 731	106 098	109 247	112 861	119 651	127 347 ¹⁾	26,4
v tom odvětví (%):							
zemědělství, myslivost, lesnictví; chov ryb	5,9	5,1	4,4	4,9	5,3	4,5	-1,4
průmysl	40,5	39,8	36,0	34,2	34,5	35,7	-4,8
stavebnictví	6,8	6,7	6,2	6,4	6,5	6,6	-0,2
obchod; opravy motorových vozidel a výrobků pro osob. potřebu; ubytování a stravování	11,4	11,8	12,5	13,3	12,7	12,6	1,2
doprava, skladování a spoje	8,3	9,3	9,4	10,4	10,3	9,9	1,6
finanční zprostředkování; činnosti v oblasti nemovitostí a pronájmu, podnikatelské činnosti	9,8	9,9	14,1	11,9	11,5	11,9	2,1
veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení	5,8	5,9	6,2	6,7	6,7	6,6	0,8
vzdělávání; zdravotní a sociální péče; ostatní veřejné, sociální a osobní služby	11,4	11,4	11,2	12,1	12,4	12,0	0,6
ostatní odvětví	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

¹⁾ změna v %

Hrubá přidaná hodnota (HPH), vytvořená ekonomickými subjekty sídlícími na území Královéhradeckého kraje, dosáhla v roce 2005 hodnoty 127,3 mld. Kč, tj. o 26,6 mld. (v relativním vyjádření o 26,4 %) více než v roce 2000. Na tvorbě hrubé přidané hodnoty se dlouhodobě nejvíce podílí průmysl, jeho zastoupení však v posledních letech výrazně kleslo, v roce 2005 téměř o 5 procentních bodů v porovnání s rokem 2000. Větší nové průmyslové podniky nevznikají, naopak, v našem kraji tradiční textilní výroba prožívá prudký útlum a některé továrny zanikají úplně.

Graf 9 Struktura hrubé přidané hodnoty podle OKEČ v roce 2000 a 2005

Zemědělství, myslivost, lesnictví a rybolov se na tvorbě hrubé přidané hodnoty podílely v roce 2000 necelými 6 % (ačkoliv je Královéhradecký kraj často charakterizován jako kraj zemědělsko-průmyslový) a jejich podíl stále klesá. Stavebnictví si udržuje konstantní úroveň, větší nárůst lze očekávat v roce 2006 a hlavně 2007, kdy vzhledem k mírné zimě byl ve stavební výrobě zaznamenán veliký rozmach. Největší nárůst za

sledované roky vykazalo odvětví finančního zprostředkování a podobných činností. Nárůst o 2,1 procentních bodů vyjadřuje rozvoj bankovních a poradenských činností a vznik nových realitních kanceláří, především v krajském městě. Královéhradecký kraj se na hrubé přidané hodnotě České republiky ve sledovaných letech podílel hodnotou pohybující se v rozmezí 5,1 % v roce 2000 až 4,8 % (v posledních třech letech).

Podnikatelské prostředí

Podnikatelské prostředí kraje lze charakterizovat stavem a strukturou registru ekonomických subjektů (RES). K 31. 12. 2005 mělo sídlo na území Královéhradeckého kraje 124 tisíc ekonomických subjektů. Jejich počet od roku 2000 vzrostl o 15,6 tisíc, tj. o více než 14 % při průměrné roční změně o 2,7 %. Z celkového počtu ekonomických subjektů v České republice mělo sídlo na území kraje 5,2 % firem a institucí, což odpovídá velikosti kraje a jeho postavení v rámci republiky.

Tab. 3.1.3 Registrované subjekty podle právní formy (stav k 31. 12.)

	2000	2005	Změna v %		Struktura v %	
			2005/2000	průměrná roční	2000	2005
Registrované subjekty celkem	108 377	123 986	14,4	2,7	100,0	100,0
v tom:						
fyzické osoby	91 854	102 451	11,5	2,2	84,8	82,6
v tom: soukromí podnikatelé	78 232	88 537	13,2	2,5	72,2	71,4
samostatně hospodařící rolníci	7 872	8 033	2,0	0,4	7,3	6,5
podnikající podle zvláštních zákonů	5 750	5 881	2,3	0,5	5,3	4,7
právnícké osoby	16 523	21 535	30,3	5,4	15,2	17,4
z toho: obchodní společnosti	8 375	9 926	18,5	3,5	7,7	8,0
družstva	549	587	6,9	1,3	0,5	0,5
státní podniky	70	36	-48,6	-12,5	0,1	0,0

Struktura registru podle právní formy subjektů je v čase konstantní, i když mezi jednotlivými roky k mírným změnám docházelo. Trvale největší zastoupení mají fyzické osoby a z nich soukromí podnikatelé (fyzické osoby podnikající podle živnostenského zákona nezapsané v obchodním rejstříku), kteří tvoří téměř tři čtvrtiny všech subjektů. Počet fyzických osob za pět let vzrostl o 10 tisíc, ale jejich podíl na celkovém počtu subjektů klesl o více než 2 procentní body. Absolutní i relativní nárůst zaznamenaly právnícké osoby a v jejich rámci obchodní společnosti. Trvale a nevratně ubývá státních podniků. Z počtu 70 v roce 2000 jich bylo k 31. 12. 2005 v kraji registrováno 36.

Ve struktuře subjektů podle kategorie počtu zaměstnanců tvořily v roce 2005 největší počet subjekty, u kterých nebyl počet zaměstnanců uveden (doplnění či nedoplnění údaje zřejmě souvisí s ekonomickou aktivitou jednotky). Tato kategorie zaznamenala ve sledovaných letech prudký nárůst, z 22,7 tisíc subjektů v roce 2000 na 67,6 tisíc v roce 2005 a tvořila tak nadpoloviční většinu všech subjektů. Nejvíce subjektů naopak zaniklo, resp. nové nevznikaly v kategorii 1 – 5 zaměstnanců (v roce 2005 byla registrována necelá čtvrtina počtu z roku 2000) a dále v kategorii 6 – 9 zaměstnanců (úbytek o jednu desetinu). Za tímto vývojem lze vidět v minulých letech zavedené daňové zákony, které stanovují minimální daň. Rostoucí daňová zátěž, zvýšené odvody na pojistném a pokračující růst cen vstupů ztížily podmínky pro podnikání do takové míry, že pro řadu podnikatelů přestalo být rentabilní. S přibývajícím počtem zaměstnanců podíl subjektů na jejich celkovém počtu klesal. Největší subjekt v kraji, Fakultní nemocnice Hradec Králové, spadá do kategorie 4 000 – 4 999 zaměstnanců.

Podle odvětví národního hospodářství se více než čtvrtina ekonomických subjektů zabývala obchodem, opravami motorových vozidel a výrobků pro osobní potřebu a pro domácnost. V roce 2000 byl jejich podíl ještě vyšší, téměř 30 %. Nárůst jak absolutní tak relativní zaznamenaly subjekty provozující činnosti v oblasti nemovitostí a pronájmu, naopak mírně poklesl absolutní počet i zastoupení finančních zprostředkovatelů.

**Tab. 3.1.4 Registrované subjekty podle počtu zaměstnanců a podle převažující činnosti
(stav k 31. 12.)**

	2000	2005	Změna v %		Struktura v %	
			2005/2000	průměrná roční	2000	2005
Registrované subjekty celkem	108 377	123 986	14,4	2,7	100,0	100,0
v tom s počtem zaměstnanců:						
neuvedeno	22 706	67 577	197,6	24,4	21,0	54,5
bez zaměstnanců	43 852	42 692	-2,6	-0,5	40,5	34,4
1 - 5	37 020	9070	-75,5	-24,5	34,2	7,3
6 - 9	1 650	1 467	-11,1	-2,3	1,5	1,2
10 - 19	1 436	1 449	0,9	0,2	1,3	1,2
20 - 49	1 029	1 039	1,0	0,2	0,9	0,8
50 - 99	367	381	3,8	0,8	0,3	0,3
100 - 199	186	187	0,5	0,1	0,2	0,2
200 - 499	88	81	-8,0	-1,6	0,1	0,1
500 - 999	33	34	3,0	0,6	0,0	0,0
1 000 a více	10	9	-10,0	-2,1	0,0	0,0
z toho podle převažující činnosti:						
zemědělství, myslivost, lesnictví a rybolov	9 382	10 241	9,2	1,8	8,7	8,3
průmysl celkem	15 924	17 797	11,8	2,2	14,7	14,4
stavebnictví	11 870	14 659	23,5	4,3	11,0	11,8
obchod, opravy motorových vozidel a výrobků pro osobní potřebu a pro domácnost	31 796	32 465	2,1	0,4	29,3	26,2
ubytování a stravování	6 266	7 768	24,0	4,4	5,8	6,3
doprava, skladování a spoje	3 412	3 651	7,0	1,4	3,1	2,9
finanční zprostředkování	3 857	3 739	-3,1	-0,6	3,6	3,0
činnosti v oblasti nemovitostí a pronájmu	13 043	18 089	38,7	6,8	12,0	14,6
veřejná správa a obrana, sociální zabezpečení	930	1 143	22,9	4,2	0,9	0,9
vzdělávání	1 209	1 876	55,2	9,2	1,1	1,5
zdravotní a sociální péče, veterinární činnosti	1 798	1 956	8,8	1,7	1,7	1,6
ostatní veřejné, sociální a osobní služby	8 890	10 602	19,3	3,6	8,2	8,6

Pro mezikrajské srovnání je vhodné použít ukazatel intenzity podnikatelské aktivity, což je počet registrovaných ekonomických subjektů na 1 000 obyvatel. Královéhradecký kraj v roce 2005 zaujímal osmou pozici s 226 ekonomickými subjekty na 1 000 obyvatel středního stavu. Průměr za Českou republiku činil 233 subjektů, nejvyšší intenzita podnikatelské aktivity byla v Praze s 362 subjekty na 1 000 obyvatel.

V registru ekonomických subjektů jsou uvedeny všechny jednotky bez ohledu na to, zda jsou či nejsou aktivní. Aktivní ekonomické subjekty, tj. ty, které podle informací ze statistických zjišťování nebo administrativních zdrojů vykazují ekonomickou činnost, jsou definovány jako **statistické jednotky typu podnik**. Jednotek typu podnik byla v Královéhradeckém kraji více než polovina z celkového počtu registrovaných subjektů. S výjimkou samostatně hospodařících rolníků, kterých byla aktivních necelá polovina, u všech ostatních právních forem bylo více než 50 % jednotek aktivních. U obchodních společností a družstev to byly téměř tři čtvrtiny. Podle převažující ekonomické činnosti bylo nejvíce aktivních mezi subjekty provozujícími zdravotní a sociální péči a veterinární činnosti (84,3 %), nejméně pak v obchodě, opravách motorových vozidel a výrobků pro osobní potřebu a pro domácnost. Podle počtu zaměstnanců a právní formy byl absolutně největší počet jednotek typu podnik v kategorii 1 – 5 zaměstnanců a v rámci této kategorie pak u právní formy soukromí podnikatelé, následovaní obchodními společnostmi. Z pohledu počtu zaměstnanců a převažující činnosti byly nejvíce zastoupeny opět malé firmy s 1 – 5 zaměstnanci s převažující ekonomickou činností obchod, opravy motorových vozidel a výrobků pro osobní potřebu a pro domácnost a dále malé podniky provozující činnosti v oblasti nemovitostí a pronájmu.

Tab. 3.1.5 Ekonomické subjekty a statistické jednotky typu podnik podle vybraných právních forem, vybraných činností a počtu zaměstnanců v kraji k 31. 12. 2005

	Registrowané jednotky celkem	Jednotky typu podnik		Jednotky typu podnik s počtem zaměstnanců					
		celkem	podíl v %	1 - 5	6 - 19	20 - 99	100 - 499	500 - 999	1 000 a více
Registrowané subjekty celkem	123 986	68 808	55,5	8 629	2 713	1 329	261	34	9
v tom podle právní formy:									
fyzické osoby	102 451	56 673	55,3	5 506	918	124	2	-	-
z toho: soukromí podnikatelé	88 537	49 377	55,8	4 034	766	108	2	-	-
samostatně hospodařící rolníci	8 033	3 814	47,5	279	65	11	-	-	-
právnícké osoby	21 535	12 135	56,4	3 123	1 795	1 205	259	34	9
z toho: obchodní společnosti	9 926	7 293	73,5	2 493	1 446	793	195	28	6
družstva	587	418	71,2	49	16	37	14	1	-
státní podniky	36	25	69,4	8	1	-	1	1	1
Převažující činnost									
(vybrané činnosti)									
zemědělství, myslivost, lesnictví a rybolov	10 241	5 107	49,9	351	106	90	30	-	1
průmysl celkem	17 797	10 883	61,2	997	590	372	141	24	6
stavebnictví	14 659	9 704	66,2	577	274	129	7	1	-
obchod, opravy motorových vozidel a výrobků pro osobní potřebu a pro domácnost	32 465	15 208	46,8	2 258	688	163	13	-	-
činnosti v oblasti nemovitostí a pronájmu	18 089	10 836	59,9	1 190	258	82	2	-	-
veřejná správa a obrana, sociální zabezpečení	1 143	739	64,7	263	88	39	21	1	1
vzdělávání	1 876	1 153	61,5	71	133	237	10	1	-
zdravotní a sociální péče, veterinární činnosti	1 956	1 649	84,3	929	79	74	17	5	1
ostatní veřejné, sociální a osobní služby	10 602	5 115	48,2	391	122	58	10	-	-

Výzkum a vývoj

Výzkumem a vývojem se rozumí systematická tvůrčí práce konaná za účelem získání nových znalostí nebo jejich využití. S rozvojem techniky a v poslední době především elektroniky má výzkum a vývoj stále větší vliv na ekonomický růst regionu. Tato oblast je velice závislá na kvalitě pracovní síly, na její odbornosti a pracovním nasazení, které není vždy dostatečně finančně ohodnoceno. Právě omezené finanční prostředky jsou největším problémem v oblasti výzkumu a vývoje. Jak zaměstnanci, tak výdaje na výzkum a vývoj jsou tříděny do čtyř základních sektorů (podnikatelského, vládního, vyššího odborného a vysokého školství a soukromého neziskového).

Podnikatelský sektor zahrnuje jednotky, jejichž činností je výroba zboží nebo služeb pro prodej veřejnosti za ekonomicky významnou cenu (firmy, finanční instituce, zaměstnavatelé). Vládní sektor je složen z orgánů státní správy a samosprávy na všech úrovních (Akademie věd, rezortní výzkumné ústavy ministerstev) s výjimkou veřejně řízeného vyššího odborného a vysokého školství. Sektor vyššího odborného a vysokého školství zahrnuje univerzity, vysoké školy, další instituce pomaturitního vzdělávání, výzkumné ústavy, experimentální zařízení a kliniky pracující pod řízením a kontrolou organizací vyššího vzdělávání. Soukromý neziskový sektor zahrnuje soukromé instituce, které nejsou založeny s primárním cílem tvorby zisku (svazy, kluby, hnutí či nadace), dále soukromé osoby a domácnosti.

Zaměstnanci výzkumu a vývoje jsou míněni výzkumní pracovníci, kteří provádějí přímo výzkum a vývoj, a dále pomocní, techničtí, administrativní a jiní pracovníci. Počet zaměstnanců výzkumu a vývoje se v letech 2001 až 2005 zvýšil dvojnásobně, z toho nejvíce v letech 2004 a 2005, kdy v obou letech meziroční nárůsty dosáhly kolem 30 %. Počet 1 365 osob v roce 2005 představuje počet osob přepočtených na plný pracovní úvazek (z toho bylo 417 žen). V oblasti výzkumu a vývoje je poměrně častým jevem kratší pracovní úvazek, takže ve skutečnosti pracovalo v roce 2005 v Královéhradeckém kraji v tomto oboru 2 271 fyzických osob. Počet vlastních výzkumných pracovníků stoupl dokonce na trojnásobek, přičemž ve vládním sektoru z 46 výzkumných pracovníků v roce 2001 na 217 v roce 2005 (nárůst o 371,7 %). Vnitřní výdaje na výzkum a vývoj se již tak prudkým tempem nezvyšovaly (o 70 %). Nejvíce peněz mířilo do podnikatelského sektoru

(v roce 2005 to bylo 557 mil. Kč), ale výdaje v tomto sektoru vzrostly od roku 2001 pouze o 5,7 %. Ve vládním sektoru, ve kterém bylo v roce 2005 určeno na výzkum a vývoj 331 mil. Kč, činil nárůst 442 %.

Tab. 3.1.6 Výzkum a vývoj

	2001	2002	2003	2004	2005	Index 2005/2001
Zaměstnanci výzkumu a vývoje (FTE)	678	729	800	1 050	1 365	201,3
v tom sektor:						
podnikatelský	522	571	645	689	809	155,0
vládní	86	73	70	235	349	405,8
vyššího odborného a vysokého školství	69	79	84	126	206	298,6
soukromý neziskový	i.d.	6	i.d.	-	-	x
Výzkumní pracovníci (FTE)	236	296	299	517	733	310,6
v tom sektor:						
podnikatelský	129	176	176	263	338	262,0
vládní	46	42	48	131	217	471,7
vyššího odborného a vysokého školství	60	76	73	122	177	295,0
soukromý neziskový	i.d.	i.d.	i.d.	-	-	x
Vnitřní výdaje na výzkum a vývoj (mil. Kč)	685	662	784	1 177	1 169	170,7
v tom sektor:						
podnikatelský	527	456	599	683	557	105,7
vládní	61	45	64	271	331	542,6
vyššího odborného a vysokého školství	97	159	122	224	281	289,7
soukromý neziskový	i.d.	i.d.	0	-	i.d.	x

Výsledkem činnosti výzkumných a vývojových pracovišť jsou přihlášky vynálezů a především udělené patenty. V roce 2005 bylo v kraji podáno 26 přihlášek vynálezů a bylo uděleno 20 patentů, což představuje úspěšnost 77 %. Při mezikrajském srovnání je z tohoto pohledu kraj na 4. místě za kraji Karlovarským, Středočeským a Libereckým. Karlovarský kraj dosáhl úspěšnosti 100 %, ovšem při počtu čtyř podaných přihlášek. Průměrná úspěšnost přihlášených vynálezů v České republice byla 65 %.

Dalším vhodným ukazatelem pro mezikrajské srovnání je přepočet výdajů na výzkum a vývoj na jednoho obyvatele. V roce 2005 byl Královéhradecký kraj částkou 2 134 Kč až na 9. místě, 2 000 Kč pod celorepublikovým průměrem. Pomineme-li Hl. m. Prahu, pak ostatní kraje výrazně převyšuje kraj Středočeský s výdaji 7 444 Kč na 1 obyvatele.

Dopravní dostupnost

V regionu Královéhradeckého kraje tvořilo v roce 2005 silniční síť 3,8 tisíc km silnic I. až III. třídy. Dálnice či rychlostní komunikace v té době v kraji ještě nebyly, což nepříznivě ovlivňovalo dopravní dostupnost kraje. Výrazně horší dopravní napojení pak vykazují především horské oblasti. Za sledované šestileté období se délka silniční sítě v podstatě nezměnila.

Tab. 3.1.7 Silniční doprava

Zdroj: Ročenka dopravy MDČR

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Index 2005/2000
Délka silnic a dálnic (km)	3 755	3 755	3 753	3 751	3 754	3 755	100,0
z toho:							
silnice I. třídy	429	429	428	428	430	431	100,5
z toho: rychlostní komunikace	-	-	-	-	-	-	x
dálnice v provozu	-	-	-	-	-	-	x
Výkony silniční dopravy							
Vývoz zboží z kraje (tis. tun)	3 962	4 397	4 633	3 931	4 215	4 136	104,4
Dovoz zboží do kraje (tis. tun)	4 336	4 303	5 123	3 805	4 839	5 228	120,6
Přeprava zboží v rámci kraje (tis. tun)	12 472	16 246	18 665	13 558	15 714	16 077	128,9
Přeprava cestujících v rámci kraje (tis. osob)	20 644	18 148	19 314	18 558	12 396	17 213	83,4
Počet autobusových spojů v rámci kraje	22 616	22 772	24 165	23 842	24 338	24 757	109,5
v tom:							
pracovní den	15 927	16 165	17 169	16 905	17 190	17 319	108,7
sobota	3 178	3 142	3 326	3 302	3 381	3 469	109,2
neděle a svátky	3 511	3 465	3 668	3 635	3 767	3 969	113,0

Silniční systém se ke konci roku 2005 opíral o 431 km silnic I. třídy, tj. zhruba desetina všech silnic kraje. Jednak je to silnice I/11 (přivaděč od Prahy), která navazuje na první etapu dálnice D 11 ukončenou v té době u Poděbrad. Tato silnice je součástí mezinárodního tahu E 67 z Prahy do Hradce Králové a do polské Wroclavi, pak pokračuje východním směrem na Ostravu. Dále je to silnice I/33 směřující od Pardubic přes Hradec Králové a Náchodsko na již zmiňovanou Wroclav a silnice I/35 (součást mezinárodního tahu E 442) protínající kraj od severozápadu k jihu, tj. od Liberce přes Jičín a Hradec Králové dále na Olomouc. V roce 2005 připadlo na 1 000 obyvatel kraje 8,2 km silnic a hustota silniční sítě byla 0,79 km/km². Tyto hodnoty jsou vyšší než průměry za Českou republiku a odpovídají vyšší sídelní hustotě kraje. V České republice připadlo 5,4 km silnic a dálnic na 1 000 obyvatel při hustotě silniční sítě 0,70 km/km². V rámci kraje má nejhustší silniční síť okres Jičín (1,0 km/km²) a Hradec Králové, tzn. okresy s vyšší hustotou sídel, nejnižší hustotu vykazuje výrazně hornatý a řídko osídlený okres Trutnov (0,57 km/km²).

Výkonové ukazatele silniční dopravy se ve sledovaném období zvyšovaly. Jestliže v roce 2000 bylo po silnicích Královéhradeckého kraje přepraveno téměř 21 mil. tun zboží, pak v roce 2005 to bylo už 25,5 mil. tun zboží, nárůst objemu přepravy tedy činil více než 22 %. Rostoucí zatížení pozemních komunikací a zvyšující se intenzita dopravy budou do budoucna klást stále vyšší nároky na údržbu komunikací a na zabezpečení bezpečnosti provozu. Opačný trend byl patrný u přepravy cestujících v rámci kraje, čili autobusové dopravy. Od roku 2000 do roku 2004 klesl počet přepravovaných autobusů z 20,6 mil. osob na 12,4 mil. osob, tj. o 40 %. V roce 2005 došlo k částečnému oživení autobusové dopravy a počet přepravovaných se o téměř 5 tisíc zvýšil. Konečné saldo mezi rokem 2000 a 2005 je tedy úbytek 3,4 tisíc cestujících autobusem, což představuje snížení o 16,6 %. Počet autobusových spojů v průběhu sledovaného období mírně vzrostl, mezi roky 2000 a 2005 o 8,7 %. Téměř 3,5 tisíce spojů jezdilo v kraji v roce 2005 v sobotu, 4 tisíce spojů v neděli a o svátcích.

Tab. 3.1.8 Železniční doprava

Zdroj: Ročenka dopravy MDČR

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Index 2005/2000
Provozní délka železničních tratí (km)	580	583	587	715	715	714	123,1
Vývoz zboží z kraje (tis. tun)	2 983	1 357	746	670	630	688	23,1
Dovoz zboží do kraje (tis. tun)	917	623	1 199	1 211	1 083	1 015	110,7
Přeprava zboží v rámci kraje (tis. tun)	70	128	132	116	98	75	107,1
Počet vlakových spojů v rámci kraje	11 108	11 307	11 340	12 017	12 250	13 019	117,2
v tom:							
pracovní den	4 288	4 215	4 252	4 520	4 678	4 937	115,1
sobota	3 435	3 611	3 609	3 656	3 847	4 114	119,8
neděle a svátky	3 385	3 481	3 479	3 841	3 725	3 968	117,2

Železniční síť Královéhradeckého kraje se vyznačuje velkým množstvím regionálních tratí v celkové provozní délce 714 km. Nejdůležitějšími železničními uzly jsou Hradec Králové, Jaroměř a Týniště nad Orlicí, přes které vedou regionálně nejvýznamnější tratě ve směru Praha – Liberec – Letohrad, tj. trať Velký Osek – Chlumec nad Cidlinou – Hradec Králové – Týniště nad Orlicí – Lichkov, trať Liberec – Turnov – Stará Paka – Jaroměř – Hradec Králové – Pardubice – Chrudim, trať Turnov – Jičín – Hořice – Hradec Králové a trať Nymburk – Kopidlno – Jičín. Hustota železnic v kraji je 0,15 km/km². Pro Královéhradecký kraj je velmi důležitá blízkost a snadná návaznost na mezinárodní železniční magistralu E40, která probíhá přes sousední Pardubický kraj. Počet vlakových spojení se od roku každoročně zvyšoval, v roce 2005 mohli cestující využívat o 1 911 (117,2 %) spojů více než v roce 2000.

Výkony v železniční dopravě měly proti výkonům v silniční dopravě zcela opačný vývoj. Ve sledovaném období došlo k výraznému propadu ve vývozu z kraje z téměř 3 mil. tun na pouhých 688 tis. tun, tj. pokles o tři čtvrtiny, dovoz zboží do kraje sice zaznamenal desetinový nárůst, celkově však bylo v roce 2005 přepraveno v kraji po železnici o 2,2 mil tun méně zboží než v roce 2000.

Z porovnání výkonů silniční nákladní dopravy a železniční dopravy za sledované šestileté období vyplynulo, že silniční nákladní dopravou bylo z Královéhradeckého kraje vyvezeno 3,6krát více zboží a 4,6krát více zboží do kraje dovezeno než po železnici. Stále vzrůstající význam nákladní silniční přepravy dokumentuje i množství přepraveného zboží v rámci samotného kraje: využitím silniční nákladní dopravy bylo přepraveno 92,7 mil. tun zboží, zatímco po železnici bylo za stejné období přepraveno pouze 619 tis. tun zboží, tj. 0,7 %.

Bytová výstavba

Úroveň bytového fondu, intenzivní výstavba nových bytů a modernizace stávajícího bytového fondu jsou významnými prostředky stabilizace lidských zdrojů. Základní údaje o domech a bytech přináší sčítání lidu, domů a bytů, které je v podstatě rozsáhlou inventarizací domovního a bytového fondu. Přináší údaje nejen

z hlediska počtu, ale především kvality a vybavení domů a bytů. Vývoj domovního a bytového fondu můžeme tedy hodnotit z dlouhodobého hlediska u vybraných ukazatelů již od roku 1961.

Domovní fond Královéhradeckého kraje tvořilo v roce 2001 téměř 129 tisíc domů určených k bydlení, z nich byla více než jedna pětina neobydlených. Trvale obydlených domů bylo 101,7 tisíc. V 90. letech minulého století došlo k podstatným změnám vývojových trendů domovního fondu, které ovlivnily strukturu bytového fondu. V 60. a především v 70. letech se zvyšoval počet bytů v bytových domech, což souviselo s dynamickou výstavbou družstevních bytů a počet bytů v rodinných domech klesal. V 90. letech nastal obrát, počet bytů v rodinných domech se v období 1991 – 2001 zvýšil o 5,9 %, počet bytů v bytových domech mírně poklesl. V roce 2001 bylo v kraji sečteno 204,5 tisíc trvale obydlených bytů, z toho 104,7 tisíc v rodinných domech.

Trvale se zvyšuje kvalitativní úroveň bytů a jejich velikostní parametry. V letech 1991 – 2001 se technická vybavenost bytů zlepšila ve všech ukazatelích: plyn mělo zavedeno 48,3 % bytů (nárůst 14 %), podíl bytů napojených na kanalizaci se zvýšil o desetinu na 68,8 %, dále vzrostla již značně vysoká vybavenost bytů vodovodem a dosáhla 98,3 %. Koupelnou nebo sprchovým koutem bylo vybaveno 95 % bytů, splachovacím záchodem 94 %. Podíl bytů I. kategorie (byty s ústředním topením a úplným příslušenstvím) činil 83,3 %. Úbytek malých bytů a naopak zvýšení větších bytů se v desetiletém období mezi dvěma sčítáními (1991 – 2001) projevil v nárůstu průměrné obytné plochy bytů: u bytů celkem se zvýšila o 7,3 % na 51,2 m², přitom výrazněji vzrostla v rodinných domech (o 9,4 % na 61,5 m²) než v bytových domech, kde nárůst představoval pouze 2,2 % (na 40,2 m²).

Struktura bytů se v jednotlivých okresech kraje lišila. Výsledky sčítání lidu, domů a bytů v roce 2001 ukázaly, že v okrese Jičín byly dvě třetiny všech trvale obydlených bytů v rodinných domech, zatímco v okresech Hradec Králové a Trutnov jich zdaleka nebyla ani polovina (44,5, resp. 44,3 %). V opačném poměru se nacházel podíl neobydlených bytů (14,9 % v okrese Jičín oproti 34 % v okrese Trutnov nebo 31,5 % v okrese Hradec Králové). Souvisí to s charakterem a sídelní strukturou okresů. Venkovský okres Jičín s rozdrobenou sídelní strukturou a na druhé straně městské okresy Hradec Králové a Trutnov, kde velký podíl obyvatel žije právě v těchto městech.

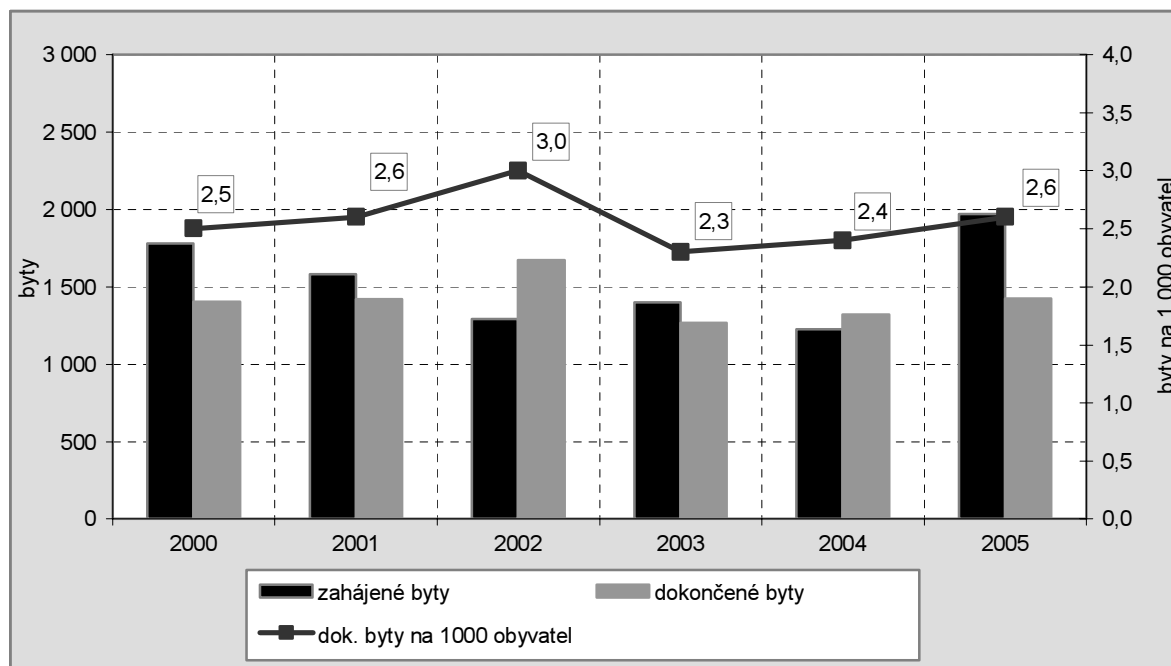
Tab. 3.1.9 Bytová výstavba

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Změna v %	
							2005/ 2000	průměrná roční
Zahájené byty	1 780	1 582	1 293	1 400	1 225	1 970	10,7	2,0
z toho v rodinných domech	597	592	550	704	723	1 008	68,8	11,0
Rozestavěné byty k 31. 12.	5 279	5 544	5 455	5 602	5 563	6 151	16,5	3,1
z toho v rodinných domech	2 412	2 420	2 380	2 578	2 756	3 151	30,6	5,5
Dokončené byty	1 404	1 419	1 671	1 270	1 322	1 423	1,4	0,3
z toho v rodinných domech	616	602	572	508	548	616	0,0	0,0
Dokončené byty na 100 zahájených bytů	78,9	89,7	129,2	90,7	107,9	72,2 ¹⁾	-8,5	-1,8
Dokončené byty na 1 000 obyvatel	2,5	2,6	3,0	2,3	2,4	2,6 ¹⁾	4,0	0,8
Průměrná obytná plocha dokončeného bytu (m ²)	66,7	65,8	60,4	64,8	68,8	68,1	2,1	0,4
z toho bytu v rodinných domech	89,8	92,3	94,7	92,7	93,6	95,7	6,6	1,3
Zrušené byty	201	169	114	117	136	133	-33,8	-7,9

¹⁾ rozdíl 2005 - 2000

V roce 2005 byla zahájena výstavba 1 970 nových bytů, proti roku 2000 byl tento počet o 190 bytů vyšší, relativní nárůst 10,7 % odpovídal průměrnému ročnímu zvýšení počtu zahájených bytů o 2,0 %. Z vývoje zahájené výstavby bytů v rodinných domech (mezi rokem 2000 a 2005 nárůst téměř o 70 %, průměrné roční tempo nárůstu 11 %), je zřejmé, že nová výstavba se z velké většiny týká rodinných domků na úkor domů bytových. Poměrně vysoký nárůst zahajovaných bytů na jedné straně a nižší tempo růstu počtu dokončovaných bytů na druhé straně ovlivňuje růst rozestavěnosti bytové výstavby. Celkem 6 151 rozestavěných bytů v roce 2005 představovalo proti roku 2000 nárůst o 872 bytů (o 16,5 %) při průměrné roční změně o 3,1 %. Rozestavěnost bytů v rodinných domech byla ještě vyšší. Nejdůležitější je však konečný výsledek a cíl bytové výstavby, tedy počet dokončených bytů. V roce 2005 byl dokončen přibližně stejný počet bytů jako ve výchozím roce 2000. Počet dokončených bytů v rodinných domech od roku 2001 klesal, v roce 2005 se opět dostal na úroveň roku 2000. V úhrnu bylo ve sledovaném období v Královéhradeckém kraji dokončeno 8 509 bytů, na 1 000 obyvatel tak připadlo 15,5 bytů. Počet zrušených bytů ročně klesal o necelých 8 %, za sledované roky bylo v kraji zrušeno 870 bytů.

Graf 10 Bytová výstavba v Královéhradeckém kraji v letech 2000 až 2005

Úhrn dokončených bytů v kraji činil 5 % z úhrnu bytů dokončených v České republice a byl mezi 14 kraji na 11. místě. Méně dokončených bytů bylo pouze v krajích Karlovarském, Ústeckém a Libereckém. Intenzitou bytové výstavby se kraj řadí na 9. místo v republice, přičemž republikový průměr činí 16,6 bytů na 1 000 obyvatel. Nejvyšší intenzita bytové výstavby byla shodně v Hlavním městě Praze a Středočeském kraji (23,7 bytů), naopak nejnižší v Ústeckém kraji (7,3 bytů).

V okresech kraje se intenzita bytové výstavby ve sledovaném období lišila. Z úhrnného počtu dokončených bytů sice bylo nejvíce v okrese Hradec Králové 2 313, tj. 27,2 %, ovšem nejvyšší intenzita výstavby byla v okrese Rychnov nad Kněžnou. Zde bylo na 1 000 obyvatel dokončeno 18,8 bytů, následovaly okresy Trutnov (16,5 bytů), Jičín (15,7 bytů) a Hradec Králové (14,5 bytů). Nejnižší intenzita bytové výstavby byla v okrese Náchod (13,4 bytů).

3.2. Zaměstnanost

Zaměstnanost je jedním z ukazatelů vypovídajících nejen o pracovních možnostech daného regionu, ale i o využití disponibilních lidských zdrojů. Na jedné straně místní trh práce dává možnost uplatnění pracovní síle z ostatních regionů a cizincům, na druhé straně vlastní lidský potenciál za prací vyjíždí mimo region.

Zaměstnanost podle výběrového šetření pracovních sil

Výběrové šetření pracovních sil (VŠPS) je zdrojem informací o trhu práce zjišťovaných šetřením v domácnostech respondentů v místě bydliště (šetření se nevztahuje na osoby bydlící dlouhodobě v hromadných ubytovacích zařízeních). V České republice je **náhodně** vybráno cca 0,7 % ze všech trvale obydlených bytů. Metodika ukazatelů zjišťovaných VŠPS koresponduje s definicemi a doporučeními Mezinárodní organizace práce (ILO – International Labour Organization), je respektována i prováděcí metodika Eurostatu, která poskytuje výklad náplně konkrétních charakteristik trhu práce. V tabulkách s údaji z VŠPS jsou v jednotlivých letech uváděny průměrné roční údaje.

Pracovní síla (Labour Force) zahrnuje všechny osoby ve věku 15 a více let, které splňují požadavky na zařazení mezi zaměstnané a nezaměstnané. **Zaměstnaní** jsou všechny osoby patnáctileté a starší, které během referenčního týdne příslušely mezi placené zaměstnané nebo zaměstnané ve vlastním podniku. Není přitom rozhodující, zda jejich pracovní aktivita měla trvalý, dočasný, sezónní či příležitostný charakter a zda měly jen jedno nebo více souběžných zaměstnání. Do skupiny zaměstnaných nejsou zahrnovány osoby na další mateřské (rodičovské) dovolené, jejichž postavení má podle metodiky ILO odlišný charakter. Za **nezaměstnané** se podle metodiky ILO považují všechny osoby patnáctileté a starší, které ve sledovaném období souběžně splňovaly tři podmínky – nebyly zaměstnané, hledaly aktivně práci a byly připraveny k nástupu do práce, tj. během referenčního období byly k dispozici okamžitě nebo nejpozději do 14 dnů pro výkon placeného zaměstnání nebo zaměstnání ve vlastním podniku.

Obecná míra nezaměstnanosti (ILO) procentuálním způsobem vyjadřuje podíl nezaměstnaných (čitatel) na celkové pracovní síle (jmenovatel). **Míra ekonomické aktivity** vyjadřuje podíl počtu zaměstnaných a nezaměstnaných (pracovní síly) na počtu všech osob starších 15-ti let. **Míra zaměstnanosti** vyjadřuje podíl počtu zaměstnaných na počtu všech osob starších 15-ti let.

Tab. 3.2.1 Ekonomická aktivita obyvatel (VŠPS)

	Celkem				z toho ženy			
	2000	2005	změna v %		2000	2005	změna v %	
			2005/ 2000	prům. roční			2005/ 2000	prům. roční
Obyvatelstvo ve věku 15 a více let celkem (tis. osob)	460,0	465,2	1,1	0,2	238,8	241,0	0,9	0,2
v tom:								
pracovní síla (ekonomicky aktivní)	280,7	269,8	-3,9	-0,8	124,5	118,7	-4,7	-0,9
v tom:								
zaměstnaní v NH	263,5	257,0	-2,5	-0,5	115,2	110,8	-3,8	-0,8
nezaměstnaní	17,1	12,9	-24,6	-5,5	9,4	7,9	-16,0	-3,4
ekonomicky neaktivní	179,3	195,4	9,0	1,7	114,3	122,3	7,0	1,4
v tom:								
důchodci	120,7	123,2	2,1	0,4	75,7	77,9	2,9	0,6
studenti	40,2	49,6	23,4	4,3	21,5	24,4	13,5	2,6
ostatní	18,4	22,6	22,8	4,2	17,1	20,0	17,0	3,2
Míra ekonomické aktivity celkem (%)	61,0	58,0	¹⁾ -3,0	x	52,1	49,2	¹⁾ -2,9	x
Míra zaměstnanosti celkem (%)	57,3	55,2	¹⁾ -2,0	x	48,2	46,0	¹⁾ -2,3	x

¹⁾ rozdíl 2005 - 2000 v proc. bodech

V roce 2005 žilo na území Královéhradeckého kraje podle šetření VŠPS 465,2 tisíc obyvatel ve věku 15 a více let. Z tohoto počtu bylo 51,8 % žen. Počet obyvatel se v této skupině proti roku 2000 zvýšil o 5,2 tisíc osob, tj. o 1,1 % (počet žen se zvýšil o 2,2 tisíc osob, tedy o 0,9 %). Počet osob ekonomicky aktivních se ve sledovaném období snížil o 3,9 % (u žen o 4,7 %), míra ekonomické aktivity dosáhla v roce 2005 hodnoty 58,0 % oproti 61,0 % v roce 2000. Toto snížení míry ekonomické aktivity o 3 procentní body bylo zaznamenáno i u žen (49,2 % v roce 2005 oproti 52,1 % v roce 2000). Zatímco v roce 2000 byl Královéhradecký kraj 0,6 procentních bodů nad průměrem míry ekonomické aktivity v České republice, v roce 2005 byl naopak 1,4 procentních bodů pod republikovým průměrem. V porovnání s ostatními kraji skončil v roce 2005 na předposledním místě, nižší míra ekonomické aktivity byla pouze ve Zlínském kraji (57,6 %), naopak nejvyšší v kraji Karlovarském (62,8 %).

Tab. 3.2.2 Zaměstnanost obyvatel podle věku a pohlaví (VŠPS)

	Zaměstnaní v NH (v tis. osob)				Míra zaměstnanosti v %		
	2000	2005	změna v %		2000	2005	rozdíl 2005 - 2000 ¹⁾
			2005/ 2000	průměrná roční			
Celkem	263,5	257,0	-2,5	-0,5	57,3	55,2	-2,1
v tom ve věku:							
15 - 29 let	68,4	51,8	-24,3	-5,4	53,4	44,2	-9,2
30 - 44 let	93,0	100,4	8,0	1,5	86,7	87,7	1,0
45 - 59 let	93,3	94,4	1,2	0,2	77,8	78,5	0,7
60 a více let	8,9	10,4	16,9	3,2	8,5	9,2	0,7
Ženy	115,2	110,8	-3,8	-0,8	48,2	46,0	-2,2
v tom ve věku:							
15 - 29 let	26,7	19,8	-25,8	-5,8	42,8	34,6	-8,2
30 - 44 let	41,6	45,7	9,9	1,9	78,6	81,0	2,4
45 - 59 let	43,4	42,4	-2,3	-0,5	70,6	69,3	-1,3
60 a více let	3,4	2,9	-14,7	-3,1	5,5	4,4	-1,1

¹⁾ v procentních bodech

Pokles počtu ekonomicky aktivních byl automaticky doprovázen růstem počtu ekonomicky neaktivních. V roce 2005 bylo těchto osob 195,4 tisíc, o 16,1 tisíc více než v roce 2000 (o 9,0 %). Z celkového počtu ekonomicky neaktivních tvořili důchodci téměř dvě třetiny (63,1 %), čtvrtina byla studentů (25,4 %) a 11,5 % připadlo na ostatní. Právě u kategorie studentů byl proti roku 2000 zaznamenán nejvyšší relativní nárůst

(23,4 %). Pokud jde o věkovou strukturu, největší podíl ekonomicky neaktivních tvořily osoby ve věku 60 let a více (52,5 %), následovala skupina 15 až 29 let (30,8 %), 45 až 59 let (11,4 %) a 30 až 44 let (5,3 %).

Analýza ekonomicky aktivních z hlediska věku a vzdělání hovoří jasně ve prospěch mladší a vzdělanější generace. Nejvyšší míra ekonomické aktivity byla ve věkových skupinách 30 až 44 let a 45 až 59 let (v roce 2005 činila 90,9 %, resp. 81,5 %). Mezi vysokoškoláky byly tři čtvrtiny aktivní (75,1 %), v roce 2000 však byla míra aktivity u vysokoškolsky vzdělaných osob ještě o 8,4 procentních bodů vyšší. Nejnižší míra aktivity byla u osob starších 60 let (9,3 %) a zůstala přibližně na stejné úrovni jako v roce 2000. Podle vzdělání patřily mezi nejméně aktivní osoby se základním vzděláním a bez vzdělání, jejichž míra aktivity v roce 2005 (17,1 %) byla ještě o 7,5 procentních bodů nižší než v roce 2000.

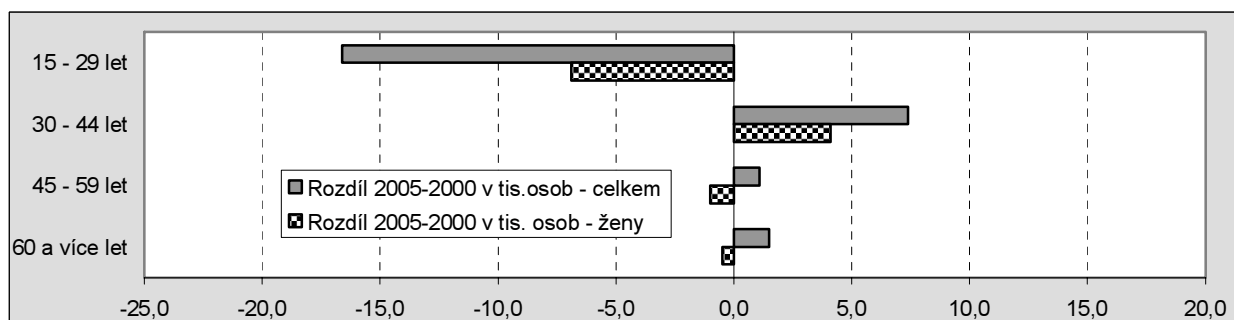
Tab. 3.2.3 Zaměstnanost obyvatel podle vzdělání a pohlaví (VŠPS)

	Zaměstnaní v NH (v tis. osob)				Míra zaměstnanosti v %		
	2000	2005	změna v %		2000	2005	rozdíl 2005 - 2000 ¹⁾
			2005/ 2000	průměrná roční			
Celkem	263,5	257,0	-2,5	-0,5	57,3	55,2	-2,1
z toho podle vzdělání:							
základní a bez vzdělání	20,1	13,4	-33,3	-7,8	21,2	15,5	-5,7
střední bez maturity	123,0	119,0	-3,3	-0,7	67,0	62,4	-4,6
střední s maturitou	93,8	95,3	1,6	0,3	68,5	64,7	-3,8
vysokoškolské	26,5	29,4	10,9	2,1	80,8	73,1	-7,7
Ženy	115,2	110,8	-3,8	-0,8	48,2	46,0	-2,2
z toho podle vzdělání:							
základní a bez vzdělání	13,4	8,9	-33,6	-7,9	20,1	15,5	-4,6
střední bez maturity	41,1	38,7	-5,8	-1,2	56,1	47,9	-8,2
střední s maturitou	51,7	51,6	-0,2	0,0	64,1	60,5	-3,6
vysokoškolské	8,9	11,6	30,3	5,4	74,2	65,9	-8,3

¹⁾ v procentních bodech

Počet ekonomicky aktivních představuje **možný potenciál** pracovních sil, skutečně **využitý potenciál** udává **počet zaměstnaných** v národním hospodářství. V Královéhradeckém kraji bylo v roce 2005 celkem 257 tisíc zaměstnaných osob, tvořily 95,3 % ekonomicky aktivních, což odpovídalo obecné míře nezaměstnanosti 4,8 % (druhé nejnižší v rámci krajů České republiky, nižší byla pouze Hl. m. Praze – 3,5 %). Míra zaměstnanosti, tj. podíl zaměstnaných z počtu osob starších 15-ti let, v roce 2005 dosáhla výše 55,2 % a oproti roku 2000 byla nižší o 2,1 procentních bodů. Míra zaměstnanosti v kraji se dlouhodobě držela nad republikovým průměrem (v roce 2000 o 2,2 procentních bodů, v roce 2005 o 0,5 bodů). Mezi ostatními kraji se pohybovala na 7. místě, přičemž nejvyšší míra zaměstnanosti byla vykázána v Hl. m. Praha (59,9 %) a nejnižší v Moravskoslezském kraji (50,3 %).

Graf 11 Zaměstnaní v NH v Královéhradeckém kraji podle věkových skupin (VŠPS)

Strukturu zaměstnaných je možno popsat z několika hledisek: pohlaví, věku, vzdělání, postavení v zaměstnání či podle odvětví činnosti. V roce 2005 tvořily ženy z celkového počtu zaměstnaných 43,1 %, jejich počet se od roku 2000 snížil o 4,4 tisíce, tj. o 3,8 %. Věková skladba zaměstnaných celkem se změnila poměrně značně. Počet osob ve věku 15 až 29 let se ve sledovaném období snížil o 24,3 %, počet osob ostatních věkových skupin vzrostl, nejvíce věková skupina 60 a více let. Jako důvod lze uvést snahu mladé generace získat co nejvyšší vzdělání a tím odložit nástup do zaměstnání, a na druhé straně pozdější odchod starších lidí do důchodu jednak vlivem úpravy hranice věku odchodu do důchodu a jednak schopností starších lidí pracovat déle vzhledem k jejich fyzické i psychické kondici a obecně lepším životním

podmínkách. U žen však byla situace jiná. Tam došlo k poklesu počtu jak mladých žen ve věku 15 až 29 let (o 25,8 %), tak starších ve věku 60 a více let (o 14,7 %). S vývojem počtu zaměstnaných souvisí míra zaměstnanosti. Jak u zaměstnaných celkem tak u žen klesla ve sledovaném období přibližně o 2 procentní body. Nejvíce ve věkové skupině 15 až 29 let, naopak nárůst zaznamenala věková skupina 30 až 44 let (1,0 procentní bod u zaměstnaných celkem, 2,4 bodů u žen).

Tab. 3.2.4 Míra ekonomické aktivity podle věkových skupin a vzdělání (VŠPS)

v %

	Celkem			z toho ženy		
	2000	2005	rozdíl 2005 - 2000 ¹⁾	2000	2005	rozdíl 2005 - 2000 ¹⁾
Celkem	61,0	58,0	-3,0	52,1	49,2	-2,9
v tom ve věku:						
15 - 29 let	59,1	48,8	-10,3	48,9	40,7	-8,2
30 - 44 let	91,1	90,9	-0,2	84,5	85,3	0,8
45 - 59 let	81,4	81,5	0,1	74,1	72,4	-1,7
60 a více let	9,2	9,3	0,1	6,1	4,5	-1,6
z toho podle vzdělání:						
základní a bez vzdělání	24,6	17,1	-7,5	22,8	17,2	-5,6
střední bez maturity	71,0	66,2	-4,8	60,6	52,5	-8,1
střední s maturitou	72,1	66,8	-5,3	68,8	63,4	-5,4
vysokoškolské	83,5	75,1	-8,4	77,3	69,9	-7,4

¹⁾ v procentních bodech

Vzdělanostní struktura také zaznamenala změny. Největší u zaměstnaných se základním vzděláním a bez vzdělání, jejich počet klesl ve sledovaném období o třetinu. Naopak výrazně se zvýšil počet zaměstnaných s vysokoškolským diplomem, a to o 10,9 % u zaměstnaných celkem a u žen dokonce o 30,3 %. Podílem vysokoškoláků se v roce 2005 Královéhradecký kraj nacházel na 10. místě, 3,2 procentní body pod průměrem České republiky. Nejvíce vysokoškoláků mezi zaměstnanými bylo v Hl. m. Praze (29,2 %), nejméně v Ústeckém kraji (8,5 %). Rovněž míra zaměstnanosti byla nejvyšší u vysokoškoláků, následovali středoškoláci s maturitou.

Tab. 3.2.5 Zaměstnaní v NH podle postavení v zaměstnání a sektorů (VŠPS)

v tis. osob

	Celkem			z toho ženy		
	2000	2005	změna 2005/2000 v %	2000	2005	změna 2005/2000 v %
Celkem	263,5	257,0	-2,5	115,2	110,8	-3,8
z toho podle postavení:						
zaměstnanci	219,9	213,3	-3,0	101,4	99,8	-1,6
zaměstnavatelé	9,9	9,1	-8,1	2,5	3,1	24,0
osoby pracující na vlastní účet	27,7	30,0	8,3	8,3	6,0	-27,7
členové produkčních družstev	4,0	2,1	-47,5	1,7	0,6	-64,7
pomáhající rodinní příslušníci	1,9	2,5	31,6	1,3	1,2	-7,7
z toho v sektoru:						
primárním	19,6	12,6	-35,7	6,5	4,2	-35,4
sekundárním	106,1	111,0	4,6	36,5	31,6	-13,4
terciárním	137,7	133,4	-3,1	72,1	75,1	4,2

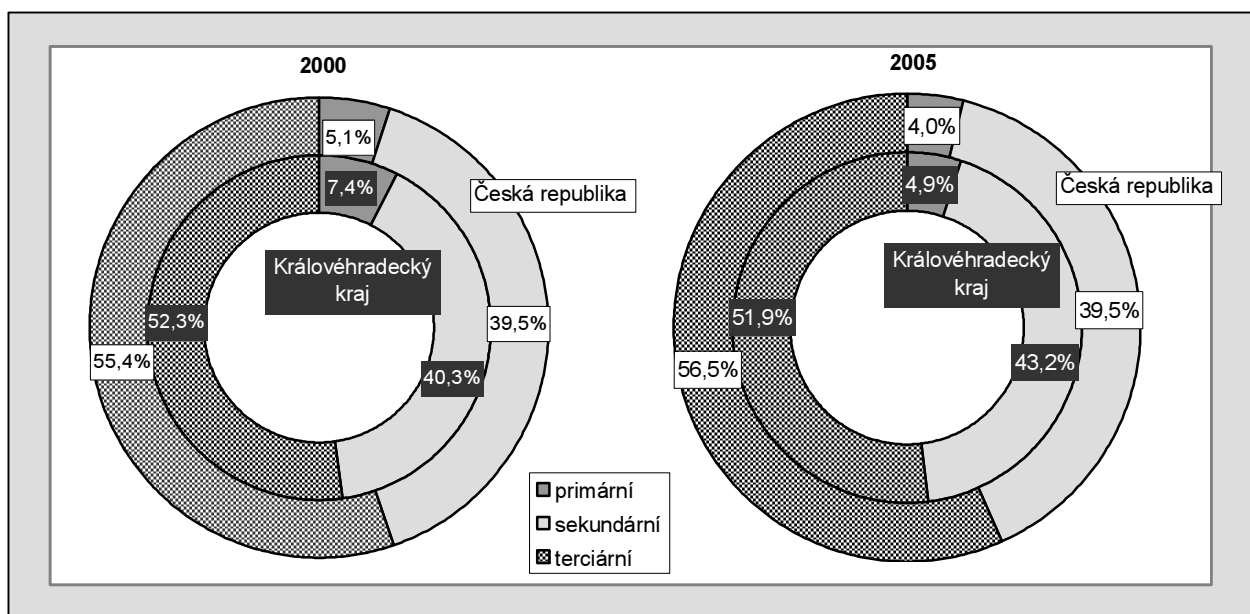
Podle hlediska postavení v zaměstnání tvořili převážnou většinu zaměstnaných zaměstnanci. V relativním vyjádření představoval jejich podíl v letech 2000 i 2005 přibližně 83 %, absolutně jich bylo o 6,6 tisíc (3 %) v roce 2005 méně než v roce 2000. U žen činil tento pokles 1,6 %. Na druhém místě, i když s velkým odstupem, byly osoby pracující na vlastní účet (jejich podíl v roce 2005 tvořil 11,7 %). Zajímavé je, že zaměstnaných celkem v této kategorii ve sledovaném období přibýly 2,3 tisíce a o stejný počet se snížil počet žen. Velký nárůst tedy (4,6 tisíc) zaznamenali muži pracující na vlastní účet. Téměř o polovinu se snížil počet členů produkčních družstev, počet pomáhajících rodinných příslušníků se zvýšil, ale opět pouze mezi muži. Opačnou situaci lze vypočítat u osob v pozici zaměstnavatelů, kde jejich celkový počet klesl, ale žen v této pozici přibýlo o čtvrtinu (i když objemově se jednalo pouze o 0,6 tisíc žen – zaměstnavatelek).

Tab. 3.2.6 Zaměstnaní v NH podle OKEČ (VŠPS)

v tis. osob

	Celkem			z toho ženy		
	2000	2005	změna 2005/2000 v %	2000	2005	změna 2005 - 2000 v %
Zaměstnaní v NH	263,5	257,0	-2,5	115,2	110,8	-3,8
z toho:						
zemědělství, myslivost a související činnosti	16,6	11,0	-33,7	6,2	4,2	-32,3
lesní hospodářství, rybolov, chov ryb	3,0	1,6	-46,7	0,3	-	x
dobývání nerostných surovin	0,3	0,6	100,0	-	-	x
zpracovatelský průmysl	84,6	82,1	-3,0	35,0	29,2	-16,6
výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody	2,9	3,4	17,2	0,8	0,6	-25,0
stavebnictví	18,3	24,9	36,1	0,7	1,8	157,1
obchod, opr. motor. vozidel a spotřebního zboží	30,3	31,0	2,3	13,8	17,9	29,7
pohostinství a ubytování	8,5	10,2	20,0	5,4	5,9	9,3
doprava, skladování, pošty a telekomunikace	17,4	15,7	-9,8	4,4	5,3	20,5
peněžnictví a pojišťovnictví	4,7	6,2	31,9	3,3	3,5	6,1
nemovitosti, pronáj., služ. pro podniky, výzkum a vývoj	10,6	10,0	-5,7	4,1	5,3	29,3
veřejná správa; obrana; sociální zabezpečení	21,7	20,4	-6,0	8,7	9,4	8,0
školství	17,9	14,6	-18,4	13,1	11,2	-14,5
zdravotnictví, veter. a sociální činnosti	17,7	16,7	-5,6	14,1	13,5	-4,3
ost. veřejné, sociální a osobní služby	8,9	8,8	-1,1	5,2	3,1	-40,4

Pokud jde o základní sektory národního hospodářství, téměř 52 % zaměstnaných Královéhradeckého kraje pracovalo v roce 2005 v sektoru terciárním (obchod, služby, doprava, školství atd.), 43,2 % v sekundárním (průmysl, energetika, stavebnictví) a v primárním (dobývání nerostných surovin, zemědělství, rybolov atd.) necelých 5 %. Právě v primárním sektoru počet zaměstnaných ve sledovaném období poklesl více jak o třetinu.

Graf 12 Struktura zaměstnanosti podle hlavních sektorů (VŠPS)

Z pohledu jednotlivých odvětví téměř třetina všech zaměstnaných v kraji pracovala ve zpracovatelském průmyslu. Snížení počtu zaměstnaných v tomto odvětví o 2,5 tisíce (o 3 %) možno přičíst na vrub zániku některých, převážně textilních továren. Z ostatních odvětví, která už měla ale podstatně nižší zastoupení, byl v popředí obchod, opravy motorových vozidel a spotřebního zboží (podíl 12,1 % v roce 2005). Co se týče vývoje mezi roky 2000 a 2005, největší relativní nárůst počtu zaměstnaných byl patrný ve stavebnictví (o 36,1 %) a v peněžnictví a pojišťovnictví (o 31,9 %), pokud ovšem nebereme v úvahu stoprocentní nárůst v odvětví dobývání nerostných surovin, který se týká velmi malého objemu zaměstnaných osob (z 0,3 tis. na 0,6 tis. osob).

Tab. 3.2.7 Zaměstnaní v NH podle klasifikace zaměstnání KZAM (VŠPS)

tis. osob

	Celkem			z toho ženy		
	2000	2005	změna 2005/2000 v %	2000	2005	změna 2005/2000 v %
Zaměstnaní v NH	263,5	257,0	-2,5	115,2	110,8	-3,8
z toho:						
nemanuální pracovníci	134,8	143,8	6,7	78,3	80,9	3,3
vysoce kvalifikovaní pracovníci	87,4	95,5	9,3	44,6	47,4	6,3
pracovníci s nižší kvalifikací	47,4	48,3	1,9	33,7	33,5	-0,6
manuální pracovníci	124,1	112,6	-9,3	36,6	29,7	-18,9
osoby kvalifikované	100,9	95,2	-5,6	24,3	18,7	-23,0
osoby nekvalifikované	23,2	17,4	-25,0	12,3	11,0	-10,6

Přehled podle klasifikace zaměstnání KZAM byl zjednodušen a upraven. Pod vysoce kvalifikovanými pracovníky jsou zahrnuty třídy 1 až 3 (zákonodárci, vedoucí a řídící pracovníci, vědečtí a odborní duševní pracovníci, techničtí, zdravotničtí a pedagogičtí pracovníci), pod pracovníky s nižší kvalifikací jsou třídy 4 a 5 (nižší administrativní pracovníci, provozní pracovníci ve službách), osoby kvalifikované zahrnují třídy 6 až 8 (kvalifikovaní dělníci, řemeslníci, obsluha strojů a zařízení) a konečně osoby nekvalifikované zahrnují třídu 9 (pomocní a nekvalifikovaní pracovníci). Do hodnocení nejsou zařazeni příslušníci armády.

Nejpočetnější skupinu zaměstnaných kraje tvořili v roce 2005 vysoce kvalifikovaní pracovníci, jejichž počet vzrostl od roku 2000 o 8,1 tisíc (9,3 %) na 95,5 tisíc osob. V roce 2000 byli nejpočetnější kvalifikovaní manuální pracovníci, jejich počet však v průběhu pěti let klesl o 5,7 tisíc (5,6 %). Skutečnost, že počet vysoce kvalifikovaných pracovníků vzrostl o již zmíněných 9,3 % a počet nekvalifikovaných poklesl o 25 % potvrzuje, že vzdělanost populace bude hrát čím dál větší roli, a to nejen na trhu práce.

V souvislosti se stále častěji diskutovanou otázkou zastoupení žen na vyšších pracovních pozicích je zajímavé zjištění, že v roce 2000 činil podíl žen v kategorii vysoce kvalifikovaných pracovníků 51 %, v roce 2005 klesl na 49,6 %, přestože absolutně přibýlo 2,8 tisíc (6,3 %) vysoce kvalifikovaných žen. Ve všech ostatních skupinách KZAM se počet zaměstnaných žen snížil, celkově tedy mezi rokem 2000 a 2005 o 4,4 tisíc osob (3,8 %).

Mzdy

Údaje o průměrných mzdách zaměstnanců jsou čerpány z výsledků zpracování čtvrtletních statistických výkazů a jsou uvedeny za všechny osoby zahrnuté do evidenčního počtu zaměstnanců u ekonomických subjektů podnikatelské sféry s 20 a více zaměstnanci, vč. zaměstnanců u soukromých podnikatelů nezapsaných do obchodního rejstříku. **Průměrný roční evidenční počet zaměstnanců** je vypočten jako aritmetický průměr z dvanácti měsíčních průměrných počtů (vypočítávají se jako součet denních stavů dělený počtem kalendářních dnů v měsíci). **Průměrná hrubá měsíční mzda** představuje podíl mezd bez ostatních osobních nákladů připadající na jednoho zaměstnance evidenčního počtu za měsíc. Do mezd se zahrnují základní mzdy a platy, příplatky a doplatky ke mzdě nebo platu, prémie a odměny, náhrady mezd a platů, odměny za pracovní pohotovost a jiné složky mzdy nebo platu, které byly v daném období zaměstnancům zúčtovány k výplatě. Jedná se o hrubé mzdy, tj. před snížením o pojistné na všeobecné zdravotní pojištění a sociální zabezpečení, zálohové splátky daně z příjmů fyzických osob a další zákonné nebo se zaměstnancem dohodnuté srážky.

Tab. 3.2.8 Průměrné hrubé měsíční mzdy zaměstnanců (fyzické osoby) podle OKEČ *)

	Průměrný evidenční počet zaměstnanců v roce 2005	Průměrná měsíční mzda zaměstnance (Kč)							
		2000	2005	změna v %		rozdíl proti			
				2005/2000	průměrná roční	průměru kraje (%)		stejněmu odvětví v ČR (%)	
						2000	2005	2000	2005
Celkem	142 000	11 945	16 371	37,1	6,5	x	x	87,7	86,1
v tom:									
zemědělství, myslivost a lesnictví	11 604	11 138	15 492	39,1	6,8	93,2	94,6	108,3	113,6
rybolov a chov ryb	74	13 436	19 236	43,2	7,4	112,5	117,5	132,5	127,4
dobývání nerostných surovin	321	14 675	22 349	52,3	8,8	122,9	136,5	123,2	99,3
zpracovatelský průmysl	62 442	11 949	15 982	33,8	6,0	100,0	97,6	87,9	89,5
výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody	3 795	16 122	22 767	41,2	7,1	135,0	139,1	97,1	94,4
stavebnictví	6 340	12 536	16 204	29,3	5,3	104,9	99,0	95,1	85,6
obchod, opr. motor. vozidel a spotř. zboží	7 897	11 796	16 130	36,7	6,5	98,8	98,5	68,7	85,1
pohostinství a ubytování	1 460	8 751	11 301	29,1	5,2	73,3	69,0	64,7	84,1
doprava, skladování, pošty a telekomunikace	4 730	11 447	15 395	34,5	6,1	95,8	94,0	80,8	74,9
peněžnictví a pojišťovnictví	76	30 168	18 394	-39,0	-9,4	252,6	112,4	289,4	49,2
nemovitosti, pronáj., služby	3 052	13 644	18 954	38,9	6,8	114,2	115,8	91,9	89,8
veřejná správa; obrana; sociální zabezpečení	7 660	13 076	18 085	38,3	6,7	109,5	110,5	51,0	81,1
školství	14 143	10 777	16 260	50,9	8,6	90,2	99,3	72,1	94,6
zdravotnictví, veter. a sociální činnosti	13 206	11 525	17 667	53,3	8,9	96,5	107,9	76,5	100,9
ost. veřejné, sociální a osobní služby	5 201	10 642	13 740	29,1	5,2	89,1	83,9	94,3	87,4

*) subjekty se sídlem na území kraje (bez podniků do 20 zaměstnanců)

V roce 2005 pracovalo v organizacích se sídlem v Královéhradeckém kraji, které měly více než 20 pracovníků, celkem 142 tisíc pracovníků, což bylo 4,4 % z celorepublikového počtu. Jejich průměrná měsíční mzda dosáhla částky 16 371 Kč, proti roku 2000 se zvýšila o 4 426 Kč, tj. o 37,1 %. Ročně se tak zvyšovala v průměru o 6,5 %. V porovnání s průměrnou mzdou v České republice (v roce 2005 činila 19 024 Kč) však dosahovala pouze 86,1 % její výše, mezi ostatními kraji byla na 10. místě. Nejvyšší mzdy byly vypláceny v HL. m. Praze (23 933 Kč), nejnižší pak v Karlovarském kraji (16 002 Kč). Vysoká průměrná mzda v HL. m. Praze ovlivnila průměrnou mzdu v České republice natolik, že průměrná mzda ve všech ostatních krajích byla pod průměrem celorepublikovým. Je to dáno s ostatními kraji nesrovnatelně velkým počtem zaměstnanců v Praze (28,5 % všech zaměstnanců v České republice) s relativně vysokými mzdami.

Velký rozdíl ve výši mezd byl patrný i mezi jednotlivými odvětvími v rámci kraje. Zatímco zaměstnanci subjektů zabývajících se výrobou a rozvodem elektřiny, plynu a vody si v roce 2005 měsíčně vydělali v průměru 22 767 Kč hrubého, odvětví pohostinství a ubytování vyplácelo svým zaměstnancům průměrně pouze 11 301 Kč. Pokud jde o vývoj výše mezd ve sledovaném období, všechna odvětví zaznamenala nárůst, pouze v peněžnictví a pojišťovnictví mzdy klesly o 39 % (z 30 168 Kč v roce 2000 na 18 394 Kč v roce 2005). Nejvíce si polepšili zaměstnanci ve zdravotnictví, veterinární a sociální činnosti (o 53,3 %), v odvětví dobývání nerostných surovin (o 52,3 %) a ve školství (o 50,9 %). Jestliže za rok 2005 porovnáme mzdy v jednotlivých odvětvích kraje se stejnými odvětvími v České republice zjistíme, že pouze v rybolovu, zemědělství a zdravotnictví překročily mzdy v kraji celorepublikový průměr. Ve zdravotnictví, veterinární a sociální činnosti se jednalo o nepatrné překročení (0,9 %) a to může být způsobeno pouze soukromým sektorem, protože pro státní sektor platí jednotný systém odměňování.

Tab. 3.2.9 Hodinové náklady práce

v Kč/hod

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Index 2005/2000
Náklady práce celkem	117,33	132,34	141,38	149,93	156,34	162,36	138,4
v tom:							
přímé náklady	83,54	93,83	99,90	106,64	111,32	115,68	138,5
sociální požitky	1,97	2,09	2,68	2,66	2,36	2,90	147,2
sociální náklady a výdaje	30,53	35,09	37,29	39,34	41,20	42,22	138,3
personální náklady a výdaje	1,28	1,40	1,51	1,35	1,57	1,66	129,7
daně a dotace	0,01	-0,07	0,00	-0,06	-0,11	-0,10	x

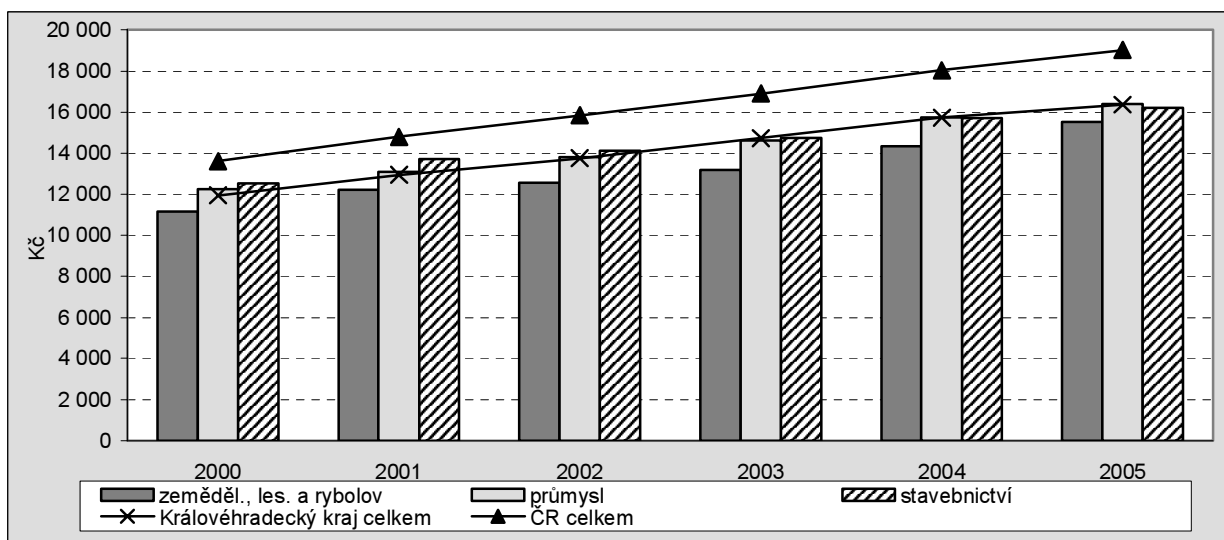
Náklady práce, ať již hodinové či měsíční, zahrnují přímé náklady (mzdy a platy včetně naturální mzdy započtené do výdělku, náhrady mzdy za neodpracované hodiny), sociální požitky, sociální náklady a výdaje (zákonné a dobrovolné), personální náklady a výdaje a daně a dotace související se zaměstnáváním osob. Údaje jsou výsledkem šetření, kde zpravodajskými jednotkami byly ekonomické subjekty podnikatelské sféry zapsané do obchodního rejstříku a ekonomické subjekty nepodnikatelské sféry. Šetření zahrnovalo všechna odvětví národního hospodářství a všechny velikostní skupiny zpravodajských jednotek (u jednotek, které měly do 500 zaměstnanců bylo šetření výběrové, u ostatních plošné).

Tab. 3.2.10 Měsíční náklady práce na 1 zaměstnance

v Kč/měsíc na 1 zaměstnance

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Index 2005/2000
Náklady práce celkem	17 660	19 146	20 003	21 339	22 555	23 342	132,2
v tom:							
přímé náklady	12 584	13 576	14 135	15 178	16 060	16 631	132,2
sociální požitky	349	302	379	379	341	417	119,5
sociální náklady a výdaje	4 585	5 076	5 276	5 599	5 944	6 071	132,4
personální náklady a výdaje	151	202	213	192	226	238	157,6
daně a dotace	-9	-10	-	-9	-16	-15	x

Hodinové náklady práce meziročně rostly, za celé sledované období o 38,4 %. Nejvíce v položce sociální požitky (o 47,2 %), ale v absolutní hodnotě není tato položka příliš významná. U dvou hlavních položek, přímé náklady a sociální náklady a výdaje, vzrostly hodinové náklady práce téměř shodně, a to o 38,5 %, resp. o 38,3 %. Měsíční náklady práce na 1 zaměstnance se v roce 2005 pohybovaly ve výši 23 342 Kč, tj. o 5 682 Kč (o 32,2 %) více než v roce 2000. Nejvíce vzrostly personální náklady a výdaje (o 57,6 %), nejméně pak sociální požitky (o 19,5 %). Ani jedna z těchto položek však nebyla objemově významná.

Graf 13 Průměrná hrubá měsíční mzda (fyzické osoby)

Zaměstnanost cizinců

Počty pracujících cizinců v daném regionu získává Český statistický úřad od Ředitelství služby cizinecké a pohraniční policie Ministerstva vnitra ČR. Údaje o jejich zaměstnanosti na území republiky vycházejí z evidence Ministerstva práce a sociálních věcí ČR o vydaných povoleních k zaměstnání cizinců, z údajů úřadů práce, které evidují nástup cizinců k výkonu práce a z evidence Ministerstva průmyslu ČR o cizincích s živnostenským oprávněním.

Tab. 3.2.11 Pracující cizinci

	2001	2002	2003	2004	2005	Rozdíl 2005-2001 v procentních bodech
Pracující cizinci celkem	5 805	6 011	6 558	6 356	8 407	¹⁾ 44,8
v tom (%):						
v postavení zaměstnanců ²⁾	71,9	73,2	71,6	68,2	74,9	3,0
s platným živnostenským oprávněním	28,1	26,8	28,4	31,8	25,1	-3,0
Podíl pracujících cizinců (%) ³⁾	67,5	64,0	70,8	64,5	74,5	7,0

¹⁾ změna v %

²⁾ vydaná povolení k zaměstnání + registrace občanů SR

³⁾ pracující cizinci z celkového počtu cizinců (bez osob s platným azylem)

V roce 2005 žilo na území Královéhradeckého kraje 11,3 tisíc cizinců (bez osob s platným azylem), jejich počet se proti roku 2001 zvýšil o 2,7 tisíc osob, tj. o 31,2 %. V porovnání s ostatními kraji je to 9. největší počet a na celkovém počtu cizinců v České republice se podílel 4 %. Z tohoto celkového počtu (11,3 tis.) jich pracovalo, resp. mělo pracovní povolení 8,4 tisíce, což bylo o 2,6 tisíc (44,8 %) více než v roce 2001. Tři čtvrtiny pracujících cizinců byly v postavení zaměstnanců, čtvrtina měla platné živnostenské oprávnění. Z celkového počtu bydlících cizinců v roce 2005 pracovalo 74,5 %, o 7 procentních bodů více než v roce 2001. Ženy tvořily 44,2 % cizinců žijících v kraji, 42,8 % byli občané Evropské unie. Nejpočetnější skupinu tvořili občané Ukrajiny (3,8 tisíc, tj. 33,4 %).

Dojíždka do zaměstnání

Disponibilní lidské zdroje nacházejí uplatnění na trhu práce nejen v příslušném kraji, ale část pracujících za svým zaměstnáním vyjíždí a na druhé straně kraj využívá pracovní sílu z ostatních, především okolních regionů. Obecně motivací osob dojíždějících za prací jsou výhodnější finanční nebo pracovní podmínky, širší možnost uplatnění na trhu práce atd. Oblast dojíždky za prací je sledována ve výběrovém šetření pracovních sil (VŠPS) a dále je součástí výsledků zpracovaných ze sčítání lidu, domů a bytů (SLDB).

Tab. 3.2.12 Dojíždka za prací (VŠPS)

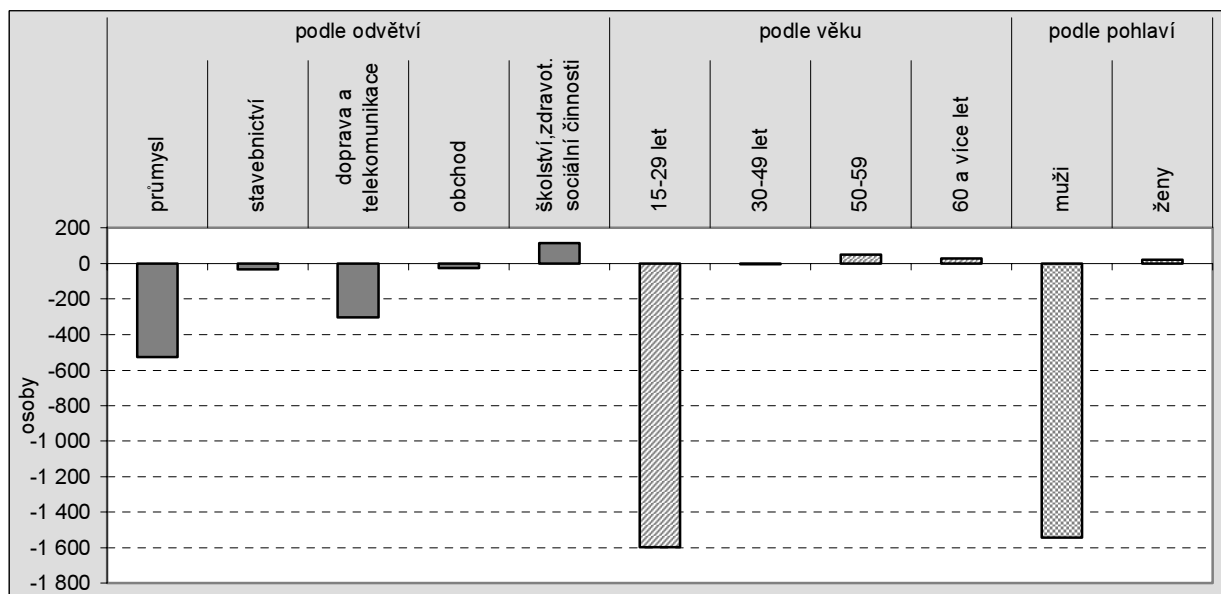
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Index 2005/2000
Zaměstnaní ¹⁾ celkem (tis. osob)	259,4	257,5	262,5	255,6	250,0	256,6	98,9
Vyjíždějící z kraje (tis. osob)	7,3	6,8	7,0	10,1	10,1	8,3	113,7
v % ze zaměstnaných	2,8	2,6	2,7	4,0	4,0	3,2	²⁾ 0,4
z toho do kraje Pardubického (tis. osob)	1,9	2,0	1,9	3,6	4,1	3,4	178,9
v % z vyjíždějících z kraje	26,0	29,4	27,1	35,6	40,6	41,0	²⁾ 15,0
z toho do kraje Hl. m. Praha (tis. osob)	1,5	2,0	3,0	4,1	2,3	2,2	146,7
v % z vyjíždějících z kraje	20,5	29,4	42,9	40,6	22,8	26,5	²⁾ 6,0
Dojíždějící do kraje (tis. osob)	7,8	7,4	9,1	10,3	6,9	8,8	112,8
z toho z kraje Pardubického (tis. osob)	4,4	4,1	3,3	3,2	1,9	3,4	77,3
v % z dojíždějících do kraje	56,4	55,4	36,3	31,1	27,5	38,6	²⁾ -17,8
z toho z kraje Libereckého (tis. osob)	2,0	1,0	2,9	3,0	2,8	3,0	150,0
v % z dojíždějících do kraje	25,6	13,5	31,9	29,1	40,6	34,1	²⁾ 8,5
Saldo dojíždky kraje (tis. osob)	0,5	0,6	2,1	0,2	-3,2	0,5	100,0

¹⁾ zaměstnaní v civilním sektoru

²⁾ rozdíl 2005 - 2000 v procentních bodech

Podle VŠPS bylo v roce 2005 v Královéhradeckém kraji zaměstnáno 256,6 tisíc osob v civilním sektoru, o 2,8 tisíc (o 1,1 %) méně než v roce 2000. Z tohoto počtu zaměstnaných vyjíždělo z kraje za práci 8,3 tisíc osob, tj. 3,2 % z počtu zaměstnaných. Mezi rokem 2000 a 2005 vzrostl jak absolutní počet vyjíždějících (o 1 tisíc, tj. 13,7 %), tak podíl vyjíždějících na celkovém počtu zaměstnaných (o 0,4 procentních bodů). Nejvíce lidí vyjíždělo za práci do Pardubického kraje (3,4 tisíc v roce 2005, což bylo o 78,9 % více než v roce 2000) a do Hl. m. Prahy (2,2 tisíc osob, tj. nárůst 46,7 %). Ze sledovaných roků byl nejsilnější rok 2004, kdy z kraje vyjíždělo 10,1 tisíc osob (4 % zaměstnaných) a z tohoto počtu více než dvě pětiny jezdily do Pardubického kraje. Do Prahy jezdilo v roce 2000 za práci 1,5 tisíc osob, jejich počet pak rostl až na 4,1 tisíc v roce 2003 a poté opět klesal.

Graf 14 Mezikrajské saldo dojížděky za práci podle odvětví, věku a pohlaví (SLDB 2001)

Do Královéhradeckého kraje v roce 2005 dojíždělo za práci 8,8 tisíc osob, o 1 tisíc osob (12,8 %) více než v roce 2000, ale o 1,5 tisíc méně než v roce 2003, který byl z pohledu dojížděky nejsilnější. Dojíždějící tvořili 3,4 % z celkového počtu zaměstnaných a rekrutovali se především ze zaměstnaných dojíždějících z Pardubického kraje (3,4 tisíc, tj. 38,6 % všech dojíždějících do kraje) a z Libereckého kraje (3 tisíce, tj. 34,1 %). Celkem tedy ze dvou sousedních krajů, které spolu s Královéhradeckým tvoří region NUTS 2 – Severovýchod, dojíždělo 6,4 tisíc osob, tj. téměř tři čtvrtiny dojíždějících osob. Saldo dojížděky, tedy rozdíl počtu do kraje dojíždějících a z kraje vyjíždějících v roce 2005 činilo 0,5 tisíc osob a bylo shodné s rokem 2000. Ve všech sledovaných letech s výjimkou roku 2004 bylo saldo dojížděky kladné, tj. počet obsazených pracovních míst byl vyšší než počet zaměstnaných vlastního kraje.

Tab. 3.2.13 Dojížděka za práci (SLDB 2001)

	Zaměstnané osoby	Vyjíždějící z obce za práci						Dojíždějící do obce za práci			
		celkem	v % ze zaměstnaných osob	z toho denně ¹⁾ (%)	v tom z celkového počtu vyjíždějících			celkem	z toho denně (%)	v tom z celkového počtu dojíždějících	
					v rámci kraje	do jiného kraje	do zahraničí			v rámci kraje	z jiného kraje
Kraj celkem	260 602	101 175	38,8	84,2	85 225	15 118	832	98 824	87,2	85 225	13 599
v tom:											
muži	143 308	60 561	42,3	82,4	49 717	10 425	419	58 600	85,7	49 717	8 883
ženy	117 294	40 614	34,6	87,0	35 508	4 693	413	40 224	89,4	35 508	4 716

¹⁾ z vyjíždějících v rámci ČR

Výsledky zjištěné z výběrové šetření pracovních sil nebo ze sčítání lidu, domů a bytů se mohou lišit, neboť sčítání postihuje stav zjištěný k jednomu dni (k 1. 3. 2001), kdežto VŠPS pracuje s dopočetnými ročními průměry za jednotlivé roky sledovaného období. Ve výsledcích sčítání je navíc oblast dojížděky za práci zpracována mnohem podrobněji.

Ke dni sčítání bylo v Královéhradeckém kraji evidováno 260,6 tisíc zaměstnaných a z tohoto počtu 101,2 tisíc osob vyjíždělo za prací mimo obec svého bydliště (38,8 % zaměstnaných). Intenzita vyjížděky byla vyšší u mužů, kterých za prací vyjíždělo 42,3 %. Přibližně osm z deseti vyjíždějících mužů vyjíždělo za zaměstnáním ze své obce denně. Tento podíl odpovídá podílu vyjíždějících mužů v rámci kraje. Do jiného kraje vyjíždělo 14,9 % zaměstnaných celkem (17,2 % zaměstnaných mužů), do zahraničí 0,8 % zaměstnaných celkem (0,7 % mužů). Procento žen vyjíždějících bylo celkově poněkud nižší než u mužů. Z celkového počtu zaměstnaných žen vyjíždělo za prací mimo svou obec přibližně třetina žen, z toho denně 87 %. Zajímavé je, že relativně více žen než mužů vyjíždělo do zahraničí (1,0 % oproti 0,7 % mužů).

Z jiných krajů do Královéhradeckého mířilo za prací 13,6 tisíc osob (dvě třetiny byli muži). Saldo dojížděky (rozdíl mezi počtem dojíždějících z jiných krajů a počtem vyjíždějících do jiných krajů – tedy mezikrajské saldo) bylo záporné a činilo 1,5 tisíc osob (do mezikrajského salda není započítána vyjížděka za prací do zahraničí). Za prací dojížděly spíše mladší věkové skupiny (u vyjíždějících je nejpočetnější věkovou skupinou 25 – 29 let, u dojíždějících 30 – 39 let). Z hlediska odvětví národního hospodářství vykazuje největší pohyb zaměstnanců odvětví průmyslu následované s větším odstupem stavebnictvím.

V kraji jsou regiony, v nichž jsou koncentrovány pracovní příležitosti, města, která tvoří centra dojížděky za prací. Okolo centra dojížděky jsou spádové obce, spolu pak vytváří tzv. pracovní region. Z podrobného zpracování dojížděky za prací z výsledků SLDB 2001 vyplynulo 24 center dojížděky, do kterých dojíždělo za prací více než 1 tisíc osob. Bylo to 15 měst, která plní úlohu obce s rozšířenou působností, navíc pak Červený Kostelec, Česká Skalice, Hronov, Chlumeck nad Cidlinou, Kvasiny, Špindlerův Mlýn, Týniště nad Orlicí, Vamberk a Velké Poříčí. Jedná se především o města, ale i některé menší obce, na jejichž území byly lokalizovány významné průmyslové podniky. V těchto nejsilnějších centrech dojížděky se soustřeďovalo celkem 66,7 tisíc dojíždějících, tj. více než dvě třetiny všech dojíždějících do zaměstnání v rámci Královéhradeckého kraje. Z toho téměř 87 % dojíždělo za prací denně. Pracovních mikroregionů bylo na základě proudu dojížděky za prací vytipováno 16, přičemž dominantní postavení měl mikroregion Hradec Králové. Je to dáno jeho postavením krajského města. Ze všech pracovních mikroregionů měly pouze mikroregiony Hradec Králové, Vrchlabí, Trutnov a Náchod aktivní saldo dojížděky za prací a v souladu s tím i počet pracovních míst na 1 000 zaměstnaných obyvatel bydlících v regionu byl vyšší než 1 tisíc. Nejvíce, 1 062 pracovních míst bylo v mikroregionu Hradec Králové, od 1 056 do 1 003 pracovních míst pak v mikroregionech Vrchlabí, Trutnov a Náchod.

Tab. 3.2.14 Dojížděka za prací podle pohlaví, věku a odvětví (SLDB 2001)

	Počet dojíždějících z jiných krajů	Počet vyjíždějících do jiných krajů	Saldo dojížděky
Celkem	13 599	15 118	-1 519
v tom podle pohlaví:			
muži	8 883	10 425	-1 542
ženy	4 716	4 693	23
v tom ve věku:			
15 - 24 let	2 883	3 432	-549
25 - 29 let	2 606	3 652	-1 046
30 - 39 let	3 105	3 337	-232
40 - 49 let	2 835	2 605	230
50 - 59 let	1 923	1 872	51
60 a více let a nezj.	247	220	27
z toho podle odvětví:			
zemědělství, lesnictví	437	357	80
průmysl	3 694	4 222	-528
stavebnictví	1 567	1 598	-31
doprava a telekomunikace	1 001	1 306	-305
obchod	1 347	1 374	-27
školství	502	489	13
zdravotnictví, soc. činnosti	846	745	101

3.3. Nezaměstnanost

Z hlediska využití lidských zdrojů lze nezaměstnanost chápat jako vyjádření množství a struktury nevyužitého pracovního potenciálu. Krátkodobá nezaměstnanost může být za určitých podmínek i motivující k přizpůsobování se pracovní síly požadavkům pracovního trhu, naopak dlouhodobá nezaměstnanost má jednoznačně negativní vliv na kvalitu lidských zdrojů.

Obecná míra nezaměstnanosti je ukazatel z výběrového šetření pracovních sil (VŠPS), definovaný v úvodu předchozí kapitoly. V této kapitole budou uvedeny také údaje o počtu neumístěných uchazečů o zaměstnání, jejich struktuře a počtu volných pracovních míst, které jsou převzaty z informačního systému Ministerstva práce a sociálních věcí. **Neumístění uchazeči o zaměstnání (nezaměstnaní)** jsou osoby trvale bydlící v daném regionu, které nejsou v pracovním nebo obdobném vztahu k zaměstnavateli ani nevykonávají samostatnou výdělečnou činnost a které požádaly úřad práce o zprostředkování vhodného zaměstnání. **Dosažitelní neumístění uchazeči o zaměstnání** jsou evidovaní nezaměstnaní, kteří mohou bezprostředně nastoupit do zaměstnání při nabídce vhodného pracovního místa, kteří nemají žádnou objektivní překážku pro přijetí do zaměstnání.

Registrovaná míra nezaměstnanosti podle původní metodiky, platné do 30. 6. 2004, je podíl vyjádřený v procentech, kde v čitateli je počet neumístěných uchazečů o zaměstnání a ve jmenovateli disponibilní pracovní síla (tj. zaměstnaní z VŠPS + neumístění uchazeči). Registrovaná míra nezaměstnanosti podle nové metodiky, platné od 1. 7. 2004 (zavedena v důsledku harmonizace ukazatele s Evropskou unií), je podíl vyjádřený v procentech, kde v čitateli je počet dosažitelných neumístěných uchazečů o zaměstnání a ve jmenovateli součet zaměstnaných z VŠPS, počtu pracujících cizinců podle evidence MPSV a MPO a počtu dosažitelných neumístěných uchazečů o zaměstnání.

Uchazeči o zaměstnání a míra nezaměstnanosti

Podle údajů VŠPS bylo v roce 2005 v Královéhradeckém kraji 12,9 tisíc osob, které se ucházely o zaměstnání (byly nezaměstnané). Proti roku 2000 se tento počet snížil o 4,2 tisíc osob, tj. o čtvrtinu. Průměrný roční pokles počtu uchazečů o práci v relativním vyjádření byl 5,6 %, ale v roce 2005, kdy byl nejvyšší, dosáhl 27,1 % (v roce 2005 se počet nezaměstnaných meziročně snížil o 4,8 tisíc osob). Obecná míra nezaměstnanosti klesla v roce 2005 na 4,8 %, zatímco v roce 2000 činila ještě 6,1 %, v roce 2004 dokonce 6,6 %. Pokles ukazatele obecné míry nezaměstnanosti, resp. počtu uchazečů o zaměstnání z pohledu VŠPS nebyl ale způsoben růstem zaměstnanosti. Byl totiž zaznamenán pokles počtu ekonomicky aktivních osob, tedy pracovní síly, i pokles počtu zaměstnaných. Na druhé straně ovšem výrazně vzrostl počet ekonomicky neaktivních, např. počet důchodců vzrostl o 2,5 tisíc, tj. o 2,1 %.

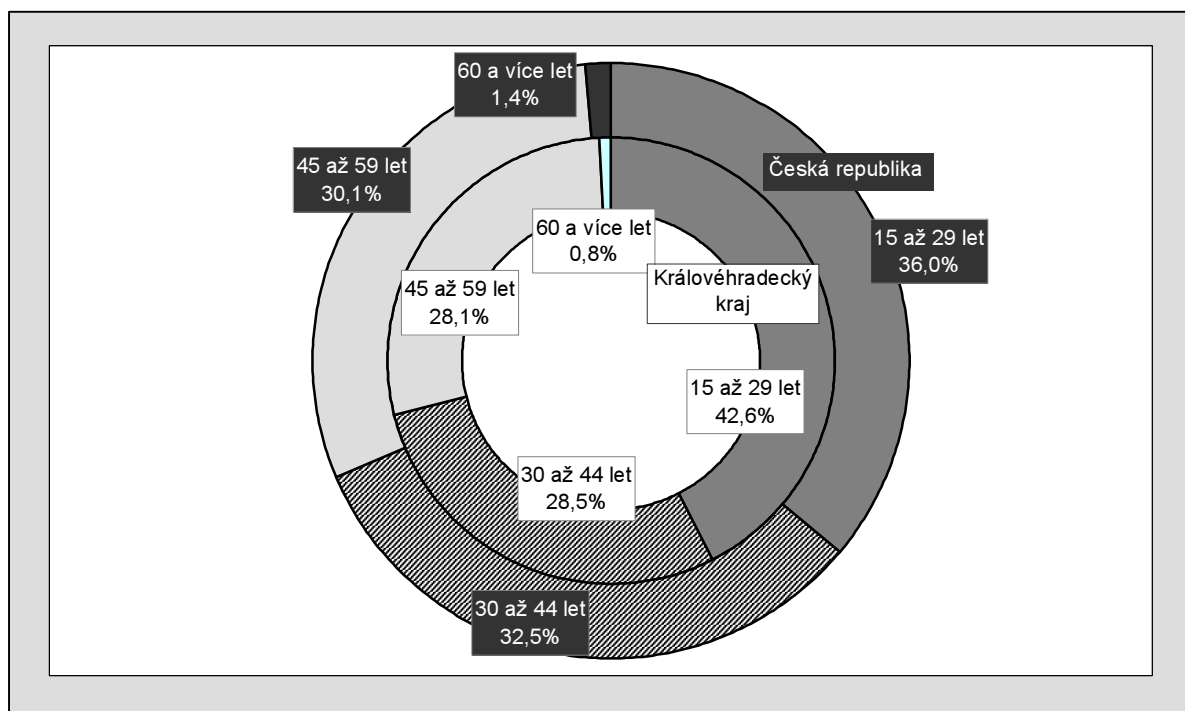
Tab. 3.3.1 Nezaměstnanost podle věku - roční průměry (VŠPS)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Změna v %		Struktura v %	
							2005/ 2000	prů- měrná roční	2000	2005
Obecná míra nezaměstnanosti (%)	6,11	6,10	4,17	5,85	6,59	4,77	¹⁾ -1,34	x	x	x
Obecná míra nezaměstnanosti žen (%)	7,52	8,92	5,68	8,10	8,61	6,66	¹⁾ -0,86	x	x	x
Nezaměstnaní celkem (tis. osob)	17,1	16,9	11,5	16,0	17,7	12,9	-25,0	-5,6	100,0	100,0
v tom ve věku:										
15 - 29 let	7,3	8,0	5,6	6,3	7,7	5,5	-24,5	-5,5	42,3	42,6
30 - 44 let	4,7	5,2	3,3	4,6	4,7	3,7	-22,0	-4,8	27,4	28,5
45 - 59 let	4,5	3,3	2,0	4,7	5,1	3,6	-19,0	-4,1	26,1	28,1
60 a více let	0,7	0,5	0,5	0,4	0,2	0,1	-86,0	-32,5	4,2	0,8
z toho: nezaměstnané ženy (tis. osob)	9,4	11,0	6,9	9,7	10,4	7,9	-15,6	-3,3	100,0	100,0
v tom ve věku:										
15 - 29 let	3,8	5,2	3,2	2,9	3,5	3,5	-5,8	-1,2	40,1	44,7
30 - 44 let	3,1	4,1	2,5	3,4	3,3	2,4	-23,5	-5,2	33,3	30,2
45 - 59 let	2,2	1,4	0,9	3,2	3,4	1,9	-12,4	-2,6	23,0	23,8
60 a více let	0,3	0,3	0,4	0,2	0,2	0,1	-71,0	-21,9	3,7	1,3

¹⁾ rozdíl 2005 - 2000 v procentních bodech

Obecná míra nezaměstnanosti v Královéhradeckém kraji byla v roce 2005 druhá nejnižší po Hl. m. Praze (3,51 %) a 3,16 procentních bodů pod průměrem České republiky (7,93 %). Nejvyšší úroveň obecné míry nezaměstnanosti byla v kraji Ústeckém (14,53%) a Moravskoslezském (13,89 %). Z pohledu změny obecné míry nezaměstnanosti v roce 2005 oproti roku 2000 došlo ve 4 krajích ke zvýšení tohoto ukazatele – nejvýrazněji v Karlovarském kraji (o 2,50 bodů), naopak nejvýraznější snížení zaznamenal kraj Olomoucký (o 2,79 bodu). V Královéhradeckém kraji klesla obecná míra nezaměstnanosti o 1,34 procentních bodů.

Graf 15 Nezaměstnaní podle věku v roce 2005 (VŠPS)

Ve všech sledovaných letech tvořily ženy nadpoloviční většinu nezaměstnaných (v roce 2005 to bylo 61,2 %). Také obecná míra nezaměstnanosti byla u žen vyšší a za 6 let klesla pouze o 0,86 procentních bodů, zatímco u nezaměstnaných celkem o již zmíněných 1,34 bodů.

Tab. 3.3.2 Kvalifikační struktura nezaměstnaných - roční průměry (VŠPS)

							v tis. osob			
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Změna v %		Struktura v %	
							2005/ 2000	prů- měrná roční	2000	2005
Nezaměstnaní celkem	17,1	16,9	11,5	16,0	17,7	12,9	-25,0	-5,6	100,0	100,0
z toho:										
základní vzdělání	3,3	3,5	2,7	3,3	3,4	1,5	-55,2	-14,8	19,2	11,4
střední odborné (OU + OŠ)	7,5	6,2	4,4	7,8	10,2	7,3	-2,3	-0,5	43,6	56,8
střední odborné a všeobecné s maturitou	5,1	6,8	3,8	4,3	3,5	3,2	-36,4	-8,7	29,5	25,0
vysokoškolské	0,8	0,4	0,6	0,5	0,6	0,9	3,0	0,6	4,9	6,7
z toho: nezaměstnané ženy	9,4	11,0	6,9	9,7	10,4	7,9	-15,6	-3,3	100,0	100,0
z toho:										
základní vzdělání	1,9	1,8	1,8	1,8	2,0	0,9	-49,8	-12,9	20,0	11,9
střední odborné (OU + OŠ)	3,3	3,8	2,2	4,8	5,6	3,7	11,2	2,2	35,8	47,2
střední odborné a všeobecné s maturitou	3,8	5,2	2,6	2,8	2,4	2,5	-33,2	-7,8	40,2	31,8
vysokoškolské	0,4	0,3	0,3	0,3	0,4	0,7	90,8	13,8	4,1	9,2

Z hlediska věku bylo mezi nezaměstnanými nejvíce mladých lidí do 29 let, následovaly další dvě věkové skupiny (30 – 44 let a 45 – 59 let). V roce 2005 byl počet nezaměstnaných v obou těchto skupinách přibližně shodný (3,7, resp. 3,6 tisíc osob, což představovalo přibližně 28 % v každé skupině). U všech věkových skupin se v průběhu šesti let počet nezaměstnaných snižoval průměrným meziročním tempem 4 % až 5,5 % (s výjimkou skupiny 60 a více let, kde byla průměrná meziroční změna daleko větší). Vývoj počtu nezaměstnaných žen a jejich věková struktura kopíruje v podstatě vývoj u nezaměstnaných celkem.

Z hlediska vzdělání tvořily největší skupinu nezaměstnaných osoby se středním odborným vzděláním bez maturity, v roce 2005 jich bylo zjištěno 7,3 tisíc, tj. 56,8 %. Následovali nezaměstnaní se vzděláním středním odborným a všeobecným s maturitou (v roce 2005 tvořili přibližně čtvrtinu). Vysokoškoláků bylo logicky nejméně (v roce 2005 0,9 tisíc, tj. 6,7 %). Pokud jde o vývoj ve sledovaném období, na celkovém poklesu počtu nezaměstnaných o čtvrtinu (při průměrné meziroční záporné změně o 5,6 %) se podílely všechny vzdělanostní skupiny s výjimkou vysokoškoláků, kterých bylo mezi nezaměstnanými v roce 2005 o 3 % více než v roce 2000 a na struktuře nezaměstnaných se podíleli 6,7 %, zatímco v roce 2000 to bylo 4,9 %. Mezi nezaměstnanými ženami bylo v letech 2003 až 2005 nejvíce absolventek středního odborného vzdělání bez maturity (47,2 % v roce 2005), na začátku sledovaného období (2000 až 2002) bylo nejvíce nezaměstnaných maturantek. Nezaměstnaných vysokoškolaček a žen se středním odborným vzděláním bez maturity absolutně i relativně přibýlo, v ostatních vzdělanostních skupinách ubylo.

Další údaje o nezaměstnaných jsou čerpány ze zdrojů Ministerstva práce a sociálních věcí (MPSV). Účelem dvojího sledování není snaha zkoumat shodu či rozdílnost údajů z VŠPS a MPSV, ale zmapovat problematiku nezaměstnanosti z jiného úhlu pohledu a v podrobnějším členění.

Podle údajů MPSV bylo v Královéhradeckém kraji ke konci roku 2005 celkem 22 tisíc evidovaných uchazečů o zaměstnání. Tento počet byl oproti roku 2000 o 5,3 tisíc osob (32,1 %) vyšší a meziročně stoupal průměrným tempem 5,7 %. Na celkovém počtu nezaměstnaných v České republice se Královéhradecký kraj podílel 4,3 %.

S ohledem na možnost srovnání v delší časové řadě byla míra registrované nezaměstnanosti dopočtena v původní metodice i pro rok 2005. Na konci sledovaného období činila 7,97 % a byla o 2,08 procentních bodů vyšší než v roce 2000. Podle nové metodiky činila v roce 2005 míra registrované nezaměstnanosti 7,33 %. V roce 2005 byla v Královéhradeckém kraji pátá nejnižší míra nezaměstnanosti mezi kraji (podle nové metodiky byla stejná i v Libereckém kraji). Nejvyšší nezaměstnanost podle nové metodiky byla v roce 2005 v kraji Ústeckém (15,41 %) a Moravskoslezském (14,23 %), nejnižší pak v Hl. m. Praze (3,25 %) a ve Středočeském kraji (6,25 %).

Tab. 3.3.3 Nezaměstnanost k 31. 12. (MPSV)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Změna v %	
							2005/ 2000	prů- měrná roční
Uchazeči o zaměstnání celkem	16 643	17 433	20 497	22 146	22 526	21 989	32,1	5,7
z toho:								
ženy	8 493	8 827	10 470	11 317	11 488	11 375	33,9	6,0
občané se zdravotním postižením	2 638	2 548	2 866	3 259	3 422	3 499	32,6	5,8
absolventi a mladiství	2 053	2 152	2 369	2 322	2 188	1 687	-17,8	-3,9
Uchazeči o zaměstnání pobírající příspěvek v nezaměstnanosti	7 008	8 298	9 747	9 658	7 407	7 568	8,0	1,5
Uchazeči o zaměstnání v evidenci Úřadu práce déle než 12 měsíců	5 224	4 442	5 290	6 629	6 986	7 301	39,8	6,9
Míra registrované nezaměstnanosti (%) ¹⁾	5,89	6,30	7,30	7,89	8,28	7,97	³⁾ 2,08	x
Míra registrované nezaměstnanosti (%) ²⁾	.	.	.	.	7,67	7,33	x	x
Volná pracovní místa celkem	5 031	3 950	2 764	2 298	2 075	2 731	-45,7	-11,5
z toho:								
občané se zdravotním postižením	118	73	36	39	36	47	-60,2	-16,8
absolventi a mladiství	372	704	742	634	261	431	15,9	3,0
Počet uchazečů na 1 volné pracovní místo	3,3	4,4	7,4	9,6	10,9	8,1	143,4	19,5

¹⁾ podle metodiky platné do 30. 6. 2004

²⁾ podle metodiky platné od 1. 7. 2004

³⁾ rozdíl 2005 - 2000 v procentních bodech

Nadpoloviční většinu (51,7 %) mezi nezaměstnanými celkem tvořily ženy. Také nárůst jejich počtu za sledované období i průměrné meziroční tempo růstu byly o něco vyšší než u nezaměstnaných celkem. Na vzestupu počtu nezaměstnaných o 5,3 tisíc se významnou měrou podíleli občané se zdravotním postižením (nárůst o 32,6 % na 3,5 tisíc osob v roce 2005). Příznivý vývoj lze sledovat u skupiny nezaměstnaných, kterou tvoří absolventi a mladiství. Na počátku sledovaného období jejich počet rostl (mezi rokem 2000 a 2002 o 0,3 tisíc), potom mírně klesal a mezi rokem 2004 a 2005 prudce poklesl o 0,5 tisíc osob. Počet uchazečů o zaměstnání, kteří pobírali příspěvek v nezaměstnanosti sice od roku 2000 vzrostl, ale podstatně méně než počet uchazečů o zaměstnání (8,0 % oproti 32,1 %). Tento relativně mírný nárůst ovlivnil příznivý vývoji až v letech 2004 a 2005, neboť do roku 2003 počet nezaměstnaných pobírajících příspěvek v nezaměstnanosti strmě rostl. V roce 2000 byl vyplácen příspěvek v nezaměstnanosti 42,1 % uchazečů o zaměstnání, v roce 2002 to bylo 47,6 % a v roce 2005 pouhým 34,4 % uchazečů.

Tab. 3.3.4 Uchazeči o zaměstnání podle KZAM k 31. 12. (MPSV)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Změna (%)		Struktura ¹⁾ (%)	
							2005/2000	průměrná roční	2000	2005
Uchazeči o zaměstnání celkem	16 643	17 433	20 497	22 146	22 526	21 989	32,1	5,7	100,0	100,0
z toho podle zaměstnání (třída):										
vysoce kvalifikovaní nemanuální pracovníci (1+2+3)	2 357	2 586	2 877	3 135	3 104	2 761	17,1	3,2	14,2	12,6
nemanuální pracovníci s nižší kvalifikací (4+5)	3 672	3 915	4 787	4 939	5 142	5 089	38,6	6,7	22,1	23,1
manuální kvalifikovaní pracovníci (6+7+8)	4 322	4 465	5 292	5 842	5 858	5 443	25,9	4,7	26,0	24,8
manuální nekvalifikovaní pracovníci (9)	4 739	4 899	6 039	6 482	6 477	6 570	38,6	6,8	28,5	29,9

¹⁾ bez příslušníků armády (0) a kategorie "nezjištěno"

Struktura nezaměstnaných podle klasifikace zaměstnání, v nichž uchazeči o práci naposledy působili, nedoznala v roce 2005 oproti roku 2000 zásadních změn. Největší podíl mezi nezaměstnanými vždy zaujímal manuální nekvalifikovaní pracovníci (v letech 2000 i 2005 necelých 30 %), kategorie nemanuální pracovníci s nižší kvalifikací a manuální kvalifikovaní pracovníci zaujímaly každá kolem 25 % a vysoce kvalifikovaní nemanuální pracovníci tvořili mezi nezaměstnanými 14,2 % v roce 2000 a pouze 12,6 % v roce 2005.

Tab. 3.3.5 Uchazeči o zaměstnání podle délky nezaměstnanosti k 31. 12. (MPSV)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Změna v %		Struktura v %	
							2005/2000	průměrná roční	2000	2005
Uchazeči o zaměstnání celkem	16 643	17 433	20 497	22 146	22 526	21 989	32,1	5,7	100,0	100,0
v tom podle délky nezaměstnanosti:										
do 3 měsíců	5 177	5 841	6 128	6 024	7 057	6 710	29,6	5,3	31,1	30,5
3 - 6 měsíců	3 414	4 170	4 972	5 158	4 767	4 317	26,4	4,8	20,5	19,6
6 - 9 měsíců	1 679	1 813	2 434	2 488	2 167	2 119	26,2	4,8	10,1	9,6
9 - 12 měsíců	1 149	1 167	1 673	1 847	1 549	1 542	34,2	6,1	6,9	7,0
12 - 24 měsíců	2 761	1 943	2 782	3 553	3 328	3 330	20,6	3,8	16,6	15,1
nad 24 měsíců	2 463	2 499	2 508	3 076	3 658	3 971	61,2	10,0	14,8	18,1
Průměrná délka evidence (dny)	.	.	339	374	401	440	¹⁾ 101	x	x	x

¹⁾ rozdíl 2005 - 2002 ve dnech

Vysoké procento nezaměstnaných z hlediska délky nezaměstnanosti tvořili krátkodobě nezaměstnaní, tj. osoby, které přišly o práci nejdéle před 3 měsíci (přibližně 30 %). Průměrně ročně jich ve sledovaném období přibývalo 5,3 %, mezi rokem 2000 a 2005 činil nárůst 1,5 tisíc osob, tj. 29,6 %. Mnohem větším problémem je dlouhodobá nezaměstnanost, kdy jsou lidé bez práce déle než rok. V Královéhradeckém kraji činil v roce 2000 podíl takto dlouhodobě nezaměstnaných 31,4 % (a z toho téměř polovina osob byla nezaměstnaná déle než 2 roky), v roce 2005 podíl dlouhodobě nezaměstnaných vzrostl na 33,2 % (z toho více než 2 roky bylo bez práce 54 % osob). Alarmující je, že právě u skupiny nezaměstnaných déle než 2 roky došlo mezi roky 2000 a 2005 k největšímu nárůstu, o 61,2 % při průměrné roční změně o jednu desetinu. Díky nárůstu této skupiny se zvyšuje i průměrná délka nezaměstnanosti, která v roce 2002 dosáhla výše 339 dnů (předešlé dva roky nejsou k dispozici) a v roce 2005 již činila 440 dnů. Pokud bychom

srovnávali podíl nezaměstnaných déle než dva roky Královéhradeckého kraje (18,1 %) s ostatními kraji, byl na tom náš kraj v roce 2005 poměrně dobře. Zaujímal třetí pozici za Hl. m. Prahou (11,6 %) a krajem Jihočeským (14,6 %) a byl 8 procentních bodů pod průměrem České republiky (26,1 %).

Tab. 3.3.6 Uchazeči o zaměstnání podle výše měsíčního nároku podpory v nezaměstnanosti k 31. 12. (MPSV)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Změna v %		Struktura v %	
							2005/ 2000	prů- měrná roční	2000	2005
Uchazeči o zaměstnání celkem	16 643	17 433	20 497	22 146	22 526	21 989	32,1	5,7	x	x
z toho s nárokem na podporu	7 008	8 298	9 747	9 658	7 407	7 568	8,0	1,5	100,0	100,0
v tom podle výše nároku:										
do 1 500 Kč	761	596	596	549	626	111	-85,4	-32,0	10,9	1,5
1 501 - 3 500 Kč	4 419	5 065	5 942	5 655	3 064	3 158	-28,5	-6,5	63,1	41,7
3 501 - 5 500 Kč	1 424	1 904	2 365	2 406	2 372	2 644	85,7	13,2	20,3	34,9
5 501 - 7 500 Kč	281	517	621	739	945	1 142	306,4	32,4	4,0	15,1
7 501 a více	123	216	223	309	400	513	317,1	33,1	1,8	6,8

Nejčastěji vyplácená částka podpory v nezaměstnanosti se pohybovala v rozmezí 1 501 až 3 500 Kč a v roce 2005 ji pobíralo přibližně 42 % uchazečů s nárokem na podporu. Bylo to sice téměř o 30 % méně uchazečů než v roce 2000, ale zato výrazně stoupl počet uchazečů, kteří pobírali vyšší částky. Například počet nezaměstnaných s nárokem na podporu 3 501 až 5 500 Kč stoupl o 86 %, těch co pobírali 5 501 až 7 500 Kč o 306 % a na 7 501 a více Kč mělo nárok dokonce o 317 % více uchazečů. Nutno však konstatovat, že na tak vysoké částky podpory v nezaměstnanosti mělo nárok pouze malé množství osob. Průměrnou částkou vyplácené podpory v roce 2005 ve výši 4 167 Kč se Královéhradecký kraj řadil až na deváté místo (na první místě je Hl. m. Praha s 5 411 Kč, na posledním místě Zlínský kraj s 4 006 Kč). Toto pořadí zhruba odpovídá průměrným hrubým mzdám v jednotlivých krajích. Za Českou republiku celkem bylo v průměru vypláceno 4 294 Kč měsíčně jako podpora v nezaměstnanosti.

Tab. 3.3.7 Uchazeči o zaměstnání v rekvalifikaci k 31. 12. (MPSV)

	2001	2002	2003	2004	2005	Změna v %		Podíl v %	
						2005/ 2001	prů- měrná roční	2001	2005
Uchazeči o zaměstnání v rekvalifikaci celkem	2 212	2 534	2 602	2 722	2 528	14,3	2,7	x	x
z toho:									
rekvalifikace ukončené úspěšně	1 151	1 591	1 966	2 167	2 078	80,5	12,5	52,0	82,2
ženy	1 420	1 673	1 755	1 752	1 482	4,4	0,9	64,2	58,6
mladiství bez kvalifikace	6	55	28	13	18	200,0	24,6	0,3	0,7
absolventi škol	225	427	450	445	239	6,2	1,2	10,2	9,5
občané se zdravot. postižením	201	205	177	183	180	-10,4	-2,2	9,1	7,1
Průměrný věk uchazečů v rekval.	33,4	32,4	32,2	33,1	34,5	¹⁾ 1,1	x	x	x

¹⁾ rozdíl 2005 - 2001 v letech

Nejen větší nabídka pracovních míst, ale také snaha a schopnost uchazečů o zaměstnání přizpůsobit se požadavkům pracovního trhu ovlivňuje situaci na trhu práce daného regionu. Úřady práce hledají a zájemcům nabízejí stále nové možnosti rekvalifikace. Ročně má v kraji zájem o rekvalifikaci přibližně 2,5 tisíce osob, ale ne všechny ji úspěšně dokončí. Úspěšnost však každoročně stoupá. Jestliže v roce 2001 úspěšně ukončilo rekvalifikaci 52,0 % přihlášených zájemců, v roce 2003 to bylo již 75,6 % a v roce 2005 dokonce 82,2 %. Potvrzuje to také fakt, že počet uchazečů o zaměstnání, kteří začali s rekvalifikací, vzrostl mezi rokem 2000 a 2005 o 14,3 %, ale počet úspěšně rekvalifikovaných vzrostl o 80,5%. Největší absolutní počet zájemců o rekvalifikaci i těch, co ji úspěšně dokončili byl v roce 2004 a souvisel s největším počtem nezaměstnaných v tomto roce. Mezi uchazeči o zaměstnání, kteří se zapojili do rekvalifikace, bylo v roce 2005 téměř 59 % žen, v roce 2000 to bylo však ještě o 5 procentních bodů více žen. Ve sledovaném období třikrát stoupl počet mladistvých bez kvalifikace, kteří se rekvalifikovali, na druhé straně občané se zdravotním postižením se do rekvalifikačních kurzů hlásili stále méně a mezi rokem 2000 a 2005 jejich počet klesl o jednu desetinu. Průměrný věk uchazečů v rekvalifikaci se zvýšil o 1,1 roku a v roce 200 činil 34,5 roků.

Volná pracovní místa

Volných pracovních míst, který trh nabízí, je omezený počet a je jich výrazně méně než počet uchazečů o zaměstnání. V roce 2005 bylo v Královéhradeckém kraji k dispozici 2,7 tisíc volných míst, což bylo téměř o polovinu méně než v roce 2000. Jejich počet v průběhu sledovaných let kolísal, paradoxně nejméně jich bylo v roce 2004, kdy byl evidován největší počet nezaměstnaných a z toho tedy vyplynul i největší počet uchazečů o zaměstnání na jedno volné pracovní místo v tomto roce (10,9 osob).

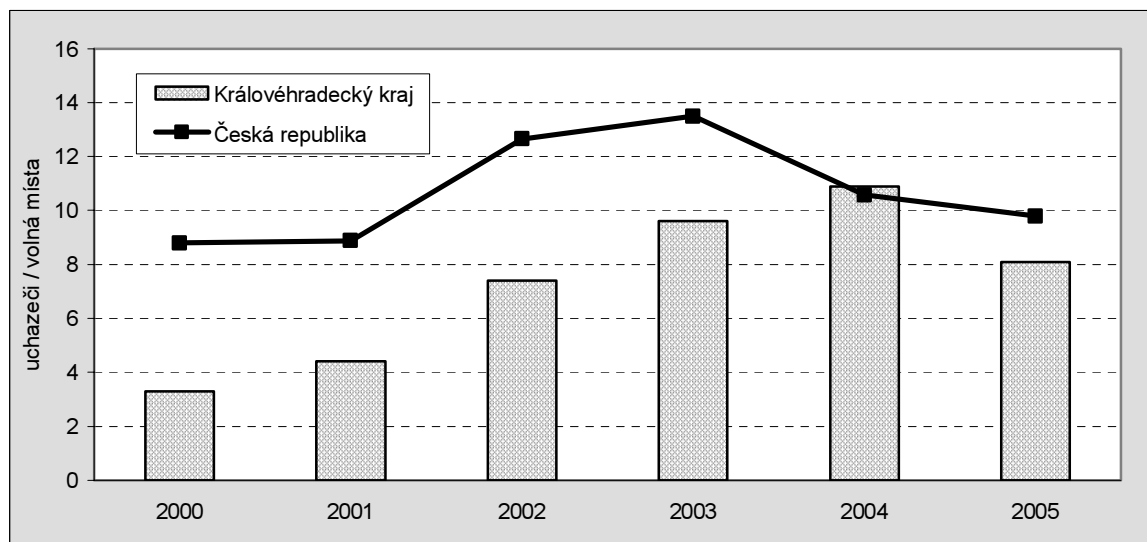
Tab. 3.3.8 Kvalifikační struktura volných pracovních míst k 31. 12. (MPSV)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Změna v %		Struktura v %	
							2005/ 2000	prů- měrná roční	2000	2005
Volná pracovní místa celkem	5 031	3 950	2 764	2 298	2 076	2 731	-45,7	-11,5	100,0	100,0
z toho										
základní vzdělání vč. bez vzdělání	1 403	1 203	932	736	620	737	-47,5	-12,1	27,9	27,0
střední vzdělání bez maturity vč. vyučených	2 870	2 040	1 280	1 014	968	1 438	-49,9	-12,9	57,0	52,7
ÚSO vzdělání vč. vyučených s maturitou	487	455	367	418	343	396	-18,7	-4,1	9,7	14,5
úplné střední všeobecné vzdělání	42	13	12	8	1	14	-66,7	-19,7	0,8	0,5
vyšší odborné vzdělání	8	12	4	6	8	18	125,0	17,6	0,2	0,7
vysokoškolské vzdělání vč. vědecké výchovy	209	215	158	105	125	117	-44,0	-11,0	4,2	4,3

Nejvíce volných míst nabízel trh práce pro absolventy středního stupně vzdělání bez maturity včetně vyučených. V roce 2005 měli k dispozici více než polovinu všech volných pracovních míst. V roce 2000 byl jejich podíl ještě vyšší (57 %). Přibližně třetina volných míst bývá pravidelně určena pro osoby se základním vzděláním a bez vzdělání. Pro nezaměstnané s úplným středním odborným vzděláním včetně vyučených s maturitou bylo v roce 2005 nabízeno necelých 15 % volných míst. Pro vysokoškolsky vzdělané osoby včetně vědecké výchovy bylo v roce 2005 nabízeno 117 volných pracovních míst, tj. 4,3 % z celkového počtu.

Graf 16 Počet uchazečů o zaměstnání na jedno volné pracovní místo k 31. 12.

Zdroj: MPSV

Pro srovnání krajů nebo porovnání s republikovým průměrem je vhodnější ukazatel počet volných pracovních míst přepočítaný na počet uchazečů o zaměstnání. Z hlediska počtu volných pracovních míst byl pro uchazeče o zaměstnání nejsložitější rok 2004, kdy se o jedno pracovní místo ucházelo 10,9 osob a byl to jediný ze sledovaných roků, kdy počet v kraji převyšoval celorepublikový průměr (ten byl 10,6 osob). Naopak nejpříznivější situace byla v roce 2000 s počtem 3,3 uchazečů na jedno pracovní místo. V roce 2005 čekalo v kraji na jedno volné pracovní místo 8,1 uchazečů, o 1,7 osob méně než v celé republice. Ještě příznivější situace byla v Hl. m. Praze (2,2 osob), dále v krajích Plzeňském, Středočeském a Libereckém. Největší zástup nezaměstnaných čekal na jedno volné pracovní místo v krajích Moravskoslezském (29,2 osob) a Ústeckém (26 osob).

4. Mezikrajské srovnání

Hlavním cílem kapitoly „Mezikrajské srovnání“ byla snaha souhrnně kvantifikovat postavení jednotlivých krajů v oblasti rozvoje lidských zdrojů. Primárním záměrem bylo zejména posoudit roli a přínos regionů na celkových výsledcích zkoumané oblasti v roce 2005. Až jako druhotný záměr pak bylo zhodnotit i vývojové trendy za posledních 5 let. Vzhledem k problémům při získávání některých dat se ne vždy podařilo tento záměr naplnit a v některých oblastech bylo nutno změnu postavení krajů analyzovat za období kratší.

Stejně jako v celé publikaci bylo i mezikrajské srovnání zpracováno nejprve ve třech základních oblastech – vzdělávání, zaměstnanosti a nezaměstnanosti. Každou z těchto oblastí charakterizuje v konečné fázi jediný syntetický ukazatel. Přitom tento syntetický ukazatel nemá povahu konkrétního obecného ukazatele, ale je vypočítán z jednotlivých dílčích charakteristik (i když i tyto mohou mít „syntetizující“ význam). Na tuto část pak navazuje závěrečný krok, kdy byly sloučeny všechny tři zkoumané oblasti do jednoho celku ve snaze vyjádřit postavení konkrétního kraje jedinou hodnotou.

Základní metodologické přístupy a pracovní postupy byly řešeny pracovní skupinou, ve které byli zástupci ústředí a regionálních pracovišť ČSÚ. Snahou pracovní skupiny bylo v maximální možné míře minimalizovat subjektivní přístupy řešitelů, zejména při výběru vhodných ukazatelů a jejich významu pro posouzení stavu a vývoje v oblasti lidských zdrojů.

Celý postup kvantifikace dat byl rozdělen do několika kroků. Původně bylo navrženo 125 ukazatelů, nejvíce z oblasti nezaměstnanosti (34), zaměstnanosti (27) a demografie (30). Problematiku vzdělávání mělo řešit ale jen 13 identifikátorů. Poměrně velké spektrum ukazatelů bylo do určité míry ovlivněno jednak značnou různorodostí obsahovou a na druhé straně jednak řadou ukazatelů v několika „mutacích“, lišících se jen např. tím, k čemu byl daný ukazatel vztahován či z jakého zdroje dat byl získán. V další fázi zpracování byla posuzována četnost konkrétního ukazatele podle toho, kolikrát byl jednotlivými navrhovateli do hodnocení zařazen. Do dalšího zpracování pak vstoupily pouze ty ukazatele, pro něž se vyslovili nejméně 3 členové skupiny. Tak se podařilo zredukovat počet indikátorů na 33, zhruba rovnoměrně do všech tří základních okruhů. Na základě dat roku 2005 byly vypočteny korelační koeficienty mezi ukazateli, nejprve samostatně v rámci každého okruhu (nebyly testovány korelační vazby mezi vývojovými indexy) a následně i mezi jednotlivými okruhy. Byly vyloučeny ukazatele, u nichž korelační koeficient¹⁾ v absolutní hodnotě přesáhl hodnotu 0,8 (stejný jev by mohl mít při ponechání závislých ukazatelů v mezikrajském srovnání několikanásobnou váhu). Tak např. byl vyloučen index specializace pro terciární sféru (podíl zaměstnaných osob v terciární sféře), protože propoččet ukázal velkou kauzální souvislost s průměrnou mzdou. U „závislých“ ukazatelů pak v další fázi rozhodovala především míra obecnosti konkrétního jevu a přednost dostal ten na vyšší hierarchické úrovni (např. míra nezaměstnanosti celkem před mírou nezaměstnanosti žen). Teprve až druhotně byly ukazatele řazeny podle toho, který z nich se používá častěji, jak je dostupný, jakou má vypovídací hodnotu (metodická přesnost výpočtu, schopnost věrohodně zachytit sledovaný jev) apod. Na základě výše uvedených přístupů zůstalo v konečném výběru 14 ukazatelů. Po 5 indikátorech z oblasti zaměstnanosti a vzdělávání a 4 z nezaměstnanosti. Vzhledem k dalším předpokládaným operacím a s vědomím rovnosti všech tří základních analyzovaných oblastí byl počet v každé z nich sjednocen na 4 indikátory.

Dalším úkolem pracovního týmu bylo stanovit váhy jednotlivých ukazatelů – tedy jejich významnost. Vzhledem k poměrně malému počtu ukazatelů (což byl dílčí cíl z předchozího zpracování) byl zvolen způsob ohodnocení významu každého indikátoru samostatně v rámci zkoumané oblasti, a to **bodovým systémem**. Dle navrženého způsobu všichni hodnotitelé přidělili každému ukazateli z každé oblasti jeden až čtyři body tak, že nejvýznamnější indikátor obdržel nejvyšší počet bodů.

Po dokončení těchto přípravných prací bylo možno přistoupit k vlastním výpočtům. Jak již bylo výše uvedeno, základem pro mezikrajské srovnání byly datové zdroje za rok 2005. V oblasti vzdělávání pak data za školní rok 2005/2006, u stavových veličin pak převážně údaje z počátku školního roku 2005/2006 (září, říjen). Vzhledem k tomu, že vybrané ukazatele, vstupující do mezikrajského srovnání, jsou vyjadřovány v různých měrných jednotkách, bylo nutné je nejprve homogenizovat na bezrozměrná, vzájemně srovnatelná

¹⁾ podle vzorce
$$r_{xy} = \frac{n \sum x_i y_i - \sum x_i \sum y_i}{\sqrt{n \sum x_i^2 - (\sum x_i)^2} \cdot \sqrt{n \sum y_i^2 - (\sum y_i)^2}} ; \text{ byla použita funkce MS Excel = CORREL(pole1;pole2)}$$

a sčitatelná čísla. Byl použit nejobvyklejší způsob, tj. standardizace faktorů pomocí průměru a směrodatné odchylky (tzv. Z-transformace) a pro každý indikátor byly vypočítány normované hodnoty²⁾.

4.1. Ukazatele pro mezikrajské srovnání (pro vytvoření syntetického ukazatele)

Oblast	Ukazatel		Směr působení	Počet bodů	Váhy podle oddílů	Váhy celkem
Zaměstnanost	Z 1	Průměrná hrubá měsíční mzda (Kč)	+	33	23,9	7,5
	Z 2	Míra ekonomické aktivity (%)	+	34	23,2	7,3
	Z 3	Míra zaměstnanosti (%)	+	21	37,6	11,8
	Z 4	Průměrná týdenní délka pracovní doby (hod)	-	52	15,2	4,8
Nezaměstnanost	N 1	Obecná míra nezaměstnanosti - celkem (%)	-	15	47,4	16,5
	N 2	Podíl uchazečů o zaměstnání se základním vzděláním a bez vzdělání (%)	-	38	18,7	6,5
	N 3	Podíl uchazečů o zaměstnání s vysokoškolským vzděláním (%)	-	35	20,3	7,1
	N 4	Průměrné procento pracovní neschopnosti (%)	-	52	13,7	4,8
Vzdělávání	V 1	Střední délka vzdělávání (roky)	+	17	43,3	14,6
	V 2	Vlastní výdaje krajské samosprávy a obecních samospráv na vzdělání (tis. Kč na žáka)	+	29	25,4	8,6
	V 3	Podíl domácností vybavených osobním počítačem s připojením na internet (%)	+	49	15,0	5,1
	V 4	Podíl uchazečů o zaměstnání zařazených do rekvalifikací z celkového počtu uchazečů o zaměstnání (%)	+	45	16,3	5,5

V další fázi bylo nutno určit vzdálenost každé takto přetransformované konkrétní hodnoty za kraj od antioptima. Jako antioptimum byla stanovena minimální hodnota ukazatele mezi kraji (u ukazatelů pozitivně působících na danou oblast – v tabulce 4.1. označeno jako směr působení s kladným znaménkem) či maximální hodnota mezi kraji (u ukazatelů s negativním směrem působení, u nichž platí „čím více, tím hůře“). Vypočtením vzdálenosti normovaných dat od antioptima v absolutní hodnotě se zajistil stejný směr pohybu všech ukazatelů. Výsledný syntetický ukazatel představuje součet násobků vzdáleností od antioptima a příslušných vah za jednotlivé kraje v každém z okruhů. Z tohoto výpočtu vychází i stanovení výsledného pořadí kraje v jednotlivých analyzovaných oblastech. Použijeme-li pak váhy vybraných indikátorů bez ohledu na oblast, do které přísluší (sl. „Váhy celkem“ v tab. 4.1.), pak popsaným postupem dospějeme ke stanovení konečného pořadí kraje v úhrnu za všechny výše sledované oblasti rozvoje lidských zdrojů.

Hodnocení podle souhrnného syntetického ukazatele by mělo mít větší vypovídací schopnost než jakou mají jednotlivé dílčí indikátory. Přesto je nutno přistupovat k interpretaci výsledků opatrně. Výsledná hodnota syntetického ukazatele silně závisí na výběru prvotních ukazatelů a stejně jako určení váhy jednotlivých faktorů je výsledkem individuálního přístupu jednotlivých „hodnotitelů“. Mimoto ne vždy jsou k dispozici dostatečně kvalitní charakteristiky pro danou oblast a nebo, což je případ častější, ukazatel existuje, ale pro jeho vyjádření na nižší (tedy regionální) úrovni nejsou k dispozici dostatečně kvalitní data. S tímto problémem se museli řešitelé vyrovnávat i při zpracování analýzy a je proto nutno uvést několik metodických poznámek k vybraným ukazatelům. U ukazatelů zjištěných tzv. Výběrovým šetřením pracovních sil je uvedena zkratka VŠPS.

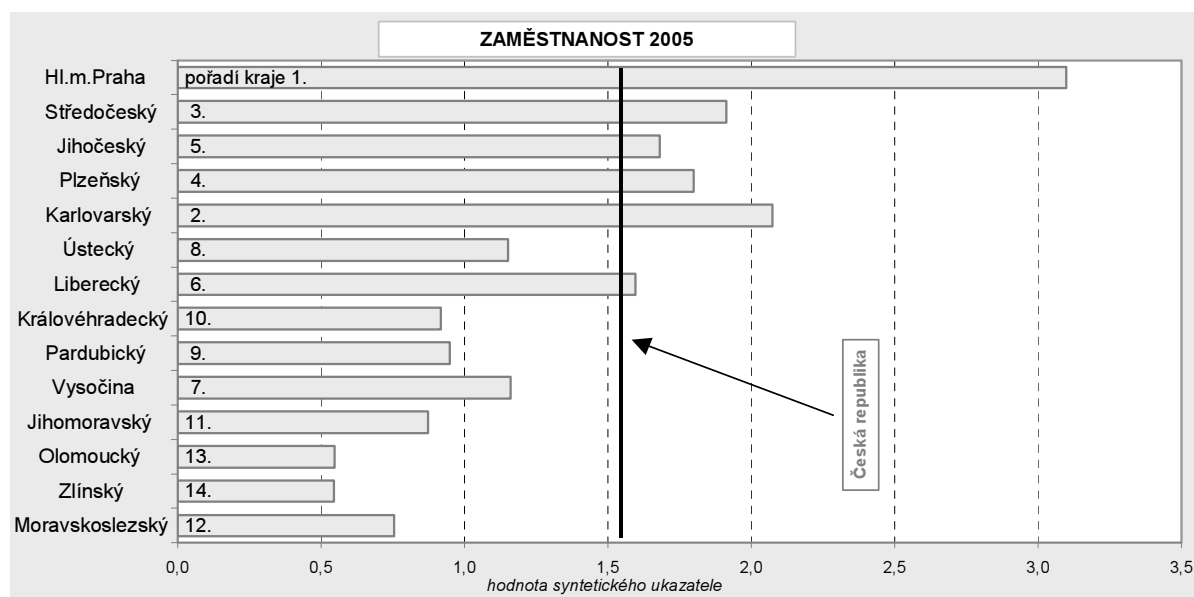
²⁾ Z-transformace $Z_{ki} = \frac{x_{ki} - \bar{x}_k}{s_k}$, kde k značí jednotku (kraj) a i znak (ukazatel). Takto upravené hodnoty mají nulový průměr a jednotkovou směrodatnou odchylku a jsou mezi sebou vzájemně porovnatelné.

Ukazatel	Metodická poznámka	
Průměrná hrubá měsíční mzda v Kč	na přepočteného pracovníka, použita „podniková metoda“ – všichni zaměstnanci zařazení do regionu podle sídla podniku	
Míra ekonomické aktivity v %	podíl pracovní síly na počtu 15-tiletých a starších osob (VŠPS)	
Míra zaměstnanosti v %	podíl počtu zaměstnaných na počtu 15-tiletých a starších osob (VŠPS)	
Průměrná týdenní délka pracovní doby v hod.	počet obvykle odpracovaných hodin v hlavním zaměstnání za týden (VŠPS)	
Obecná míra nezaměstnanosti v %	podíl nezaměstnaných na celkové pracovní síle (VŠPS)	
Podíl uchazečů o zaměstnání se základním vzděláním v %	úroveň vzdělání 1, 2	podíl nezaměstnaných osob s danou úrovní vzdělání podle klasifikace ISCED 97 na celkovém počtu nezaměstnaných (VŠPS)
Podíl uchazečů o zaměstnání s vysokoškolským vzděláním v %	úroveň vzdělání 5, 6	
Průměrné procento pracovní neschopnosti	podíl dnů pracovní neschopnosti a fondu pracovní doby, není plně respektován územní pohled	
Střední délka vzdělávání v letech	podíl žáků a studentů všech typů škol (mimo MŠ) na počtu obyvatel ve věku 6 až 26 let vyjádřený v letech, studenti VŠ jsou započítáni podle místa trvalého bydliště	
Vlastní výdaje krajské samosprávy a obecních samospráv na vzdělání v přepočtu na 1 žáka v tis. Kč	podíl celkových výdajů regionálního školství z rozpočtu obcí, dobrovolných svazků obcí a krajských úřadů (zdroj: MF, sestavy Závěrečného účtu) a počtu žáků základních, středních a vyšších odborných škol	
Podíl domácností vybavených osobním počítačem s připojením na internet v %	data ze Šetření o využívání informačních a komunikačních technologií v domácnostech	
Podíl uchazečů o zaměstnání zařazených do rekvalifikací z celkového počtu uchazečů o zaměstnání v %	údaje podle stavu k 31.12. sledovaného roku, zdroj dat: MPSV	

Hodnocení postavení jednotlivých krajů podle výsledků za rok 2005

Zaměstnanost

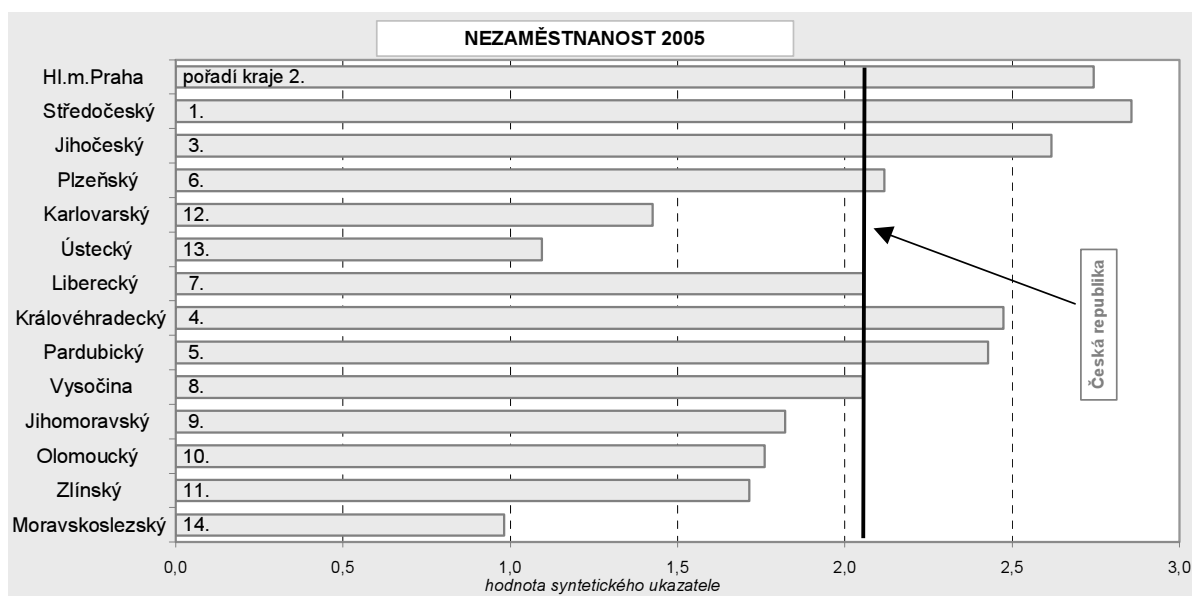
Posuzování souhrnných výsledků v oblasti zaměstnanosti proběhlo na základě syntetického ukazatele, který byl zkonstruován ze 4 indikátorů. Z nich nejvýznamnější role byla přisouzena ukazateli míra zaměstnanosti. Naopak nejmenší význam měla v daném modelu týdenní délka pracovní doby.

Hodnota syntetického ukazatele zaměstnanosti (dále jen ukazatel zaměstnanosti) je mezi kraji značně variabilní a v postatě dělí regiony do tří základních skupin. První skupina je tvořena jediným územním útvarům, a to Hl. městem Prahou, kde ukazatel zaměstnanosti dvojnásobně převyšuje republikový průměr. Protipólem je skupina 8 krajů, které dosáhly hodnot významně podprůměrných. Střední pásmo je pak tvořeno 5 kraji - všechny s hodnotou ukazatele nad průměrem republiky. Co je příčinou této poměrně výrazné diferenciaci? Na přední pozici tabulky jsou výsledky vcelku jednoznačné. Všechny 4 základní ukazatele, které byly vstupem pro hodnocení, jsou v Hl. městě Praha značně nadprůměrné (hledání příčin tohoto stavu by bylo doajista předmětem jiné analýzy). Jisté je, že metropolitní postavení přináší tomuto regionu pozitivní prvky i do oblasti zaměstnanosti. Stejně tak odvětvová struktura zaměstnanosti a i průměrná délka pracovní doby (v našem hodnocení pojímaná ve směru působení spíše pohledem sociologa než ekonoma) jsou faktory, které do značné míry ovlivňují např. mzdovou úroveň. V Hl. městě Praha je pak působení těchto vlivů plně pozitivní. Také na druhém konci pomyslné tabulky jsou výsledky vcelku pochopitelné. Jak kraj Zlínský, tak kraj Olomoucký (oba s vůbec nejnížší úrovní syntetického ukazatele) se i ve všech dílčích indikátorech zaměstnanosti umístily až v samém závěru. Složitější situace ale už nastává v krajích Moravskoslezském a Jihomoravském, které hodnoty ukazatele zaměstnanosti zařadily jen o dvě příčky výše. Přitom podle výše průměrné mzdy a v případě Moravskoslezského kraje i v míře ekonomické aktivity patří tyto dva kraje v pořadí spíše k lepšímu republikovému průměru. Váhově významnější relativně nižší míra zaměstnanosti však odsunula tyto kraje na horší pozice.

Nezaměstnanost

Podkladem pro výpočet syntetického ukazatele nezaměstnanosti byly 3 charakteristiky nezaměstnanosti a indikátor pracovní neschopnosti. Jako rozhodující ukazatel nezaměstnanosti byl stanoven ukazatel obecná míra nezaměstnanosti, když mu v rámci syntetického ukazatele nezaměstnanosti (dále ukazatel nezaměstnanosti) byla přiřazena téměř 50% váha. Ne ve všech případech se ale postavení kraje v roce 2005 podle ukazatele nezaměstnanosti a podle obecné míry nezaměstnanosti shoduje.

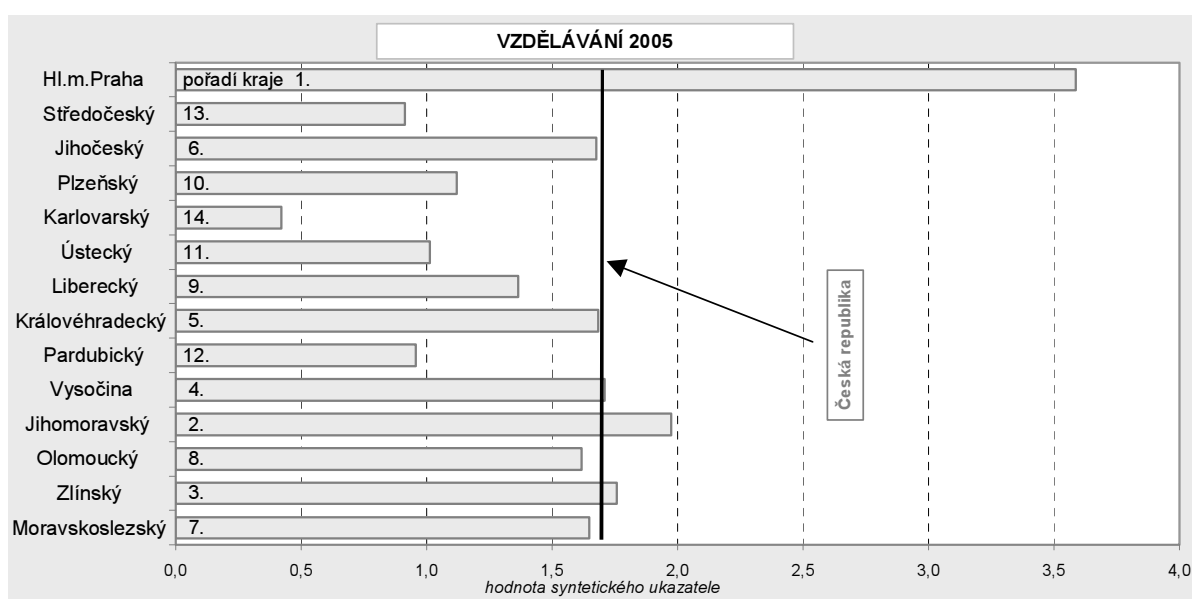

Seřadíme-li regiony na stupnici podle hodnoty ukazatele nezaměstnanosti, je rozvržení krajů vcelku rovnoměrné a hodnoty rozdílů tohoto ukazatele mezi jednotlivými pořadími jsou téměř pravidelné. Přitom u tří územních celků můžeme hovořit o tom, že jsou na průměrné republikové hodnotě. Pět krajů průměr převyšuje a zbývajících 6 naopak nedosahuje. Zatímco u krajů s nadprůměrnou hodnotou ukazatele nezaměstnanosti nejsou rozdíly příliš výrazné (kraj na 5. místě dosahuje 85% hodnoty kraje na 1. místě), jsou difference na druhé straně spektra přece jen výraznější. Přitom tuto druhou skupinu „podprůměrných“ krajů můžeme ještě dále rozdělit na 3 podskupiny: kraje Moravskoslezský a Ústecký s nejnižší hodnotou, Karlovarský kraj jakýsi pomyslný střed a kraje Zlínský, Olomoucký a Jihomoravský s hodnotou nejbližší průměru. V krajích s nejnižší úrovní ukazatele nezaměstnanosti má rozhodující roli nejhorší umístění podle obecné míry nezaměstnanosti. Tento vliv je pak umocněn i relativně negativním vysokým podílem nezaměstnaných uchazečů o zaměstnání s nejnižším vzděláním; v případě Moravskoslezského kraje i vysokou nemocností. Obdobná situace je i v kraji Karlovarském, který zaznamenal vůbec nejvyšší podíl nezaměstnaných uchazečů se základním vzděláním, ale obecná míra nezaměstnanosti na úrovni zhruba 11% je přece jen nižší než kolem 14% v kraji Ústeckém a Moravskoslezském. Podíváme-li se na druhou

stranu pořadí, tedy na kraje s nejvyšší hodnotou ukazatele nezaměstnanosti, vidíme, že pořadí vcelku koresponduje s pořadím podle obecné míry nezaměstnanosti. Platí to v plné míře s výjimkou hned toho prvního – tedy kraje Středočeského. Ten se podle obecné míry nezaměstnanosti zařadil až na pátou příčku, sice jen s minimálním rozdílem proti krajům na druhém až čtvrtém stupínku, ale poměrně výrazně vyšší úrovní než nejlepší Hl. město Praha. Co připravilo tento region (Hl. město Praha) o prvenství i v této oblasti, když z pohledu obecné míry nezaměstnanosti je toto území jednoznačně nejlepší a průměr za tento region je méně než poloviční proti průměru za celou ČR? Je to vysoký podíl uchazečů o zaměstnání s vysokoškolským vzděláním, který v Praze dosahuje 9% ze všech nezaměstnaných, zatímco průměrná úroveň jsou jen 4%.

Vzdělávání

Tato oblast byla pro výběr základních vstupních ukazatelů nejsložitější. V konečné podobě byly vybrány 4 ukazatele, které charakterizují vzdělávání přímo i nepřímo. Přitom nejvýznamnější váha (43%) byla stanovena pro ukazatel střední délka vzdělávání, který je možné zjistit jako podíl žáků a studentů na celkovém počtu obyvatel ve věku 6 až 26 let (vyjádřený v letech). Prakticky jde o převedení podílu osob na podíl let studia z celkového počtu 21 roků. Tento indikátor běžný v mezinárodním srovnání byl v našich podmínkách na regionální úrovni použit vůbec poprvé.

Hodnocení úrovně vzdělávání podle zkonstruovaného syntetického ukazatele (dále jen ukazatel vzdělávání) v mezikrajském srovnání rozděluje regiony na dvě skupiny.

První skupinu tvoří územní oblasti s extrémní hodnotou ukazatele vzdělávání, reprezentované na obou pólech vždy jedním krajem.

Druhá skupina pak zahrnuje zbytek krajů, u nichž difference ve výši ukazatele vzdělávání nejsou již tak propastné. Po Jihomoravském kraji, který mezi regiony dosahuje druhé nejvyšší hodnoty ukazatele vzdělávání, následuje 6 krajů, kde výše tohoto ukazatele osciluje těsně kolem republikového průměru. Na 9. a 10. místě jsou pak kraje Liberecký a Plzeňský s poněkud většími diferencemi v hodnotách a závěr skupiny tvoří 3 kraje opět jen s minimálními rozdíly.

Vraťme se ale k první skupině. Zcela bezkonkurenčně nejlepších výsledků dosáhlo Hl. město Praha, kde hodnota ukazatele vzdělávání převýšila téměř dvojnásobně republikový průměr. Přitom na první pozici se tento region umístil ve všech 4 dílčích ukazatelích, podle kterých byl souhrnný indikátor zkonstruován. Také na opačném konci pořadí je situace poměrně jasná. Karlovarský kraj, který tuto pozici obsadil, uvádí hodnotu ukazatele vzdělávání zhruba na úrovni jedné čtvrtiny celorepublikového průměru a proti kraji Středočeskému (který byl jen o jednu příčku výše) hodnotu ani ne poloviční. Příčinou umístění Karlovarského kraje až na samém závěru tabulky je zejména zařazení tohoto kraje až na předposlední místo v ukazatelích průměrná délka vzdělávání a výdaje krajské samosprávy na vzdělávání. Ani oba dva zbývající ukazatele postavení kraje příliš nevylepšují. Vraťme se ale ještě ke kraji Středočeskému. Za své předposlední místo v žebříčku „vděčí“ hlavně vůbec nejnižší hodnotě ukazatele střední délka vzdělávání. Konstrukce tohoto ukazatele, jak již bylo výše uvedeno, respektuje územní příslušnost (podle místa trvalého bydliště) u studentů vysokých škol, a proto studenti vysokých škol jsou započítáváni do příslušného kraje podle místa

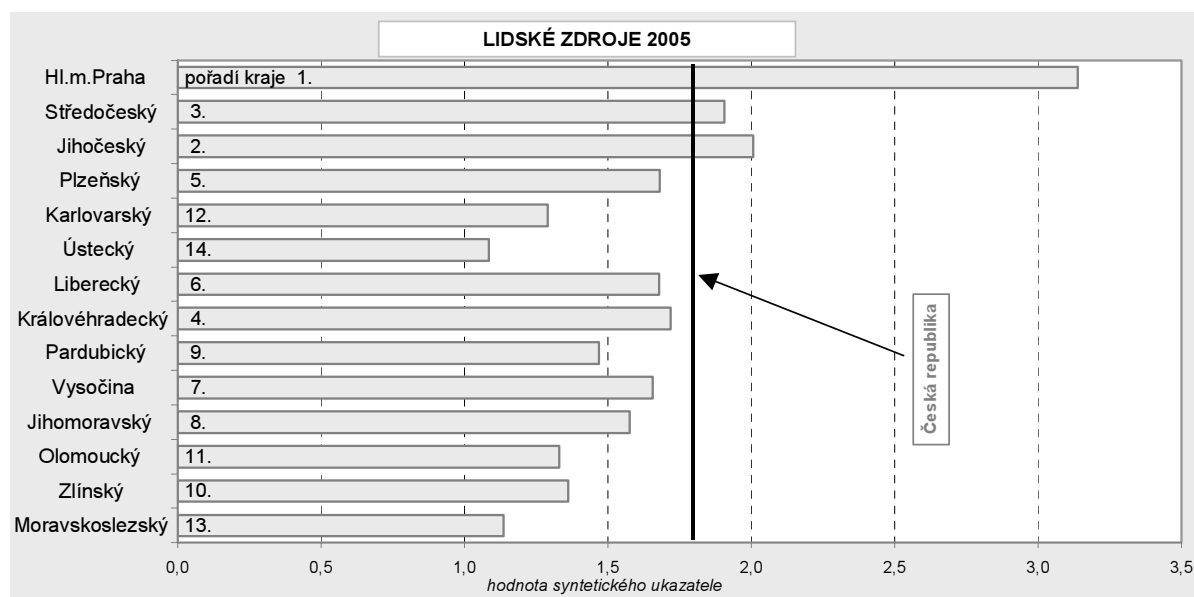
trvalého bydliště a nikoli podle místa, kde školu navštěvují. Toto pravidlo ale již neplatí u ostatních typů škol. To může být problém u středních škol a učilišť, zejména zaměřených na speciální obory, kde bude velice významný podíl (někdy i většinový) připadat na studenty z jiných krajů. V našem modelu jsme předpokládali, že tyto rozdíly se mezi kraji vzájemně vykompenzují, ale nemusí to platit pro všechny regiony. A právě pro kraj Středočeský bude mít tento faktor významný vliv.

Nepřímo dokazuje tuto skutečnost srovnání podílu studentů středního školství na počtu osob ve věku 14 až 19 let. Ten dosahuje za rok 2005 v celorepublikovém průměru 72%. Přestože existují určité rozdíly mezi jednotlivými kraji, nejsou tyto difference většinou příliš významné. To ale neplatí především pro Prahu (s podílem žáků a studentů 102%) a Středočeský kraj (s podílem jen 56%). Středočeský kraj tak „dotuje“ svými studenty Prahu. Tento vztah, i když v podstatně menší míře, existuje i mezi Prahou a krajem Karlovarským a do určité míry i krajem Libereckým.

Souhrnné hodnocení

Přestože existuje celá řada námitek a problémů jak metodických, tak především problémů plynoucích z kvality datových zdrojů, je součástí této kapitoly také pokus o shrnutí všech tří výše hodnocených oblastí do celkového souhrnného hodnocení mezikrajských rozdílů v oblasti rozvoje lidských zdrojů. Východiskem byly samozřejmě dílčí ukazatele vybrané pro jednotlivé samostatně hodnocené úseky. Váhová skladba pak vycházela z již použitých dílčích vah tak, že všem třem základním oblastem byl přisouzen stejný význam. Tedy na všechny 4 dílčí ukazatele zaměstnanosti připadla jedna třetina z celkové váhy, stejně jako na všechny ukazatele nezaměstnanosti a vzdělávání.

Vzhledem k již uvedeným problémům je zapotřebí ještě jednou upozornit na nutnost přistupovat k následujícímu hodnocení skutečně obezřetně a svědomitě, že prezentované údaje nemusí zcela stoprocentně odrážet skutečnou realitu.

Pořadí jednotlivých krajů podle souhrnného syntetického ukazatele přisoudilo první místo Hl. městu Praha, což asi není žádné překvapení vzhledem k umístění v dílčích oblastech. Naopak protipól a nejnižší příčka pomyslného žebříčku pro kraj Ústecký již tak jednoznačně z hodnocení jednotlivých oblastí nevyzněl. Ale předposlední pořadí podle ukazatele nezaměstnanosti a až 11. místo podle ukazatele vzdělávání spolu s průměrem podle ukazatele zaměstnanosti přisoudily tomuto kraji tuto v souhrnném hodnocení poslední pozici. Vůbec celé souhrnné hodnocení je zajímavě geograficky rozloženo. Lepší resp. nejlepší výsledky jsou dosaženy ve středu republiky a v oblasti (NUTS 2) Jihozápad. Naopak v rámci českých krajů se problematicky projevil především Severozápad. Obdobně na Moravě byla nejnižší úroveň syntetického ukazatele zaznamenána na severu (oblast Moravskoslezsko) a jen o trochu lépe je na tom oblast Střední Morava (kraje Olomoucký a Zlínský).

Detailnější možnost srovnání pozic jednotlivých krajů jak v souhrnu tak podle konkrétních vstupních ukazatelů umožňují dvě následující tabulky. Označení ukazatelů v tab. 4.3. odpovídá ukazatelům uvedeným výše v tab. 4.1.

4.2. Postavení krajů v roce 2005

Česká republika	Hl. m. Praha	Středo-český	Jiho-český	Plzeňský	Karlovarský	Ústecký	Liberecký	Královéhradecký	Pardubický	Vysočina	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravskoslezský
Zaměstnanost														
Hodnota syntetického ukazatele														
1,55	3,10	1,91	1,68	1,80	2,07	1,15	1,60	0,92	0,95	1,16	0,87	0,55	0,54	0,76
Pořadí														
x	1	3	5	4	2	8	6	10	9	7	11	13	14	12
Nezaměstnanost														
Hodnota syntetického ukazatele														
2,05	2,74	2,86	2,62	2,12	1,43	1,09	2,05	2,47	2,43	2,05	1,82	1,76	1,71	0,98
Pořadí														
x	2	1	3	6	12	13	7	4	5	8	9	10	11	14
Vzdělávání														
Hodnota syntetického ukazatele														
1,69	3,59	0,91	1,68	1,12	0,42	1,01	1,37	1,68	0,96	1,71	1,98	1,62	1,76	1,65
Pořadí														
x	1	13	6	10	14	11	9	5	12	4	2	8	3	7
Lidské zdroje celkem														
Hodnota syntetického ukazatele														
1,77	3,14	1,91	2,01	1,68	1,29	1,08	1,68	1,72	1,47	1,66	1,58	1,33	1,36	1,14
Pořadí														
x	1	3	2	5	12	14	6	4	9	7	8	11	10	13

4.3. Pořadí krajů podle jednotlivých ukazatelů - rok 2005

ukazatel	Váha	Hl. m. Praha	Středo-český	Jiho-český	Plzeňský	Karlovarský	Ústecký	Liberecký	Královéhradecký	Pardubický	Vysočina	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravskoslezský
Zaměstnanost															
Z1	0,239	1	2	8	3	14	7	6	9	10	12	5	13	11	4
Z2	0,232	2	7	6	4	1	3	5	13	9	10	11	12	14	8
Z3	0,376	1	4	3	2	5	13	6	7	8	9	10	11	12	14
Z4	0,152	14	5	6	11	2	3	7	12	12	3	9	10	8	1
Nezaměstnanost															
N1	0,474	1	5	3	4	12	14	7	2	6	8	9	11	10	13
N2	0,187	3	6	5	10	14	13	12	1	4	9	8	7	2	11
N3	0,203	14	1	3	12	4	2	5	13	8	10	11	7	9	6
N4	0,137	1	2	10	7	3	4	12	6	8	5	9	11	13	14
Vzdělávání															
V1	0,433	1	14	4	11	13	10	12	5	7	8	2	9	3	6
V2	0,254	1	5	6	10	13	12	2	7	14	9	3	4	8	11
V3	0,150	1	2	10	5	7	13	11	4	6	9	3	12	14	8
V4	0,163	11	10	5	11	11	3	7	8	11	1	9	5	2	4

Hodnocení vývoje v letech 2000 až 2005

Při hodnocení vývoje lidských zdrojů podle krajů vyvstane ještě více problémů než při posuzování výsledků jediného roku. Zvolené období let 2000 až 2005 pro zjištění zásadnějších vývojových tendencí poměrně krátké. Mimo to běžně užívané hodnocení na základě vývojových indexů v zásadě omezuje zkoumání dynamiky pouze na krajní roky sledovaného období a již nepřihlíží k možným změnám trendů uvnitř sledovaného období. Svou roli hrají i změny v organizačním uspořádání státu a role krajů v roce jejich vzniku (rok 2000) byla určitě v reálu jiná než po pěti letech v roce 2005. Zásadní problém ale spočívá v datových zdrojích. Bez problému lze získat data, jak v oblasti zaměstnanosti, tak nezaměstnanosti. Pro úsek vzdělávání však řada údajů již chybí a odpovídající údaje jsou dostupné v plné šíři jen za poslední 3 roky. Chceme-li nějakým způsobem dopočítat i výchozí úroveň – tedy rok 2000, nezbyvá nic jiného, než se uchýlit k dopočtům a odhadům.

Níže uvedené hodnocení vývoje v letech 2000 až 2005 bylo tedy zpracováno při vědomí všech těchto problémů. Vývoj však nebyl hodnocen podle vývojových indexů, ale byl zvolen jiný pohled - srovnávání pořadí konkrétních krajů v jednotlivých letech. To na jedné straně dovolilo upustit od nutnosti stanovovat váhy vybraných ukazatelů odlišně pro jednotlivé roky - připojení domácností na internet v roce 2000 bylo asi na kvalitativně jiné úrovni než v roce 2005. Naproti tomu tento způsob může však do značné míry stírat faktické rozdíly mezi regiony. Rozdíl mezi prvním a druhým může být několikanásobně větší (menší) než mezi druhým a třetím. Z těchto všech výše uvedených důvodů je nutno přistupovat k následující tabulce skutečně pouze orientačně.

4.4. Změna postavení krajů během sledovaného období

Rok	Hl. m. Praha	Středo-český	Jiho-český	Plzeň-ský	Karlo-varský	Ústecký	Libe-recký	Králo-věřra-decký	Pardu-bický	Vysoči-na	Jihomo-ravský	Olo-moucký	Zlínský	Morav-skoslez-ský
Zaměstnanost														
Postavení kraje														
2005	1	3	5	4	2	8	6	10	9	7	11	13	14	12
2003	1	3	6	5	2	12	4	8	9	7	13	10	11	14
2000	1	6	3	5	2	10	4	7	13	8	9	12	11	14
změna	0	3	-2	1	0	2	-2	-3	4	1	-2	-1	-3	2
Nezaměstnanost														
Postavení kraje														
2005	2	1	3	6	12	13	7	4	5	8	9	10	11	14
2003	2	1	5	6	11	13	8	3	9	4	10	12	7	14
2000	1	7	3	4	8	13	11	5	6	2	10	12	9	14
změna	-1	6	0	-2	-4	0	4	1	1	-6	1	2	-2	0
Vzdělávání														
Postavení kraje														
2005	1	13	6	10	14	11	9	5	12	4	2	8	3	7
2003	1	14	3	13	12	11	7	8	5	4	6	9	2	10
2000	1	12	7	11	13	8	3	10	14	6	4	5	2	9
změna	0	-1	1	1	-1	-3	-6	5	2	2	2	-3	-1	2
Lidské zdroje celkem														
Postavení kraje														
2005	1	3	2	5	12	14	6	4	9	7	8	11	10	13
2003	1	6	2	10	7	13	4	8	9	3	11	12	5	14
2000	1	10	2	7	4	13	5	6	11	3	9	12	8	14
změna	0	7	0	2	-8	-1	-1	2	2	-4	1	1	-2	1

Postavení Královéhradeckého kraje mezi ostatními kraji

Při hodnocení postavení kraje ve srovnávaných oblastech je třeba znovu připomenout jistou obezřetnost při případných závěrech. Zjištění postavení je přece jen výsledkem cílených postupů, které nemusí plně odrážet reálný stav. Žebříčky umístění jsou tedy poplatné právě zvolené metodě mezikrajského srovnávání.

Královéhradecký kraj se v hodnocení roku 2005 nejlépe umístil v nezaměstnanosti, a to na čtvrtém místě. Na pěkném pátém místě byl kraj ve vzdělávání, avšak v zaměstnanosti se umístil až na 10. místě, tedy horším než průměr. Z celkového souhrnného hodnocení lidských zdrojů pak vyplynulo čtvrté místo za Hl. m. Prahou, Jihočeským a Středočeským krajem. Při stejném postupu hodnocení roku 2000 to znamenalo o dva stupně vyšší příčku.

Pořadí v syntetickém ukazateli zaměstnanosti je ovlivněno výsledkem slabšího umístění dvou ukazatelů – předposlední 13. příčka u míry ekonomické aktivity a 12. místo u průměrné týdenní délky pracovní doby (ukazatel s nejnižší vahou). Podprůměrné bylo i umístění u zbývajících dvou ukazatelů – 9. místo u průměrné hrubé měsíční mzdy a 7. místo u míry zaměstnanosti (ukazatel s nejvyšší vahou).

V oblasti nezaměstnanosti je výsledné čtvrté místo dáno umístěním na první příčce mezi kraji v podílu uchazečů o zaměstnání se základním vzděláním a bez vzdělání a 2. místem v ukazateli obecná míra nezaměstnanosti (ukazatel s nejvyšší vahou ve skupině).

Celkové páté místo ve vzdělávání je zásluhou 4. místa v ukazateli podíl domácností vybavených osobním počítačem s připojením na internet a 5. místo ve střední délce vzdělávání (ukazatel s nejvyšší vahou ve skupině).

Ve srovnání s postavením nejbližších sousedících krajů Libereckým a Pardubickým, které s krajem Královéhradeckým tvoří region soudržnosti Severovýchod, se náš kraj při celkovém hodnocení umístil nejlépe. Liberecký kraj se umístil celkově šestý a Pardubický devátý. U jednotlivých 12 ukazatelů vycházelo lepší umístění Královéhradeckého kraje u pěti ukazatelů (obecná míra nezaměstnanosti, podíl uchazečů o zaměstnání se základním vzděláním, průměrné procento pracovní neschopnosti, střední délka vzdělávání a podíl domácností připojených na internet), na druhém místě byl kraj také v pěti ukazatelích (průměrná hrubá měsíční mzda, míra zaměstnanosti, vlastní výdaje krajské samosprávy a obecních samospráv na vzdělávání, podíl uchazečů o zaměstnání zařazených do rekvalifikací) a u zbývajících dvou (míra ekonomické aktivity a podíl uchazečů o zaměstnání s vysokoškolským vzděláním) byl poslední.

Výsledné čtvrté místo v celkovém pořadí bylo spíše překvapivé. Dalším zajímavým zjištěním bylo, že první tři kraje dosáhly hodnot souhrnného syntetického ukazatele lidských zdrojů nad úroveň České republiky, Královéhradecký kraj dosáhl hodnoty nepatrně nižší než byla hodnota České republiky.

ÚZEMNÍ SROVNÁNÍ

Vybrané ukazatele podle krajů

	Měřicí jednotka	Rok	Česká republika	v tom kraje					
				Hlavní město Praha	Středo-český	Jiho-český	Plzeňský	Karlovarský	Ústecký
KVALITA LIDSKÝCH ZDROJŮ ¹⁾									
Počet obyvatel k 31. 12.	osoby	2000	10 266 546	1 181 126	1 115 038	625 874	551 281	304 400	827 013
		2000 ²⁾	10 232 027	1 170 476	1 121 591	625 293	550 804	304 433	820 380
		2005	10 251 079	1 181 610	1 158 108	627 766	551 528	304 274	823 173
Počet obcí	obce	2000	6 251	1	1 148	623	505	132	354
		2005	6 248	1	1 146	623	501	132	354
z toho obce do 200 obyvatel	%	2000	27,8	-	28,0	41,4	39,2	16,7	20,3
		2005	25,8	-	24,9	38,4	38,3	14,4	16,7
Podíl osob žijících v obcích do 200 obyvatel	%	2000	2,1	-	3,5	4,6	4,0	0,9	1,1
		2005	1,9	-	3,0	4,1	4,0	0,8	0,9
Podíl obyvatel ve věku:									
0 - 14 let	%	2000	16,2	13,5	16,0	16,6	15,7	16,9	17,0
		2005	14,6	12,3	14,9	14,9	14,3	15,2	15,7
15 - 64 let	%	2000	69,9	70,2	69,6	69,7	70,0	71,1	70,9
		2005	71,1	72,1	70,9	71,0	70,9	71,9	71,7
65 a více let	%	2000	13,9	16,3	14,4	13,6	14,3	12,0	12,2
		2005	14,2	15,6	14,1	14,1	14,7	12,9	12,6
Průměrný věk k 31. 12.	roky	2000	38,8	41,2	39,1	38,4	39,2	37,7	37,7
		2005	40,0	41,7	39,9	39,8	40,4	39,1	39,0
Index stáří (65 a více let / 0-14 let)	%	2000	85,5	120,6	90,0	82,0	91,1	70,6	71,8
		2005	97,0	126,9	94,5	94,5	102,9	84,9	80,2
Index závislosti I (0-14 let / 15-64 let)	%	2000	23,2	19,3	23,0	23,9	22,5	23,8	23,9
		2005	20,6	17,1	21,1	20,9	20,2	21,1	21,9
Index závislosti II (65 a více let / 15-64 let)	%	2000	19,8	23,3	20,7	19,6	20,5	16,8	17,2
		2005	20,0	21,7	19,9	19,8	20,8	17,9	17,5
Index ekonomického zatížení (0-14 + 65 a více let/15-64 let)	%	2000	43,0	42,5	43,7	43,4	42,9	40,6	41,1
		2005	40,6	38,7	41,0	40,8	41,0	39,0	39,4
Na 1 000 obyvatel středního stavu:									
živě narození	‰	2000	8,8	8,0	8,9	9,0	8,9	9,5	9,7
		2005	10,0	10,2	10,5	9,8	9,9	9,9	10,6
zemřelí	‰	2000	10,6	11,3	11,5	10,2	10,8	9,9	10,6
		2005	10,5	10,8	11,2	10,2	10,6	9,8	10,9
přirozený přírůstek	‰	2000	-1,8	-3,4	-2,6	-1,2	-2,0	-0,4	-0,9
		2005	-0,6	-0,6	-0,6	-0,4	-0,7	0,1	-0,3
přistěhovalí	‰	2000	0,8	9,4	12,4	5,5	5,0	6,2	6,3
		2005	5,9	34,4	23,8	10,1	10,4	10,5	11,2
vystěhovalí	‰	2000	0,1	10,9	6,6	4,7	4,1	7,2	5,6
		2005	2,4	24,4	11,0	6,4	6,2	11,7	9,7
přírůstek stěhováním	‰	2000	0,6	-1,5	5,9	0,8	0,9	-1,0	0,8
		2005	3,5	10,0	12,8	3,7	4,2	-1,1	1,5
celkový přírůstek	‰	2000	-1,1	-4,8	3,3	-0,4	-1,1	-1,4	-0,2
		2005	3,0	9,4	12,2	3,3	3,5	-1,0	1,3
Naděje dožití při narození									
muži	roky	2000	71,65	71,65	73,29	70,91	72,04	71,82	70,78
		2005	72,88	74,67	72,45	73,06	72,90	71,88	70,76
ženy	roky	2000	78,35	79,03	77,53	78,27	77,77	77,03	76,59
		2005	79,10	80,01	78,58	79,30	78,92	78,06	77,27
Děti narozené mimo manželství	%	2000	21,8	21,1	19,0	18,0	20,6	41,4	39,0
		2005	31,7	28,0	29,0	29,4	32,4	49,4	48,0
Průměrné procento pracovní neschopnosti	%	2000	6,455	4,999	5,748	6,331	6,481	6,180	6,496
		2005	6,126	4,706	5,673	6,528	6,480	5,996	6,042

¹⁾ údaje o stavu a pohybu obyvatelstva a věkové struktuře za rok 2000 jsou pořečítány na územní strukturu platnou k 31. 12. 2005 (promítnutí změn hranic krajů)

²⁾ stav k 1. 1. 2001 (počet obyvatel zpětně bilancován podle výsledků SLDB 2001 včetně územních změn)

ÚZEMNÍ SROVNÁNÍ

Vybrané ukazatele podle kraje

v tom kraje								Rok	
Libe- recký	Králové- hradecký	Pardu- bický	Vysočina	Jiho- moravský	Olo- moucký	Zlínský	Moravsko- slezský		
									KVALITA LIDSKÝCH ZDROJŮ ¹⁾
429 121	550 780	508 566	513 742	1 142 607	645 571	597 890	1 273 537	2000	Počet obyvatel k 31. 12.
428 247	550 892	508 261	512 247	1 135 031	644 066	595 023	1 265 283	2000 ²⁾	
429 031	548 368	506 024	510 767	1 130 358	639 161	590 142	1 250 769	2005	
216	448	453	704	673	396	300	298	2000	Počet obcí
215	448	452	704	672	397	304	299	2005	
20,4	28,3	27,6	49,7	19,5	14,4	6,0	4,4	2000	z toho obce do 200 obyvatel
17,2	27,7	25,4	47,7	18,5	13,4	5,9	4,3	2005	
1,3	2,9	3,2	8,2	1,5	1,3	0,4	0,1	2000	Podíl osob žijících v obcích do 200 obyvatel
1,2	3,0	3,0	7,7	1,4	1,2	0,4	0,1	2005	
									Podíl obyvatel ve věku:
16,9	16,4	16,8	17,3	16,0	16,5	16,5	17,2	2000	0 - 14 let
15,3	14,8	15,3	15,4	14,4	14,7	14,7	15,0	2005	
70,2	69,1	69,1	68,9	69,7	69,9	69,8	70,5	2000	15 - 64 let
71,6	70,3	70,2	70,2	70,8	71,0	70,7	71,6	2005	
12,9	14,5	14,1	13,8	14,3	13,6	13,7	12,3	2000	65 a více let
13,1	14,9	14,5	14,4	14,8	14,2	14,6	13,3	2005	
38,1	39,0	38,4	38,0	39,0	38,4	38,4	37,8	2000	Průměrný věk k 31. 12.
39,4	40,3	39,8	39,5	40,3	39,8	39,9	39,4	2005	
76,1	88,9	83,5	79,5	89,7	82,4	82,9	71,9	2000	Index stáří (65 a více let / 0-14 let)
85,8	100,3	95,1	93,6	102,4	96,5	99,4	88,6	2005	
24,1	23,7	24,4	25,2	23,0	23,6	23,7	24,3	2000	Index závislosti I (0-14 let / 15-64 let)
21,4	21,1	21,8	21,9	20,4	20,8	20,7	21,0	2005	
18,3	21,1	20,4	20,0	20,6	19,4	19,6	17,5	2000	Index závislosti II (65 a více let / 15-64 let)
18,4	21,2	20,7	20,5	20,9	20,0	20,6	18,6	2005	
42,4	44,7	44,7	45,1	43,6	43,1	43,3	41,8	2000	Index ekonomického zatížení (0-14 + 65 a více let/15-64 let)
39,8	42,3	42,4	42,5	41,3	40,8	41,4	39,6	2005	
									Na 1 000 obyvatel středního stavu:
9,5	9,0	9,1	9,2	8,4	8,6	8,8	8,8	2000	živě narození
10,0	9,9	9,7	9,9	9,9	9,7	9,6	9,7	2005	
10,5	10,5	10,1	10,3	10,6	10,5	10,3	10,1	2000	zemřelí
9,9	10,4	10,2	10,5	10,7	10,1	10,6	10,4	2005	
-1,0	-1,5	-1,0	-1,1	-2,2	-1,9	-1,5	-1,2	2000	přirozený přírůstek
0,1	-0,6	-0,5	-0,5	-0,8	-0,5	-1,0	-0,7	2005	
7,6	5,7	6,2	5,4	4,3	5,2	5,0	2,6	2000	přistěhovalí
12,5	11,1	9,9	9,2	8,4	7,0	5,9	4,0	2005	
6,3	5,8	5,5	5,5	3,6	4,8	4,2	4,0	2000	vystěhovalí
9,2	8,6	7,9	7,4	7,5	6,9	5,9	5,3	2005	
1,3	-0,1	0,7	-0,1	0,7	0,4	0,7	-1,4	2000	přírůstek stěhováním
3,3	2,5	2,0	1,8	0,9	0,1	0,1	-1,3	2005	
0,3	-1,6	-0,4	-1,3	-1,5	-1,4	-0,8	-2,7	2000	celkový přírůstek
3,4	2,0	1,5	1,3	0,1	-0,4	-1,0	-2,0	2005	
									Naděje dožití při narození
69,83	70,94	72,16	72,04	71,90	71,31	71,31	70,13	2000	muži
72,72	73,74	73,17	73,63	73,02	73,01	72,04	71,33	2005	
77,38	78,67	78,32	78,53	78,67	78,65	78,45	77,77	2000	ženy
78,89	79,94	79,54	79,48	79,72	79,47	79,74	78,55	2005	
28,6	19,5	16,5	11,8	16,7	20,4	12,1	24,3	2000	Děti narozené mimo manželství
37,9	30,4	27,8	22,7	26,4	31,2	21,5	36,5	2005	
7,131	6,606	6,654	6,548	6,958	6,969	7,782	7,752	2000	Průměrné procento pracovní neschopnosti
6,722	6,427	6,491	6,356	6,492	6,650	7,168	7,225	2005	

¹⁾ údaje o stavu a pohybu obyvatelstva a věkové struktuře za rok 2000 jsou pořečítány na územní strukturu platnou k 31. 12. 2005 (promítnutí změn hranic krajů)

²⁾ stav k 1. 1. 2001 (počet obyvatel zpětně bilancován podle výsledků SLDB 2001 včetně územních změn)

ÚZEMNÍ SROVNÁNÍ

Vybrané ukazatele podle krajů

1. pokračování

	Měřicí jednotka	Rok	Česká republika	v tom kraje					
				Hlavní město Praha	Středo-český	Jiho-český	Plzeňský	Karlovarský	Ústecký
KVALITA LIDSKÝCH ZDROJŮ									
Zemřelí podle příčin smrti na:									
novotvary	%	2000	26,3	27,6	26,1	27,4	27,5	29,9	27,0
		2005	26,2	27,4	25,9	28,5	27,4	27,6	26,7
nemoci oběhové soustavy	%	2000	53,4	53,2	53,4	53,2	51,5	48,6	51,6
		2005	51,1	48,9	52,7	47,7	49,1	48,2	50,0
Podíl cizinců na obyvatelstvu	%	2001	2,1	5,2	2,4	1,3	1,8	3,9	1,8
		2005	2,7	7,6	3,0	1,7	2,4	4,7	2,7
Obyvatelstvo ve věku 15 a více let (VŠPS)	tis.osob	2000	8 586,4	1 021,5	933,2	520,6	463,9	252,7	685,6
		2005	8 716,0	1 027,7	976,2	531,8	470,4	257,9	692,8
z toho podle vzdělání a ISCED 97:									
základní a bez vzdělání	%	2000	22,2	15,1	26,0	22,1	20,8	24,2	26,8
		2005	19,9	12,8	19,6	20,0	20,0	26,3	24,1
střední bez maturity	%	2000	37,3	23,9	38,0	38,6	40,5	39,6	40,5
		2005	37,7	23,7	40,3	38,6	39,4	38,1	38,4
střední s maturitou	%	2000	30,0	40,3	28,7	30,8	30,1	28,5	25,2
		2005	31,9	41,0	31,8	32,6	32,0	28,6	31,2
vysokoškolské	%	2000	8,6	19,3	5,7	6,9	7,4	6,0	5,0
		2005	10,4	22,4	8,1	8,7	8,5	6,9	5,9
Školy									
střední odborná učiliště	počet	2000	571	51	59	47	29	19	48
		2005	548	50	57	40	30	26	51
střední odborné školy (obory s maturitou a bez)	počet	2000	822	99	81	60	32	25	73
		2005	798	95	75	59	32	24	73
gymnázia	počet	2000	347	58	33	24	14	8	24
		2005	350	60	34	24	14	9	24
vyšší odborné školy	počet	2000	165	35	18	14	5	2	9
		2005	176	36	18	16	5	2	11
vysoké školy	počet	2000	35	13	1	1	1	1	1
		2005	66	29	3	3	2	1	2
Žáci (denní studium)									
střední odborná učiliště	osoby	2000	167 740	15 280	14 264	11 351	8 872	4 945	13 641
		2005	172 204	16 361	14 702	11 478	9 144	5 368	14 643
střední odborné školy (SOŠ - obory s maturitou a bez)	osoby	2000	192 038	26 239	16 556	12 934	9 482	5 720	15 594
		2005	207 241	28 791	17 400	13 507	10 706	5 827	16 637
gymnázia	osoby	2000	137 110	22 474	12 617	8 621	6 298	3 280	8 451
		2005	143 501	23 695	12 906	9 006	6 442	3 448	8 968
vyšší odborné školy (VOŠ)	osoby	2000	22 691	5 609	1 675	2 021	826	196	1 080
		2005	23 881	5 296	1 879	2 286	983	241	1 341
Žáci SOŠ, gymnázií a VOŠ na 1 000 obyvatel		2000	34,3	45,9	27,7	37,7	30,1	30,2	30,4
		2005	36,6	49,1	28,0	39,6	32,9	31,2	32,7
Střední délka vzdělávání ¹⁾	roky	2003	14,0	16,2	12,6	14,2	13,5	13,0	13,5
		2005	14,4	16,7	13,0	14,6	13,9	13,2	14,0
Podíl domácností vybavených PC s připojením na internet ²⁾	%	2003	14,8	29,3	15,5	11,8	11,6	15,9	9,6
		2006	26,7	36,7	28,7	24,6	27,5	26,1	19,3

¹⁾ podíl žáků a studentů všech škol (mimo MŠ) na počtu obyvatel ve věku 6 až 26 let vyjádřený v letech (zjištěný podíl určuje střední délku vzdělávání z celkových 21 let vzdělávání), studenti VŠ jsou započítáni podle místa trvalého bydliště

²⁾ období šetření 4. čtvrtletí 2003, 2. čtvrtletí 2006

ÚZEMNÍ SROVNÁNÍ

Vybrané ukazatele podle krajů

1. pokračování

v tom kraje								Rok	
Libe- recký	Králové- hradecký	Pardu- bický	Vysočina	Jiho- moravský	Olo- moucký	Zlínský	Moravsko- slezský		
									KVALITA LIDSKÝCH ZDROJŮ
									Zemřelí podle příčin smrti na:
28,3	24,8	23,1	26,0	25,8	25,5	23,0	26,9	2000	novotvary
26,7	24,7	26,0	26,5	25,3	26,6	23,4	25,2	2005	
50,6	54,4	56,2	57,9	56,3	52,8	56,5	50,5	2000	nemoci oběhové soustavy
49,8	52,9	49,1	54,2	53,0	50,8	53,7	51,9	2005	
2,1	1,6	1,3	0,9	1,6	1,0	1,3	1,4	2001	Podíl cizinců na obyvatelstvu
2,7	2,1	1,3	1,2	2,1	1,2	1,0	1,5	2005	
355,8	460,0	421,7	429,6	952,4	534,4	497,9	1 057,2	2000	Obyvatelstvo ve věku
361,5	465,2	427,2	435,2	961,8	541,2	503,1	1 064,1	2005	15 a více let (VŠPS)
									z toho podle vzdělání
									a ISCED 97:
26,2	20,7	19,3	20,2	22,1	25,1	24,3	22,2	2000	základní a bez vzdělání
21,7	18,5	19,2	20,3	20,2	20,1	20,7	22,1	2005	
39,7	39,9	41,8	40,1	35,9	38,8	39,3	39,3	2000	střední bez maturity
41,8	41,0	40,9	41,2	35,4	40,8	39,5	40,9	2005	
26,4	29,8	30,4	30,6	29,7	27,0	27,3	28,6	2000	střední s maturitou
28,7	31,7	30,6	30,1	31,8	29,1	30,6	28,5	2005	
6,1	7,1	7,3	5,8	10,6	7,4	7,2	7,4	2000	vysokoškolské
7,7	8,6	9,2	8,1	12,6	9,9	9,2	8,4	2005	
									Školy
21	38	31	35	56	44	36	57	2000	střední odborná učiliště
25	34	32	31	48	37	30	57	2005	
40	56	44	43	85	47	51	86	2000	střední odborné školy
41	51	42	39	83	46	50	88	2005	(obory s maturitou a bez)
13	20	20	18	43	20	14	38	2000	gymnázia
13	18	20	18	40	20	15	41	2005	
7	10	10	11	16	7	11	10	2000	vyšší odborné školy
8	11	9	14	16	7	11	12	2005	
1	2	1		7	1	1	4	2000	vysoké školy
1	1	1	2	12	3	2	4	2005	
									Žáci (denní studium)
7 411	9 162	7 795	9 199	21 070	11 680	11 218	21 852	2000	střední odborná učiliště
7 933	9 076	8 076	9 276	20 779	11 574	11 230	22 564	2005	
7 594	10 702	9 950	10 257	20 649	11 389	12 029	22 943	2000	střední odborné školy (SOŠ
8 153	11 560	10 635	10 386	22 270	12 313	13 287	25 769	2005	- obory s maturitou a bez)
4 733	7 310	6 681	6 606	17 593	9 256	7 457	15 733	2000	gymnázia
4 843	7 485	7 204	6 871	18 121	9 937	7 870	16 705	2005	
640	996	1 233	1 600	2 593	872	1 220	2 130	2000	vyšší odborné školy (VOŠ)
718	1 131	1 410	1 482	2 919	1 171	1 122	1 902	2005	
30,2	34,5	35,1	35,4	35,9	33,5	34,6	31,9	2000	Žáci SOŠ, gymnázií
32,0	36,8	38,1	36,7	38,3	36,7	37,7	35,5	2005	a VOŠ na 1 000 obyvatel
13,5	14,2	13,9	13,9	14,5	13,9	14,2	13,7	2003	Střední délka vzdělávání ¹⁾
13,7	14,6	14,3	14,3	14,8	14,3	14,8	14,5	2005	
13,1	13,8	15,6	15,6	18,6	8,9	14,8	12,3	2003	Podíl domácností vybavených
23,9	27,8	26,3	24,6	28,2	23,9	19,2	25,8	2006	PC s připojením na internet ²⁾

¹⁾ podíl žáků a studentů všech škol (mimo MŠ) na počtu obyvatel ve věku 6 až 26 let vyjádřený v letech (zjištěný podíl určuje střední délku vzdělávání z celkových 21 let vzdělávání), studenti VŠ jsou započítáni podle místa trvalého bydliště

²⁾ období šetření 4. čtvrtletí 2003, 2. čtvrtletí 2006

ÚZEMNÍ SROVNÁNÍ

Vybrané ukazatele podle krajů

2. pokračování

	Měřicí jednotka	Rok	Česká republika	v tom kraje					
				Hlavní město Praha	Středo-český	Jiho-český	Plzeňský	Karlovarský	Ústecký
VYUŽITÍ LIDSKÝCH ZDROJŮ									
Hrubý domácí produkt (HDP) v tržních cenách	mil. Kč	2000 2005	2 189 169 2 970 261	503 532 713 814	223 229 310 160	122 662 162 124	110 299 153 183	54 360 68 657	143 695 193 614
HDP na 1 obyvatele:									
v tržních cenách	Kč	2000 2005	213 110 290 232	425 316 606 925	200 538 269 674	195 948 258 668	199 944 278 326	178 465 225 410	173 756 235 260
průměr ČR = 100	%	2000 2005	100,0 100,0	199,6 209,1	94,1 92,9	91,9 89,1	93,8 95,9	83,7 77,7	81,5 81,1
Průměrná hrubá měsíční mzda zaměstnance (fyz.osoby)	Kč	2000 2005	13 614 19 024	16 923 23 933	13 623 18 634	12 258 16 632	12 676 17 627	11 717 16 002	12 514 17 094
Obyvatelstvo ve věku 15 a více let podle ekonomické aktivity (VŠPS):									
ekonomicky aktivní (pracovní síla)	tis.osob	2000 2005	5 186,1 5 174,2	640,3 637,5	562,9 580,9	318,3 316,6	284,1 284,2	164,6 162,0	414,7 418,8
z toho nezaměstnaní	tis.osob	2000 2005	454,5 410,2	26,9 22,4	42,3 30,4	18,6 15,9	17,7 14,5	13,8 17,7	66,3 60,9
ekonomicky neaktivní	tis.osob	2000 2005	3 400,3 3 541,8	381,2 390,2	370,3 395,2	202,3 215,1	179,8 186,2	88,1 95,9	270,9 274,1
Míra ekonomické aktivity celkem	%	2000 2005	60,4 59,4	62,2 62,0	60,3 59,5	61,1 59,5	61,2 60,4	65,1 62,8	60,5 60,4
Míra zaměstnanosti celkem	%	2000 2005	55,1 54,7	60,0 59,9	55,8 56,4	57,6 56,6	57,4 57,4	59,7 55,9	50,8 51,7
v tom ve věku 15 - 29 let	%	2000 2005	50,4 45,2	50,2 49,2	54,0 49,2	53,9 47,9	55,8 48,4	58,0 46,0	45,5 41,5
Zaměstnaní v NH (VŠPS)	tis.osob	2000 2005	4 731,6 4 764,0	613,4 615,2	520,7 550,6	299,7 300,7	266,4 269,8	150,8 144,3	348,5 357,9
v tom podle vzdělání a ISCED 97:									
základní a bez vzdělání	%	2000 2005	8,8 5,7	4,7 2,9	13,8 6,1	9,0 5,3	8,6 6,5	13,1 10,4	11,0 9,0
střední bez maturity	%	2000 2005	43,5 42,5	26,3 24,2	44,1 44,6	46,6 45,1	45,8 45,9	44,7 46,1	48,8 43,2
střední s maturitou	%	2000 2005	35,8 37,2	43,9 43,7	34,3 37,6	35,2 37,7	35,8 36,7	34,1 34,3	32,2 39,3
vysokoškolské	%	2000 2005	11,9 14,6	25,1 29,2	7,9 11,6	9,2 11,9	9,8 11,0	8,1 9,3	8,0 8,5
z celku podle klasifikace zaměstnání (KZAM):									
vysoce kvalifikovaní nemanuální pracovníci	%	2000 2005	35,5 38,8	54,5 58,8	30,2 35,4	32,9 35,4	34,0 34,7	30,4 32,8	31,3 32,9
manuální nekvalifikovaní pracovníci	%	2000 2005	8,3 7,2	5,9 4,7	9,3 7,6	7,1 6,1	10,1 9,4	9,9 9,8	10,8 10,1
z celku podle postavení v zaměstnání:									
zaměstnanci	%	2000 2005	83,9 83,5	79,4 79,1	82,6 80,7	82,6 84,3	84,2 83,9	86,4 85,1	87,3 85,6
zaměstnavatelé	%	2000 2005	4,1 3,7	5,5 4,3	4,7 3,9	3,8 3,2	3,5 3,8	4,8 3,9	3,9 3,9
osoby pracující na vlastní účet	%	2000 2005	10,3 11,6	14,2 16,1	10,8 13,8	11,1 11,2	10,4 11,1	8,3 10,6	8,2 9,1
z celku zaměstnaní v terciárním sektoru	%	2000 2005	55,4 56,5	77,7 79,1	54,1 57,9	50,9 52,0	51,6 49,0	57,1 55,1	54,5 56,5

ÚZEMNÍ SROVNÁNÍ

Vybrané ukazatele podle krajů

2. pokračování

v tom kraje								Rok	
Libe- recký	Králové- hradecký	Pardu- bický	Vysočina	Jiho- moravský	Olo- moucký	Zlínský	Moravsko- slezský		
									VYUŽITÍ LIDSKÝCH ZDROJŮ
81 807	111 179	92 571	91 765	225 131	109 552	106 525	212 862	2000	Hrubý domácí produkt (HDP)
99 488	142 083	121 037	124 700	302 309	144 804	137 313	296 974	2005	v tržních cenách
									HDP na 1 obyvatele:
190 641	201 667	182 033	176 127	198 059	170 760	178 119	166 305	2000	v tržních cenách
232 303	259 348	239 415	244 510	267 463	226 617	232 558	237 244	2005	
89,5	94,6	85,4	82,6	92,9	80,1	83,6	78,0	2000	průměr ČR = 100
80,0	89,4	82,5	84,2	92,2	78,1	80,1	81,7	2005	
12 119	11 945	11 695	11 346	12 088	11 558	11 967	12 794	2000	Průměrná hrubá měsíční mzda
17 008	16 371	16 357	16 294	16 984	16 193	16 420	17 618	2005	zaměstnance (fyz.osoby)
									Obyvatelstvo ve věku 15 a více let podle ekonomické aktivity (VŠPS):
215,2	280,7	249,6	256,6	568,3	319,5	292,0	619,4	2000	ekonomicky aktivní (pracovní síla)
215,6	269,8	249,4	253,9	559,1	314,2	290,0	622,0	2005	
13,3	17,1	20,7	17,3	47,1	40,8	23,7	88,8	2000	z toho nezaměstnaní
14,0	12,9	14,1	17,2	45,2	31,4	27,4	86,4	2005	
140,6	179,3	172,0	173,0	384,1	214,9	205,9	437,8	2000	ekonomicky neaktivní
145,8	195,4	177,8	181,3	402,6	227,0	213,1	442,1	2005	
60,5	61,0	59,2	59,7	59,7	59,8	58,6	58,6	2000	Míra ekonomické aktivity celkem
59,7	58,0	58,4	58,3	58,1	58,1	57,6	58,5	2005	
56,7	57,3	54,3	55,7	54,7	52,1	53,9	50,2	2000	Míra zaměstnanosti celkem
55,8	55,2	55,1	54,4	53,4	52,3	52,2	50,3	2005	
51,4	53,4	49,7	52,6	52,1	45,8	48,4	44,4	2000	v tom ve věku 15 - 29 let
49,5	44,1	47,1	42,8	44,9	42,2	43,1	40,0	2005	
201,9	263,5	228,9	239,3	521,3	278,6	268,3	530,5	2000	Zaměstnaní v NH (VŠPS)
201,7	257,0	235,3	236,7	513,9	282,8	262,6	535,6	2005	
									v tom podle vzdělání a ISCED 97:
13,1	7,6	6,8	7,1	7,7	9,1	9,1	7,4	2000	základní a bez vzdělání
8,8	5,2	4,5	5,5	5,3	4,9	5,4	5,6	2005	
48,1	46,7	46,9	46,7	41,7	49,0	47,7	46,3	2000	střední bez maturity
48,2	46,3	47,7	47,6	41,0	47,1	45,7	46,1	2005	
31,2	35,6	36,5	37,7	36,0	31,2	32,7	35,4	2000	střední s maturitou
32,1	37,1	35,4	35,3	36,1	33,9	35,7	35,5	2005	
7,6	10,1	9,9	8,5	14,6	10,7	10,5	10,9	2000	vysokoškolské
10,9	11,4	12,4	11,7	17,6	14,1	13,2	12,9	2005	
									z celku podle klasifikace zaměstnání (KZAM):
26,3	33,2	34,7	29,7	36,9	30,9	30,7	36,0	2000	vysoce kvalifikovaní nemanuální pracovníci
34,1	37,2	35,6	33,4	41,5	34,1	36,0	36,7	2005	
7,6	8,8	10,9	8,7	6,9	8,6	8,7	7,6	2000	manuální nekvalifikovaní pracovníci
6,9	6,8	10,1	6,8	6,2	8,0	6,0	7,3	2005	
									z celku podle postavení v zaměstnání:
84,0	83,5	83,8	82,6	83,8	86,8	83,3	88,0	2000	zaměstnanci
83,8	83,0	86,2	82,3	83,9	84,9	83,2	87,7	2005	
3,0	3,8	4,4	3,6	4,7	2,7	3,6	3,8	2000	zaměstnavatelé
3,5	3,5	2,7	3,4	3,8	4,0	4,0	3,4	2005	
12,0	10,5	9,6	8,8	10,1	8,8	11,4	7,3	2000	osoby pracující na vlastní účet
11,8	11,7	10,5	10,5	11,3	9,5	12,3	8,2	2005	
45,3	52,2	54,1	44,0	55,6	50,2	47,9	52,8	2000	z celku zaměstnaní v terciárním sektoru
44,2	51,9	51,1	44,7	57,3	53,3	50,3	54,3	2005	

ÚZEMNÍ SROVNÁNÍ

Vybrané ukazatele podle krajů

dokončení

	Měřicí jednotka	Rok	Česká republika	v tom kraje					
				Hlavní město Praha	Středo-český	Jiho-český	Plzeňský	Karlovarský	Ústecký
VYUŽITÍ LIDSKÝCH ZDROJŮ									
Obecná míra nezaměstnanosti	%	2000	8,76	4,26	7,51	5,84	6,24	8,41	15,97
		2005	7,93	3,51	5,22	5,02	5,08	10,91	14,53
Obecná míra nezaměstnanosti žen	%	2000	10,57	5,18	9,99	7,92	7,20	8,02	18,37
		2005	9,79	4,01	6,94	6,10	7,15	12,43	16,11
Nezaměstnaní celkem (VŠPS)	tis. osob	2000	454,5	26,9	42,3	18,6	17,7	13,8	66,3
		2005	410,2	22,4	30,4	15,9	14,5	17,7	60,9
z toho ve věku:									
15 - 29 let	%	2000	40,9	37,0	39,9	41,9	43,9	41,9	41,4
		2005	36,0	33,2	34,0	38,1	36,9	38,2	36,0
30 - 44 let	%	2000	32,2	30,2	30,7	33,4	31,9	27,1	33,1
		2005	32,5	29,9	37,0	33,6	35,4	29,9	31,6
45 - 59 let	%	2000	25,6	28,8	27,6	24,0	23,9	30,4	24,4
		2005	30,1	31,3	28,4	27,5	25,6	31,6	30,3
60 a více let	%	2000	1,3	4,0	1,8	0,7	0,3	0,6	1,0
		2005	1,4	5,5	0,6	0,7	2,1	0,3	2,1
z celku podle vzdělání:									
základní a bez vzdělání	%	2000	26,3	14,7	35,8	22,5	28,0	34,8	32,0
		2005	24,1	14,2	20,6	20,6	25,5	41,0	33,7
střední bez maturity	%	2000	44,5	27,8	39,4	44,4	42,2	39,1	50,0
		2005	48,4	40,6	47,8	45,5	33,2	38,7	44,4
střední s maturitou	%	2000	25,6	45,2	23,0	29,5	28,9	24,8	16,9
		2005	23,4	36,0	30,2	31,6	34,9	17,9	19,8
vysokoškolské	%	2000	3,6	12,2	1,8	3,6	1,0	1,4	1,1
		2005	4,0	9,3	1,5	2,3	6,5	2,4	2,1
z celku nezaměstnané ženy	%	2000	53,4	55,7	58,0	58,8	50,7	43,2	48,8
		2005	54,5	52,4	57,8	52,8	61,9	50,6	48,2
Uchazeči o zaměstnání k 31. 12. (MPSV)	osoby	2000	457 369	21 832	38 160	18 499	18 535	13 174	66 572
		2005	510 416	24 571	40 751	23 632	20 500	18 017	70 532
z toho:									
ženy	%	2000	50,2	53,2	54,1	52,9	51,2	45,8	49,8
		2005	52,0	53,0	54,6	54,5	53,8	48,4	51,1
absolventi a mladiství	%	2000	12,7	8,4	12,0	12,9	10,5	12,3	12,2
		2005	7,6	6,5	7,5	8,4	7,5	6,6	6,6
z celku podle délky nezaměstnanosti:									
do 12 měsíců	%	2000	61,6	74,8	64,9	73,6	65,4	66,4	53,8
		2005	58,3	74,4	65,1	71,8	65,7	56,9	48,8
nad 24 měsíců	%	2000	19,1	7,6	17,1	11,8	17,0	15,5	25,7
		2005	26,1	11,6	20,7	14,6	20,6	26,9	34,9
Míra registrované nezaměstnanosti k 31. 12.	%	2000	8,78	3,42	6,80	5,82	6,47	8,02	16,15
		2005 ¹⁾	9,71	3,89	6,88	7,37	7,13	11,16	16,41
		2005 ²⁾	8,88	3,25	6,25	6,69	6,45	10,28	15,41
Počet uchazečů na 1 volné pracovní místo	osoby	2000	8,8	4,5	4,6	5,8	5,4	8,5	23,8
		2005	9,8	2,2	5,8	9,0	5,2	14,9	26,0
Uchazeči o zaměstnání zařazení v rekvalifikaci	osoby	2001	43 560	521	2 266	1 818	1 262	765	7 664
		2005	46 772	1 250	2 836	2 454	1 547	1 349	6 559
z toho rekvalifikace úspěšně ukončené	%	2001	58,7	84,1	65,2	73,9	82,3	77,1	58,1
		2005	72,6	82,2	78,7	82,0	89,9	84,7	67,8
Podíl uchazečů zařazených do rekvalifikací z celkového počtu uchazečů o zaměstnání k 31. 12.	%	2000	1,0	0,1	0,5	1,0	0,2	0,2	1,8
		2005	1,1	0,4	0,5	1,1	0,4	0,4	1,6

¹⁾ míra nezaměstnanosti podle původní metodiky platné do 30. 6. 2004

²⁾ míra nezaměstnanosti podle nové metodiky platné od 1. 7. 2004

ÚZEMNÍ SROVNÁNÍ

Vybrané ukazatele podle krajů

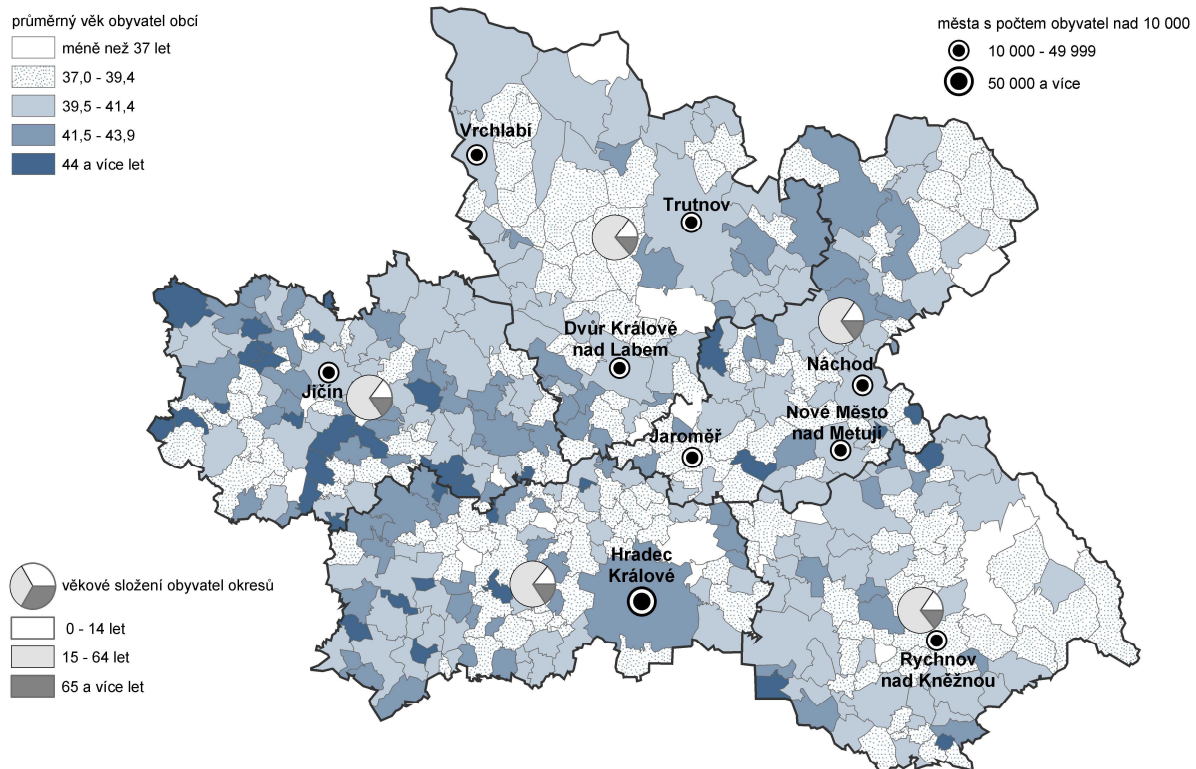
dokončení

v tom kraje								Rok	
Liberecký	Královéhradecký	Pardubický	Vysočina	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravskoslezský		
									VYUŽITÍ LIDSKÝCH ZDROJŮ
6,17	6,11	8,29	6,76	8,28	12,78	8,12	14,34	2000	Obecná míra nezaměstnanosti
6,48	4,77	5,64	6,77	8,09	9,99	9,44	13,89	2005	
6,82	7,52	11,03	8,49	10,15	15,91	10,31	16,92	2000	Obecná míra nezaměstnanosti
8,84	6,66	7,48	8,03	9,88	13,90	10,95	17,17	2005	žen
13,3	17,1	20,7	17,3	47,1	40,8	23,7	88,8	2000	Nezaměstnaní celkem (VŠPS)
14,0	12,9	14,1	17,2	45,2	31,4	27,4	86,4	2005	
									z toho ve věku:
45,5	42,3	41,4	45,2	38,8	45,8	40,0	38,3	2000	15 - 29 let
34,6	42,6	37,8	40,2	35,5	33,9	33,7	36,6	2005	
30,6	27,4	35,4	29,2	36,1	27,9	34,8	33,7	2000	30 - 44 let
35,3	28,5	35,3	30,9	31,9	30,7	32,3	33,0	2005	
23,2	26,1	21,9	24,9	23,9	24,7	24,7	27,4	2000	45 - 59 let
28,7	28,1	25,1	28,6	30,2	34,8	33,4	29,9	2005	
0,7	4,2	1,2	0,7	1,2	1,5	0,5	0,5	2000	60 a více let
1,4	0,8	1,8	0,3	2,4	0,7	0,7	0,6	2005	
									z celku podle vzdělání:
36,1	21,9	14,9	18,7	24,5	30,2	18,7	25,0	2000	základní a bez vzdělání
32,9	11,4	15,6	21,4	21,2	20,7	13,7	26,7	2005	
45,3	43,6	52,1	45,9	45,8	40,9	47,4	47,4	2000	střední bez maturity
40,7	56,8	57,9	49,2	49,2	55,9	53,3	52,3	2005	
12,3	29,5	29,7	33,5	24,9	25,4	29,7	24,0	2000	střední s maturitou
23,8	25,0	21,8	23,5	23,5	19,8	27,6	17,8	2005	
6,4	4,9	3,3	1,9	4,8	3,5	4,2	3,6	2000	vysokoškolské
2,6	6,7	4,7	5,9	6,1	3,6	5,4	3,2	2005	
49,6	54,6	58,5	54,3	54,7	53,9	55,6	52,6	2000	z celku nezaměstnané ženy
59,5	61,4	57,6	50,7	53,6	61,1	50,3	55,9	2005	
14 016	16 644	19 896	19 402	54 003	38 092	23 935	94 609	2000	Uchazeči o zaměstnání
18 923	21 989	22 782	22 814	63 692	36 180	29 505	96 528	2005	k 31. 12. (MPSV)
									z toho:
52,2	51,0	51,5	51,2	50,8	48,7	49,8	47,8	2000	ženy
53,1	51,7	51,5	54,5	51,4	51,6	52,9	50,9	2005	
11,9	12,3	11,5	12,3	15,6	12,9	12,9	13,3	2000	absolventi a mladiství
7,2	7,7	8,6	9,7	8,2	7,4	8,1	7,2	2005	
									z celku podle délky nezaměstnanosti:
67,1	68,6	64,7	63,3	63,6	59,3	65,1	54,9	2000	do 12 měsíců
62,5	66,8	64,5	62,3	57,8	58,6	59,9	48,2	2005	
17,2	14,8	17,1	18,4	16,9	21,2	16,5	22,8	2000	nad 24 měsíců
23,6	18,1	21,5	22,4	25,5	26,6	24,3	34,3	2005	
6,44	5,89	7,87	7,48	9,35	11,87	8,14	15,13	2000	Míra registrované
8,48	7,97	8,96	8,83	11,03	11,41	10,01	15,28	2005 ¹⁾	nezaměstnanosti k 31. 12.
7,73	7,33	8,35	8,23	10,21	10,65	9,27	14,23	2005 ²⁾	
3,8	3,3	5,4	7,4	12,3	10,3	12,3	31,8	2000	Počet uchazečů na 1 volné
7,8	8,1	9,6	11,9	10,9	12,7	14,3	29,2	2005	pracovní místo
1 167	2 212	1 479	1 847	4 415	4 785	2 812	10 547	2001	Uchazeči o zaměstnání
1 812	2 528	1 727	2 484	5 238	3 236	3 407	10 345	2005	zařazení v rekvalifikaci
78,1	52,0	74,5	26,0	35,5	74,7	27,5	63,4	2001	z toho rekvalifikace
70,9	83,4	87,5	68,5	60,3	74,7	50,7	75,4	2005	úspěšně ukončené
0,7	0,5	0,6	1,0	0,8	1,5	1,5	1,3	2000	Podíl uchazečů zařazených do
1,0	0,8	0,4	2,0	0,7	1,1	1,9	1,5	2005	rekvalifikací z celkového počtu uchazečů o zaměstnání k 31. 12.

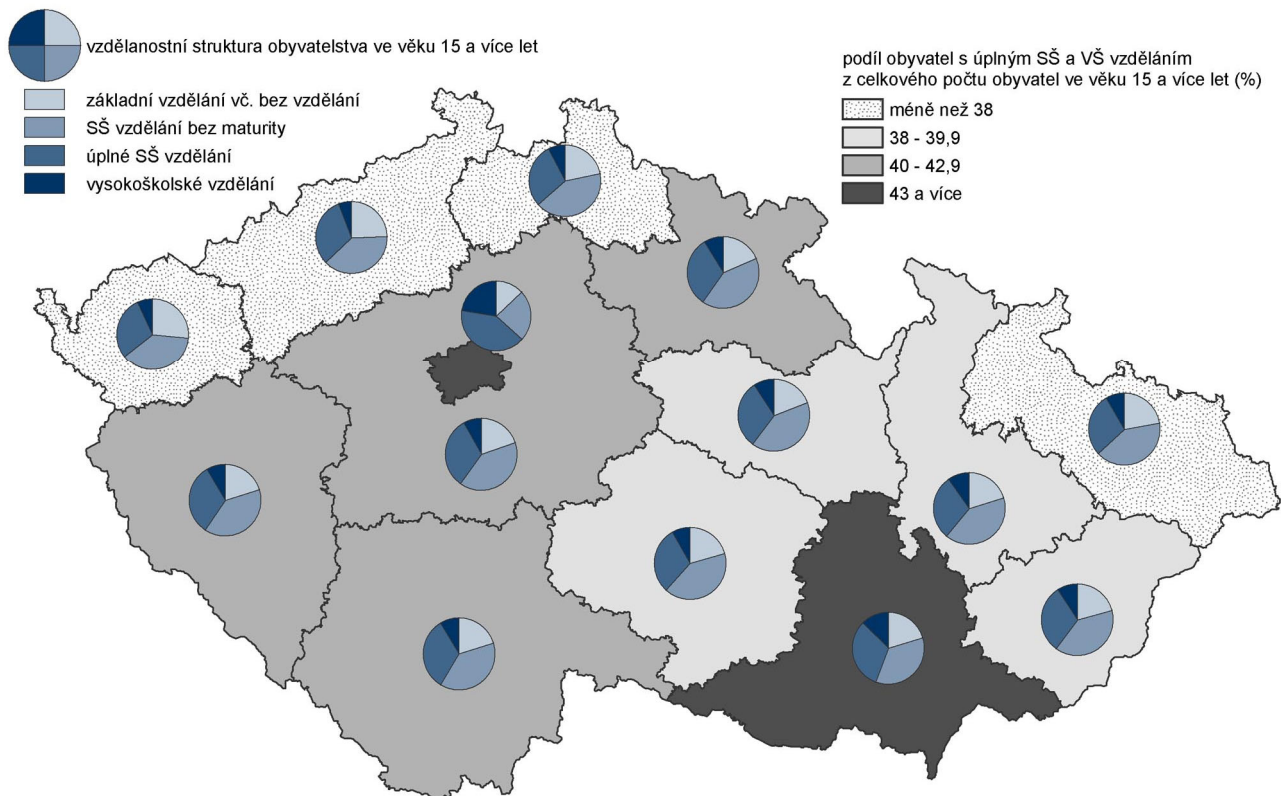
¹⁾ míra nezaměstnanosti podle původní metodiky platné do 30. 6. 2004

²⁾ míra nezaměstnanosti podle nové metodiky platné od 1. 7. 2004

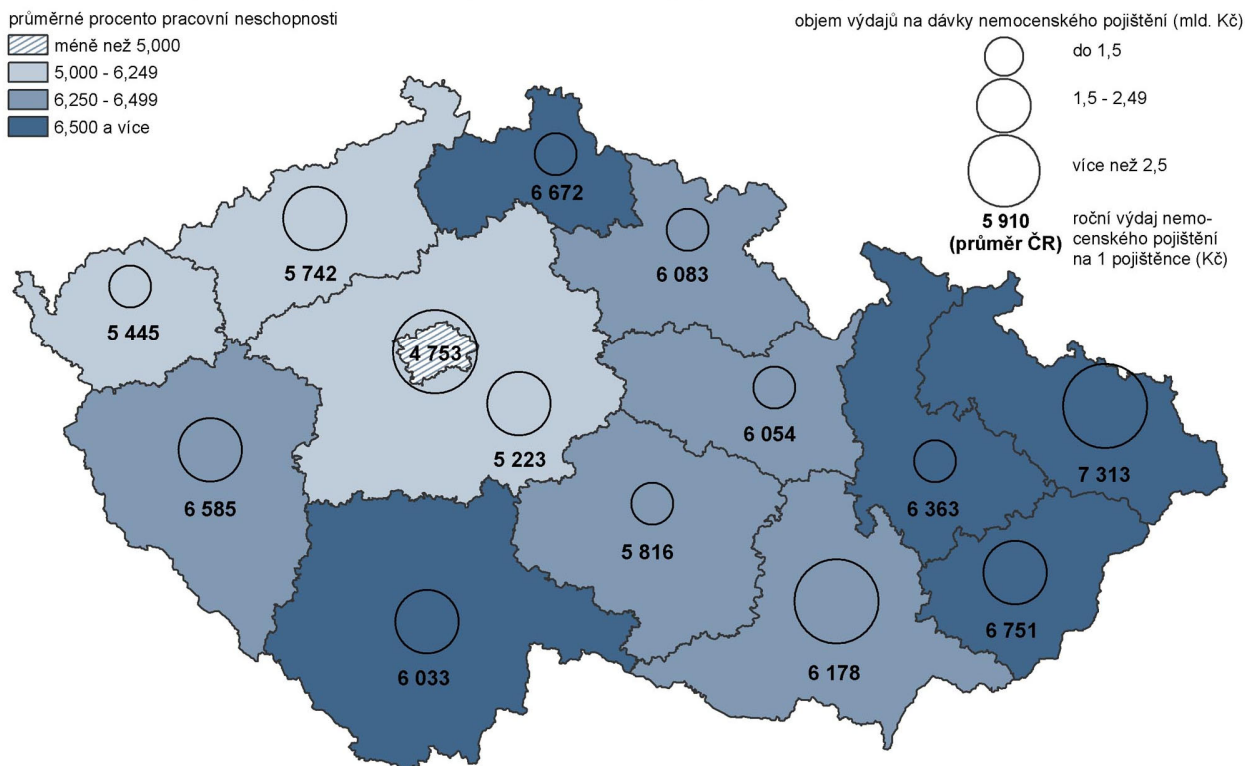
K 1 Věkové složení obyvatel Královéhradeckého kraje v roce 2005

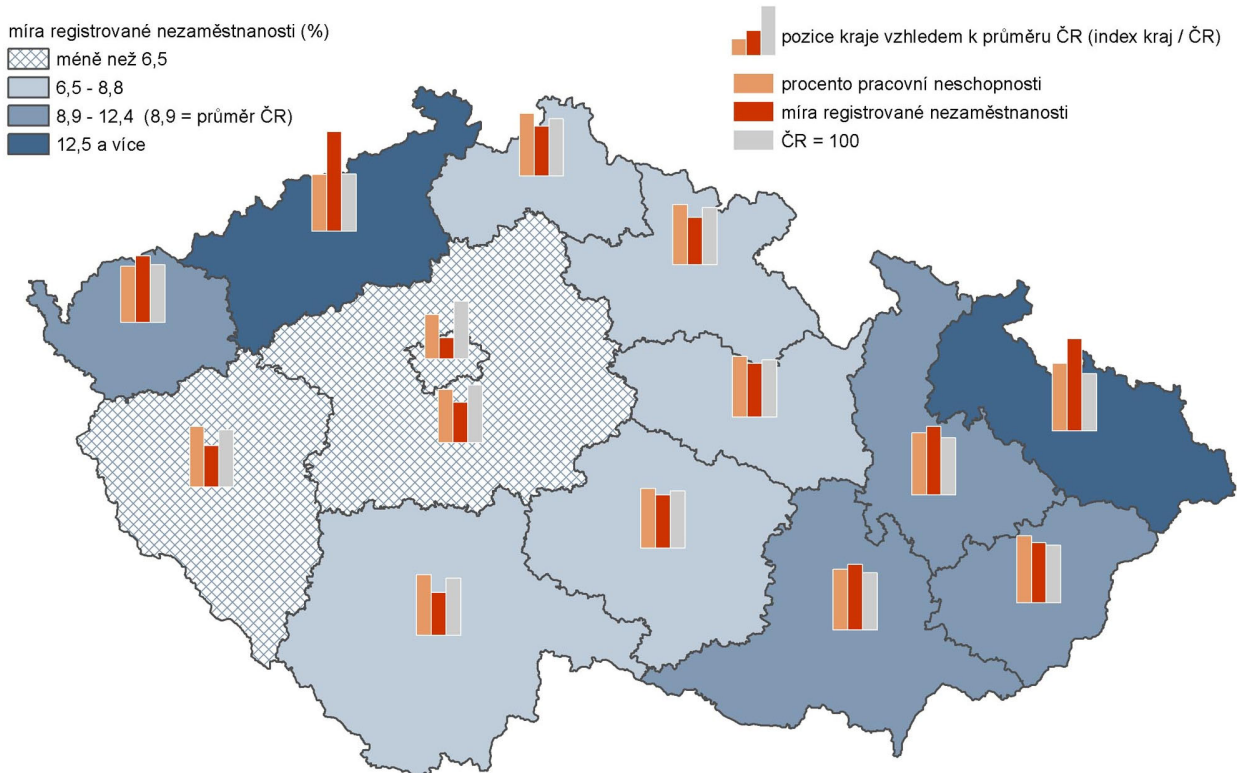
K 2 Vzdělanostní struktura obyvatelstva v krajích ČR v roce 2005 (VŠPS)

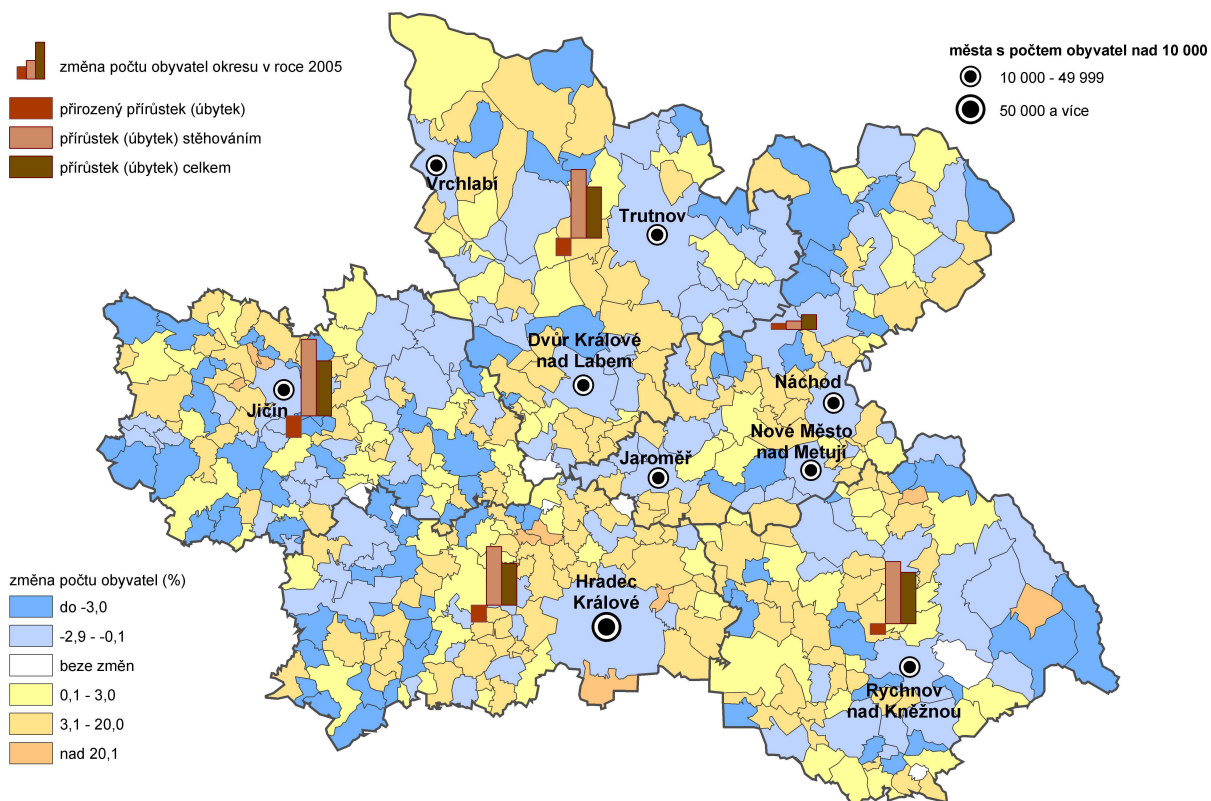
K 3 Pracovní neschopnost a výdaje na dávky nemocenského pojištění v krajích ČR v roce 2005

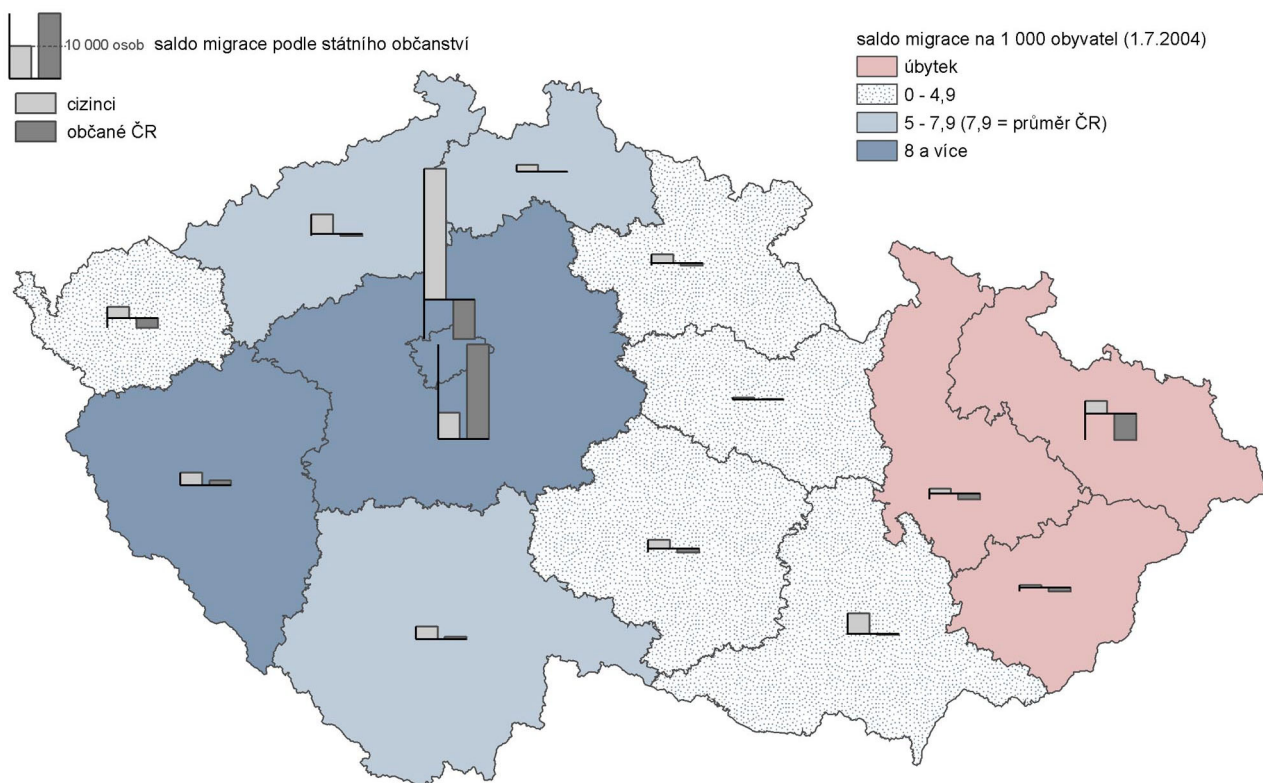
K 4 Pracovní neschopnost a registrovaná nezaměstnanost v krajích ČR v roce 2005

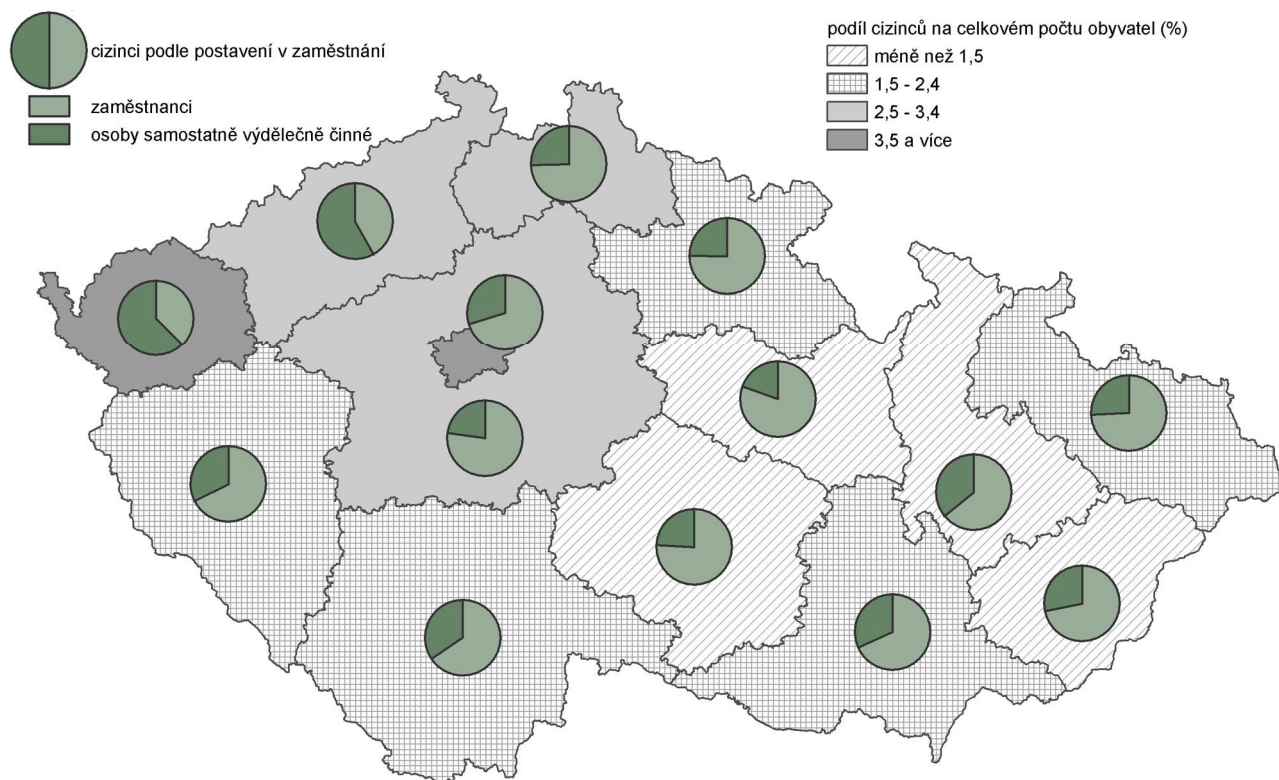
K 5 Změna podílu obyvatel v obcích Královéhradeckého kraje v období od 1. 3. 2001 do 31. 12. 2005

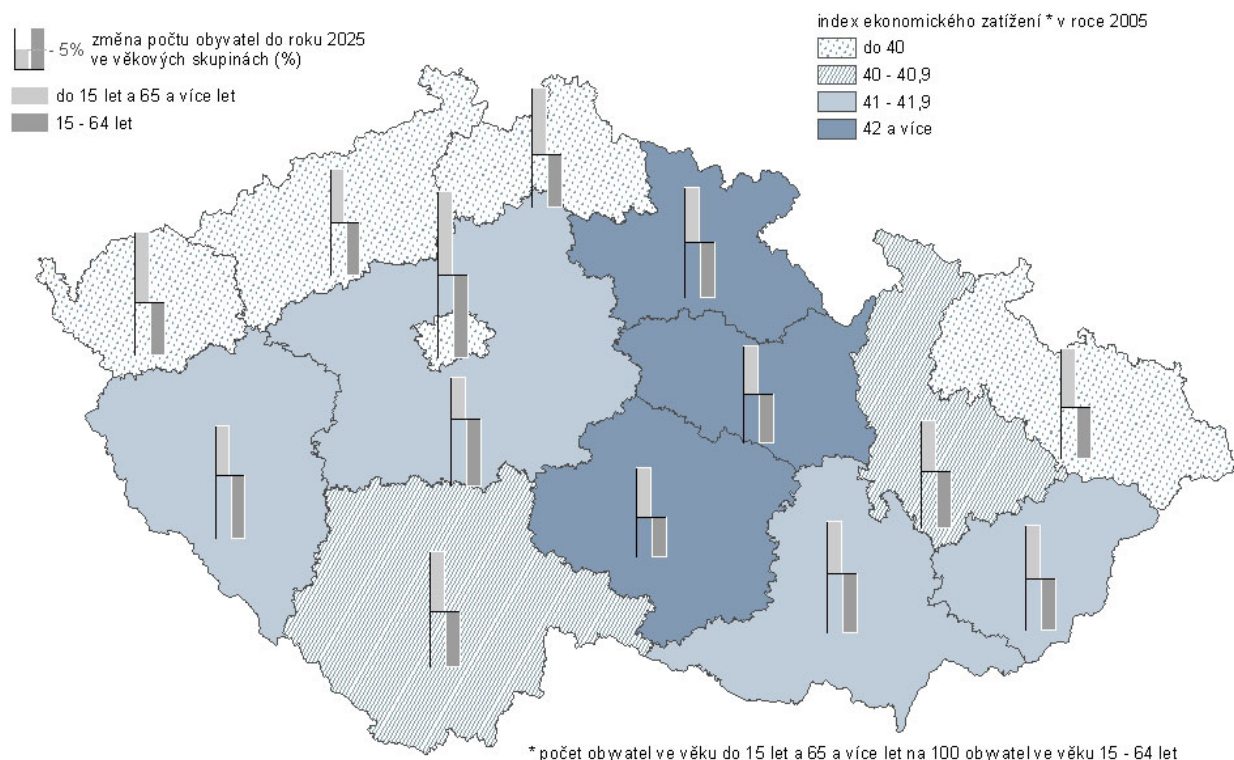
K 6 Saldo migrace v krajích ČR v období od 1. 1. 2003 do 31. 12. 2005

K 7 Podíl cizinců na celkovém počtu obyvatel a jejich složení podle postavení v zaměstnání v krajích ČR v roce 2005

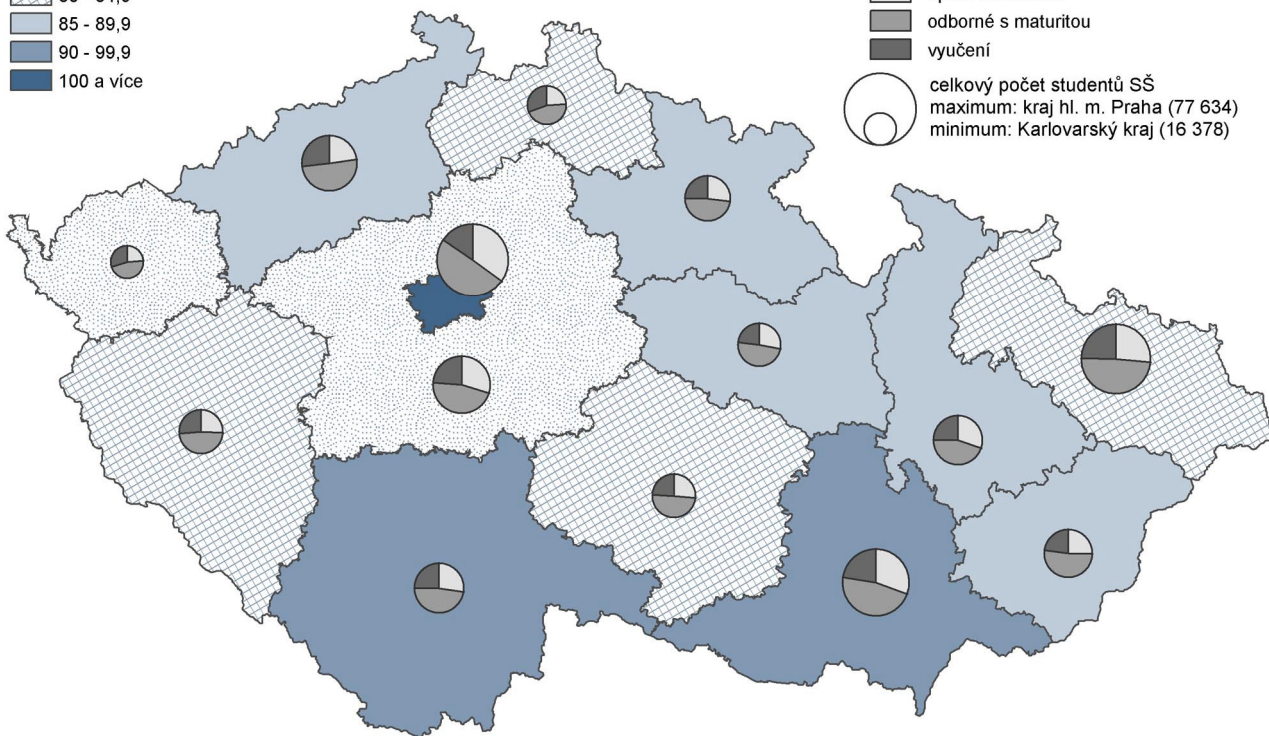
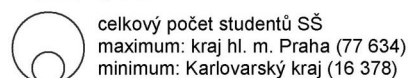
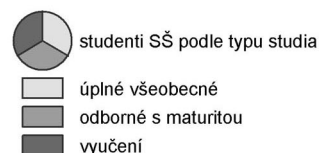
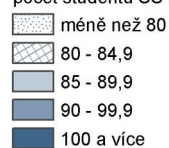

K 8 Index ekonomického zatížení v krajích ČR v roce 2005 a předpokládaná změna počtu obyvatel ve vybraných věkových skupinách do roku 2025

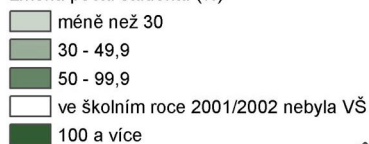
K 9 Rozsah a typ studia na středních školách v krajích ČR ve školním roce 2005/2006

počet studentů SŠ (na území kraje) na 100 bydlících osob (k 31.12.2005) ve věku 15-19 let

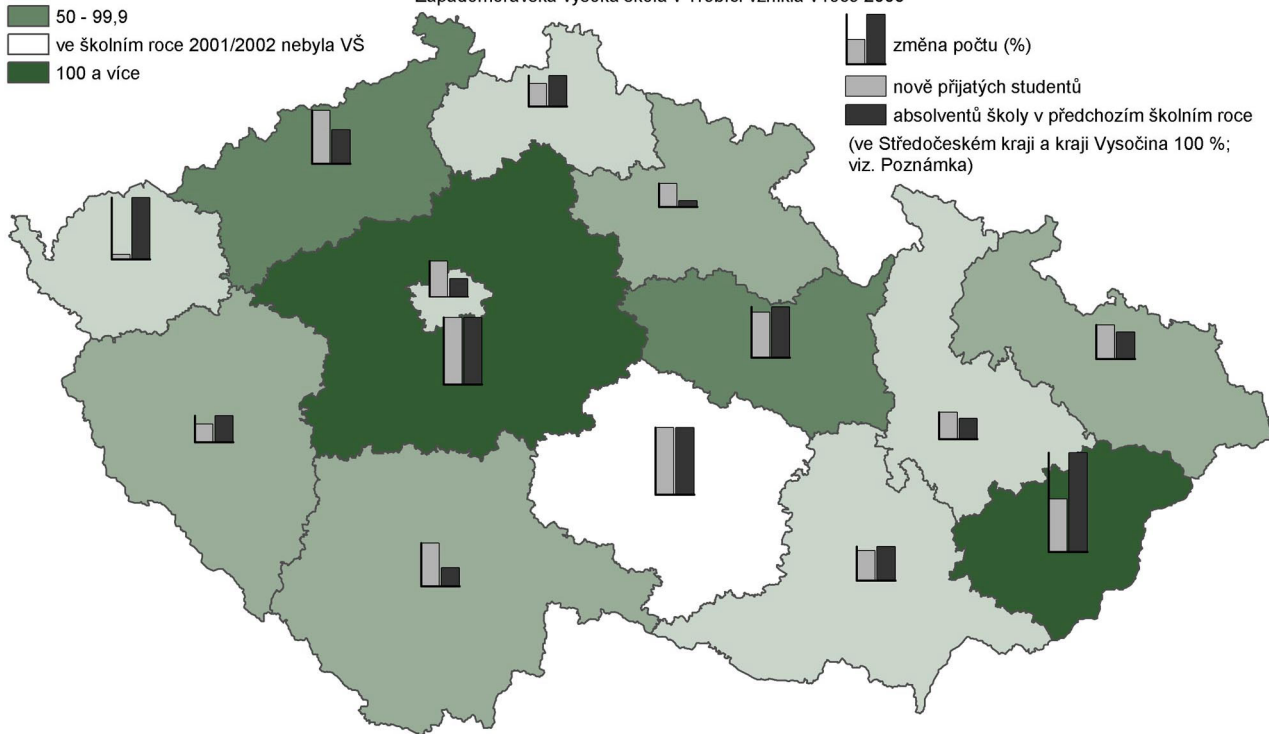
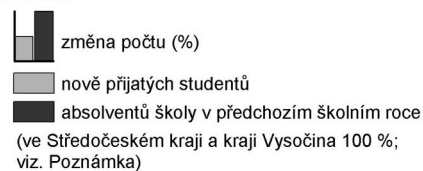

K 10 Změna počtu studentů VŠ v krajích ČR v období školních let 2001/2002 a 2005/2006

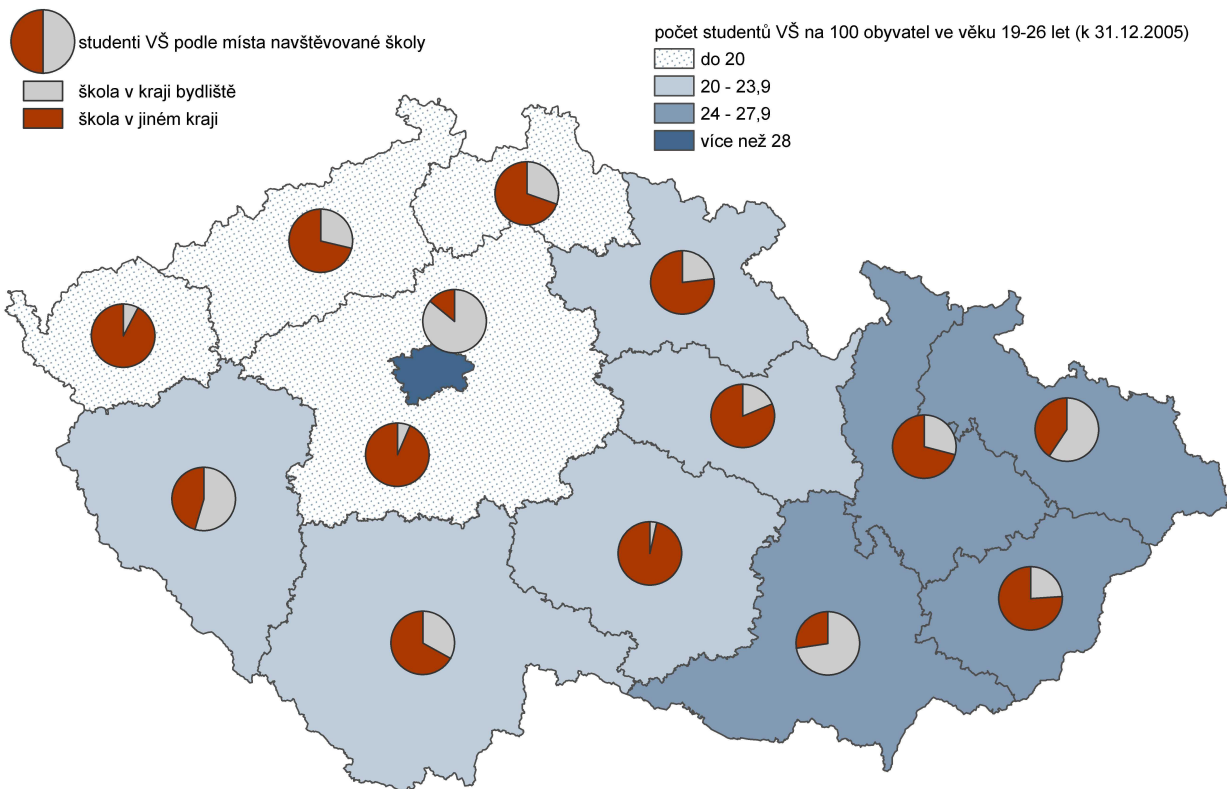
změna počtu studentů (%)

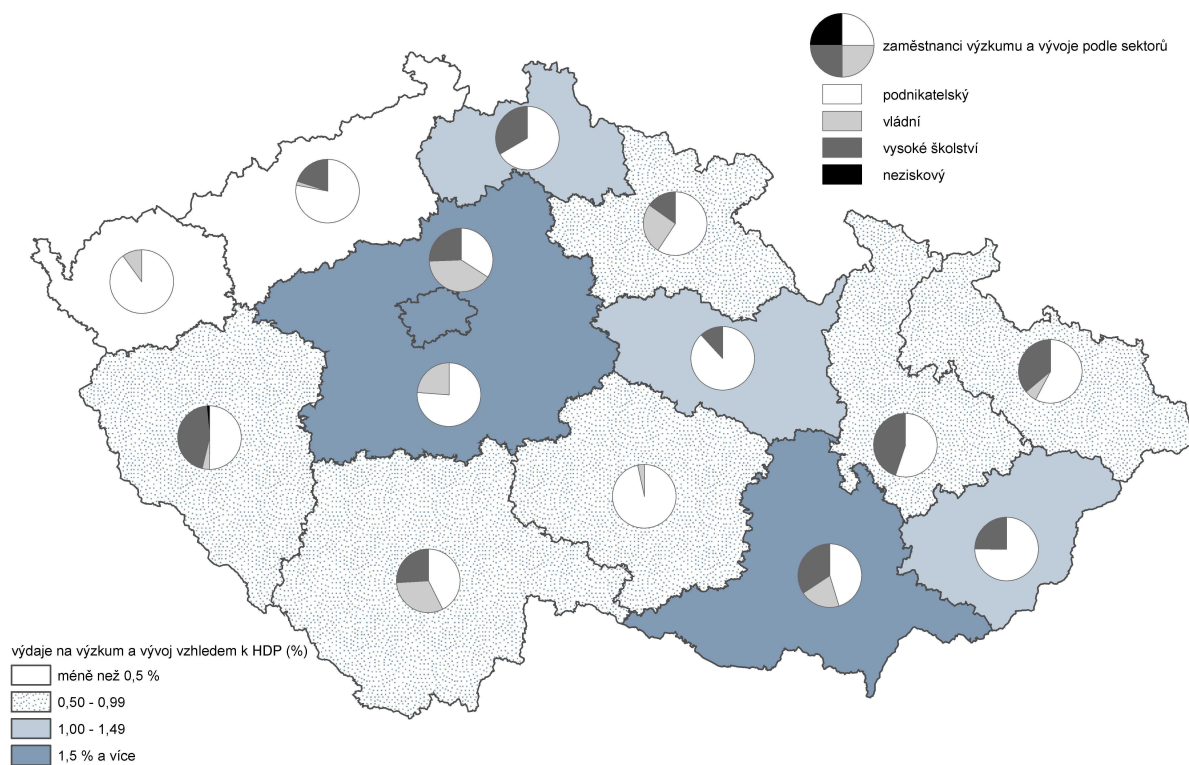
Poznámka k vývoji VŠ ve Středočeském kraji a kraji Vysočina:
 Škoda auto a. s. Vysoká škola v Mladé Boleslavi byla založena v roce 2000
 Vysoká škola polytechnická v Jihlavě vznikla v roce 2004 transformací původní VOŠ
 Západomoravská vysoká škola v Třebíči vznikla v roce 2003

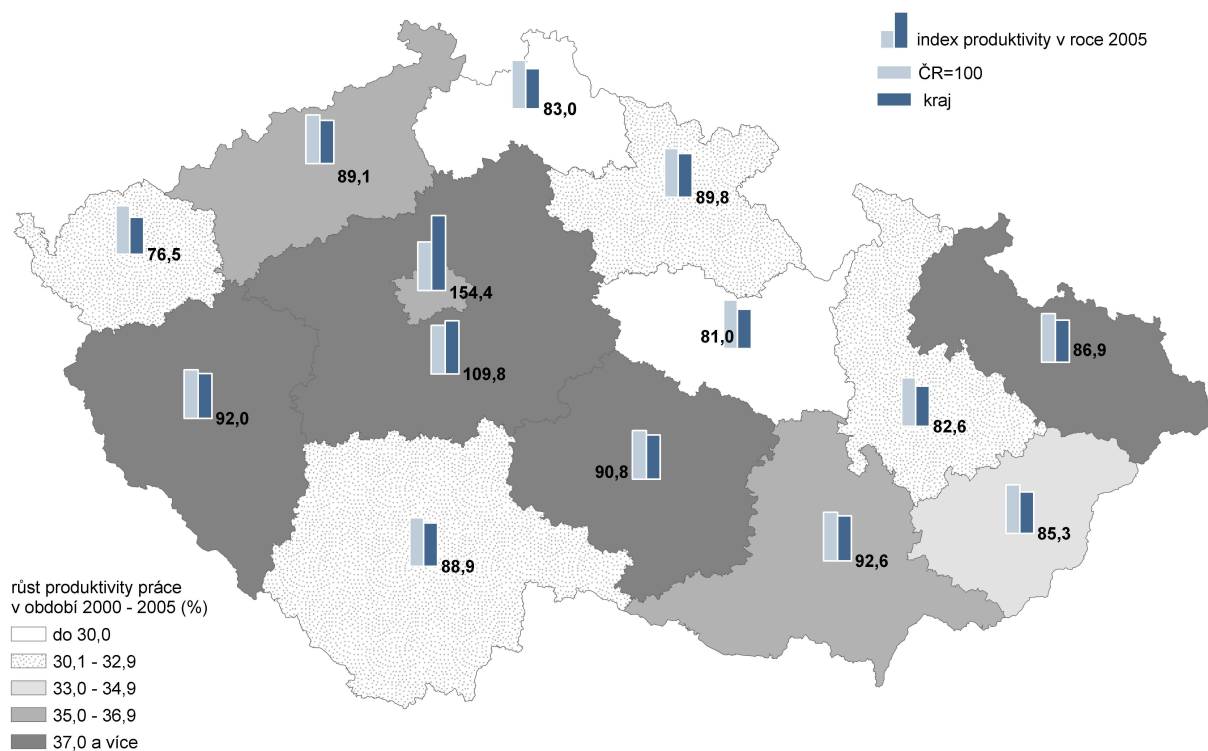
K 11 Studenti VŠ v krajích ČR ve školním roce 2005/2006

K 12 Výzkum a vývoj v krajích ČR v roce 2005

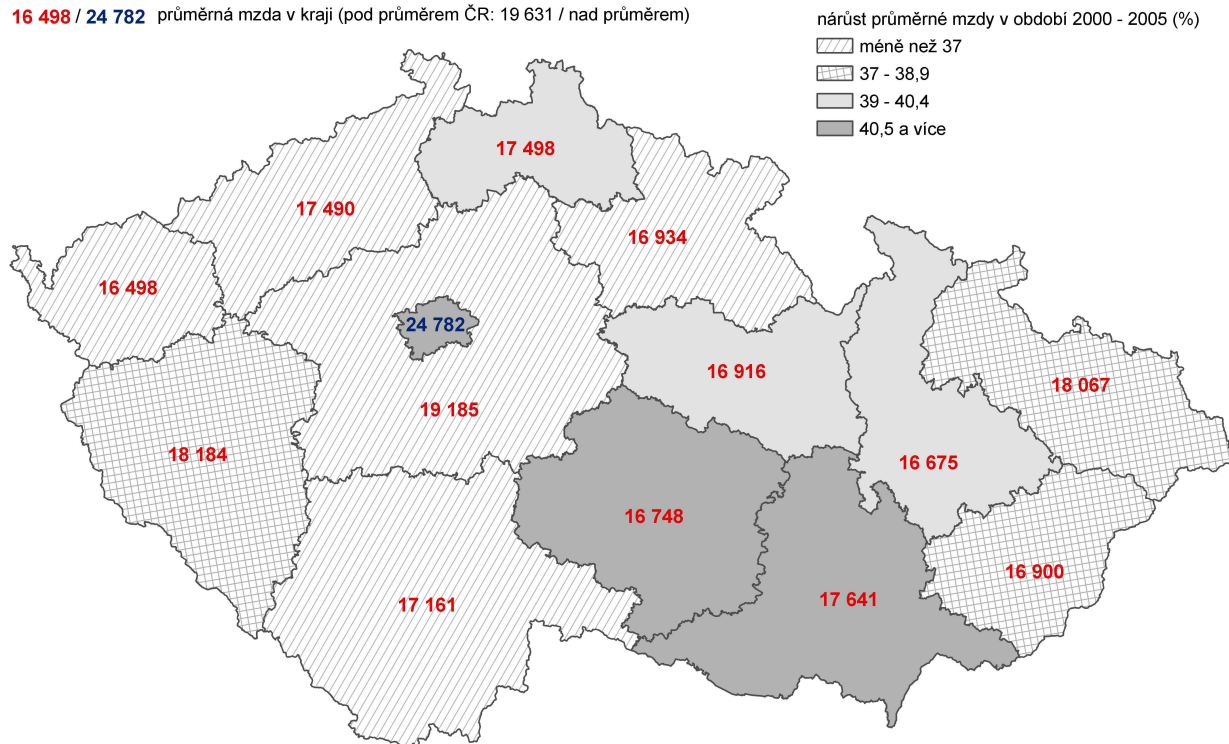

K 13 Růst produktivity práce a srovnání s úrovní ČR v roce 2005

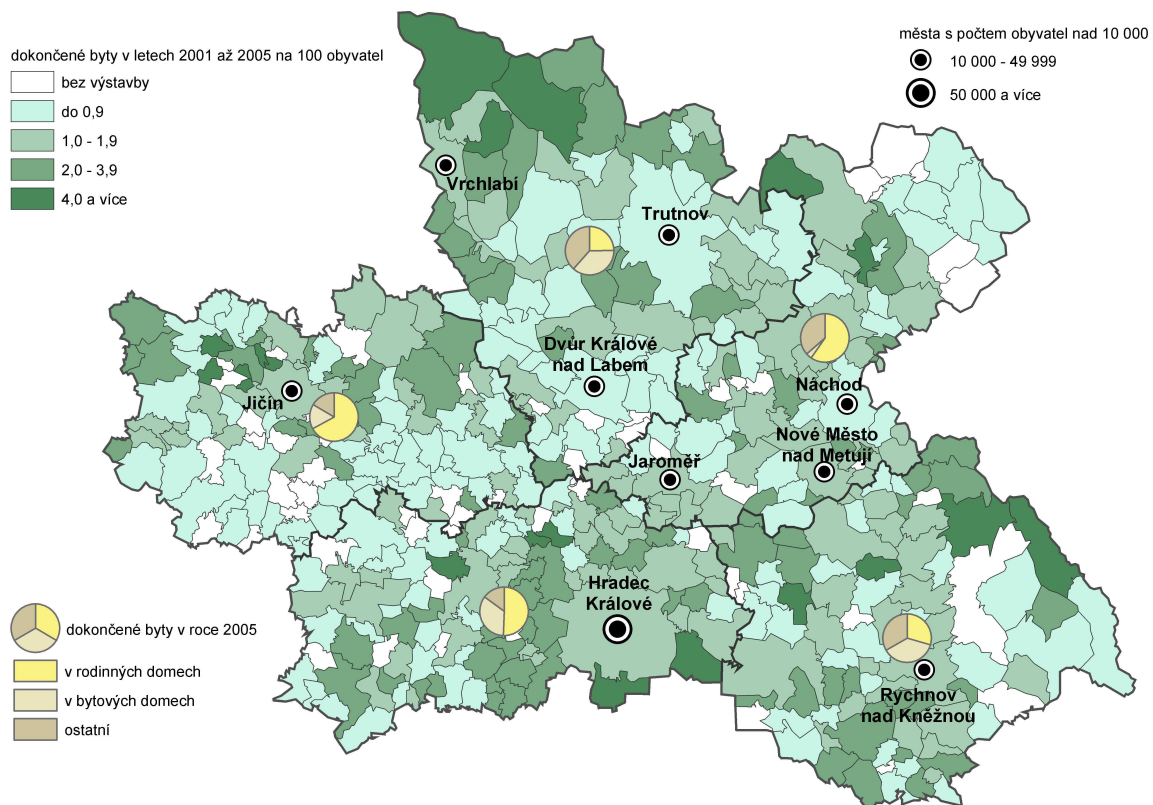

K 14 Vývoj průměrné mzdy v krajích ČR v období 2000 až 2005

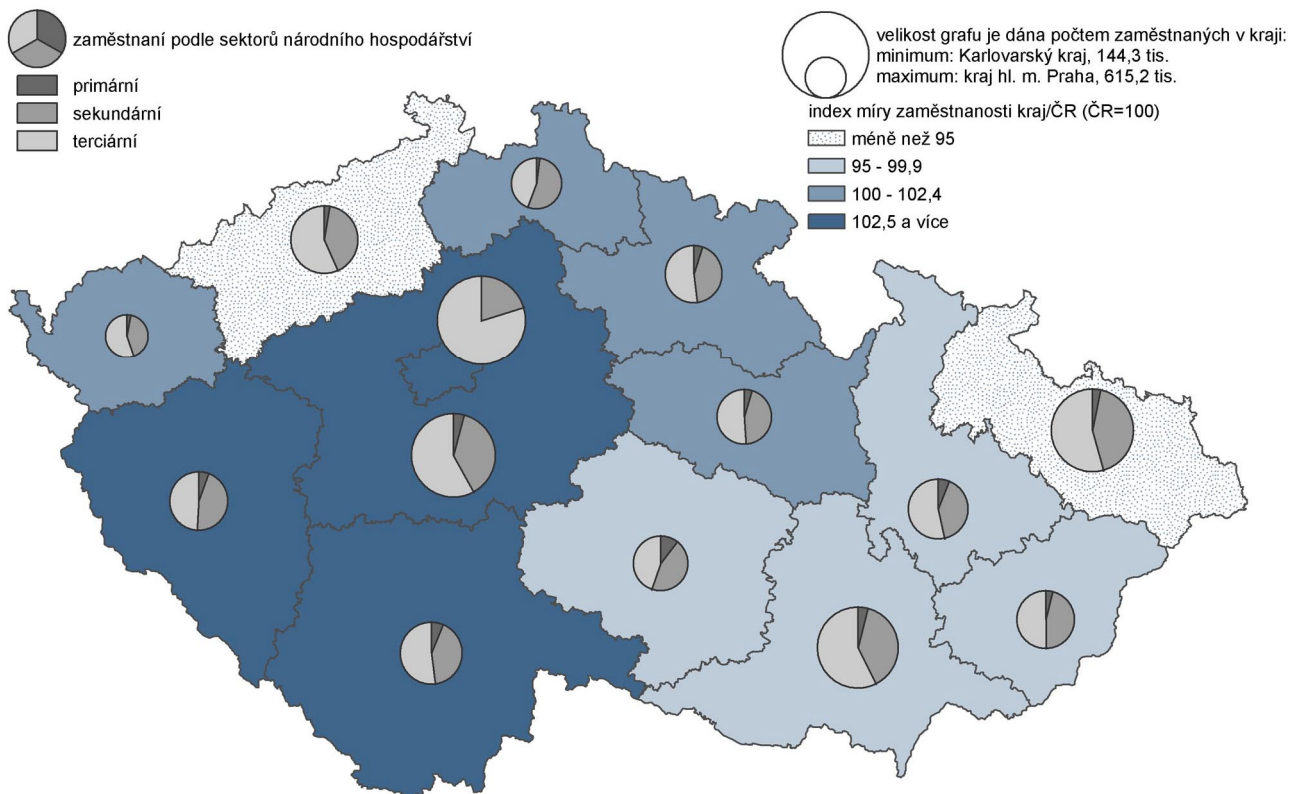
16 498 / 24 782 průměrná mzda v kraji (pod průměrem ČR: 19 631 / nad průměrem)

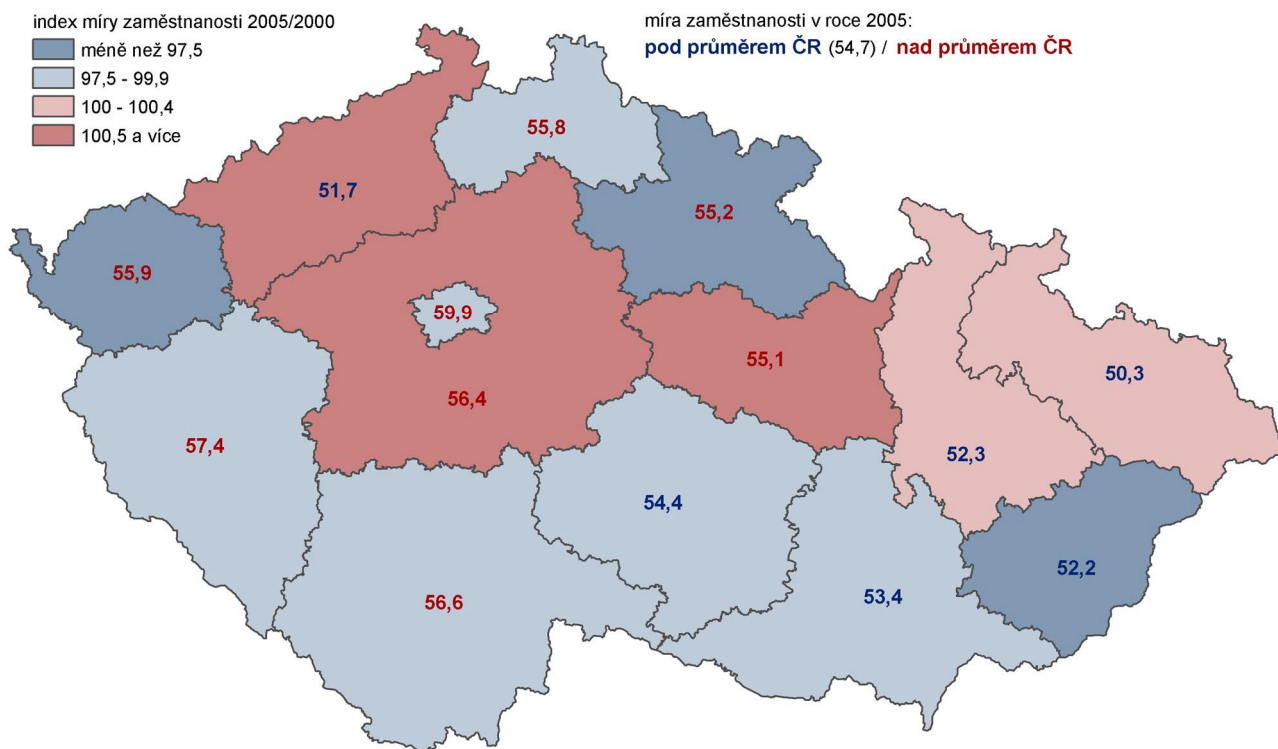
K 15 Dokončené byty v obcích Královéhradeckého kraje v letech 2001 až 2005

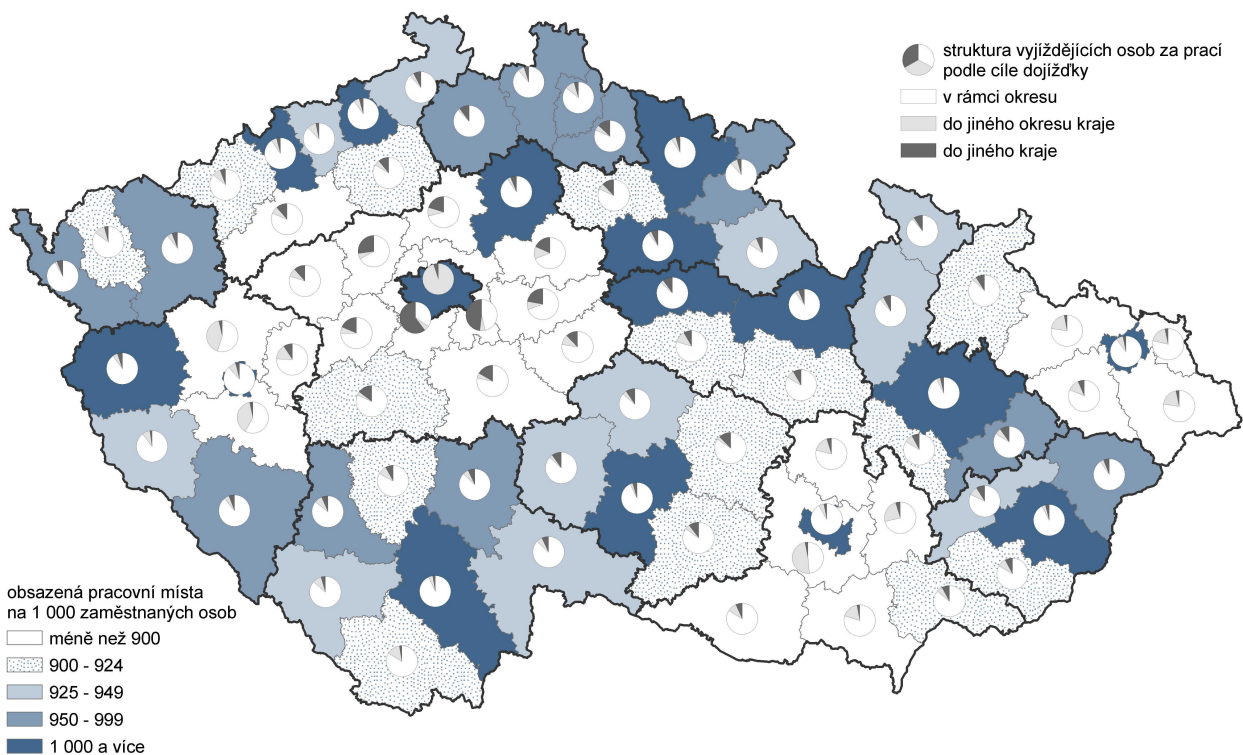
K 16 Míra nezaměstnanosti a struktura zaměstnaných v krajích ČR v roce 2005

K 17 Vývoj míry nezaměstnanosti v krajích ČR v období 2000 až 2005

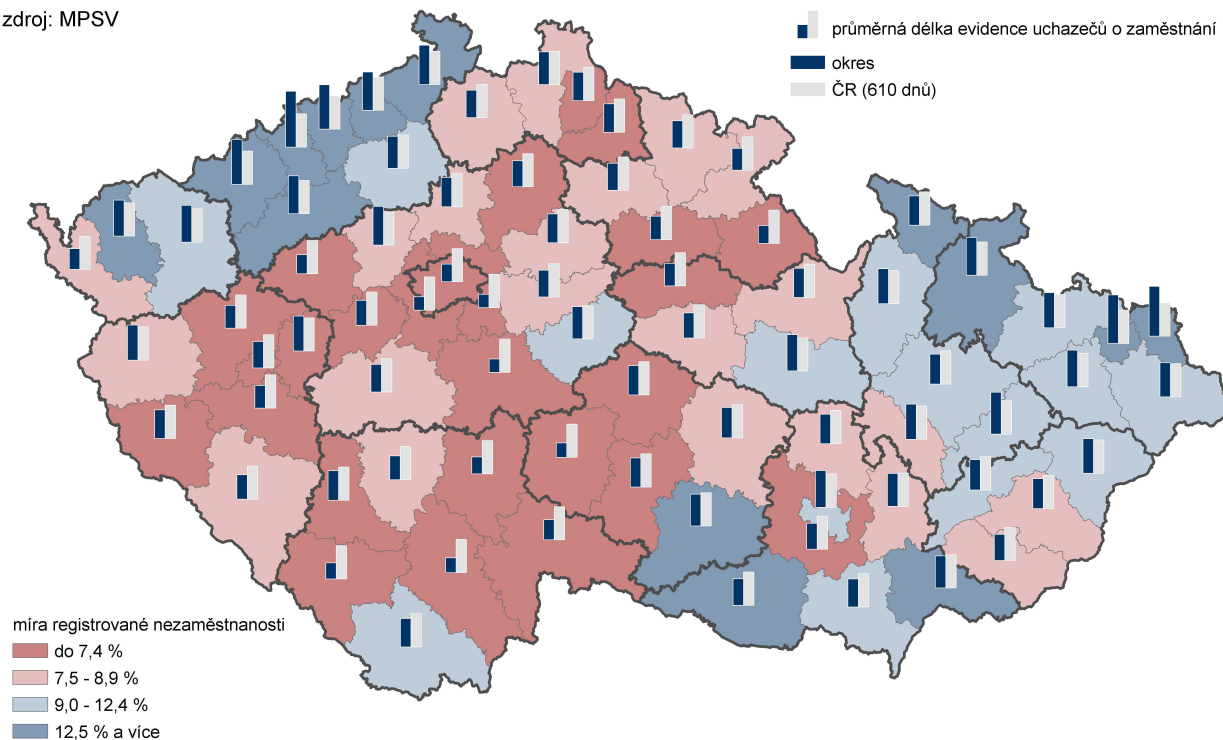

K 18 Pracovní místa a struktura vyjíždětky za práci v okresech ČR (SLDB 2001)

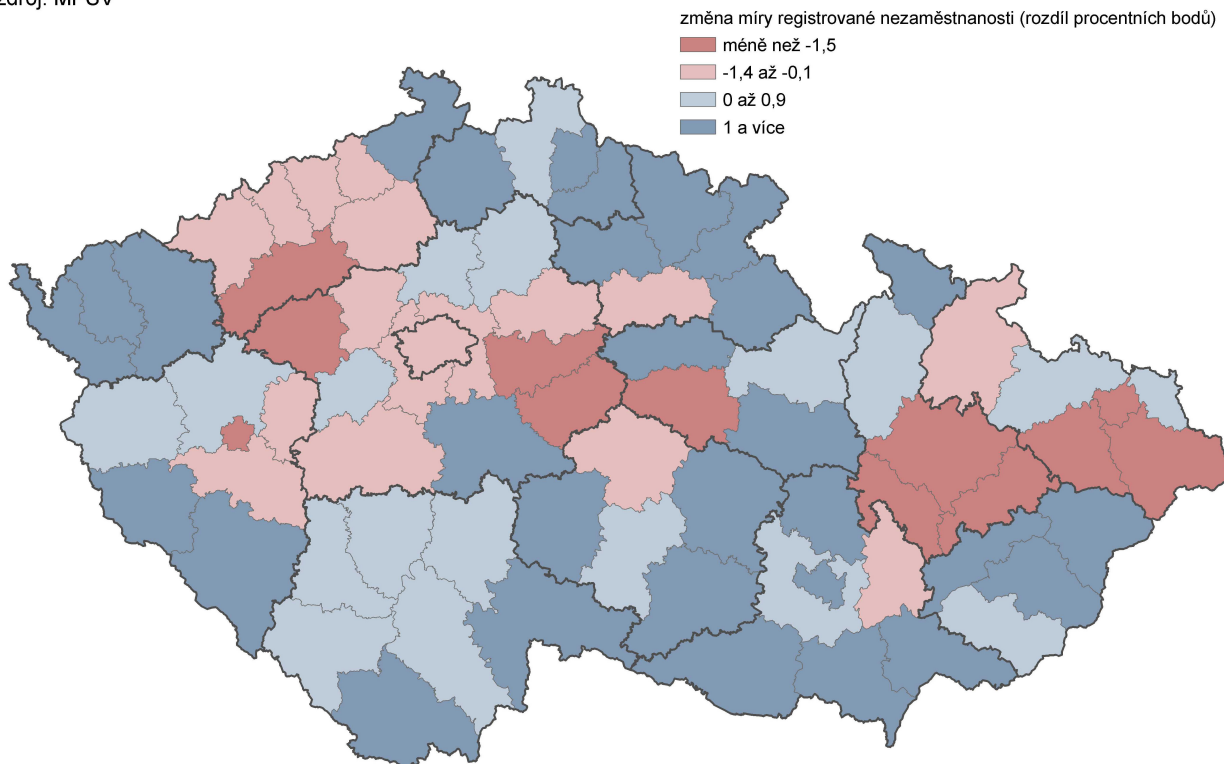
K 19 Míra nezaměstnanosti a průměrná délka evidence uchazečů o zaměstnání v okresech ČR k 31. 12. 2005

zdroj: MPSV

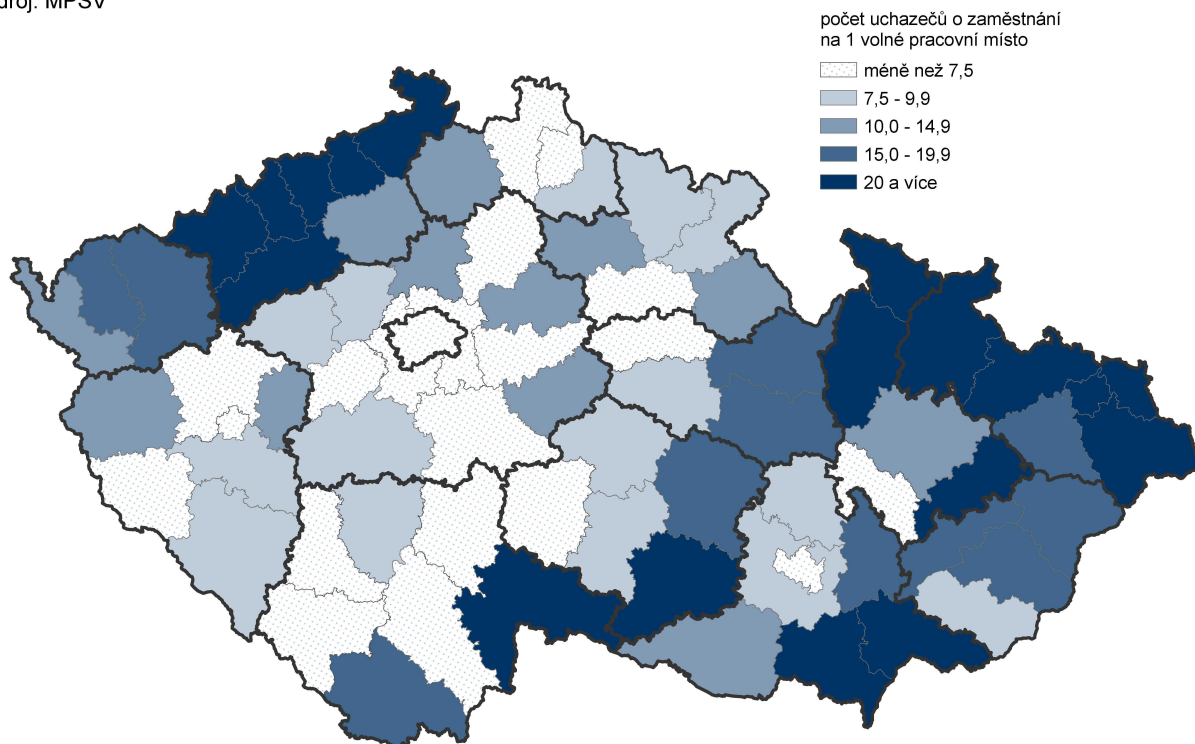
K 20 Změna míry registrované nezaměstnanosti v okresech ČR v období 2000 až 2005

zdroj: MPSV

K 21 Počet uchazečů o zaměstnání na 1 volné pracovní místo v okresech ČR k 31. 12. 2005

zdroj: MPSV

K 22 Účastníci rekvalifikace v okresech ČR v roce 2005

zdroj: MPSV

